

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

UPEJUS

DE

AMR CUM

615

L97a

R

DE AR

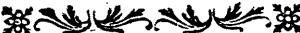
TE CVRATIVA
LIBRI QVATVOR.

Quibus ~~sanandi~~ mor-
bos brevis traditur ratio,
grauiorumq; Medico-
rum multa explican-
tur theoremata. Al-
fonso Lupeio
Curæleano
autore.

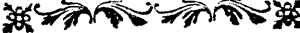
1555

Handwritten signature and date:
1555

Soy de la Librería
del Colegio
de la Concepcion
de Alcalá.

 Amplissimo,

Illustrissimoq; Domino Domino Pe-
tro Ramirez ab Arellano, Aquila-
rensi Comiti, &c. Al-
fonso Lopez de
Corella

S. P. D.

Xcellentissimus Plato, omnium Philosophorum citra controuersiam princeps, Comes Illustrissime, secundo libro de Republica, ad maiorem eorū quæ disse- rit perspicuitatem, Gigis cuiusdā senten- ciosam profecto narrat fabulā: ait quidē Gigem quendā pas- storem, amulum fuisse nactum, cuius talis erat natura & admiranda proprietas, ut quoties qui illum gestabat introrsum ad manum verteret gemmam, à nullo conspiceretur: præciosissimus quidem amulus, & qui ijs nempe qui æqui- tatem amant posset nonnunquam multum commodare: quon-

E P I S T O L A.

do si non vltra, saltem posset ab inimicis tutum, & a truculentis bestijs gestantem securum reddere, nimirum gemma introtrorsum ad manum versa. Porro si id genus gemmas vel alias quæ alio admirando modo tuerentur, pecunijs inuenire possent viri potentes: credo equidẽ quod precij magnitudo illos minime deterreret, vt illas sibi compararent: nam si adamantem & smaragdum, quorum vnus præter perspicuitatem, & aliter præter virorem vix quiquam habet tanti pendunt, quid facerent lapidem, qui in medijs & grauibus periculis posset illos reddere tutos. Cæterum neque ipse dubito, quin eos qui aliquod opus vellent publicare, inueniendæ gemmæ, quæ in libro veluti in annulo affixa librum multum commendaret, atque quomodolibet illum a detractorum mordacitate tutum redderet, magna inuaderet cupido. Verum cum id genus gemmas reperire liceat nemini, nam nec Gigis ipse iam fortunatus fuit, vt vere quem fabulantur lapidem inueniret. Consueuerunt hi qui opus aliquod volebant publicare, dicere quidem illud viris præstantissimis, vt illorum patrocinio extimaretur magis ruiusque prodiret in lucem. Est quidem virorum illustrium fauor gemma quædam, quæ libro veluti annulo cuidam agglutinata: non solum annulum, verum etiam eius tutatur artificem. Ob id porro Aristoteles maximus quidem Philosophus uoluit

E P I S T O L A.

phus voluit suis annulis, suis inquā operibus, Alexandri quamdam gemmam, eius scilicet fauorem conciliare: atq; ad eundem modum Plinius expetiuit Vespasiani Cæsaris opem, & Plutarchus gratiam Traiani. Cæterum si viri tam insignes, qui talia promebant opera, qui annulos ex tam exquisito faciebant auro, q̄ eius exactissimus gradus satis & super illos poterat illustrare, itidemq; munire, non decreuerunt tam exacta opera citra virorum tam præstantium opem diuulgare. Iure sane merito ipse qui non ex auro, sed ex viliori vena parauit annulos, deo totis conatibus talem fauorē indagare, qui veluti lucidissima quædam gemma vilissimo adfuit annulo, eius vsque adeo augeat gradum & præcium, vt qui illum fuerint contemplati, gemmæ valore allecti plumbum cui insidet non auersentur. Mente vero voluens Comes Illustrissime, a quo supremæ notæ viro fauorē ipse exorarem, quo hæc opella ornata & munita in medium prodiret, a tua dominatione pluribus de nominibus hoc decreui expostulare: tum ob tuam indecibilem humanitatem mihi morbo cuidam quo tua Illustrissima dominatio vexabatur impugnanti, satis & super cognitam: quæ quidem securum me facit, q̄ non dedignaberis tuum patrociniū operi impendere: tum etiam, q̄ tanta est tua generositas & præstantia, tantum illustrissimi tui gene

E P I S T O L A.

ris decus, & persuasum mihi habeo, & cuilibet operi quamuis
 obscuro, vel tantillo radio poteris lucem effundere. Es tu nem-
 pe, ut semel dicam, Arellanæ gentis vera propago, cuius nobi-
 litas & antiquus splendor quis est cui non satis pateat: & si
 quis ignorat, annales consulat Nauarros: quibus reperiet, &
 ex Gallorum Regum regia Prosapia illustrissimā ducit ori-
 ginem: ipsiq; annales docebunt quanti apud Nauarros fuerit
 eminentissimus ille tuus progenitor, cuius arbitrio si ille vo-
 luisset Rex Henricus, & Petrus Rex germani, ambo suas li-
 res discernendas voluissent. Erat quippe in Nauarra a Rege
 secundus, maturi iudicii vir, & amplissimo patrimonio deco-
 ratus. Qui cum a Nauarro Rege rogaretur, ut Regis Petri
 partibus staret, & hoc magnificentissimis præmissis polli-
 citationibus, non quidem dignum duxit, Henrici Regis cau-
 sam reputans æquiores: quo factum fuit, ut Regem Henrici
 cum sic sectaretur, ut pro illius muniendo iure, præter alia,
 multa oppida quæ Nauarræ legitime possidebat reliquerit:
 tandem patrimonium & vitam in prædicti Regis gratiam li-
 benter obtulit: cuius facti non immemor gratissimus & mun-
 ificentissimus Rex multa largitus est illi, quem in aduersis
 tam fidum nouerat Arellano: opus certe Rege dignum, & vi-
 ro ex stirpe regia pronato, sibi ad aras vsq; obsecundanti, tan-
 tis beneficijs

E P I S T O L A.

eis beneficijs proficeretur. Cæterum nec silentio inuoluere
 placet, q̃ cum Arellani nominis tam antiquam memoriam in
 historijs reperio, me aliquando coniectasse, q̃ ex Aureliana
 gente, illustrissima apud Romanos familia, ipsa duxerit origi-
 nem: præter quidem vtriusq; gentis splendorem, ipsum nem-
 pe Arellanum tam affine Aurellano est, q̃ hæc me coniungere
 mouit. Non est quippe nouum, vt temporis diuturnitate in
 vna dictione vna litera & tres pereant, uel mutantur: habet
 mus porro exploratum, q̃ in expeditionibus quas Romani in
 Hispanias fecerunt, & ex Aurelijs, uel si maioris Aurelianis,
 quorū unus Iulius erat Cæsar, aliquot aduenisse. Cæterum
 cum lateat neminem, multos ex Romanis in Hispanijs deinde
 fuisse commoratos: non aliena uidetur coniectura, ut ex Au-
 relianis, uiris quidem præstantissimis Arellanorum illustris-
 sima familia præclaram duxerit originem. Vtq; uero hoc
 sit, tantum præ se fert decus & splendorem Arellana proge-
 nies, q̃ ipsi Aureliani inter Romanos satis conspicui & illus-
 tres, si eis liceret Arellanam gentem agnoscere lætarentur
 maxime, & præ gaudio gestirent, q̃ ex eorum stirpe tales sur-
 culi fuerint pronati. Cæterum si proprijs naturæ muneribus,
 si claris antiquorum imaginibus, si tandem undiq; micæ Co-
 mes illustrissime, quis tam mordax erit & audax, q̃ opus ti-

EPISTOLA.

bi dicarum audeat sugillare. Illud igitur qua soles humanitas
te suscipe, quod si tuum fauorem & patrocinium exposcit,
indicat etiam q̄ si quid maius autor haberet, quod tuæ Illu-
strissimæ Dominationi posset offerre, totis faceret nervis
& animo. Verum ipse minime dubito, q̄ prout tu es
gratiosissimus & splendidissimus, q̄ non xes-
nium, sed mittentis animum ex-
pendes. Vale: ex Peralta
Nauarræ.

PRAEFATIO
Alfonsi Lopez

de Corella in Quatuor libros
de Arte Curatiua.

Vanquam multi ingenio celebres, & doctrina praestantes viri, artem scripserint curatiuam, lector candidissime, non est cur mireris quod ego ingenio & doctrina infinitis prope dixerim numeris ab his superatus: hoc de medicina practica & de illi seruianti theoria opus, quod perspicacem & fati seruditum virum desiderat, ausim publicare, quoniam vel ob hoc solum in publicum auderem prodire, quod tam felici ingenio tam rarae eruditione viri, tam absoluta medecinae monumenta nobis reliquerunt, fateor quidem, quod si magnus Hippocrates & non satis laudatus Galenus, alijque horum diligentissimi amatores non scripsissent, quod nulla fiducia de medica arte lineam exararem, quis enim venti in ops remum arripere non timeret? quis vero nullo astute gubernatore tam altum pelagus auderet nauigare? Verum enim uero postquam tantorum autorum indefesso studio accurataque diligentia medicinae fundum redditum est tranquillius. Nam ueluti portum illud nobis reddiderunt, ausus sum cum multis alijs: quod illi antiqui sulcarunt mare naui quam firmis apposis carinis id est indubitatis dogmatibus con-

PRAEFATIO.

paſſa reliquerunt tranſſerare, tantis porro ducibus animis, immaturiore aetate, de philoſophica hiſtoria & de Theorica medicina aliqua publicavi opera, ad quæ exaranda iuueniſis animi quidam impetus forſan incitauerat, ſed Deo auſpice, licet accuratius rem poteram nunc pertractare, non ſucceſſit infelicitè; nam viri eminentiſſimi qui conſiderarunt, quanta philoſophiæ & medicinæ placita ex antiquorum penu deprompta ipſe diſc lucidauerim, meos conatus & labores minimè vituperarunt: non defuerunt tamen, qui dixerunt me in tertio mei Enchiridionis libro tranſeunter nonnulla medicinæ practice placita tetigiſſe, aliusq; debuiſſe figere pedem: agnoui eorum ſententiam non vnde quaq; à ratione eſſe abhorrentem, maximè cum theoricam medicinam tractare, non tam mei iuriſſit, qui longè à muſiſis ſemotus aſſiduus diſſertationibus nō vtor, ac medicinæ practice euoluere arcana, cuius vſui aſſiduam operam nauo. Verum ab hac aggredienda prouincia multa me auerrebant: multa quidem dehortabantur, illud verò erat maximū, quod vti medicū iuuenem ad amoliendos morbos non æque ac medicum ſenem omnes deſiderant. Sic curatiuam Methodum à medico iuvene traditam: videbatur mihi vel ſolo titulo non eſſe excipiendam, accedebat etiam quod conſiderabam aliquos parum oculos diſcretos eſſe, quod cum tot preſtantiſſimi viri in ſcribenda medicina practica hucusq; ſudarūt, me aliquid velle addere: eſſe poſt tot de Troiana obſidione ſcriptores: Iliadem velle contexere. Verum alius omnia hæc mecum voluens, minimè dignum duxi partem medicinæ quàm in alijs operibus non tractavi ſcribendam aſſumere: conſideravi enim eorum opinionem qui putant medicinam non rectè eſſe faciendam, niſi ab ijs quos cana barba, & rugis arata frons & ſaluicium decorat, ab in-

certo

PRAEFATIO.

certo vulgo sumpſiſſe principium, quod ſolum hiſquæ
 quis adhibuit experimentis arbitratur medicinam an-
 niti, reſporrò longè aliter ſe habet: quando vera curan-
 di Methodus potius à ratione quàm ab experimēto pro-
 fic ſciſcitur, vt Gal. dicit tertio de locis affectis, & ſexto li-
 bro medicamētorum localium, atq; eſto quod verum
 eſſet, medicinam ex ſolis experimentis conſtare: vt Pla-
 to libro tertio de iuſto, & Quintilianus libro ſecundo
 inſtitutionum oratoriarum inſinuarunt, non inde colli-
 gitur quod hi qui in curā diſagrotis multos annos col-
 locarunt: medicinam experientia acquiſitam perſpica-
 cius calcant: quoniam qui bonorum autorum leſtioni
 inuigilat, eorum gaudet inuētis, & omnia quæ illi mul-
 to didiſcerunt vſu ſuo intellectu potest ſuppeditare,
 qui verò ex ſuis experimentis vult conſtituere artē, per
 incerta diuagatur, & antea ſi ſypheos poſſet explere la-
 bores, quam veram medendi Methodum tradere, ſed
 in hoc explicando ſuperuacaneum eſt immorari, cum
 ſatis & ſuper à Galeno multis de locis, præcipue libris
 de Methodo ſit id enucleatū. Cæterum nollem vt à me
 dictum putares, vſum nihil facere ad artē. Certo enim
 ſcio quod ſi verum eſt Afranij poetæ à Gellio citati tes-
 timonium, qui vſum & memoriam artis magiſtrā eſſe
 dixit, maximè eſſe in medicina, reſpuo tamē & execro
 eorum futilem & ridiculam opinionem, qui tantū ſuis
 experimentis confiſcūt, quod velleo ſolū, quod ex Pro-
 ſerpiæ ſint peculio, putant morbos eſſe pellendos: nil
 iuuenum facientium labores, etiā ſi firmiſſiſſiſſimū me-
 dicorum eorundemq; probatiſſimiſſimū annitantur experi-
 mentis, atq; cum hæc ipſe promo, nō tam meas qui iam
 duo de viginti annos medicinam faciſtaui: partes ago,
 quam multorum iuuenum, qui cum de literis ſint bene
 meriti, ab omnibus qui prouectioris ſunt gratis retro re-

PRAEFATIO.

lii qui putant, censentq; solum eos qui deuexæ sunt artis medicinam practicam exaratu-
ros, sed quorum hæc hi iactant, cum nunquam dicent, quod si aliqui in consulti-
ores aliquid si dijs placet edunt, pulchras videbis dicendi v-
neres, hymetium mel & lac gallinaceum, saladinum expositum & Christophorum de Honestis, agnosces plane quam rancidos & male versatos scripto-
res ditauit fama. Caterum si diuturnum silentium tan-
tum amant, solamq; inclinatam gratem elucubrandis li-
bris idoneam esse dicant: cur Auicennam tanquã me-
dicorum coragum & coripheum, ipsi venerãtur, quem
non dum quadraginta expletis annis, inuidis fatis con-
cessisse fatentur, dicant oro aliqui horum qui septuage-
simum annum attingunt, an in scribenda arte curatiua
suum laudatum superent principem, non quidem asse-
rerent, quia excelsit ille iam ex humanis, at si fato non
fuisset sanctus, nihilo secius huius scripta quam reliquo-
rum non probarent, adeo verum est quod dixit elegan-
tissimus ille poeta, pascitur in viuis liuor post fata re-
quiescit. Caterum quando hi nicolos fabonarolas phi-
lonios & gordonios laudãt: qui post Auicennã quem
summis laudibus vehunt, curãdi scripserunt artem: non
est cur mihi vitio vertant, quod summos & præstantes
excolendo viros, breuem artem tradere voluerim: fa-
teor quidem indubitata & omnibus excipiẽda præce-
pra, ab Hippocrate & Galeno esse tradita, sed qui ex
gymnasiis se gressi curãdi morbos* prouinciam sumunt,
diffusio-rem in dictis auctoribus reperient curandi ratio-
nem, quam in exercitatum virum decet, scio Aetium &
Paulum & Alexandrum quemlibet vno volumine satis
feliciter hæc rem exple-ssse: verum multa in ijs auctoribus
reperies, quæ accurata egent expositione, non illotis ut
aiunt manibus ad curationes quasi viri tradũt, accessu-
rus est

P R A E F A T I O.

rus est nouitius medicus. Porro nec solum his autoribus explicandis ego nauau operam: sed præcipua quæ Hippocra. & Galenus, & arabum præstantissimi, de morborum sanandorum ratione dictarunt, huic inserui libello: ubi eorundem autorum multa explicauimus dogmata, multasque quæ medicorum vulgus putat absurda asserui: multasque neotericorum iam receptas opiniones grauium medicorum suffultus placitis refellere tetraui, atque ut Sabonarolas, Gordonios, & Philonios dimittam, qui solum in Auicenna dilucidando laborarunt, recentiores medici, qui de arte curatiua scripserunt: fere omnes illos sunt æmulati, scripsit Leonellus, sed non alio quam Gordonius direxit calamum, scripsit Fontanonus, sed exue illum à sermonis mundicie, non reperies illud aliud quam Auicennæ loqui imitatores & asseclas. Ceterum Fuchsius ad antiquorum normam quinque de sanandis morbis, tradidit libros, in quibus multos explicationem obscuriorum dictorum, quæ apud graues medicinæ practicæ scriptores reperiuntur: (ad Methodi maiorem perspicuitatem) video desiderasse: hanc rem porro si ille intendisset, non dubito quin potuisset absoluere. Verum ium exsecutus est institutum: intēdiditque in quem elegit scopum. Quod enim medicinæ practicæ explicationi putauit decentius hoc docuit: ego itidem meū institutum sequor, sub compendio posui, quæ mihi uisa sunt ad agnoscendam Methodum breui nouitios medicos posse dirigere, atque ut nunquam tam puerilem imbibi opinionem, ut putarem, hoc exiguo edito libello ceteros medicinæ practicæ compilatores esse obliterandos, minimeque consulendos, ita minimè illorum scriptis (ad hanc exarandam opellam in qua multa quæ illi noluerunt elucubrare explicare tēto) sum perterrefactus, tantum porro abest quod cæterorum ut vocant practicas

PRAEFATIO.

voluerim comprimendas, quod considerans ex eis lectorum qui grauioribus autoribus non indulget, multa posse excerpere, percurro breuiter, in protrititis minime frigans calamum: cum enim possem hic multa de morborum signis & causis inferere, perfunctorie transeo, nisi quando de his est controuersia: vel obscuritas explanationem exoptans, breuitati etiam indulgens de victus ratione hic nil memini, sat esse putavi ad hanc legitime praescribendam, quae vno capite mei Enchiridis fui complexus. Ceterum cum praecipuus morbos curandi scopus, non tam in assignatione medicamentorum, quam in vera tradenda methodo consistat, non est cur quis à me expectet, grandi & inusitata remediorum supellectile: ut quidam optant, me impleturum esse phyluras, execranda est enim aliquorum medicorum consuetudo, qui ut suarum literarum diuitias, reconditamque doctrinam obtinent, à remedijs protrititis abstinere, et ijs quae non sunt in communi vsu: ut indoctam decipiant plebeculam magno viuuntur suorum remediorum preconio, exquisitas ab ijs videbis queri herbas, animalia seplasea ijs nunquam nota, faciunt vnguentis & emplastris seruire confectiones decoctaque concinere iubent, quibus se iactant neminem medicorum fuisse usum: o turpis arrogantia velle fucata doctrina apud vulgum famam aucupari. Synceriori porro doctrina se monstrat, qui quod potest facere cum mentha non petit ab agaloch, quod cum melle à balsamo non petit spurio, pulchre enim in id genus medicos siue mauius impositores: dixit Plinius vigesimo quarto libro, ca. primo, medicina à rubro mari imputatur, cum remedia vera pauperrimus quisque conet. Ceterum licet Pliniana sententia ego prorsus non accedam, non tamen non possum illi non assentire, esse multos medicos qui cum verum medicamen in horto possint

PRAEFATIO.

possint inuenire, hoc pili non faciunt, quæ longe sunt asportata vel alijs inusitata summopere laudant: tantum porro abest candidissime lector, quod horum sententiam probem, quod si cumino solo possem ventriculi frigiditati subuenire, nunquam aromaticum rosaceum propinarem, si possemq; hepar calfactum succo intubi extra admoto sanare, nunquam vnguentum rosaceum vel de sandalis admouerem: quod si decocto hordei vel mulia vel oximellite humores bene preparari censerem, nunquam syrupis vel alijs decoctis vterer: tantum quippe in votis mihi est, rebus facilibus vti, & ea quæ capturam & fucum præferunt non propinare: video enim quod Hippo. & Gal. alijsq; celebres viri, qui in componendis pharmacis, ijs medicis personatis non erant inferiores, non in multis describendis syrupis, conficiendisq; electarijs, neq; in multis componendis purgatorijs pharmacis, sed in methodo tradenda suâ eruditionem monstrasse: lege Galenum, apud quem vix vnû electarium cordiale ex delicatis medicamentis paratum videbis, vix tria reperijs electaria ex ijs quæ nostrates stomachica vocant, vixq; sex confectiones purgatorias offendes, quod si eius medendi methodum & artem curatiuâ ad Glauconem scrutaberis, videbis plane quâ parce de re medijs tractet, de regulis curatiuis quam abunde: quid hoc nisi quod ille vir excellentissimus, sensit virum doctum paucis medicamentis posse medicinam faciliare: dummodo eis recte vti didicerit, cû ergo luce vt aiunt meridiana sit clarius, veram artem curatiuâ in veris tradendis præceptis consistere: opere precium me facere putauit, si in ijs explicandis maiorem operam quam in nouis preciosisq; describendis confectionibus, nouisq; tradendis vnguentis, nouisq; pilulis buccinandis impenderem: quod si in hæc tenderet animus, scirem miscere, vt

PRAEFATIO.

multi faciūt species electarij diarhodonis & aromatici
rosacei, & nouum construere electarium, nec difficile
esset spetiebus hierę picrę addere myrobalanos & aga-
ricum, & nouas pilulas concinare: nec operosum mihi
esset, speciebus de tribus fantalis addere diachridiū &
nouam tradere confectionem purgatoriam, sed in hoc
suadentalij, qui nouis semper gaudent, quibus semper
disciplicent protrita, sed forsā hoc faciunt, vt medici-
næ aliquid addāt, qui signum ignorantiae putant pro-
tritis vti, ingeniosus labor, calida miscere sine ordine
frigidis: omniaq; quæ purgant simul congerere, & face-
re confectionem vt illi dicūt magistralem descriptio-
ne nostra, sed de hīs scriberem & intergo & horū ine-
ptias nunquam finirem, quos vel hoc solū excusare pla-
ceret, qui quod sciunt monstrant: qui quidq; in pectore
habēt libenti pandunt animo, nam sunt quidam qui ex
pusillissima magna agunt procēmia: multa q; de lenterefe-
runt, dicentes arcanis quibusdam remedijs quæ nemi-
ni volunt pandere: sœuissimos posse pellitare morbos,
atq; cum composito vultu hæc pronuntiant, iactant fla-
tus, inflant buccas, cum vix vt in lib. de odio dicit Plus-
tarchus, sit aliud peius inuidię genus, qui enim quod ab
altero docti sunt occultant, nil differunt ab improbis
mulieribus, quę spurios partus subiiciūt, vt in prima epi-
stola dicit magnus Basilius, sed mihi crede quod nul-
lam iacturam res publica patitur horum medicorum,
qui tanta de se referunt secreta nō diuulgentur, si enim
intro aspicias, quam prorsus nil (vt Plinianis verbis vtar)
reperies, inuenies maluam vel betam, coryandrū præ-
paratum, margaritas perforatas, & nō perforatas, cra-
nium hominis iuuenis, & dextrū cornu capræ, sic enim
decipiunt coruos hiantes: dicentes etiam multa habere
dictata, sed nolle ea publicare ne videantur inhiare fa-
mæ,

PRAEFATIO.

ma, honesta causa videtur enim sequi illius sententiam, qui pleno ore quadamque catoniana gravitate, buccinauit: sic viue tanquam nemo sentiat te vixisse: in quem philosophus Plutarchus dicato opere subtilibus fuit innectus argumentis. Cæterum lector prudentissime quam libenter meos labores ego monstrare non erubesco, nec poenitet referato pectore meas vigilias publicare: confidero enim quod si minus recte dixerò ex hoc utilitatem nanciscar, quod ab eis qui mea scripta legerint monitus ero: licet enim iniquo me afficiant animo, & in hoc commodabunt, quod corrigendo reddent me cautiorem & ab illa quæ me tenebat ignorantia extricabunt, considerabuntque forsitan, quauis ingenio sint morbidò, & in opere longo fas esse obrepere somnum, opus longum dico, licet breuibus sit complexum chartis, quando totam medicinam exsequitur, qui de omnibus morbis volumen scribit: si enim prolixitatis essem amator, tractando solum quæ in hoc dilucidantur libello, Nicolos et Iacobos de partibus multi loquētia possem superare, sed ut in enarrandis medicamentis ostentationem fugere volui, sic etiam & in ipsa scribenda arte curatiua: quæ si tibi placuerit beneuole lector, nil me mouebunt morsus maledicentium, quando & horum laudes cum sint fucatae & insyncere modis omnibus sunt cauendæ: ut lib. de vitiosa verecundia dixit magnus ille Cheronens. Cæterum si hi qui nunquam non calumniantur considerarent, quanto sudore latinam epistolam amico mittant: vel de re medica quantumuis facili tractent: temperarent se forsitan à tanta maledicentia, perspicueque viderent, facilius esse reprehendere quam imitari: verum cum reprehendendo suam ignorantiam manifestant, audet viri lepidissimi censoriam virgam sibi vindicare, & libelli nuper editi solo conspecto titulo

P R A E F A T I O.

illico pronunciant, nihil dictum quin prius dictum, nil est scribere quam furtim aliorum opera depromere, talium quidem virorum digna sententia, qui cum syrumpū non audeant propinare, nisi à variāne vel montanæ practica desumant, putant quod opus de medicina edere, nil est aliud quā integras ex Iacobo de parribus sumere chartas, pro se respōdeant alijs, p me me respondēt lucubrationes, me euoluissē claisicos nec fuisse dedignatum proletrarios versare autores: nec calamum ad mouisse rebus protritīs & iam enucleatis explicandis, nec quenquam suorum inuentorum per me esse defraudatum laude, sed pręstat blaterones & viros maledicos dimittere, qui aperte proclamant: viros in literis multum exercitatos, qui suas seriosas lucernas in elucubrando vel dictando collocarunt: minimē posse medicinam recte exercere: qui cum hęc effutiunt: quid aliud quam Hippocratem et Galenum & tandem omnes qui posteritati scripta reliquerunt: de medica arte faciunt male meritos, qui etiam fœdior potest esse morbus, quod & eos qui multorum autorum lectione gaudent, palam vituperant & calumniātur: illud tritum in medium proferentes, pluribus intentus minor est ad singula sensus: proli pudor, ac si magis à vera medicina mens nō subduceretur, cum ipsi in chartarum vel aleæ lusu tempus conterunt, mitto quod ferme omnes medicos qui solis suis syrups incumbunt, vel mercatura vel negotiatio aliāq; musarum mille offendicula, à bonis literis reddūt abdicatos, quę uerò ab ijs qui cum medicis sint, lucri causa mittunt merces ad Indos, vel causa dilapidandi quod medicina pręstat, quotidie aleam iaciunt, quotidie complicāt & displicant chartas: an hoc sit medicinæ recte faciendę maiori impedimēto, quā successiuis horis recreandi causa euoluere Platonis &

PRAEFATIO.

Ciceronis opera: legere Plurarchum & Lucianum, & per Hieronymi & Augustini & magni Basilij vireta diuagari: praestant quæso hi Galenum: sed hic in naturali philosophia in totis suis operibus se ostendit exercitatum. De philosophia verò morali quæ veluti quædam theologia est, dicatum tradidit opus: cui titulus est de corrigendis animi peccatis. Porro in astrologia versatum, multis quidem in locis, fuisse tamen libris de diebus decretorij se monstrauit, dictatq; libro de theriaca ad Pisonem: decere medicum multarum sciëntiarum notitia esse decoratum: ideo nullam scientiam ille quæ medicinam posset ornare & locupletari non intrespexit. Scientiæ enim mutuo se adiuuant, & aliquando videbis apud Infimum poetam quod medicinæ decreto maiorem lucem præstat: quam quæ scripsit eruditissimus medicus: lege libros Galeni de dogmatibus Hippocratis & Platonis, & videbis quantum ab autoribus qui medicinam non scripserunt fuerit ille adiutus ad veritatem promendam & dilucidandam, sed de ijs plusquã satis non quidẽ est opus: viri male feriatis sed ingenio probis satisfacere: horum enim iudicium vt in symposio dixit Plato. magis quam multorum insipientiũ est verendũ. Quorũ sane blateramẽta nec tantillũ probos labores possunt cõspurcare: ego sanẽ mediũ fidiũ experior, quod quo plus meis laboribus aliqui detrahere conantur, hoc magis viri præstãtissimi meã medicã operam frequentius postulant, & me honoribus magis prosequuntur: garriant igitur ipsi vsq; ad rauium. Tuq; lector optimẽ huius opellæ & aliarũ quas prope diem in medium promam, esto æquus & beneuolus iudex, quod si opus non probaueris, probabis animum. Vale ex Peralta Nauarra.

Libreria del Collegio
Mayor de Alcalá

DE ARTE CVRATIVA.

LIBER PRIMVS.

PRAELVDIVM.

AD CAPITIS MORBOS.

DE humani corporis morbis mihi tractatur; de his quibus caput affici solet prima non immerito fiet investigatio, quoniam caput omnium membrorum est dignissimum & praestantissimum, ut patet quod cogitationis quam inter cuncta animalia solus dignatur homo, est sedes & promptuariū, quod non solum a Platone in Thimeo verum etiā ab Aristotele. xxxiij. sectione problematum, problemate. vii. fuit dictatum, in quorum sententiam pedibus & manibus innuit Galenus, qui lib. iij. de decretis omne imperium, omne regimen, omne tandem gubernaculū capiti: vel si maius cerebro naturam demandasse, aduersus Crypsippū multis rationibus nifuse est persuadere: libro verò. iij. de locis efficacissima ratione probat: virtutem animalē cerebro locari, quod ea scilicet laesa medicamenta capiti admota iuuant, non sic aliæ parti applicata, multæ alię sunt rationes ex dissectionibus deprōpte, quas Galenus libris de decretis longo & sublimi prosequitur sermone, mitto illas quas iuxta sapientis poetæ testimoniū & hominum consuetudinē excerptas esse ait, quod Minerva scilicet ex Iouis cerebro fuerit procreata, & capite auiamus & renuamus, quibus rationibus licet non multū efficacibus astipulatur quod capite salutamus & resalutamus, quod capita aperiri aspectu magistratuum fuerit

LIBER PRIMVS

cōsuetudo, licet hoc Varrone autore, quem Pli. xviij. lib. cap. vj. citat, valetudinis gratia à maioribus fuerit institutum, quo firmiora utiq; fierent. Ad idem alludit quod Pilcus qui capitis est indumentum seruis in libertatis signum fuerit dari solitus. Caterum hominis utilitati natura maxime consulēs cerebrum sursum locauit, eiusq; causā erectā figurā hominī dedit. Quoniā si vt Aristoteles. iij. libro de partibus animalū ait, vastā corporis mole asideret, pōdustardior ē redderet mentem & sensum. Mitto quod in sublimi cerebrū locatum sensum ministerio perspicacius et prōptius utitur. Non quidem tāta perspicacitate tantumq; locum visus & auditus peragrarent, si homo erectā nō esset natus figurā. Verū enim uero subscribendum Galenō non ius dico qui propter oculos dixit cerebrū sursum esse locatū, sentio quippe propter cerebrum ibi esse locatos oculos, cerebrum porro propter mentis cōgruitatem, vt rectē ab Aristotele dictum est, hanc sibi postulasse arcem. Neq; hoc Galeno viro perspicacissimo displicuisse autumo, quod si ratione manuum. iij. lib. de vsu partium, hāc figurā hominī esse impartitam insinuat, & mentem quæ manus imperat intelligit, quæ non solum vt minus heberesceret, sed vt sensuum & manuum & pedum melius ministerio vteretur: hanc figurā exoptauit. Brutæ verò animantes vti carent mēte, ita ea figurā & eo ornatu, qui menti est decentior caruerunt. Caterum cum has causas erectæ figuræ audis, finalē causam intellige. Efficiēs quippe causa natiue est calor, qui eo quod hominī maior quam cæteris animantibus est, illi erectā esse figurā dictauit Aristō. est verò maior non intensiōe, sed vi & temperatura, quo quidem est temperatior calor, hoc magis sursum potest niri. Ab ipso etiam innato calore, qui Hippocrati dicitur natura euenit: vt

DE ARTE CVRATIVA.

3

nit: vt talis fiat membrorum aformatio. Hominis enim calor qui si Galeno. ij. lib. de temperamentis credimus, quid diuinū habet vt menti congruum est instrumentum ita molitur figurā quæ mentis vsui magis cōuenit. Cum verò hoc faciat hominis natiuus calor, non aberrasset Lactantius Fir. Si quæ de igne dicit, de hoc intellexeret calore, hic quidē. ij. lib. in titu. cap. x. ait ignem solum esse hominibus datū in immortalis argumētum, hoc em̄ si sic vt ille intelligit: intelligas, falsum est, cū & feles igne vtatur, & multæ animantes eo vterētur si sibi semper liceret. Verū non immerito possumus dicere, solum homini datū esse ignem, id est calorem tam insignē, qui quatenus nullus alius est calor qui menti possit seruire, dicere possumus esse datū in immortalitatis argumētum, atq; quia figura erecta ratione mentis, quæ superat perit homini est impartita, non mirū quod dicamus, id illos auctores quos notat Gal. voluisse, qui dixerunt hominem solum esse erectū: vt posset cælū aspectare, sub hoc verborū inuolucro forsā intellexerūt, hominem solum esse erectū, vt haberet mentē, quæ cœlestia posset contemplari: huc tendit qd dicit diuus Basiliius cōcione de verbo attēde tibi ipsi, qui ait erectū te finxit Deus solum ex omnibus animalibus: quo ex ipsa figura scias quæ vita tua ex superna cognatione exiitit. Cæterū si corporis moles vt Aristote. dixit cogitatrici facultati est impedimento, claret conuenienti iure mentis sedē esse cerebrum, & non cor: quādo si dicta facultas cordi assideret, à tota carnis illa molæ quæ supra cor est hebetesceret, & vt ita dixerim oneraretur, adeo enim sensuū organis multā carnem esse impedimēto sensit Plato. quod dixit in Thimeo caput debiliter esse cōstructū, ne multæ scilicet carne censoria ipsa lēderentur, nec obstat quod libro de scientia ex cordis carnis mollitudine sensuum

A ij

perspicaciam voluit iudicare. Nā est o quod fateamur, primam cogitatricis facultatis sedem cerebrū esse, non inconueniens est asserere, quod qui mollē carnem cordis habent sint ingenio perspicaces, & hi quibus cor durum est, ingenio duri: quoniā carnis cordis mollitudo quatenus bonā temperiem indicat, suprà perspicax ingenium attestatur, in quē sensum Arist. ij. lib. de anima dixit, molles carne aptos esse ingenio, atq; vt hi qui cor molle habent vt plurimū cerebrū habeant molle, sic his quibus cordis caro dura est, cerebrū est durū, quapropter hi difficulter percipiunt. Solent tamen vt prefata parte dixit Plato quē iam perceperint fixe & tenaciter tenere. Sed aliquis aduersus dicta insurget dicens, falsum esse quod ex homero citat Gal. illū scilicet sensisse facultatem cogitatricē assidere cerebro, qñ primo illi dis dixit, pelide autē dolor factus est intus autē sibi cor, in pectoribus hirsutis bifariā cogitauit, vbi in corde facultatem cogitatricē locari sensit, ad hoc respondere possumus, quod etiā si Homerus firmiter tenuerit cogitatricē facultatem cerebro assidere, cor cogitare p̄dicta parte dixit. Quia voluit indicare in homine irato non rationē iudicare sed facultatē irascendi cuius cor est domiciliū: ad insinuandū igitur quod in pelide non ratio sed irascitiua potentia imperabat cor cogitare dixit, eo modo intelligemus dictum Euangelij, ex corde exeunt prauæ cogitationes, sanctissimus vero Hieronymus, vel hac autoritate fuit cōmotus ad credēdum cor esse cogitatricis facultatis aulā. Verūm quid dicta Homeri contemplatur, inueniet eius carmina potius Crisippo quā Galeno fauere, tredecimo quidē lib. iliadis ait, alij autē in pectoribus ponit mentē late sonans Iupiter, & .xx. lib. inquit scis Neptune meā in pectoribus voluntatē, sed quidquid Homerus senserit Galeni opinio vndiq;

DE ARTE CVRATIVA.

vndiq; munita manet. Verū de iſhac ſufficiant quæ
veluti præludium ad capitismorbos poſuimus ad alio
rum membrorum affectus ſua præludia exaraturi.

I DE CAPITIS DOLORE.

Aput tunc dolore corripitur cū trifti affi
citur ſenſu atq; trifti hic ſenſus (qui vere
dolor eſt) non eſt morbus ſed ſympho-
ma. Cū verò dolor autoribus dicitur mor
bus pro affectu capitur qui dolorem gene
rat: vt elicitur ex iſs quæ dicit Gale. ij. lib.
apho. com. vj. Ceterū non vna duntaxat capitis pars do
lore præhendi ſolet: inuadit quippe dolor carnē muſ-
culoſam pericraniū & vtraſq; meninges atq; cerebrum
quādo Galeno lib. de multitudine autore & ipſum ſen-
ſu præditū eſt, licet Ariſt. ij. de partib. anima. ca. x. aliud
docuerit, cuius ſententiā Auicenna & ferme omnes cete
ri medici profitētur, porrò capitis dolor quandoq; eſt
primo geniū malum, interdū ex aliorum membrorū vi
tio procreatur, qui primo genium recensq; malū eſt ce-
phalalgia nuncupatur, qui inueteratus eſt dolor ſi totū
caput præhendit. Dicitur cephalæa, quod ſi ſolā capitis
dimidiā partem tenet hemicrania vocitatur, proficiſci-
tur verò dolor nunc à cauſa externa vt potè largo vini
potu, infecto aere, vel vitiata aqua: nūc à cauſa interna,
ab intemperie ſcilicet, vel à prauis malaq; qualitate infe-
ctiſh humoribus, vel ob humorū plenitudinē. Porrò non
quælibet intēperies nata eſt gignere dolorē: quoniam
vt. ij. lib. medi. loca. dixit Gale. vehementiſſimi dolores
ſunt, qui ſunt iuxta caliditatē & frigiditatē: moderati
verò qui iuxta ſiccitatē, ad humiditatē verò nullus con-
ſequitur dolor. Quod ſi lib. j. de ſympho. cauſis dixit,

A in

humidum & siccum si absint calfactio & infrigidatio citra violentiam corpus cōtingere, noluit quod siccitas per se nō sit sufficiens gignere dolorem, voluit tamen quod siccitas quæ distendendo dolorem producere valet, à rebus quæ solum siccitate superant, non inducitur, quoniam producit siccitas dolorē distendendo: distensio quæ à siccitate fit, fit naturæ humiditatis vacuatione vel eiusdem expressione. Porro hæc expressio vel vacuatio à sola siccitate nō producitur, fit expressio à siccitate frigiditati iuncta, vacuatio ab eadē adiuta caliditate. Porro cum tāta siccitas in membro est inducta etiā si absit caliditas & frigiditas se sola potest distendere membrum, proindeq; dolorem inducere, hæc enim videntur consentanea ijs quæ parte citata dicit Gal. quæ si vera sunt, claret errasse Fuchsum qui in sua practica dicit siccitatē non posse gignere dolorē. In cōmentarijs verò. j. lib. de Symp. cau. pugnancia videtur dicere. Nūc dicit quod siccitas nō parit dolorē, quia licet agat agit remisse, nunc verò dicit, quod siccitas immodica ex accidenti concitat dolorē, quia facit tensionē: si tensionem facit, eius actio non tā minuta est, vt ad dolorē inducendum non valeat: in eadem parte dicit quod Aristo, voluit humiditatem & siccitatē omnis actionis esse expertes, quod contrariū est ijs quæ. j. lib. de facul. natu. Gal. de Aristotele sentit, licet sentiat Aristo. in libris problematicis solum duabus qualitatibus vti. Verū & in problematicis lego humiditate vt actionem explet illum fuisse vsum. Prima quippe sectione proble. vltimo ait, egritudines quæ fiunt ab igne curari humiditate. Cæterū annotandum est Gale. ij. lib. medi. loca. dixisse, ob capitis vehementē dolorem neminē vnquam animi deliquio compressum mortuū fuisse. Contrariū Plin. xxv. lib. ca. ij. insinuauit, Sed hic forsā sub capitis dolore auditus

dolorem

DE ARTE CVRATIVA. 7

dolorem fuit complexus, qui cum ab inflammatione proficiscitur. Animi deliquium mortem producēs solet gignere, atqui citra auditus inflammationem in aīssiua & vehementia animi deliquia ex capitis dolore ex morbo gallico orto aliquos incidere vidi.

C Vrant capitis dolorem, medicamenta quæ alterant, sanguinis missio, pharmaca quæ repellunt, humorum concoctio, eorūdem purgatio, phar-maca quæ auertūt, ea quæ in pactos humores discutiūt, nec non quæ caput roborant.

C Vm à sola qualitate proficiscitur dolor medicamentis solum alterantibus profligatur, quem caliditas peperit tollunt medicamenta infrigidātia, quem genuit frigiditas medicamenta calfacientia, quem procreauit siccitas sanant medicamenta humectantia. Cæterum cum caput ex calore dolet, paratur infusio ex oleo rosaceo probe apparato. In ijs autē corporibus quibus vehementem frigiditatem inducere veremur, qualia sunt fœminarum & eunuchorum ac puerorum: apponendum esse camæmelinum, secundo locatum dixit Gal. verum neque in dictis corporibus rosaceum quo communiter vtimur est circuncidendum, quando ex oleo crudo non est confectum nec gellidum est infrigidatum. Quo circa non timendum est, vt vehementem frigiditatem inducat, formidandum verò est si frigiditatem inducere cupis chamæmelinū, vt ex officina asportatur apponere, quādo hoc potius calfaciet quam infrigidabit, cum igitur illud applicare intendis refrigerandum est, vt Galenus dicit in aqua vehementer frigida collocatum. Cæterum si caput multū ætuit parum succi lactucæ & cucurbitæ & solani vel plantaginis

ginis rosaceo miscebis, cauebistamen vnice ne medicamenta multum adstringentia capiti apponantur, quoniam meatus capitis obstruendo, non leuiter solēt incommodare: nec vt quidam scioli sis audaculus qui in omni dolore ex calore genito, quantumvis magna sit plenitudo populeum vnguentum applicant, quando huiusvnguēti vehemens frigiditas humores ad modum increaslat. In ipsoq; capitis mediotullio stipat. Neq; in hoc vnguento est adstrictio quæ cerebrum valeat roborare. Cæterū parantur embrocæ ex rosis, violis, nymphaea, semine lini, magnoq; adurēte calore ex folijs cucurbitæ, lactucæ, omnia hæc sunt in aqua coquēda. Postest linteola in dicto decocto madefacta capiti admouere, vel ex alto infundere, linimētum paratur ex oleo rosaceo, & oleo violaceo, & oleo de nymphaea, ex folijs sendiuia & portulacæ tritis & cum alba cera mixtis. Prodest etiam vnguentum rosaceum, ex santalis cerarum proficuum esset, nisi de eius vehemēti adstrictione timeretur, magno exurente calore plenitudine non apparente opitulatur populeum vnguentum. Porro ex nominatis herbis potes parare sacculos, Cæterum omnia hæc medicamēta solum parti anteriori capitis sunt admouenda: vt decimoquarto Methodi, & secūdo de medicamen. locali. Gale. docet. Sunt enim in parte anteriori futuræ quibus facile quodvis medicamentorum genus penetrat, non fert etiam citra magnā molestiam occiput refrigerantia medicamenta, propterea quod istic principium spinalis medullæ existit. Cæterum quia via quæ ex naribus ad cerebrum est breuis & manifesta, ideò iuuabit succum aliquem frigidum naribus admouere, vel vaporem rerum infrigidantium per nares suscipere, hoc ex ijs quæ Gale. dicit tredecimo Methodi, & libello de instrumento odoratus, est maximè perspicuum,

DE ARTE CVRATIVA.

9

perspicuum, iuuat enim aquā rosaceam, vel decoctum violarum per nares attrahere ocysime hac cerebrum refrigerant. Proindeq; dolorem mulcent. Inter omnia verò quæ capitis calfactioni cito succurrunt aer frigidus est. Ideò si aer æstuat, flabella vel alia quæ aerem frigidum reddunt, non sunt negligenda. Cæterum cum à frigiditate est obortus dolor, calfacies illud oleo de amygdalis amaris, oleo anethino, vel oleo irino, vel laurino, vel rutaceo, vel oleo de costis, vel oleo cui incocta fuerit verbenaca. Quando autem Galeno secundum libro de Medicamentis localibus est præstantissimum, cum ijs oleis & cera poteris concinnare vnguentum: magna vexante frigiditate, aqua vitis caput fouebis. Infusio etiam ex rore marino, & hyssopo, & salvia, & stacade optimo vino decoctis præclare ad tollendā frigiditatem auxiliatur. Si à siccitate verò proficiuntur dolor, à medicamentis humectantibus est petendum auxilium. Prodest oleum de amygdalis dulcibus, succus pinearum, vnguentum quod resumptiuū vocant. Quod si caliditas frigiditati fuerit adiuncta præclare facit oleum de cucurbita, oleum violaceum, cum his oleis & cremore seminis lini, & cera alba optimum concinatur vnguentum. In magna verò capitis siccitate decoctum capitis veruecisi nō instrenue solet succurrere, facit etiā ad humectandum lac quod etiam si debilis sit virtus potest capiti admoouere quidquid Auicenna & eius expofitores dicant.

Cum sanguis dolorem procreat, incunctanter est vena secanda. Porro si dolor solum vnā capitis partem tenet. Ex humeraria illi respondente est fundendus sanguis. Si verò totū occupat caput nunc vnā, transactōq; interuallo alterā aperies. Estimare

A v

ramen diligenter oportet vt Gale. dicit libro. iij. de fanitate tuenda, an in capite solū sit fixus dolor, an etiam sit in thorace, dorso & lumbis id quod in magna plenitudine contingere solet. Si dolor solum caput corripit, vena humeraria vt diximus est fundēda. Si verō non solum caput sed thoracem dorsumq; prahenderit media est aperienda, vt cuilibet laboranti parti subueniamus. Hac enim vena, quæ sunt supra collū & quæ sunt infra respicit. Cæterum in inueterato dolore venā frontis aperire vtile est, cuius venæ sectio & inter initia occipiti laboranti solet succurrere, quia sufficienter à parte affecta reuellit, verum si magna est plenitudo, præstat prius aliquam cubiti venam aperire. Cæterum licet plenitudo non sit in dolore ingenti quem biliosus humor vel in febre, vel citra febrem producit, venæ sectio iuuare solet: magnitudo enim morbi etiā si non sit plectoria sanguinis missionem exoptat, quare & in vehemēti dolore à causa frigida pronato reuellendi causa & gratia alicuius grauis mali anteuertendi, si vires & ætas cōsentiant & humoris crudi non adest copia non inutiliter solet mitti sanguis.

AD concoquendos humores frigidos & crassos prodest mel rosaceum, syrupus de hyssopo, syrupus de thimo, syrupus de quinque radicibus, tandem omnes syrupi qui vim calfaciendi habent, quatenus attenuant viasq; patefaciunt, crassos humores concoquunt, ad idem facit decoctum quod habet corticis apij, petroselinij, rusci, fœniculi, singulorū manipulum medium, origani, satureiæ, stœcadis, maioranæ, saluiæ, eupatoriij, singulorum drachmastres, seminis fœniculi, anisi, dauci, cubebæ, cinnamomi, & cardamomi, singulorū drachmam vnam, coquantur in aqua iustæ quantitatis

DE ARTE CVRATIVA. II

titatis vsq; ad medietatem excoletur & saccharo dulce reddatur, de quo sumat æger, singulis diebus mane vncias quinq;. Erro tidem ante cœnam, quibus si viscidus est humor miscebis vnciam vnâ oximellit. Est tamen considerandum quod vbi pituitosorum humorum magna est copia, quod syrupi multum calfacientes solent incommodare, nimirum distendendo flatus generant, proindeq; dolorem augēt. Eo nēpe modo quo in coli dolore medicamenta vehementer calfacientia solēt dolorem exacerbare, vt. xij. methodi, Gale. dixit. Quare errāt multum qui syrupum de stœcade, vbi magna est humoris pituitosi referctio propinant. Ad praparendos humores melancholicos dicti syrupi, quatenus attenuant iuuant. Singulariter valet decoctum quod habet hordei, buglossi, boraginis, lupulorū, fumariæ, singulorum manipulum vnū, scolopendriæ, scabiosæ, caparis, eupatorii, cicoreæ, thimi, singulorum manipulum medium glycirrhizæ repurgatæ, anisi, fœniculi, singulorum drachmas duas, coquantur in aqua iustę quantitatis quo ad dimidiū absumatur, deinde excoletur: et adde zucari quod sufficiat, & albis ouorū purificetur. Si biliosus verò acrisq; humor dolorē gignit syrupi infrigidentes ad acrimoniam obtundendā iuuant: prodest syrupus acidus, oxisacchar, syrupus de violis, syrupus de intubo, facit decoctum quod habet hordei, violarum, ytriusq; intubi, nymphæ, singulorū manipulum vnum, prunorū numero. viij. casuræ & seminum frigidorum maiorū & minorū omnium vnciam vnâ, santali rubri drachmastres: coquantur in aqua iustę quantitatis vsq; ad medietatem. Deinde colo transfundantur, & adiecto saccharo ius dulce reddatur quod cum albis ouorum purificetur, cui addantur succi granatorum acidorū vel syrupi acetosi vnciæ quinq;, & fiat potio de qua

modo dicto vtatur æger. Est verò hic obiter annotandum quod cum in hac parte & in toto libro humorum concoctio dicitur, eorundem præparatio debet intelligi. Quæ verò dicatur vera concoctio abūde in Enchiridio diximus.

Medicamenta quæ repellunt fronti partiq; anteriori capitis admouere conuenit, in humore bilioso facit oleum quod immaturum nominatur, rosaceum, oxirhodinum: si frigidus verò est humor, facit succus menthæ, succus sylimbrij, oleum de mentha, atq; oleū de mastiche aloë admixto. Gal. enim primo libro de arte curatiua ad Glauconē non solum medicamentis frigidis ad repellēdum vtitur, sed etiam calidis adstringentem naturam habentibus, qua parte ait vtendum esse medicamentis repulsorijs: in multitudine crudiore ac frigidiore tepidis, in calidiore autem & bilioso frigidis. Cæterum licet in febribus oboritur dolor, medicamēta repellentia (quidquid Mesues dicat) non sunt interdicens. Hunc sectantes Matthæus & alij practici dicūt, quod cū sit euaporatio à toto corpore repellentia medicamenta esse fugienda. Sed tam alienum est hoc à ratione quod nulla refutatione eget.

Cum ab humoribus mala qualitate infectis ortū ducit dolor quæ noxios humores purgant, sunt exhibenda. Est verò considerandum an prauī humores per vniuersum corpus oberrent, an in solo capite sint impacti, vel à particulari membro noxa contrahatur. Cæterum si noxij humores in solo capite sunt geniti exhibenda sunt quæ caput purgant. Si vniuersum corpus male habet, totum corpus purgabis: si vitio ventriculi vel alię partis dolor oboritur vitiato mēbro est succurrendum. Ceterum cum vniuersum corpus laborat,

borat, exhibenda sunt quæ fortius purgant, quam si solum caput ægrotat. Si verò humores in capite sunt fixi efficacius medicamentum exposcūt, quam si ventriculus est mali seminarium, biliosos humores purgant electarium rosaceum, electarium de succo rosarum, confectio de prunis, pilulæ de rhabarbaro, pilulæ aureæ, prout fuerit quantitas humoris infestantis egroti pensatis viribus horum medicamentorum quantitatem exhibebis. Sat enim erit aliquādo rhabarbarum, vel hieram simplicem exhibere. Cæterum si biliosus humor in ventriculo est, mitia medicamēta propina, ne fortibus medicamentis ventriculus lancinatus maiorē inde noxam contrahat. Adde quod facile humores qui ventriculo assident subducuntur, quare sufficit hiera cuius laudes septimo Methodi, copiose Gale. declarat, est verò croci quantitas minuenda. Quia crocus caput percellit, annotatum reliqui hoc Gale. secundo loca. eadem verò ratione pilulæ rufi, modo quo nunc concinantur nunquam sunt exhibendæ, quia multam habent croci quantitatem, habent etiam myrrham quæ sua natura dolorem capitis inducit. Cæterum vacuant humores pituitosos, pilulæ de assayaret, agaricū, pilulæ de agarico, pilulæ cocia, pilulæ sine quibus, multa sunt id genus. Sed in potritis calamus non spatiabitur. Cæterum melancholicos humores purgant epithimus, lapis cerurleus cōfectio hamech, pilulæ de fumaria, pilulæ inde, pilulæ arabicæ & de quinque generibus myrobalanorum. Sed ut ad rē proprius accedam ad humorem biliosum exhibebis drachmas tres electarij rosacei, vel electarij de prunis mixto decocto bilem præparāte vel aqua cicoreæ, vel oxalidis, poteris etiam miscere drachmā vnam rhabarbari, quod si de eius caliditate times macerabis illud & dicto decocto immittes: deinde fac expressio-

nem: qua facta adijcies electarij rosacei drachmas duas vel tres, prout fuerit morbus & agrotantis robur, delictis pharmacum auersantibus propinabis serum caprinum vel aquā intubi, cui grana quatuor vel quinque diachridij fuerint iniecta. Vel miscebis cum pauxilla carne prunorum, vel cum saccharo violaceo, vel rosaceo grana quatuor diachridij, & hec modo agrotantem decipies. Si pilulæ magis placent, dabis pilularum aurearum scrupulos quatuor, quibus miscere poteris scrupulum vnum rhabbari, vel ex vno scrupulo rhabbari, & granis quinque diachridij cum electario rosaceo poteris concinare pilulas. Ad humorem pituitosum da drachmastres, vel quatuor antidoti indi, vel antidoti de carthamo cum decocto pituitam præparate, vel de gluciat vnciam vnā mellis rosacei, cui scrupuli quinque agarici trochiscati fuerint inmixti, vel exhibe decoctū pituitam præparās, cui agaricus, & turbit, & zingiber fuerint mixta, vel decocta, poteritque decoctū collo trā fundi. Si pilulæ placent accipiat pilularum de agarico scrupulos quatuor, vel tantundem pilularum cociarū, si mitius vis purgare, exhibe pilulas de assayaret. Ad humores melancholicos porriges confectiōis hamech, vel antidoti de sena drachmastres, cum decocto melancholiā præparante, vel cum sero caprino, vel bulliāt in sero caprino sex drachmæ prædictæ cōfectiōis & excoletur. Si pilulas amat, exhibebis pilularum indarum, vel de quinque generibus myrobalanorū scrupulos quatuor formentum cum cōfectiōe hamech, atque si lien laborat vt plurima ex parte melancholico humore infestante laborare solet, eius saluti vt proprio capite dicetur prouidendum est. Cæterum adustis humoribus infestantibus vt in dolore capitis ex morbo gallico orto infestare solent, pilulæ de fumaria, & fœtida magno sunt præ-

sunt præsidio. Porro humoribus ventriculum infestantibus indeq; caput repentibus: vomitus etiam iuuat, mulsa vel decocto anethi vomitus irritatur. Caterum purgatio quæ per clysteres fit in omni dolore capitis est præsentanea. Nam educendo renellit. Hucusq; dictum est, de generali purgatione, particulariter autem à capite euacuant medicamenta quæ per os vel nares humores educunt. Hæc enim capiti per alia medicamenta iam purgato præclare iuuant. Caterum medicamenta quæ per os educunt sunt gargarismi miscelæ mansoria, gargarismi parantur ex syrupo de stœcade, facit oximel, cui fit iniectus puluis zingiberis & acori, iuuat mulsa cui fit agaricus & sal fossilis indita, ex his quæ cum per os deuoluuntur purgant caput, est zingiber, galanga pyretum, & tandem omnia medicamenta, quæ vehementer calfaciunt: ex his medicamentis & cera mixtis concinari possunt pastilli mansiles, vel eisdem speciebus potest suffarcinari linteum ad pilulæ formam. Caterum per nares purgant medicamenta calida quæ naribus infunduntur. Etenim medicamenta quæ gargarizando per os educunt, educunt per nares si naribus infunduntur. Prodest mulsa, decoctum saluiæ, vel stœcadis vel sampsiuci cum naribus attrahuntur, si efficaciorē operationem exoptas, prædicto decocto adde puluerem caryophyllorum, vel foliorum origani, vel puluerem nasturtij. Facit ad idē syrupus de hyssopo, syrupus de stœcade, succus foliorum betæ, succus radicis betæ, efficacissimusest succus cucumeris sylvatici. Caterum pastilli mansorii quos ore tenendos diximus naribus inditi, etiam per nares purgant, optimos facies errhynos ex theriaca vel mithridato. Annotandum verò est pro his particularibus euacuationibus. Quod si dolor est in membris quæ sunt supra cranium bolos mansorios &

gargarismata parum iuuare, quod enim tunc magis conuenit: est decocto discutiente caput abluere vel vnguento humores digerere.

AD auertendum viles sunt pedum & crurum frictiones, lotiones, vincula, cucurbitæ, natibus & scoptulis agglutinatæ, quod si sanguinis apparent inditia, proficuum est vti sacificatione, qua parte fuerint affixæ. Cæterum si dolor sinciput tenet magno solet esse præsidio cucurbita occipiti fixa, si dolor occiput occupat frõtis vena recta scisa præstat opem, iuxta ea quæ Hippo. prodidit in sententijs. Quod si venisecæ hanc non audes committere, prolice ex naribus sanguinem. Cæterum mirifice auertit cauterium iuxta carpum appositum quod ex fermẽto, & synapi, & melle, anacardino optime paratur: in diuturno verò dolore quæ anteriorem capitis partem tenet, cauterium collo appositum iuuat. Facit idẽ quod retro aures ponitur. In dolore verò ex morbo gallico producto: mire prodest: vnguento quod ex argento viuo paratur, carpum & eam partem qua humeraria vena descendit linire.

AD discutiẽdum humores capiti impactos quos venæ sectio nec purgatio euacuauit, præ sunt embrocæ calfacientes, euaporationes, vnguenta, emplastra, suffitus. Cæterum ea medicamenta quæ dolori ex frigiditate orto iuuare diximus: ad digerendas humorum frigidorum reliquias sunt idonea, decocto enim earum caput abluet. Idem decoctum facit ad euaporationes, ex eisdẽ herbis & caryophyllis & cardamomo, cubebis, & aniso sacculus suffarcinatus idem præstat. Porro si humores calidi dolorem procrearũt & iam est in inclinatione morbus, prodest decoctum camamelæ,

camæ mela, anethi feminis lini meliloti foenigræci. Cæ-
terum si flatulentus humor est discutiendus, Decoctum
cumini baccarum lauri roris marini pulegij est prospe-
cium, prodest oleum laurinum, irinum, anethinum, ex
ijs oleis cum cera fit vnguentum. Eundem vsum præstat
theriaca & mitridatum suturæ apposita. Discutiunt ve-
ro fortiter reuellantq; synapismus, emplastrū de taspia.
Porro cum hæc medicamenta de internis ad externa
humorestrahunt: efficacissime discutiunt, aliquando
verò in inueterato dolore vt fortior fiat attractio, caro
capitis scarificatur. Deinde medicamentum quod forti-
ter digerit quale est synapismus apponitur, quem solū
in dolore à causa frigida orto: Tertio de medica. locali
apponi iussit Gale. sed reuulsionis nomine & in dolo-
re quem calidi humores pepererūt: solet iuuare. Porro
non solum ijs medicamentis contenti fuerunt autores,
sed dolore obitinante reluctantē, non cedente ve: caute-
rium suturæ anteriori esse ad mouēdum dixerūt. Quod
remedium cap. de epilepsia noluit. Alexander appro-
bare de quo infra cap. de epilepsia. Cæterum ad discu-
tiendum caput atq; etiam roborandum, paratur suffitus
ex puluere caryophyllorum thurris & masticis cum ce-
ra mixtis, ad idem facit miscela ex puluere melanti pī-
peris & baccarum lauri, cum labdano cōcinata: sepe pi-
lularū massis vtimur ad suffitus. Massa enim pilularum
de hiera simplici igni admota potenter caput exiccat,
idem facit theriaca & mitridatum resmæ mixta & igni
admota. Interim vero per os quæ humores digerunt
sunt exhibenda cui rei seruiunt ea quæ sequenti sectio-
ne ad caput roborandum vtilia esse dicemus. Porro de-
coctum gaiaci, vel cyne, non solum in dolore quem
morbus gallicus creauit, sed in alijs doloribus humo-
res discutiendo prodest, Cæterum discutiunt humores

capitis dolorem producentes olea calida auribus infusa: faciunt hoc oleum amaracinum, & oleum de amygdalis amaris: colligitur hoc ex Galeno tredecimo methodi.

C Aput roborant ea quæ causæ dolori opponuntur, etenim ex calore caput læsum medicamenta frigida sunt solatio: ex frigidityte vero ægrum medicamenta calida sunt auxilio. Debilitas vero cerebri plurima ex parte ex frigidityte proficiscitur. Porro medicamenta odorata cerebrum corroborant, sicut foetida illud perturbant: Animalis enim facultas bono odore gaudet. Verum licet hanc facultatem medicamenta odorata sint nacta, solet fragrans odor replere caput, proindeq; sæpe incommodare. Cæterum iuuat ad roborandum cerebrum frigidityte læsum diambarum, electuarium pliris diamoschos mitridatum theriaca, multa sunt id genus quæ caput roborando humores illi impactos etiam digerunt & discutunt. Porro annotandum hic est, me multos qui leui de causa dolor inuadebat vini abstinentia à morbo vindicasse. Vinum enim vapores immittendo non solum in dolore à caliditate orto, sed in eo quem frigidus humor procreat si congruus non seruatur modus, multum solet infestare.

2 DE VERTIGINE.

Vertigo autore Galeno quarto libro aphorismis commento decimo septimo, Est quando simul res conspectæ videntur circumuolui, & sensus visus repente destruitur sibi; tenebras circumfundi opinetur. Porro hæc

ro hæc definitio solum vertigini tenebrosæ videtur
conuenire. Quoniam vt ille dicit quarto libro de ratio-
ne victus: sat est ad hoc quod dicatur vertigo, quod ca-
put circumagi videatur. Quod si simul tenebrosa fue-
rit visio, ait appellari vertiginem tenebrosam. Ex hac
parte forsan sumpsere Arabes, vt diuersum facerent ca-
put vertiginis & scotomiæ, vertiginem scilicet tenebri-
cosam, appellantes scotomiam: verum vertigo tenebri-
cosa ad vertiginem vt pote ad genus reducitur, atq; iux-
ta id quod ex commẽto aphorismi alegati citauimus.
Tenebrosa visio est de ratione vertiginis, sed presius
sumpsit ibi vt diximus. Gale. vocabulum vertigo, quam
in alijs partibus sumere consuevit. Cæterum generatur
vertigo: vt quarto de ratione victus dicit Galenus: Ob
inordinatam spiritus flatuosi morionem. Flatulentus ve-
ro humor qui vertiginem parit, vel in capite gignitur
vel sursum ex infernis defertur. Est autem aduertendum
quod vt Gale. parte citata ait: non omnino inuictus de-
bet esse humor qui vertiginem creat. Si quidem vt fla-
tuosi spiritus fiat generatio requiritur natiuũ calorem
humorem tenuare, dissoluere, & effundere: Quare non
tam frigidus & crassus est humor vertiginem creans,
vt prorsus inuictus non dissoluatur. Paulus tamen gelli-
dos glutinososq; humores huius morbi dixit esse cau-
sam, potest & hos natiuus calor si non elanguet effunde-
re & dissoluere. Quod si certetam gelidi glutinosiq;
sunt: vt cuilibet dissolutioni repugnent: potius aliam
ægritudinem quam vertiginem gignent. Hinc fit pa-
lam medicamenta multum calfacientia quæ adhibentur,
ijs quibus viscidis humoribus caput est refertum, posse
vertiginem excitare: etenim dissoluent hæc glutinosos
humores indeq; excitabitur flatulentus ipiritus, qui ver-
tiginem procreabit, Cæterum ignorandum non est,

quod licet vertigo plurima parte proficiscatur ex humore in capite genito: vel ex vaporosa exhalatione quæ ex ventriculo ad caput fertur, quod aliquando oboritur ex solâ tris ventriculi vellicatione. Hoc enim colligitur, ex his quæ dicit Galenus quarto libro Aphorismorum commento aphoris, si quis febrem non habens, ait sane fit vertigo ore ventriculi à malis humoribus morso. Nam propter nervorum magnitudinē qui ad ipsum à cerebro veniunt, hac parte patiente animæ opera detrimentum patiuntur. In hac parte Gale. non ob exhalationem, sed ob solam compulsionem vertiginem excitari dicit, & quid mirum cum ex sola cōpulsione morbus comitialis possit excitari. Curant vertiginem venæ sectio, repulsio, cōcoctio, purgatio, auersio, humorum discussio, capitis & ventriculi confortatio.

Constantibus viribus notisq; sanguinis apparentibus humerariæ sectio prodest. Atq; si viscidī crudiq; humoris magna est copia, à venæ sectione est abstinendum, vt elicitur ex his quæ de lethargi curatione tredecimo methodi dicit Gal. Porro in sanguinis missione considerādum est, illud quod dicit Aetius ne aceruatim sanguis vacuetur. Propterea quod à quacunque leui occasione ager concidit, vena ne deuolutioni sit obnoxius. Hoc tamen generatim non est accipiendum, nonnunquam enim ob sanguinis plenitudinem animales vires possunt labefactari, ex quarum detrimento vertigo oboritur vbi sanguinem affatim mittere est opere precium.

Cum ex humoribus ad caput deorsum repentibus vertigo proficiscitur: non absolum est, oleo rosaceo tepido anteriorem capitis partē illinire. Quod

Quod si frigiditatem paues miscæ chamæmelinum, vel momentum castorij prædicto oleo iniice.

Concoctio plurima ex parte perficitur ijs medicamentis quæ pituitosos humores concoquere præcedenti capite exarauimus. Porro cum ex biliosis: vt ita dixerim exhalationibus malum hoc proficisci cõsideras; ea pharmaca propinabis, quæ biliosorũ humorum repugnent naturæ. Sed hoc inferius clarius dilucidabitur.

Purgatio est vtendum cum vitiosus humor vertiginē creat, redundanti humori suum adaptabilis pharmacum, humori bilioso quod bilem ducit dabimus, pituitoso quod pituitam vacuat, in ijs non immorandum duco, ad proprios humores superiori capite sunt descripta pharmaca. Cæterum si humores in ventriculo resident, purgatio quæ vomitu fit est admodum proficua, prodest aqua tepida, mulia, decoctum seminis anethi, multa sunt quæ ad propoliciendum vomitũ iuuant, quæ recersere esset supernacaneum. Porro bilis os ventriculi lancinans, deiectorio pharmaco optime purgatur, quam rem optime complet hiera simplex. Si vero vaporosa exhalatio quæ à ventriculo ascendit, ex humore pituitoso duxit ortum, præclare agaricus vel pilula de aloe sanguineæ auxiliatur. In quacũq; autẽ vertigine non est omittenda purgatio quæ per clysteres fit, hi enim euacuant simul & reuellunt. Cæterũ à capite peculiariter purgant apophlegmatismi gargarismi sterutamenta & alia quæ iuperiori capite recensuimus, his est vtendũ vniuerso corpore prius sufficienter purgato.

Ad auertendum iuuant frictiones vincula cucurbitæ natibus vel dorso vel scoptulis admotæ, &

randem omnia illa quæ aduersus capitis dolorem inuare diximus. Porro si vertigo oboritur ex vaporibus calidis qui per arterias ascendunt illas secare est proficuum: secandi forma tradit Paulus tertio libro capitulo duodecimo.

Quæ in pactos humores in hemicrania vel cephalæa dissoluunt, dissoluunt etiam in vertigine, quare cataplasmata vnguenta emplastra quæ dicis mortis subuenire diximus, vertigini etiã subueniunt. Idem dictum puta circa capitis roborationem.

Si ex oris ventriculi morsu vertigo excitatur, rebus humorum acritudini obuersantibus est succurrendum: Hæc enim sunt quæ tunc ventriculum corroboraunt. Prodest syrupus de granatis, syrupus de omphatio, syrupus de succo citri, alia sunt id genus. Si vero pituitosus humor in ventriculo genitus huius mali est seminarium, alia via ventriculus est roborandus: post purificationem enim dabis aliquod electuarium calidũ atq; vnguentis calidis vetriculum linies, saculumq; ex rebus calidis & aromaticis suffarcinatum vetriculo appones. Quorum cũ de ægritudinibus ventris tractabimus abũde mentionem faciemus. In vertigine antiqua quæ ex vetriculo multa pituitosa excrementa creante profiscebatur: vidi magnam vtilitatem sequi, in ista parte quæ ad ventriculum est, indeq; humore exalante, quod in cœliaca esse faciendum affectione Aetius docet.

DE PHRENITIDE.

Phrenitis Galeno autore secundo libro de symptomatum causis, non tantum ex calidis ortum habet succis: sed supra id etiam phlegmonẽ in cerebro & eius inuolucris excitat.

excitat. Paulus & Aetius solum membranarum cerebri inflammationem phrenitidem esse dixerunt, qui propria capita inflammationis cerebri exararunt. Quibus visus fuit assipulari Gale. quarto libro de causis pulsuum. Vbi dicit lethargus ex ipso potius cerebro gignitur, phrenitis præcipue ex tenui meningene enchiridio hæc absolui mus quæstionem ibidem ne eadem sæpius repetamus. Videbit studiosus lector, vnū tamen hic annotare dignum ducimus. Quod forsitan prædicti autores cerebri inflammationem sub phrenitide non sunt complexi. Quia inflammatione cerebrum obreptante diuersa sympthomata quam inflammatis meningibus conspiciuntur, languent enim inflammato cerebro sic vires, quod nec corpus agitur, nec multus sermo produci- tur. Sed ab humore pergrauato cerebro, veluti motuus uti in apoplexia ex sanguine iacet eger, videre enim est phreniticos in morbi vltima sæuitie taciturnos esse, & prorsus depressos: quod ideo accidere est arbitrandū, quia iam malum altas in cerebro ægit radices: & tunc multi putant phrenitidem in lethargum esse comutatā. Cæterum quia phrenitis membri principis vel eius paniculorum est inflammatio, non potest citra febrem esse: delirium enim quod sine febre est mania nuncupatur. Dicit enim Gale, primo libro porrhæti. Insanire omnes homines dicunt qui desipiunt citra febrem. Tertio etiam de vulgarib. Comm. iij. inquit, Phrenitim accepimus nulla re alia distare ab insania quā febre: uti enim à biliosis humoribus gignitur phrenitis sic etiam insania. Accidit vero nonnunquam insania ex intemperie calida & sicca: ut quarto libro de causis pulsuum. capit. qui pulsus fiat inguinibus Galenus docet. Sed ad phrenitidem reuertamus. Quam citra cerebri vel eius membranarum inflammationem posse proficisci citata auto

ritate Galen. visus est innuere. Quippe qui ait à bilioso humore phrenitis generatur: vt lethargus à pituitoso, lethargus ex ipso potius cerebro. Phrenitis precipue gignitur ex tenui meninge vel ex septo transuerso. Vide quod phrenitidinem septum trāsuersum; vt tenuē meningem dicit occupare. Porro quia sympthomata quæ septi transuersi inflammationem comitantur ab illis quæ tenuis meningis parit inflammatio parum distāt, ob id ex septo transuerso phrenitidem gigni Galenum dixisse est credendum. Veretamen phrenitis cerebri vel eius velaminum est affectio: hoc enim illum voluisse quæ quinto de locis affectis exarauit, luculenter ostendunt. Quibus verbis ait delirare solent: non nulli ob vitium quod in ore ventriculi consistit, & febribus ardentibus & pleuritide & peripneumonia. Sed quæ ob septi transuersi affectum accidunt deliria non multum distant à phrenitide; parum infra dicit ab aliarum vero partiū nulla perpetuū delirium procedit dempto solo septo trasuerso, cuius vitio excitatur delirium parum à continuo distans. Adeo vt veteres putauerint hac parte inflammatione affecta homines phreniticos euadere. Porro si verum esset: quod vndecimo libro cap. trigessimosexto dicit Plini. septo transuerso scilicet esse attributam mentis subrilitem. Non mirum quod illo læso phrenitis: vt primo genium est malū oboriretur, falsum est tamen quod ille dixit. Nec sensui quidquid ille dicat quadrat, nullam in septo transuerso carnem esse. Porro Hippocrates vel quicumque autor sit tertio libro de morbis videtur insinuare phrenitidē esse septi transuersi primo genium malum quippe ait septum transuersum dolere in phrenitide. Sed reuertamur ad auctoritatem Galeni. Proxime citatam in qua abnuat septi transuersi inflammationem esse phrenitidem. Licet fatea

et fateatur que ob septi transuersi affectus accidunt de
liria, non multum distare à phrenitide, quare veritati
est consensaneum, vt quarto libro de causis pulsus li-
bra habeat. Lethargus ex ipso potius gignitur cerebro,
delirium præcipuè ex tenui meninge & ex septo trās-
uerso. Etenim licet ob ventriculi vitium vel in febribus
ardentibus & pleuritide & peripneumonia delirium
excitari soleat: non tamen tam frequenter vt ex septi
transuersi affectione. Adde quod intermittit delirium
quod aliarum partium sequitur affectus. Quod vero ex
septo transuerso est parum à continuo distat; vt quinto
de locis à Galeno est exaratum. Quod si nunquam non
comitatur delirium septi transuersi inflammationem
hocq; delirium continuum est, quod alijs partibus in-
flammatis: præter cerebrum vel eius membranas nō ac-
cidit. Bene merito dixit Galenus ex septo transuerso
esse delirium & non ex ore ventriculi vel pulmone vel
pleura. Cæterum differentię phrenitidis Gale. quarto
de locis autore simplices sunt duæ: ex ijs tertia compo-
nitur. Sunt quippe phrenitici, qui de ijs que oculis offe-
runt recte quantum ad sensitiuam notitiam pertinet
iudicant: cogitando vero à naturali iudicio aberrant.
Alij quidem cogitatione, quidem falluntur, minime,
sensibus tamen difformiter mouetur. Sunt præterea qui
simul sensus & cogitationis vitio laborāt. Est vero hic
annotandum, quod secundum Galenum loco iam cita-
to & alijs multis locis: tres sunt interiores facultates,
imaginatio scilicet cogitatio & memoria. Sensum ve-
ro communem non facultatem: sed sedem animalium
facultatum: septimo libro de decretis nominat. Atqui
primo libro de his quæ fiunt in medicatrina, potentias
animales numerans has esse dicit sensum & mentem &
memoriam; in qua parte videtur insinuari, sensus com-

munis prout facultas animalis est illum fecisse mentionem. Porro credendum est, secundum Galenum officium sensus quem Ariſto. vocat communem ab imaginatrice facultate exerceri, & vbi sensum esse facultatē interiorē dicit ille: facultatem imaginatricem intelligi. Quæ eo quod officium primi sensus habet, communis potest sensus appellari. Cum vero septimo de decretis cerebri vocat sensum cōmunem, in hoc sensu intelligit quod à cerebro tanquam à facultatum interiorum, prima sede sensibus exterioribus demandatur vis sentiendi. Porro quamuis secundum Galenum tres sunt interiores potentie simplices species, phrenitidis species nō sunt nisi duæ, vt colligitur ex hisq̃ dicit quarto libro de Locis. & secundo libro de Symptomatum causis: vbi regentis facultatis phrenitidem esse affectum dicit. Qua parte defectum vel amissionem memorie inter morbos frigidos numerat: libro etiam de Symptomatum differe. Phrenitidis species recensens ad memoratiuā virtutem nullam refert, illud quod de thucidide Fuchsius citat, nil contra hoc. Ait porro tertia phrenitidis specie laborasse illos quos refert Thucidides quibus prorsus abolita fuit memoria, ita vt seipſos ignorarent. Vide q̃ isti non erant phrenitici siquidem Gale. libro de Symptomatum differentiis ait. Hoc postquam à peste conualuissent, eatenus omnium quæ præcessissent fuisse oblitos: vt non solum propinquos, sed etiā seipſos ignorarent. Est etiam aduertendum, quod Fruch. ex hoc q̃ aliquando læditur imaginatio, cogitatione illeſa, & aliquando ratio labat imaginatrice vitiata, & non nunquam offenditur memoria alijs virtutibus non prae affectis, concludit diuersa esse harum virtutum loca. Galenus tamen secundo libro de motu musculorum eundem locum visus est tribuisse memoriæ & imaginatrici

trici facultati, is quippe verbis ait, pars animæ imaginatiua quæcunq; ea sit recordari videtur. Libro tamen primo de is quæ in medicatrina fiunt, contrarium videtur docere, cum dicit memoriam nil inuenire, sed solum retinere quæ sensu & mente sunt cognita. Nisi quis dicat virtutem imaginatricem, nō prorsus orbam esse à vi memorandi, esseq; aliam facultatem, quæ dicitur memoria cuius officium est solum retinere & conseruare, quæ sensu & mente sint inuenta. Huicq; facultati aliumq; esse locum quā imaginatrici, sed de is alibi.

CVrant phrenitidem sanguinis missio, medicamenta quæ repellunt, medicamenta quæ purgant, quæ refrigerant, quæ perniciosi symptomatibus medentur, quæ capiti impactos humores discutunt, quæ visceribus inflammatis succurrunt.

SI permittunt vires, nec ætas, nec tempus reclamat. Saluberrimum est inter phrenitidis initia mittere sanguinem, tum ad reuellendum fluentem sanguinem, tum etiam ad euacuandum. Octavius vero Horatianus hortatur medicos: vt in sanguine fundendo parum audeant huic sententiæ assipulatur Aetius qui multa esse obseruanda inuit, vt ex phrenitico fundatur sanguis. Ait sane si phrenitis cum febre ab initio in prima die, aut secunda, vsq; ad quartum irruat, & non extrāsmutatione alterius morbi succedat, & vrinæ fuerint subcruentæ, & facies rubicunda, & ætas vigoris, & bona corporis habitudo adest, & omnia signa simul indicāt: sanguinis multitudinem, vena cubiti secetur, ea quæ media est & pro viribus detrahatur, hæc Aetius. Porro quia in phrenitide ob magnam agitationem magna sit discussio, ac exhalatio. Ob id magna aduertentia san-

guis debet fundi. Hoc prædicta parte Aetius inuit, qui in solo initio sanguinis detractionem laudauit, nec in qualibet incipiente phrenitide, sed in ea solum quæ simul cum febre inuasit, ob hoc scilicet quod si ex altero morbo in phrenitidem fit transmutatio, ægroti vires ex morbo deiectæ non poterunt sanguinis missionem, atq; exhalationem & discussionem quæ ex vehementi fit motu tolerare. Verum licet parcius sanguinem esse mittendum iudicem in phrenitide quæ post quatuor dies inuasit: quam in ea quæ ab initio corripuit, non prorsus tamen in illa à sanguine esse abstinendum censeo: neque in ea etiam quæ alterius morbi fit transmutatione. Etenim vni virium robori attentus medicus esse debet. Vt nono methodi dixit Gale. Si hoc vero seruatum est, non solum septimo die, sed etiam sequentibus sanguis est mittendus. Si videris igitur tu phrenitidē octauo die virum cui robur non deest inuadentem: viribus confusus sanguinem detrahes, hauries tamen minus quam in principio. Quia temporis tractu non potuerūt vires non nihil exolui. Atq; quia in phrenitide magna fit exolutio & agitatio nullo tempore est sanguis affatim fundendus, si Aetio credimus. Hoc tamen nō videtur in perpetuum esse seruandum. Quoniam si virum cui magna adest plenitudo phrenitis inuadit, tutum videtur ad demendam plenitudinem optimeq; reuellendum & euacuandum, abundanter sanguinem extrahere. Si enim tunc parce sanguinem mittis, congrua reuulsione & vacuatione frustaberis, nilq; aliud facies quam humores agitare. Cæterum, secunda est in phrenitide vena humeraria: vt pariter reuellat, & à parte affecta vacuet. Sed si omnia signa sanguinis multitudinē indicant, non temere faciet, qui mediam secabit, vt ex his quæ, capi, de dolore capitis diximus est perspicuum.

Porro

Porro quia Aetius solum vbi est sanguinis multitudo venam secare iussit, ideo mediam venam aperire monuit. Cæterum si phreniticus manū exhibere detrectat, aut magnus timor est, Quod licet eā exhibeat, ne post euacuationem sanguinis lancinata sæpenumero manu ex eo furenter perturbetur, venam frontis secare iubet Paulus & Alexāder. Verum inter phrenitidis initia nō videtur tutum venam frontis secare: siquidem tusa illa vena ad partem affectam confluet sanguis. Cum igitur magna est plectoria ab huius venæ sectione abstinemus. Conandum enim tunc est cubiti venam aperire, & si æger manum exhibere detrectat, cucurbitas spatulis agglutinabis indeq; sanguinem detrahes. Post principium vero vbi in vniuerso corpore non est sanguinis tanta abundantia, tuto venam frontis tundemus. Quod si coate inter initia illam tundis copiosius sanguinem detrahes quam post initia: Sic enim attracti sanguinis non erit tantus timor.

Medicamenta quæ repellunt fronti & parti anteriori capitis: vt capitu. de cephalalgia diximus incipiente phrenitide sunt apponenda. Prodest oleum rosaceum, & oxyrhodinum, sunt vero hæc epithemata tepida applicanda. Quoniam cerebri membrana inflammata frigiditas rosæci non est tutæ nec caliditas etiam prodest, frigidum enim densat meatus & superfluitates capitis discuti non permittit. Quod vero calidum est feruorem duplicat. Hoc à nemine nisi ab Alexandro annotatum legi. Videtur tamen quod in viro robusto ære multum astuante quod citra periculum rosaceum frigidum possit apponi. Nam quod reppidum est, exurentes humores non attemperabit, maiorq; utilitas speratur ex calidorum humorum repulsio

ne, quam ex obstructione dānnum : si enim rosacei frigiditastantū obstrueret nec in dolore capitis esse tuta.

P Harmaca purgantia nullum clāsicum autorem in phrenitide exhibuisse lego. Post sanguinis missionem eam euacuationem quæ cum clysteri fit laudant. Porro cum qui phrenitide capiuntur multum exoluantur ab acuta febre, & ad hæc ex vehementi motu, propter hoc medicamenta purgantia quæ suo intenso calore agitant, & exoluunt, fuerūt in phrenitide illis suspecta. Nā si in acuta febre vbi vehemens motus non est, purgantia medicamenta nisi turgeant humores non sunt tuta, quanto magis in phrenitide quæ non est citra acutam febrem & vehementem agitationem. Seruantes igitur maiorum decreta clysterialium proluemus, licebit etiam nonnunquam potionem mitem exhibere, que partim humorum ardorem extundat: partim vero vacuet. Facit tamarindus & nyxa cum frigida decoctione infusionis rhabbarbari non nihil aliquando addemus, quod si alius nōs clementibus medicamentis non pareat, & æger robustus est citra periculum electuarius de succo rosarum vel electuariū de prunis propinabimus, tam retusum in nōs pharmacis est scammonium, quod de scandescētia quam solet inferre non est timendum.

AD calorem febrilem extinguendum valet syrupus de intubo, syrupus de nymphaea apozima ex decoctione corticum cicoreæ seminum frigidorum tam maiorum quam minorum hordei prurorum iubarum, decocto colo transfusio optime additur vntia vna datilorum acidorum, fiat leuisebulitio. Si corpus vero vehementer siccum & aridum videbitur

tur balneis ex simplici aqua est vtendum.

AD auertendum profunt vincula frictiones cucurbitæ natibus & spatulis admotæ clysteres etiam vacuando auertunt.

INter grauiora phreniticorum symphomata sunt vigiliæ frequentes que motiones, aduersus insonias ægriq; perturbationes, soporifera medicamenta autores laudant quæ intus & extra sunt exhibenda, irrigandum est caput decocto violarum & rosarum & seminis papaueris. Ad idem prodest vnguentum populneum, quo tempora & frontem linies, intus vero exhibebis diacodion vel requiem magnam. Porro non sunt id genus medicamenta exhibenda exacerbationis declinatione vt Aëtius monet. Si enim exhibentur in vigore trahunt, quidem ad somnum febris autem excitatur. Porro si pituita bili mixta huiusmodi est seminarium: Soporifera medicamenta vt Alexander dicit sunt fugienda, atq; quia discutionem humorum inflammationē gignentium prædicta medicamenta prohibent. Ideo raro & non nisi urgente necessitate sunt propinanda. Adde quod ex immodica refrigeratione facile fit transitus de phrenitide in lethargum, quā ob causam aqua agonistice phreniticis non est tribuenda, accidit quod membranis inflammatis: vt supra diximus frigida nocent. Cæterum si vehementibus motibus agitatur phrenitici, pedes & brachia vincire conuenit, quoniam inordinatus motus virtutem debilitat. Porro est aliud symphoma quod phreniticos comitatur vrinæ scilicet cohibitio, huc est medendum faciendo teporem calido hydroleo circa pectinem atq; vesicam. Deinde & impositione digitorum manus secundum loca premen-

res excitanda est vrina. Hunc rei seruit crocum vel pediculum intra virgæ meatum ponere vt exputricem virtutem irritet.

Post morbi vigorem discutientibus medicamentis est vtendum prodest decoctum serpylli, aut neptæ, aut origani, nec temere applicantur catelli & arietis pulmo aut gallus incisus atq; & in vigore morbi reuertendo de internis ad externa hæc medicamenta iuuant.

DE LETHARGO.

Via de somno non naturali in hoc capite & in sequenti multa dicentur. Annotandum est quod Gale. libro quarto de causis pulsuum ait, in somno animal non intelligere, non cogitare, non sentire, quod vniuersi imponat: sic est intelligendum, q; in somno perspicue nō cogitat, nec imaginatur, sed animū obscure eū tūc imaginari & cogitare. Secundo libro de motu musculorum ab ipsomet autore est dictum, quod si obscure tunc imaginatur, & virtus imaginatrici potentia motiua solet obedire, non est cur Fuchsius primo libro de symptomatum causis dicat: ratione carere cur aliqui dormientes vigilantium opera possint obire. Si enim qui vigilat cogitationi multum intēsus, quæ ob oculos transeunt non videt, quid mirum quod in somno de exequendo motu tāta fiat imaginatio, quod facultas motiua tantæ imaginationi seruiat. Vi animalī motioni solum intenta alia non perceptante. Sed de lethargo iam sermonē aggrediamur, multa alia de somno naturali in meo enchiridio & quinquagenis videbit lector

bit lector lethargus teste Galeno, tertio libro metho-
di, vitium contrarium secundum speciem phrenitidis est,
eundem quippe locum quem phrenitis occupat, nam
ut ibidem ille dicit, in ea parte gignitur in qua princeps
animæ pars residet, ab humore frigido contrario illi
qui phrenitidem parit creatur, ut excitata parte & li-
bro de atra bile liquido colligitur, unde patet quantum
deerrent, qui solum partis posterioris cerebri lethargum
dicunt esse affectum. Porro lethargus spurius ex pitui-
ta bili mixta proficiscitur: ut Alexander dixit, licet au-
tem caros ex eadem lethargi materia proveniat, eo ab
illo dissidet ut dicit Paulus, quod in caro præcedit fe-
bris vehementia non sic in lethargo. Cæterum lethar-
gici interrogati ut Aetius dicit respondent, caro vero
apprehensi minime, ego vero non arbitror, nulla re non
differre humorem qui producit lethargum, ab eo qui
producit carum. Nam licet qui utrumque gignit morbum
pituitosus frigidusque sit, autumno tamen tenuiorem esse,
qui carum creat, hocque putrefactioni esse procliviorē
hancque ob causam vehementiorem ex eo excitari fe-
brem, porro quia humor tenuior est magis in cerebri
substantia potest imbibi, quapropter difficilius sensus
& motus carum quam lethargum consequitur. Porro
Avicenna. capi. de signis lethargi ait penes febrem di-
stingui lethargum a subet, innuit enim carum non comi-
tari febrem cum lethargi semper sit comes, cap. etiam
de subet omnem profundum somnum subet vocat, unde
constat: non quid quid arabibus dicitur subet, grecis di-
ci carum. Cæterum Alexander non distinguit lethar-
gum a caro, imo carum dicit esse lethargum qui quantum
inclames qui eo præhenditur non excitatur, in eadem
parte. cap. v. primi libri videtur inuere posse esse lethar-
gum citra febrem.

Curant lethargum venæ sectio medicamēta quæ concoquunt, quæ purgant, quæ auertunt, quæ repellunt, quæ discutiunt, quæ sympthomatibus medentur.

Venæ sectionem in lethargo vndecimo methos dilaudat. Galenus si humoris crudi non adest copia, aliq; scopi non reluctantur, fieri vero poterit vt inter initia ob humorum cruditatem venam secare non liceat, procedēte vero morbo humoribus magis concoctis tuto sanguis possit fundi.

Frigidos & crassos humores à quibus lethargus oboritur syrupi calidi concoquunt, iuuat mel rosaceum syrupus de hyssopo oximel simplex & compositum, verum si nervosa pars est lesa à syrupis habentibus acetum est abstinendum, vt elicitur ex ijs quæ dicit Aetius, quod de syrupis diximus de alijs medicamentis etiam intellige.

Purgatio quæ per clysteres fit, in omni lethargo est utilis, prodest etiam ea quæ cum purgante fit pharmaco, nisi obstitit virtus multiq; humoris crudi adfuerit copia, duodecimo enim methodi. monuit Gale. quod cum est febris cum multitudine crudorum humorum quæ syncopam solet producere, quod nulla alia euacuatione vtamur quam quæ fit per frictionem, idem docuit quarto libro de sanitate tuenda. Cæterum si virtus non reclamatione nec crudi humoris multitudo impedimento est, proficuum est pituitosos humores lethargum producentes euacuare, hoc optime facit agaricus pilulæ de agarico diaturbit hiera ex colocyntide, aliqui hieram simplicem propter alocem veretur.

DE ARTE CVRATIVA. 38

tur: eorum tamen ratio vt in enchiridio dixi parū mouet. Hæc vero sunt dicta de vniuersali euacuatione, particulariter à capite euacuant sternutamenta gargarismata Errhini & alia que in hunc vsum primo capitulo numerauimus.

Aduertendum profunt crurum frictiones vincula cucurbitæ, spatulis agglutinatæ, cum cutis scapelo inciditur vehementius attrahunt & excitant, cum igitur humoris crudi multitudo non verat cutem scarificabis, nec Matthæo assentiendum censeo, quæ dixit maius incommodum inuehere in lethargo sanguinem extractum per scarificationem, quam per venæ sectionem, quia sanguis extractus per cutis incisionem est subtilior, primo aberrat asserendo hunc esse subtiliorē, cum membrorum naturæ sit propinquior, & esto quod subtilior esset nil probat, cum sanguis qui est in partibus cutaneis non tantum obluetur humoribus crudis per totum corpus disseminatis ac sanguis qui in magnis continetur venis, adde quod venæ sectio quia ex partibus principijs magis euacuat debilitat magis. Cæterum post euacuationem cucurbita occipitio cum multa flamma fixa parte cui figitur incisa iuuat, sed de hoc infra.

Inter initia medicamenta repellentia fronti & parti anteriori capitis sunt admouenda, iuxta id quod tredecimo methodi. dicit Galen. qui ait commune vtriq; vitio & ei quod cum sopore & ei quod cum vigiliis incidit est vt oxirhodinum in principio admoueas, nocent enim in principio olea calida quia fluxum augent, febremq; exacerbant, id quod vndecimo libro de simplicium medicamentorum facultatibus Galenus exaltauit, qui cap. de castorio ait lethargicos & cataphor-

cos affectus qui quidem adiunctam habent febrem, præstat non dictorum oleorum calidorum scilicet mactantes curare, sed potius ex rosaceo capiti colloq; imponere, hæc ille, ex cuius dictis non solum docemur, calida olea in principio esse repudienda, sed monemur etiam vt inter initia non solum capiti rosaceum imponamus sed etiam collo, præclare enim medicamēta collo ad mota faciunt ad humores repellendos, qui ex partibus infernis ad caput confluunt, idemq; in phrenitide esse faciendum non est cur quisquam dubitet. Dicet tamen aliquis linimenta frigida apposita collo renitentur repulsioni quam medicamenta capiti ad mota mouliuntur, videtur optime annotatum, verum si medicus considerat tantum esse ex partibus quæ infra sunt ad caput confluxum vt totis vijs huic confluxui sit repugnandum, maior vtilitas speratur, ex ijs quæ prohibentur ascendendi, quam damnum ex aliquorum vaporum in capite occlusionē. Adde quod frigiditas rosacei quod est in collo mutuatur etiam per magnas venas capiti, quæ quidem frigiditas tantum abest vt repulsionem veter, vt illam adiuuet. Cæterum tepida & non frigida applicanda sunt epithemata in lethargo, nā si in phrenitide vbi si magna viget inflammatio tuta non esse epithemata frigida. aliqui dixerunt, constat in morbo à frigidis humoribus orto vt lethargus est, nequaquam esse opportuna. Cæterum ex dictis Aetij colligitur raro à cetum epithematibus esse miscendum, quia si nervosa pars est læsa à cetum extra appositum non minus quam ebibitum nocet.

AD discutiendum opitulatur decoctum stracadis
 sylimbrj, roris marini, floris camamelæ saluiæ,
 coquenda vero sunt hæc herbæ in aqua cui acē
 tipor

DE ARTE CVRATIVA.

37

ti portiuncula sit admista, ipsæ vero herbæ aceto asperse capiti admotæ etiam iuuant, dūmodo nervosa pars non sit læsa, non cedente malo cucurbitam occipitio figere monet Aetius indeq; sanguinem per scarificationem detrahare: Porro non solum occipitio, affectione iam inclinante iuuat, sed etiam parti anteriori cū multa flāma, efficaciter enim sic discutitur humor, ad idem facit synapismus capiti admotus, prodest etiam balneum, gestatio porro cum in balneo lethargius fuerit enemate mordaciore est vtendum vt Aetius monet.

Symptomata quæ lethargicos male habent multa sunt, inter ea vero præcipua sunt inexcitabilis somnus, vrinæ & excrementorum alui cohibitio, comitari etiam eos solent tremores nervorum contractiones, præcordiorumq; inflammatio, aduersus soporem prodest vapor herbarum, quas ad discutendum laudauimus, præcipue si dictæ herbæ aceto fuerint incactæ, facit acetum feruefactum & lateri inspersum, excitant sulfur chalbanum, sternutamenta, ad proliciendam vrinam cataplasmata calida pectini sunt ad mouenda, manuq; est comprimendum, vt præcedenti capite diximus, ad aluum irritandam clysteres acuti balani fortiter irritantes iuuant, aduersus tremores vnguenta calida capiti & dorso sunt imponenda, prodest oleum irinum oleum de costo, oleū laurinum cum ijs oleis & pyretro caryophyllis & bacis lauri potest fieri vnguentum quod licet tremor non adsit ad discutiedum prodest, alia id genus. capitu. de nervorum tremore & contractione tibi videre licebit.

DE CATHOCO.

C iij

Athocus est quadam corporis tensio quæ
 à frigido & sicco humore proficiscitur, vt
 Gal. exponit commen. secundo prorrhethicorum
 commento capite dolentes cum
 cathoco, atq; quia ex humore sicco hoc
 malum proficiscitur, ob id tensos aper-
 tosq; habent oculos qui illo corripiuntur, vt eadē parte
 dicit Galen. & quarto libro de locis. Caterum tria esse
 cathoci genera autor finitionum medicarum exarauit,
 vnum vocat somniculosum lethargo proximum aliud
 vigilans cui affinem tetanum esse & præfocationem
 vuluæ ait, tertium phreniticum mistis inter se morbis
 cathoco & phrenide. Caterum de hoc tertio genere
 forsan fuit locutus Hippo. secūdo prorrheticorū, cum
 ait capite dolentes cum catochē delirantes, vide quod
 catochum de lirio adiunctum dicit se vidisse, hoc du-
 pliciter potuisse accidere, Galenus ait vel vt immotum
 & concretum corpustotū esset exiguum tamen homo
 quipiam loqueretur, vnde dignosci poterat desipen-
 tia, vel desipētiā veluti ducem subsecuta est catochē,
 qua iam completa non amplius loquebatur, iuxta hanc
 secundam Galeni expositionem catochusiam facta nū-
 quam est cum delirio, quare genus illud cathochusci-
 licet phrenitica completæ catochō minime conuenit,
 sed dicit aliquis catochum spetiem deliriū esse ait Aet-
 rius, secundum quod de ratione catochē est vt sit cum
 delirio, ad hoc est respondendum vocabulum deliriū
 fusa significatione capi ab Aetio, pro omni mentis læ-
 sione qua significatione amentia complectitur, possumus
 etiam dicere Aetium ideo catochem deliriū spetiē
 dixisse, quia licet non loquantur mentis alienationem
 motu demonstrant, aliquando enim vicinos parietes at-
 tingunt, vt phrenitici, manusq; admovent ad caput &
 ad oculos

ad oculos, in summa vt dicit Aetius neq; phreniticis sunt
 similes, neq; lethargicis, in hoc enim quod phrenitidi
 assimilantur, ad delirium refertur catoeche. Porro iuxta
 hæc quæ ex Aetio dictauimus, aliam expositionem
 textui Hippocratis & autoritati finitionum medicarum
 possumus adaptare. Cæterum qua ratione vocat ille
 autor catochum phreniticum potest lethargum aliquã
 & carum vocare phreniticas, nam possunt frigidi &
 crassi humores nonnunquam soporem & dementiam
 inuehere, vt ait Gale. tertio de vulgaribus commenta.
 tertio, qui ait non est nouum collectis crudis humoribus
 esse sopitos & multitudine & frigore succorũ crudorum,
 demones quod acridinem pariebant & calorem putrescentes.
 Mitto quod sæpe ex pituita & bile oboriuntur affectiones,
 quibus est sopor & delirium, sopor proles est pituite,
 & delirium bilis, sed de causis catochi iam dicamus.
 Porro causa catochi est humor frigidus & siccus, vt secundo
 prorrhæ. & quarto libro de locis Gale. qui ob id dixit palpebras
 manere apertas in catocho apprehenso, Aetius vero qui non
 solum frigiditatem & siccitatem huius morbi causam esse
 dixit, aliquando dormire, aliquando oculos apertos habere
 catochi prehensos dictauit, ibi etiam dixit quod non sentiunt,
 nec audiunt, parte vero citata de prorrhæ. commemorat
 Gale. quendam eius condiscipulum qui postquam ex catochi
 conualuit, dixit se audire, quantum non euidenter: Non
 nulla item memoria tenuisse, præsentisq; omnes se conspexisse,
 verum forsitan non erat hæc completa catoeche vt illa de qua
 Aetius, sed ad causas catochi rursus reuertamur vt curandi
 methodus fiat perspicua. Porro iam dixi Galenum semper
 frigidum & siccum humorem hunc morbum gignere dixisse,
 Aetius vero dicit nonnunquam proficisci a san-

guine, in eadem parte dicit ex humore atræ bilis magis contingere, parum infra ait, in febribus lethargo similibus consistere, omnia hæc non videntur simul coherere, nam febris lethargo similis multum euariat ab ea quam atrabilarius producit humor, pro ijs controuersijs diluendis aduertendum est, catochum quæ est mentis deprehensio cum corporis tensione ex frigiditate & siccitate scaturire, de hac semper locutus fuit Galen. cuius naturam expressit Paulus. cap. proprio in fine, postquam enim catochi notas apposuit ait, ad hæc alium ac diuersum catochum à vigili sopore ac comate tradunt non compositam sed simplicem quandam causam habentem frigidiorē quippe & aridiorē materiā, hæc Paulus ubi catochi de qua Galen. causam tradidit mentionem fecit, aliam vero catochi specie nunc à pituita vincente bilem, nunc à sanguine proficisci insinuauit, ad hæc catochi genera referuntur potius quæ Aetius dicit, quam ad illam peculiarem catochum quæ ex frigida & arida causa ortū ducit, licet ipse indistincte etiam suam catochū ab atrabilario humore procreari exarauit.

C Vrant catochum venæ sectio, purgatio, auersio, humorum qui in capite sunt attemperatio, eorumundemq; discussio.

S Anguinis plenitudine apparente, illico vena est secunda humeraria iuxta que Aetius & Paulus monent: sanguis vero pro ægrotantis viribus est detrahendus.

P Vrgatio quæ per clysteres fit, in omni catochō est utilis: cum sanguinis apparuerint notæ, primo vt diximus

diximus sanguis est fundendus: ijs non apparentibus primum venter clysteri est eluendus, iuuat clyster ex decocto saluæ stracadis polypadij thimi ficuum vrticæ furfuris, decocto colotransfuso adde benedictam, vel hieram logadij balani acuti, tum ad auertendū tum ad euacuandum etiam sunt vtilis, atq; si æger pharmacum purgatorium potest ebibere, optimum est exhibere aliquid quod à capite vacuet: prodest confectio hamec vel electuarium de sēna cum hiera colocyntidis & diacarthamo, interim vero quod medicamentum purgans non exhibetur, syrupi vim habentes calfaciendi & attenuandi sunt exhibendi, valet syrupus de thimo, syrupus de hyssopo, mulsa in qua origanum & trago-riganum sint decocta.

AD auertendum, clysteres, balani, pedum frictiones, vincula, cucurbite, spatulis agglutinate iuuant: atq; vt in summa multa complectar, omnia quæ ad reuellendum in alijs capitis morbis iuuant, prosunt in catocho.

INter initia caput oleo dulci irrigare iubat Aetius, deinde si caput calidius apparuerit, caput papaueris in oleo coqui iubet, si vero frigidius serpillum, vult enim calidos humores oleo cui papauer sit incoctum attemperare, frigidos vero oleo in quo coctum sit serpillum. Cæterum ante sanguinis missionem periculosum est oleo frigido caput contegere, si quidem si ob sanguinis multitudinē caput occupantis & ipsum superimplentis caput est calidius, medicamenta frigida meatus obturando sinusq; cerebri comprimendo affectionem auferent, sinante sanguinis missionē admo-uerentur.

AD discutiendum humores catochum producen-
tes, ea medicamenta quæ in capitis dolore dixi-
mus profunt, atq; quia hic morbus partem po-
steriorem capitis tenet, vt quarto de locis dicit Galen.
ideo medicamenta discussoria illi parti sunt admouen-
da. Cæterum si dictis medicamentis non cedit malum,
vtilissimum erit cucurbitam eidem parti & primis ver-
tebris apponere, cum forti enim flamma potenter dis-
cutit, non ab re vero erit partē cui apponitur scapello
scindere, indeq; sanguinem extrahere, auocantur enim
sic humores de internis ad externa, ventriculiq; cerebri
à magna plenitudine explicantur, post vero scarifica-
tiones synapismus est ad prime accommodus, sed omnia
hæc iam ex superioribus patent.

DE APOPLEXIA.

Apoplexia est cum omnes corporis actio-
nes tam voluntariæ quam motiuæ defi-
ciunt: eorum principio læso: vt Gal. dicit
quarto lib. de locis. Cæterū licet plurima
ex parte ex viscido & crasso humore apo-
plexia gignatur, cōringittamē ex sangui-
ne proficisci, vt libro de sanguinis missione idem profi-
tetur. Cæterum apoplexiam ex sanguine genitam inter
morbos frigidos numerat Gal. lib. de causis morborū,
venis enim sanguine interceptis natiuum extinguitur
calidum, sanguis vero sic interceptus plus inducit mor-
bi frigidi notas quam calidi, hanc porro ob causam au-
tumo autores sine discrimine. dixisse apoplexiam hu-
moris frigidi esse prolem, sed hoc satis late. lib. de vini
commoditatibus explicauimus. Cæterum quia apople-
xia ex humore pituitoso oboritur, ob id in deuexa ætas
te accidit

te accidit frequentibus, vt dicit Gale. tertio libro aphorismorum apho. apoplexię fiunt, nec obstat quod Hippoxesto libro apho. dixit, apoplexie magis fiunt à quadragessimo anno vsq; ad sexagesimum, quia intellexit: vt Gale. exponit, de ijs apoplexijs quas arrabiliaris concitat humor, contentiosius tamen aliquis velitabitur, generatim apoplexias magis fieri vsq; ad sexagesimū annum quam vltra, Hippocratemq; generatim fuisse locutum contendet, diceret forsan, decrepita ætate apoplexiam minus quam in ætate quę est à quadragessimo anno vsq; ad sexagesimum annum fieri, qua plurima ex parte, hic morbus inuadit hominem cui à prima conformatione cerebrum imbecille est, & qui cerebri imbecillitatis causa huic morbo est obnoxius: vt plurimū si in illum incidit est ante sexagesimum suę etatis annum, quoniam non poterit cerebri natura tantum reniti quin antea succumbat, hæc vtcunq; sint dicta quę licet plene non mihi arrideant, promere dignum duxi, quia plusquam quadraginta apopleticos vidi, quorum vix tres sexagesimum annum erāt egressi, quod suspicari me fecit, Hippocratis sententiam generatim esse promendam, verum cum hoc à Galeni sensu plane desciscat asseuerare ipse non auderem, est vero annotandum Aristotelem libro de somno & vigilia insinuasse, posse excitari apoplexiam ex venarum quasi iugulares vocāt compressione, cuius contrarium docet Gale. lib. de utilitate respirationis, qui ex talium venarum compressione nil pati animal asseuerat, dicit etiam secundo libro de decretis nec soporem ex talium venarum, vel nervorum compressione oboriri, quod si venis compressis amittitur vox, id eo accidere dicit, quod simul comprimentur nerui qui sunt iuxta prædictas venas, secundum hoc possumus dicere, vidisse Aristotelem venis com-

pressis apoplexiam excitari, quia simul neruorum fiebat compressio, errabat vero in hoc; quod ortum tanti mali venis attribuebat, cum neruis iuxta venas extantibus attribuere deberet. Caterum fit apoplexia sepe cerebro vulnerato, ait vero Gale. septimo libro de decretis, incisione quæ in cerebro fit, non prius sensum & motum amitti, quam ad aliquem ventriculum vulnus penetraverit, hoc vero aliqui dicunt esse aduersum ijs que secundo de decretis ab eodem autore sunt tradita, ubi reperitur si detractis ossibus, aliquem ex eius ventriculis compresseris, statim efficies ut omni sensu priuetur animal, verum ego in ijs autoritatibus, nullam inuenio contradictionem, quando compressionem cerebri vel ventriculi intelligit Gale. quæ obstruit cerebri meatus, quæ constat magis posse facere ad sensum demendum, quam vulnus, quod ad cerebri non penetrat finem, neque eum claudit.

R Emedia apoplexiæ sunt, venæ sectio, purgatio, auersio, discussio, breuiter de ijs dicemus, quia ferme ea via est progrediendum qua in catalepsi.

V Bi sanguinis apparuerit abundantia, confestim sanguis est detrahendus, iubent vero arabes simul ex utroque cubito sanguinem mittere, ut ex æquo utriusque cerebri parti succurratur, hoc neminem ex græcis præcepisse video, Aetius enim ex dextra manu sanguinem mittere iubet, copiamque sanguinis diuidi, ob hoc quod commouere oportet tantum & non exolueri vires nec calorem extinguere, fuit porro parcus in sanguine mittendo Aetius, quia forsitan non ex sanguinis multa redundantia apoplexiam oboriri consensit, sane si

sane si contrarium voluit non expressit. Porro sanguine cerebrum superimplente & occupante non videtur cur sanguis affatim non mittatur, si enim in catocha quā sanguinis multitudo generauit hoc esse faciendum ille docuit, non est cur in apoplexia non fiat, si igitur non solum ad excitandum sed ad euacuandum fit sanguinis missio sine formidine poterit quis sanguinem extrahere, hoc enim ex Hippocrate & Galeno quarto de ratione victus colligitur, qui tradentes curationem apoplexiæ dicunt, sanguinem auferre oportet, inspecta secundum habitum ætatemque pluris minorisue ratione, in hac vero parte si celebres autores dicunt, internam venam esse secandam, quod non perpetuum esse, quidquid musa dicat, debes intelligere, etenim cum internam venam secare monent, est quando magna est plenitudo adeo ut a multitudine sanguinis venarum fiant interceptiones & occlusiones, quando vero tanta plenitudo non est, humeraria vena iuxta ea quæ decimo tertio dicitur methodi optime secatur: quod enim ibi dicit musa quod in acutis morbis interna vena semper est secanda, a ratione est multum alienum, quando sic & in phreniti de interna vena esset aperienda, sibi ipsique aduersatur, qui in pleuritide ascendente, venam mediam vel humeralem secare iussit. Sed reuertamur ad dictum Aetii, Porro si sanguinis non est plenitudo & solum ad excitandum secamus venam, parce est sanguis extrahendus, ut Aeti monet, qui & in apoplexia ex crudis humoribus orta, excitandi causa innuit sanguinem esse mittendum: Paulus etiam in omni apoplexia in qua vlla salutis spes est, venam incidere monuit, per sanguinis enim missionem omnes humores mouentur, illeque motus est causa ut illi humores qui fixi cerebro adherent, impellantur alioque transmutentur.

Purgatio quæ fit per fortes clysteres tum ad auertendum tum ad euacuandum iuuat, ad idem profunt balani, enitendum est quod infusum est emittatur per lumborum ac ventris frictionem. Porro concinatur clyster ex decocto scæcadis anethi centaury baccharum lauri, decocto excolato addatur hiera, & electuarium de vascis lauri, nã vt Aetius & Paulus monent, quæ flatus discutiant sunt adhibenda : iuuat etiam euacuatio quæ fit per vomitus, præcipue si ex vetriculi cruditatibus malum est obortum, instillandum est decoctum feminis raphani cum melle, vel oximellite scylitico, vel pennam oleo madido illitam in os indere. Cæterum & potiones purgantes aliquando exhibere licet, hiera enim ausum fuisse tribuere Aetius scribit, permittit hæc affectio vt ille dicit, vel temere omnia tentare, peculiares capitis purgationes quæ fiunt cum apophlegmatismatis odoramentis sternutamentis non sunt negligendæ. Porro apophlegmatismus ex aceto & scylitico in quo coctum sit organum est vtile, fit ex oppoponaco & chalbano odoramentum, sternutamentum, cum elleboro albo & pyretro, iuuat multum ad pituitam ex capite proliciendam theriaca vel mel anacardinum ori instillatum.

Ad auertendum frictiones cucurbitæ & alia quæ superiori capite dicta sunt iuuant. Cæterum si à precordijs vel vtero apoplexiam obortam esse suspicaris, precordijs ipsis, cum multa flamma cucurbitæ sunt admouendæ cutisq; scarificanda.

Ad discutiendum ea profunt quæ supra commemorauimus. Porro Aetius caput irrigare roseo cum aceto cui incoctum sit serpyllum aut spondi

DE ARTE CVRATIVA.

47

spondilum iubet, hoc vero medicamentum potius est ad caput roborandum, prohibendumq; humorum affluxum, quam ad discutiendum, sane in apoplexia ex humore frigido orta de qua Aetius loquitur, durum censerem medicamentum frigidum adplicare, præter hoc enim quod frigida medicamenta humorum frigiditatem ad augment, cerebrum comprimunt & coartant quod in morbi est maiorem sæuitiem, esto etiam quod frigida conuenirent, acetum quia pars nervosa est læsa non vnde quaq; est tutum. Hoc considerans Paulus oleo camæmelino & anethino, in quo coctum sit serpyllum & nepta & non rosaceo & aceto caput irrigare iussit: hoc porro Pauli linimenta & inter initia fasa est vti. Cæterum discutiunt fortiter synapismi, præstat vero cucurbitas cum multa flamma capiti figere, cutemq; scarificare, deinde synapismum vel aliud emplastrum fortiter calfaciens & exiccans capiti adplicare. Cæterum licet omnia hæc iuuare non videris, imo egisse animam ægrotus tibi videatur, ne ille humo tradatur vsq; transeat triduum præcipere debes, hoc enim ex arabum monumentis accepimus. Nam græcorum aliquem hoc scripsisse nō memini, forsitan arabes alluserunt Hippocrati sententiæ, qui septimo aphorismorum ait, quibus cerebrum sphacelatum est in tribus diebus pereunt, si vero hos euaserint sani fiunt, quid mirum enim quod considerarent quod apopletico qui nullas viuentis præfert notas, cerebrum sphaceletur, dies igitur tres iuxta Hippocratis Aphorismum transire iusserunt, Nam si hos euaserint sperandum est & morbum declinare, & vires esse tam fortes vt morbus omnino superari possit.

DE EPILEPSIA.

Epilepsia est conuulsio omnium corporis partium non perpetua, sed ex interuallis cum mentis ac sensuum læsione, vt Gale. dicit tertio de locis. Multa vero hic morbus sortitur nomina, dicitur sacer quod Galeno sexto de morbis vulga. displicuit, verum si ob id dicitur sacer, quia magnus est vt libro de industria animalium Plutarchus & sua arte curatiua Coelius Aurelianus prodiderunt, absq; à scrupulo sic potest appellari, verum Plato. ob id sacrum morbum dixit, quia sacram occupat partē, quæ sententia minime fuit à Galeno probata. Cæterum comitalis dicitur morbus quia dissoluebantur comitia, si quemquam cum fiebant, hic inuadebat morbus. Porro tam detestabilis antiquis videbatur hoc malum, vt abstinerint à conturnicum esu vt dicit Plin. decimo libro. capi. vigesimo tertio, quia ipsæ solæ vt ipse dicit, præter hominem hoc malū sentiunt. Nō deerunt vero qui hoc non credent, quoniam Auicenna ait Hippocratem dixisse oues hoc malo frequenter corripi, dicunt etiam alij passerēs à patiēdo morbum comitalem sic appellari, Aristot. vero trigesima prima sectione proble. prob. vigesimo septimo, hominem solum inuadere epilepsiam dixit, sed de ijs hæc sufficiant. Subtilior enim est hæc quæstio, quam vt in ea immoremur. Cæterum tribus differentijs epilepsiam contineri, tertio de locis Gale. dicit, prima est cum primogenia affectione laborat cerebrum, secunda per cōsensum ventriculi ratione, tertia aliqua alia parte cerebro damnum mutuante. Porro humorem crassum huius morbi esse seminarium in eadem parte à Galeno est proditum, ait enim cæterum velox eius discussio crassum humorem spiritus meatum in cerebri ventriculis obstruentem hunc maxime affectum peperisse declarat, hæc

rat. hęc ille, quęret tamen aliquis (nā fateor me ab aliquibus medicis fuisse interrogatum) quo modo velox discussio attestetur supra humorem crassum, siquidem humoris crassities veloci solutioni atq; discussioni nō fauet sed obluatur, facilis est responsio, nam Gale. tradens causam epilepsie, hoc modo differuisse intelligas, epilepsia totius corporis est conuulsio, conuulsio vel ab inanitione fit vel a repletionē ex humoribus crassis, epilepsia ergo quę conuulsio est, ab ijs causis vel ab vna earum debet proficisci. Cāterum non fit ab inanitione, quia sic non subito fieret, & solueretur, cōfestim, relinquitur ergo quod fiat à repletionē ex humoribus crassis, vt conuulsio quę ob plenitudinem fit, hac differendi arte & satis subtili vtitur Galen. pro confesso habens, quod conuulsio quę fit à repletionē ex crassis humoribus gignatur, ad alterum diuisionis membrum elidendum optime dixit non fit ab inanitione conuulsio, quę est epilepsia, sed fit à crasso humore, ac si diceret, fit ex repletionē, quia vero ex repletionē fit, non mirum qd fiat subito & cōfestim soluator, quod neutiquam accideret si ab ariditate oboriretur: nec vero requiritur hūc humorem qui epilepsiam producit venenatum esse vt cap. de ephialta dicit Fontanonus, nisi quis omnem humorem crassum & nature inimicum venenatum vult appellare, sed hoc notius est quam vt explicari desideret. Cāterum non est ignorandum, quod licet plurima ex parte ab humore crasso proficiatur epilepsia, qd nōnunquam humor subtilis & pruriginosus cerebrum vellicans hoc solet gignere malum, vt citato loco dicit Galenus. Porro cum ab humore sic mordicante epilepsia oboritur, non proprie dicitur ob repletionem euentre, potius enim praua qualitate quam quantitate mordens ille humor offendit cerebrum, vt cumq; fit non ex

inanitione dicemus illam epilepsiam proficisci, quod si ea quam crassus humor creat subito fit, & confestim dissoluitur, patet hanc facile soluendam esse, sed de his longius capi. de conuulsione tractabimus, ibi enim declarabimus Galenum non fuisse inficiatum, conuulsionem quam peperit acris vel medicatus humor ad eam quæ ex inanitione fit posse reduci. Porro licet hoc ita sit, nemo fatebitur veram inanitionem epilepsiæ esse causam. Cæterum licet epilepsia ab eodem ut plurimum humore à quo apoplexia proficiscatur, facilius in illa se explicat cerebrum quam in apoplexia, quia ut Galen. dicit quarto de locis in epilepsia ventres magis cerebri, corpus minus, in apoplexia corpus magis affici solet. Cæterum subnotandum est, quod morbus comitialis accidit præcipue pueris, & longe frequentius recenter in lucem æditis, quia in his multa viget humiditas eorūque cerebrum debile est, post hoc dicit Paulus adolescentibus & adultis, qui sunt in ætatis floræ minime vero senibus, sed obstreper aliquis cum à pituitoso humore ut plurimum hic morbus oboriatur, videtur quod minus accidat iuuenibus quam decrepitis, in quibus pituitæ multa est copia. Verum Hippo. Pauli dictis videtur assensu- lari, qui tertio aphorismorum inter morbos iuuenibus peculiare epilepsiam numerat, Galenus tamen miratur quo modo Hippo. hoc scripserit, ait enim morbi comitiales iuuenibus non accidunt multi hæc illæ. Cæterum licet verum sit quod iuuenes multo rarius quam pueri comitali corripiantur morbo, & hoc Galen. intendit, non tamen hinc sequitur decrepitos iuuenibus frequentius hoc morbo tentari, nam auctoritati Pauli experientia suffragatur. Raro enim qui in pueritia vel iuuentute epilepsia non fuit correptus, in senectute hoc morbo affligatur, ad id vero quod obiectum est, quod in senectute

ctute pituitosi excrementi est multa abundantia, dicemus epilepsiam plurima ex parte accidere ijs quibus cerebrum a natura debile est, ideoq; difficulter ab arte superari, atq; quia qui ob cerebri debilitatem huic morbo obnoxij sunt, raro tantum possunt resistere, quin in primis aetatibus tententur, ideo primis aetatibus hic morbus est familiaris, qui enim ante senectutem hoc morbo non est correptus, cerebrum huic morbo parum prochiue esse indicat: iccircoq; rarenter si in huiusmodi morbum non incidit, ab eo in senectute apprehenditur. Hoc autē corroboratur ijs, quę sexto libro apho. apho. vigessimooctauo Gale. ait, qui dicit necesse est naturā cerebrum esse imbecilius, si quis morbum comitiales passurus sit. Ceterum sapius viros quam fœminas hūc morbum occupare dicit celsus, durum videtur creditū, cum mulieribus cerebrum sit magis humectum, verum forsan ratione menstrui sanguinis qui singulis mensibus expurgatur: huic affectioni sunt ille minus procliuues, deorsum enim eunt humores in mulieribus, in viris vero maiore excitante calore superiora petunt, adde quod saepe humor melancholicus: vt tertio de locis Galen. dicit epilepsiam parit, hoc vero humore magis viri quam fœminæ abundant.

Curant epilepsiam venæ sectio, concoctio, purgatio, auersio, accedunt quæ cerebrum & ventriculum roborant, hæc sunt pro huius morbi medella, quæ ad adultos attinent, quo modo vero pueri sint curandi excitandusq; epilepticus in fine dicemus.

Cum accidit comitialis morbus ijs quibus menses vel hæmorrhoidum fluxus est suppressus, præclarè facit venæ sectio, dum modo vires aerisq; tē-

peries humorumq; nimia cruditas non sit impedimēto, hoc enim a Galeno didicimus, qui lib. de curandi ratione per sanguinis missionem ad antevertendam epilepsiam veris tempore maleoli venas secare iubet, si vero affectio vexat in viro robusto ex cubito profundemus sanguinem, si enim maleolos secare iussit parte citata Galie. est quia ante vertere & non curare intendit, verum in his quibus menses suppressi sunt pro morbi medella iam vrgentis maleolos etiam secamus. Non est vero hic silentio inuoluendum quod Celsus die quo hec affectio exacerbat docet sanguinem mittere, hoc esse faciendum forsitan credidit, vt noxius sanguis qui motus est facilius educatur, eademq; ratione die paroxysmi soluere alium praecepit, consonum hoc satis sententiae eorum qui in quartana die accessionis pharmaca esse exhibenda asseuerant.

Ad preparandos humores crassos valent syrupi vel decocta quae vim habent calfaciendi & attenuandi. Ceterum si a bilioso humore ventriculolum infestante epilepsia ducit ortum, syrupos exhibebimus qui bilis mordacitati & acrimoniae repugnent, hoc enim modo atterperata bilis minus infestabit, faciliusq; a ventriculo vincetur, facit oxisacchar syrupus de succo citri de oxalide syrupus de intubo, omnibus vero syrupis miscbis semen peoniae quae antipathia quadam epilepsiae opponitur.

Ad humores crassos purgandum, celebratissimum medicamentum est agaricus, ex eoq; confecte pilulae, pilulae de assayaret, alae fangineae, de sine quibus aureae, si atrabilarius vero humor est in causa, confectio hanc electuarium de sena pilula inde, si biliosus humor cerebrum vel ventriculolum mordens malum exci-

lum excitat, exhibenda sunt quę bilem purgant, valet laborante vētriculo hiera simplex si vero per vniuersum corpus hic humor scaturit, exhibe quę fortius purgant, miscabis autem semper aliquid agarici, quia cerebrum mire respicit, & quantumuis bilis hunc procreet malū, non potest debilitatum cerebrum pituitosa excrementa non generare. Cæterum purgatio que vomitu fit in epilepsia vitio ventriculi oborta est admodū proficua, ad vacuandam bilem da mulsam tepidam decoctum seminis anethi, & alia id genus quę leuiter vomitum proliciunt, purgatio vero quę per clysteres fit, tum ad euacuandum tum ad reuellendum nunquam non est utilis. Porro purgatio particularis quę fit narifasis gargarismis bolis mansonijs eo modo quo in alijs capitis passionibus est adhibenda.

A Versio fit ligaturis frictionibus cucurbitis cauterijs: vt in alijs capitis passionibus dictum est. Mire enim profunt cauteria ex cantaridibus & fermento carpo vel retro aures apposita circa quod obiter est notandum quod licet aliqui graues autores scribant alas & pedes cantaridum esse alexiteria ijs qui corpora ipsorum bibissent quod Hippoc. libro de internis affectionibus Arabum sententia fauet, qui dicunt in aliscantharidum esse presentius venenum, ibi enim alas demere iubet, sed reuertamur ad diuerticulum. Cæterum si epilepsia non est primogenium malum, sed per consensum affligit, considerandum est à qua parte mutuatur damnum, nam aliter profunt reuulsua cum à crure quam cum à brachio, aliter cum à præcordijs quam cum à vtero malum mutuatur: etenim si cruris consensu epilepsia oboritur, totus scopus debet esse in fricando crure præstatq; illud fortiter vincire, vt damnoſa aura

cerebrum nō ascendat, atq; si aliquod vlcus in crure est a quo putrilaginosam exhalationem cerebrum petere consideras, parum supra vlcus ligatura est ad mouenda, parum vero infra cauterium apponendum, vt ea parte attrahatur quidquid perniciosum est. Porro ipsum vlcus non citra causam medicus inuere iubebit, idem faciendum est si in brachio est malignum vlcus epilepsie seminarium, si vero ex præcordijs hoc malum ducit ortum, post purgationem iuuant cucurbitæ cum scarificatione & synapismi præcordijs ad moti, optime enim hoc modo fit auersio. Cæterum si ex vteri consensu epilepsia procreatur, ad optime auertendum valet cucurbita pectini fixa, pessi & infusa quæ vterum expurgant. Porro si renuum vitio epilepsia accidit, quæ morbis renuum medentur sunt adhibenda, ad auertendum vero tunc vtilissimum est cauterium infra renes apponere.

AD discutendum humores qui in capite sunt fixi, iuuat oleo laurino & costino caput linire, ex his oleis cum cariophyllis amygdalis amaris & serpillis; & lauri baccis, & cera, potest parari vnguentum, vices vnguēti supplet theriaca & mitridatum, si fortius vis discutere synapismum poteris capiti ad mouere: laudant aliqui ferro partem quæ supra comisuram est inuerrere, hoc Alexander non probauit, verum cum experientia sit hoc remedium comprobatum, non est cur in malo tam sano abdicetur, est vero subnotandum, quod Albucasis magnus cauteriorum artifex, nō in futura sed in medio capitis & in occipite & super omne cornu capitis iussit ad mouere cauterium, qui nisi epilepsia fiat & pituita non sensit esse ad mouendum, timuit forsan inustionē quæ in futura sit, quia ex ea pendet dura membra, quæ ab igne laesa non potest tenui membranæ & cerebri
brodam

bro damnum non mutare. Mitto quod incertum est in viuenti homine futurę locus, nec quadrat quod illa cō-
 mensuratione quę digito medio fit ad amūm reperia-
 tur, parū etiam de futura curauit Celsus qui in iustione
 in occipitio & infra qua summa vertebra cum capite
 committitur adhibere pręcepit: cum enim occiput nō
 meatus vt sinciput ad suam expurgationem habeat, viz
 sum forsan fuit illi, parti in qua pituitosa excrementa
 magis inapanguntur, & ex qua discutiuntur minus, ius-
 tionem conuenire. Adde quod si postremi ventriculi
 aut medię epilepsia est passio, vt Gale. dicit tertio de lo-
 cis, in iusto in occipitio a parte affecta propinquius re-
 uellit, eaq; parte perniciosus humor facilius euadet.
 Auicennę tamen qui priorum ventrium cerebri mor-
 bum comitalem dixit esse affectum, non mirum quod
 iniustio in comisura magis quadraret.

Cerebrum confortant reliquiasq; morbi abusus
 munt diamborum electuarium pliris, confectio
 de moscho, tam dulcis quam amara theria-
 ca mithridatum ipsi vero medicamentis optime miscen-
 tur quę delitescenti qualitate comitali morbo oppo-
 nuntur, laudantur auteribus pæonia oxalis folia quinq;
 folium, eboris ramenta, radix bryonię siselidis atq; spon-
 dylij tum sementum radix, & rutę siluestris semen, atq;
 illius succum naribus admotum epilepticum excitare
 tradunt, de sententia itanōsmodi laudat Alexander co-
 raliū, quod omnium arabum ore est magnopere lau-
 datum. Cæterum Gale. & alij probati auctores vt cap. de
 dolore ventriculi dicam iaspidi viridi tribuunt que illi
 coraliō ascribunt. Cæterum decoctum gaiaci vel cy-
 nux aliquibus epilepsia correptis dedi capite duabus
 vel tribus partibus iniusta & vtilitas est consecuta.

Que pueris epilepticis medentur.

PVeris recens natis qui hoc malo corripuntur dandum est mel despumatum ad delingendum, vel oleum amygdalarum dulcium, pulvis vero seminis prœonig vel eboris ramenti melli vel oleo non sine vtilitate miscetur, caput pulvisculis ex cariophyllis cardamomo cypero cinnamomo est inspergendum, rutæ sylvestrem olfaciant, pueri, matres calidis cibis vescantur, atq; abstineant a vino, atq; ob odore caprinæ pillis quam odoristetri causa potius quam alia speciali proprietate epilepticis nocere, dixit Cœlius Aurelianus, verum longe aliter se res habet, cum multæ res sint, quæ tetriorem odorem quam pellis vel caro caprina fundant, non sit epilepsiam moueant, ob quod ut dicit Plutarchus in proble. capra sacerdotes abstinerere voluerunt in qua parte etiam ait, capram præter cætera animalia comitiali morbo tentari, quod aduersum est nō quæ ex Plinio supra prodidimus. Cæterum apium epilepsiam mouere scribunt multi, scribitq; Pli. vigesimo lib. in puerperis ab apio in cibis accepto comitiales fieri, qui vbera hauriunt contrarium dicit quintus Serenus, qui ad curandam epilepsiam illud præbet.

Inuadente morbi comitalis exacerbatione, frictionibus atq; ligaturis est vtendum, deinde is parato ore pennam oleo illitam immittere, & vomitum irritare, oportet etiam odoramentis sensum expergefacere, velut peucedano oximelle scylitico aut sylvestri ruta cuius succus confidenter naribus est immittendus, perseverante exacerbatione medicus mandibulas diducat, & castorium vel mithridatum vel theriacam ori infundat. Hoc vero veluti auctuarium huic capiti annectatur quod

quod vt Hipp. dicit libro de sacro morbo ab hoc morbo esse tutiores eos quibus in pueritia vlcera in caput & in aures erumpunt: ac in reliquum corpus: & qui tunc sunt saliuosi & mucosi quia purgatur pituita vel alius infectus humor quem in vtero purgari oportebat dignum quidem prognosticum quod ob autorem & rationem quam prae se fert menti suppeditetur.

DE MELANCHOLIA.

Melancholia nunc pro vno ex quatuor humoribus sumitur, nunc ægritudinem quæ alienationis est species denotat. varie autem solent agi qui hac ægritudineprehenduntur, quidam caput non habere putant, quidam totos se esse vitreos arbitrantur, alij daemones ab inimicorum prestigijs sibi immisos esse autumant, sunt qui venenosum pharmacum acceperisse suspicantur. Est morbus hic vt recte dixit Aetius omnifarius & non facile numerabilis quoniam præter tristitiam & timorem & inanes suspensiones quas incutere solet, contingit videre hominem illiteratum, qui melancholia correptus latinum sonet sermonem, repenteq; carmina pangat latina, huius rei causam quidam dicunt esse quod ratione melancholiæ, menses ab externis de occupata, ob quod potest eorum quæ antea sciebat probe recordari, absurda quippe opinio, quam iuxta Platonis dogmata esse traditam putauit quidam gainerius, sed multum hic abest à Platonica sententia esto enim quod verum esset, quod Plato. autumauit, scientiam scilicet nostram esse remissam, non est iuxta illius mentem, quod quis absque vlla perceptione nouum sonet sermonem, fiatq; repente poeta, quoniam dicens Plato, quod scientia de nouo

animæ nō inferitur, noluit quod idiomata denuo non adiscātur, sciebat enim ille ideomata non esse sciētiā sed ad hominum placitum esse inuenta, nec est cur quis neget, quod plura quā inuēta sunt possint denuo fingi, quod si sermo latialis & græcus ab hominibus fuit repertus, quonā pacto anima licet qualibet scientia fuisset decorata, in latialis sermonis notitiā se sola posset deuenire. Porro ut idiomata scientia non est, sic ad scientiam non pertinet poesis, quam esse veluti quendā cœlestem furorē dictauit Plato. Cæterum nec ratione melancholiæ animam fieri perspicatiorem est arbitrandum, cum melancholicus humor potius animam turbat quam illustrat. Sed hoc notius est quam ut tanta egeat declaratione, sed dices aperi tu causam quando viri famigeratissimi fatentur, viros illiteratos melancholia apprehensos congrue sermonem latialem fuisse locutos. Porro hoc non vi humoris nō syderum influxu sed dæmonis agitatione euenire arbitror, reperiens quippe dæmon mentem melancholia perturbatam eam inuadit linguamq; pro libito voluit, nouūque sermonem exprimere facit. Ad hunc modum quidam dæmonio apprehensus in nouos sermones proruperat, qui ab Hylarione restitutus sermonem quem nō addiscerat fari prorsus desijt, refert quippe diuus Hieronymus in Hylarionis vita, curatum fuisse ab Hylarione quendam, qui dæmonio detentus ad purum syra verba resonabat, qui antea solum francorum linguā nouerat, dicat Gai-nerius si Hylarionis ope mens illius dæmonio detenti qui syre fari desijt quem forsan melancholia detinebat fuerit obcecata, nefandum dictū, sed dimittamus Gai-nerium quis porro audebit suæ opinionis fundamentū, opinionem scilicet Platonis tueri, quæ à christiana philosophia prorsus abhorret, & sane de tātō philosopho est miran-

est mirandum qui tam debili ratione motus, tam absurdū fuerit professus dogma. Dicit enim libro de anima ob id colligi, nostram scientiam esse reminiscen-
 tiam, quod interrogati homines si quis recte interroget, ad ea que ante non audierunt recte respondent, fragile quippe fundamentum, & tanto philosopho indignum, si brutæ animantes solo sensu ductæ, nullo monitrante magistro multa quæ multam sagacitatem & perspicacitatem præ se ferunt attingunt, quid mirum quod homo ingenio decoratus & intellectus acrimonia venustatus, respōdeat recte ad ea quis recte quæsierit. Nouit Hippo. totomus sui ceruris venam vulnerare, ibis rostri aducitate ventrem expurgare, vlla debet tenere quemquam admiratio; quod homo, qui tantis numeris hæc animalia superat multa se solo possit attingere, sed de his iam satis, quæ in præludio huiuscapitis apponere volui, vt deinceps dictæ opiniones male fultæ nemini imponant. Redeundo vero ad pensum est notandum quod triplex est melancholiæ genus, vt dicit tertio libro de locis Gal. vel vniuersum corpus sanguine melancholico abundat vel solum cerebrū, vel in hypocondrijs melancholica aceruatur moles, à qua exhalationes mētem obtenebrantes ascendūt. Est vero considerandū, quod Hippo. quinto libro de morbis vulga. dixit, melancholicum humorē cum in corpus cerebri repit, epilepticū generare morbum, cum vero in mēte melancholiam, quem locum tertio de locis exponens Gale. ait, cum anima sit temperamentum actiuarum qualitatum, aut ab ipsarum temperamento permutetur, cum temperamentum mutando ei vt similari nocet, ad mentem eam reperi dicit, hæc Gale. qui etiam iuxta ea quæ sexto vulga. commen. quinto ait, dicere poterat, humorem melancholicum cum cerebri spiritus lādīt, reperi ad mētem.

siquidem ibi spiritum substantiam animæ minime dedit
gnatus est vocare, absurda opinio, de qua alibi. Cæterū
licet melancholia mentem proprie quæ spiritualis est
nō attingat, nec in illam repat, sat est eius sedem vel in-
strumenta attingere, vt varijs & incertis illa imagina-
tionibus teneatur. Porro offendit cerebrum melanco-
lia præcipuum eius temperamentum commutando, vt
iam ex Galeno citauimus. Neq; inficiandum est, atrum
colorem melancholiæ mentis sedem obtenebrando,
timorem quemadmodum externæ tenebrę posse incu-
tere, vt dicit Gal. verum iam quod hoc fateamur, niger
color non est morbus, sed causa morbi, desinant igitur
efutire qui aiunt si prauus color offenderet, colorem
esse aliquam sanitatis speciem, pariter enim dicere pos-
sent sagitam vel prauum alimentum quatenus morbum
producunt esse morbos. Sed de ijs hætenus. Cæterum
circa melancholiam flatulentam est notandum, hanc
euenire si Diocli credimus cui tertio de locis non infi-
ciatur Gale. vel ob vehementem calorem qui est in ve-
nis quæ alimentum à ventriculo excipiunt, vel ob inflā-
mationem oris ventriculi, quod intestinis continuatur,
calor enim vehemens venarum sanguinem crassum &
melancholicum reddit, inflammatio vero pylori ob-
struit & prohibet, ne alimenta statuto tempore ad inte-
stinum descendant. Quamobrem diutius in ventriculo
manentia ab ascititio quem inflammatio præstat calo-
re aduruntur, & dictam generant passionem.

Curant melancholiam venæ sectio medicamen-
ta quæ melancholicos humores cōcoquunt quæ
eosdem purgant, quæ obstructions aperiūt, &
flatus discutunt, quæ cerebrū & vniuersum corpus hu-
meant, quæ principes partes roborant.

In omni

IN omni specie melancholicę conuenit sanguinismissio, conuenit in ea quam ex sanguine per vniuersum corpus redundante oboritur, conuenit etiam in illa quę primogenium malum est, cum sanguinis apparet copia, & in tertia quę flatulenta dicitur cū ex alicuius visceris inflammatione est genita: etenim vt diximus ex pylori misentericę & lienis atq; hepatis inflammatione huiusmodi morbus potest generari. Cęterum cū sanguine melancholico vniuersum corpus scatet, venam mediam cubiti secare iubet Gale. tertio de locis, considerans vero quantam noxam sanguinis fusio sit allatura si alius sanguis quam melancholicus extrahitur. Pręcepit quod si fluens sanguis non videtur melancholicus statim supprimatur, si vero talis appareat tantum fundendum esse dicit, quantum pro laborantis corporis habitu satis esse coniecerimus. Porro si mensium vel hæmorroidū est suppressio quam suspicamur huius mali esse fontem & originem, nō ab re venā maleoli vel poplitis secabimus, non enim Gal. cum mediam venam secare iussit vniuersalia dogmata esse peruertenda voluit. Porro quę diximus sunt consona ijs quę libro de sanguinismissione Gale. ipse dictauit, qui dixit vbi est plenitudo ex mensium compressione venas crurium esse aperiendas. Expresse vero Posidonius vt autor est Aetius pręcepit mulieribus melācholia correptis quibus menses defecerunt venam maleoli esse aperiendam. Porro si melancholia est primogenium malum, & sanguinem mittere decernimus, venam in cubito exteriori aperiemus, respicit enim hæc vena partes quę supra colum sunt. Alexander vero inter initia iubet venam frontis aperiire, cum enim solū caput sit laesum, nō absolum ceniuit, illi soli pręstare medellam, verū præstabit primo venam anteriorem secare, deinde venam

frontis vel nasi, etenim post venæ cubiti sectionem, tiores ad venam frontis accedemus. Cæterum si inflammatio in visceribus est, quam flatulentā melancholiam excitare cognoscimus, aperiemus venam axillarem, dū modo purgationes consuete non sint compressæ, his compressis vena poplitis aut maleoli non citra vilitatem aperitur. Reuellit optime harum venarum sectio, mensēsque vel hæmorroides citando mali tollit originē, in inueterata vero inflammatione quæ est circa iecur vel lienem, venam manus aperire conuenit, licet mēies sint suppressi, nam venæ quæ ad manus sunt propinquius euacuant.

Concoquant humores melancholicos, medicamenta quæ vim habent attenuandi, & incidēdi, valet syrupus de capillis veneris, syrupus de fumaris, syrupus de hyssopo, syrupus de radicibus decoctum quod primo capite ad coquendā melancholiam posuimus. Cæterum à syrupis vel decoctis quæ multum acetum habent, in hac affectione est abstinendum, siquidem acetum melancholicis est aduersissimum, vt tertio de ratione victus Galen. dixit. Sed obstreper aliquis, Aetius & Paulus acetum acerrimum post omnem cibum absorbere monent, ijs quos hic detinet morbus, ad sic arguentem respondebimus, hos celebres autores non in qualibet melancholiæ specie sed solum in flatulenta hoc laudasse remedium, qui quidem non laudauerunt acetum quia melancholiæ naturæ repugnet, sed vt deorsum pellat melancholiæ vapores qui cerebrum petunt. Cæterum hebetatum acetum scylla & ruta & aristolochia vt Aetius monet parum aut nil melancholiæ acorem præstabit, multumque proderit illam scindendo & attenuando, adde quod plurima ex parte qui flatulenta me

lenta melancholia laborant ventriculi concoctrice vi debilita pituitosa acervant excrementa quæ ab aceto scylitico optime dissecantur coquantur.

IN qualibet specie melancholiæ purgantia medicamenta solent iuvare, nō velim intelligas quod semper sit purgandum, nam aliquando citra purgationem reuelatur æger, vt enim infra dicemus, solo balneo melancholiam quæ primogenium est malum curasse dicit Gale. tertio de locis. Cæterum si magna melancholici humoris moles in cerebro est impacta, quæ solo balneo nō potest educi, purgans exhibebimus medicamentum, idem faciemus in alijs melancholiæ speciebus. Est vero considerandum quod in flatulenta melancholia mitissima sunt exhibenda pharmaca, quia ventriculus male habet, cuius robur firmandum est & non exoluendum, adde quod forte pharmacum ab vniuerso corpore trahit humores ad hypocondria, vnde malū exacerbatur. Porro Aloem laudat Paulus in melācholia quæ primogenium est malum. Sed multo magis conducit in hypocondriaca. Cæterum cum melancholiam per vniuersum corpus disseminatam aut in cerebro ingestam purgare vis, facit præclare cōfectio hanc electuariū de sena lapis cyaneus quidquid dicat rabbi moyses ad soldanum, faciunt pilulæ inde, pilulæ de quinque generibus mirobalanorum, nec dignū est cedro, quod dicit Matthæus, quod in melancholia sunt porrigendæ potiones, & non catapotia, quia potiones humectant, quoniam & pilulæ euacuando humorem siccum, humectant, aloem præbet Paulus, quæ exiccat, sed si ratio Matthæi valeret, in nulla febre ab humore sicco producta, pilulæ essent propinandæ. Quod si decoctum tantifacis, post pilulas illud exhibe, hætenus de purgatione,

quæ cum pharmaco fit. Cæterum purgatio per vomitū in melancholia flatulenta conducit, monet vero Aetius vt leui vomitorio vomitus excitetur, quoniam vomitorium forte arumnam ventri ac stomacho addit. Paulus vero dū durante flatulenta affectione præsentissimum dicit esse præsidium & quæ veratro per vomitiones fit purgatio, quæ si Plinio crederemus non paucō exhibitō elleboro esset molienda, ait enim vigesimo quinto libro, cap. quinto de elleboro tractans, antiquorum vitium erat, quod propter hos metus parcius dabant, cum celerius erumpat, quo largius sumitur, quæ ratio si vera esset, hortaretur medicos vt scāmonij aliorūq; fortium medicamentorum adaugerent quantitatem. Quod antiquorum alluderet sententiæ, qui horum medicamentorum multo maiorem quantitatem præscribunt, quam nunc exhibemus. Porro licet ego bene sentiam, quod hoc quo quo homines imbeciliores sunt, parcius quam antiquo tempore hæc medicamenta exhibeantur non omnino accedo ijs, qui tam scrupulose medicamenta purgantia exhibent, quoniā pauca quantitate quam porrigunt, non faciunt nisi humorum agitationē, corporisq; conturbationē. Mitto rationē Plin. rationi enim quadrat medicamentum in pauca quantitate exhibiturum, multo magis in corpore morari, sed de ijs alibi plura, & ad diuerticulū reuertamur. Porro euacuatio quæ clysteribus fit, licet in omni melancholia differentia sit utilis, in nulla æque iuuat quam in hypochondriaca, sunt vero in hac adhibendi clysteres qui purgent atq; flatus discutiant, non tamen sint multum calfacientes, ne humores agitando flatus excitent. prodest decoctum camæmelæ, anethi, pulegij, maluæ, alteæ, semiblini, fœnigræci, excolato decocto adde oleum anethinum & liliaceum & aliquid electuari de iena vel diacarthami,

DE ARTE CVRATIVA.

earthami, vel alicuius hiere, prout enim purgandi & erit necessitas, hierā propinabis mitem inquā vel fortē.

AD aperiendas obstructions discutiendumq; flatus qui melancholiam flatulentam comitantur syrupi quos concoquere diximus iuvant, efficacius tamen hoc faciunt theriaca mithridatum diacurcuma, confectio de laca, extra vero linimenta & emplastra quæ molliunt & aperiunt iunt apponenda, facit vnguentum de oppilatiuum, vnguentum de agrippa, ammoniacum acero dissolutum lieni ad motum opituitur, ut plurimum enim in hac affectione splen male habet. Caterum ad discutiendum flatus cucurbitas inanes præcordijs agglutinare iubent autores, ad inflammationes vero & duritias cum scarificatione, fortiter enim reuellunt humores de internis ad externa, proinde de inueterato iam malo profunt.

BAlneis humectantibus in melancholia quæ primario afficit, & in ea quæ ex melancholia per totum corpus redundante fit conducit, ait enim Gale. tertio de locis, solo decocto humectante curari eos qui prima spetia melancholiæ quæ nondū radices egit corripuntur, ad hanc rē facit aqua in qua cocta fit viola, rosa, hordeū, camæmela, anethum, malua, semen lini, melilotum, pruna aliqui caput veruecis, cum his herbis simul coquunt, humectant enim optime huic rei etiam seruiunt vnguenta humectantia facit oleum violaceum, oleum de cucurbita, vnguentum quod resumptiuum vocant insomnijsq; multum vngentibus aliquid vnguenti populei potes admiscere.

IN melancholica affectione non solum cerebrū sed cor conandum est roborare, atq; in ea quæ hypo-

condriaca dicitur ventriculi magna est habenda cura, roborant eor & cerebrum diamborum electuarium pliris confectio de moicho, mitridatum theriaca aliqui vero assidue confectioe alchermes & diamargaritone in qualibet specie melancholiae vtuntur, ego vero in melancholia hypocondriaca medicamentum tam asfringens quale diamargaritū quod in communi vsu est, non laudarem nec confectioem alchermes quae ratione lapidis ceruei ventriculum subuertit, multi penderem, buglossum, multi laudant quam solam & lactucam melancholicum succum ex omnibus oleribus nō gignere dixit Auerr. verum Gale. tertio de locis solā brassycam inter olera melancholiā gignere dixit. Porro nec Gale. dixit buglossum esse hilaritatis causam, sed creditur quod nec approbari nec reprobat.

DE AEGRITVDINIBVS NERVO- rum vel eorum symptomatibus.

Erui ægritudines de quibus in præsentia breuiter tractabimus, sunt tremor resolutione neruorum, & conuulsio symptomata vel ægritudines neruorū in titulo dixi, quia si ægritudo est operationis lesio, merito sub ægritudinis nomenclatura hæc intelligenda veniunt, si vero affectus actionem vitians ægritudo est potius ad symptomata sunt referenda, vt elicitur clare ex his quæ Gal. dicit primo de differentiis morborum. Cæterum cum ægritudo potius affectus sit dicenda quam vitata operatio: vt Gale. primo methodi. exarauit, constat tremorem & neruorum resolutionem & distentionem atq; conuulsionem potius dicenda esse symptomata, quam morbos est enim tremor atq; conuulsio vitata ope

riata operatio, resolutio vero integra neruorum immo-
biliras, vt Gale. lib. primo de symphomatū differenti-
is dicit, quod si sic se res habet, constat sub symphoma-
tū albo hos affectus esse complectendos. Porro Aui-
cenna ab ijs diuersa fuit professus, qui conuulsionē & gri-
tudinem neruosam diffinit, sed nōmissis symphoma-
ta dicta expendamus, à tremore auspicantes. Porro tre-
mor auctore Galeno libro de tremore est inuoluntarius
fursum & deorsum motus motarum partium abinaicē,
constat enim vt lib. secundo de symphomatū causis
dixit, ex duobus motibus eo qui pondere membrū deij-
cit, & eo quem virtus atollens contra opponit neruorū
solum est hoc symphomata: vt Gal. dixit quarto libro
de differentiis pulsum. cap. de descriptione pulsus se-
cundum heracidem tarentinum, hoc multi non aduer-
tentes omnem palpitationem tremorem vocant, cum
palpitatio & in carnosiss partibus sæpe subsideat, vt ibi-
dem & libro de tremore idem auctor profiteretur, ex hac
ignorantia euenit: vt cordis deprauatum motū qui pal-
pitatio est, tremorem vocarēt, de tremore hucusq. Por-
ro neruorum resolutio aut integritatis est aut vnius
solum partis vt Gale. dicit tertio de locis, tunc latus vel
pars dicitur resolutionem pati, cum nerui tum sentiēdi
tum mouendi vim amiserint, contingit tamen in resolu-
tione solum sensum interdum solum motum amitti: vt
Gal. dicit primo libro de symphomatū causis, si enim
membrum dupliciter neruorum genere est præditū, vnum
quod admonēdum est, alterū quod est ad sentiendum,
non mirum quod neruus sensum præbens sit læsus, alio-
nequaquam læso, vel e contra. Si vero membrum solum
vnum genus neruorum habet, etiam contingit motum
amitti & non sensum, nam musculo parum læso sentiēs
vis manere solet, motus amissa, quia minori virtute per-

ficatur vis sentiendi quam mouendi quia illa potius in
 patiendo, hæc in agendo consistit. Cæterum si musculus
 est ille ius, & nervi qui in cute sunt fuerint affecti, contin-
 get motum qui à musculo perficitur non vitari, vi sen-
 tiendi deperdita. Porro nervorum resolutio potius dia-
 citur cum motus, quam quando sensus deperditur, vt ter-
 tio de locis Gale. dicit, est autem hoc loco aduertendū,
 quod non solum resolutio quæ vnam solam partē præ-
 hendit, verum etiam quæ totum corpus infestat quæ pro-
 prie apoplexia est Cornelio Celso paralyfim vocari.
 Porro inter paralyfim & paraplexiam discrimen est,
 quod paraplexia sola illa paralyfis est quæ ex apople-
 xia vel epilepsia fit; vt lib. quarto de ratione victus Gal.
 dicit, lib. tamen primo de morbis vulgaribus commen-
 secundo aphorismo. primo. Aliter paraplegiam capi
 video, ait enim paraplegia quæ frequens est in membri
 resolutionem decumbit, verum tamen hominem non
 perimit, at quæ in præfenti statu viguit paraplegia leta-
 lis erit, in hac parte non membri resolutionem ex alio
 morbo ortam, sed morbum qui in resolutionem decum-
 bit vocat paraplexiam, nisi sic intelligendum sentias, q̃
 paraplexia quæ est integri lateris paralyfis decumbit in
 paralyfim peculiaris mēbri, circa vero paralyfim vnius
 partis annotandum est, in resolutione partem sanam
 trahere ægram & non ægram sanam: vt tertio libro de
 articulis, capite centesimo dicit Gale. ait quippe si alte-
 rius buccæ musculi resoluantur, fit vt altera opposita
 breuior & quasi conuulsa appareat, ea vero quæ affecta
 est sanam consequens extendatur, ex ijs patet deerrasse
 Auicennam, qui in resolutione partem ægram trahere
 sanam professus est, ex q̃ etiam quæ in prædicta parte
 dicit Gale. colligitur in conuulsione à parte ægra trahi
 sanam, colligitur etiam partem trahentem fieri breuior-
 rem,

rem, tractam vero longiorem, quod aperte multorum qui practicas scripserunt supinitatem demonstrat, sed ad conuulsionem iam transeamus, quæ fit cum iniectis nobis muscoli ad originem trahuntur, trahuntur nervi in conuulsione in eam partem in quam animalis facultas mitto infestâte morbo eos solet retrahere: vt elicitur ex ijs quæ dicit Gale. lib. secundo de symphomatum causis, & libro de motu musculorum esse autem duplicem conuulsionem, vnâ scilicet ex repletione, ex ininitione alteram, Hippo. in aphorif. docuit, quod de ea conuulsione quæ primum fit intellixisse & non de ea quæ fit per consensum interpretatur Gale: quinto libro aphorif. commento primo, in qua parte quærit an vii singultus sit morsus ratione in ore vetriculi: ita fiat conuulsio à mordacibus humoribus, qui in nervis sunt, non abnude sed dicit aliquem posse velitari hanc ad eâ quæ ex inanitione fit reduci, cum humores mordaces vim habeant exiccandi, sed si hoc verum esset, singultus etiam solum duplex assignanda esset causa, cum mordaces humores vel medicamenta acuta quæ singultum pariunt, vim habeant exiccandi, videtur autem mihi quod esto quod singultus à mordacibus humoribus proficiscatur nō sic cōuulsionem quia vt libro de vini commoditatibus diximus, singultus nervos ventriculi afficit conuulsio autem est passio musculorum, nervi autem qui sunt in musculis non sic irritantur sicut nervi oris ventriculi, quia nervi in musculis non tam nudi sunt & à carne & villis vinculorum hebetantur quod in nervis ventriculi quia ibi non est musculus non contingit, nulli enim sunt nervi qui tam acuto sensu ac nervi ventriculi vigeant, non est igitur mirandum, quod humores mordaces in ore ventriculi faciant quod in alijs nervis neuiquam possunt facitare, verū enim iero Gale, duodecimo metho.

non inficiatur. quod mordaces humores nervosa corpora rodendo conuulsionem gignant, ubi aliud genus conuulsionis ponit, quod neq; ex repletione est neq; ex inanitione neq; ex humore mordaci, ex ingenti enim frigore quod tale quippiam quale gellus efficit, dicit conuulsionē eberiri. Porro Philoteus quinto libro aphorism. aphor. decimo septimo, conuulsionem quæ ex frigore fit, ad eam quæ ex inanitione fit reducit, ait enim frigiditas facit ex siccitate conuulsiones, si cōtingat corpus esse siccum & carere superfluitatibus, cum interior res partes penetrat, frigiditas enim exicat & exprimit ut spongia hæc ille, qui solum videtur hæc dicere, cum corpus siccum est. Ceterum si corpus multum humidum frigiditas contingit, non mirum quod quis contendat, tunc conuulsionē ex repletionē producere, frigus enim vehemens redundantem humiditatem intra nervorum fibras exprimens, & stripans, quid nisi fibras humore implet, & hoc est ex repletionē conuulsio. Ceterum conuulsio ex ictu vel vulnere optime etiam ad conuulsionem quæ ob plenitudinē fit reducit, quia vulnus vel ictus si conuulsionem gignunt inflammationem plurimā ex parte creant, atq; quia de inflammatione est timor, propterea ne conuulsio fiat, totis conatibus inflammatio est anteuertenda.

Curant tremorem nervorum resolutionē & conuulsionem ex plenitudine genitam, vene sectio, medicamenta quæ concoquunt, quæ purgant, quæ nervis vel musculis impactos humores digerūt & discutiant, tandem quæ cerebrum & nervos roborant.

Tam in tremore quam in paralyfi, & cōuulsione, si sanguinis indicia apparuerint, inter initia sanguinem

guinem mittemus, ex quo autem latere firmitendus, autores non explicant, solus enim Aetius quæ vena sit secanda in paralyti explicuit, cum dixit ex ianioribus partibus est sanguis detrahendus, sed idem in conuulsione & tremore esse faciendum intellige, non enim inter initia partem affectam licet scarificare vel scapello aperire. Porro si non integrum latus sed partem hi morbi inuadunt, sæpe ex parte sana eiusdem lateris mittemus sanguinem, nempe mensibus vel hemorrhoidibus suppressis, si brachium dextrum paralyti vel conuulsione est apprehensum, non inutiliter venam maleoli dextri secabimus, nec citra rationem esto quod nulla euacuatio sit cohibita tunc prædictam venam aperiemus, quæ partim euacuat & repellit idem facere licebit crure dextro conuulsione laborante, optime enim tunc venam internā dextri lateris incidemus, quod in mandibula dextra est resolutio, & sanguinis plenitudo apparet, conuenienter tunc venam humerariam eiusdem lateris secabimus. Est vero advertendum quod cum in paralyti extrahitur sanguis, moderate est extrahendus, ne morbo præhensus plus æquo refrigeretur hoc monet, cap. de paralyti Aetius, quod in conuulsione non exprimit, sed idem faciendum esse colligitur plane ex his quæ Gale. dicit primo libro de febribus ad Glauconem, ubi dicit sed neq; si quis simul & diutentione nervorum laborauerit & sanguinis egerit missione, neq; huic tantum semel mittere oportet quantum exigit morbus, sed etiam accidenti aliquid est relinquendum, cuius causa sæpe iudores eueniant & vigilæ infestant.

Hvmores qui dictos morbos creant plurima ex parte frigidi sunt, quare ad eos concoquendos syrapi vel decocta calidam vim habētia iunāt,

E. iij.

Porro quia crassior humor est qui conuulsionem producit, quā qui paralyfim generat. Ideo calidiori vi sunt donanda medicamenta, quæ ad concoquendum in conuulsione exhibentur, quam quæ porriguntur in paralyfi. Cæterum concoquunt humores dictos morbos generantes, mel rosaceum, syrupus de hyssopo, syrupus de prasio, syrupus de thimo, decoctum pulegij stæcadis & origani ad idem iuuat mel antosinū, confectio de stæcade vel de thimo, sed in his spariari supernacaneū esset.

Purgationem optime explent pilulæ de agarico, pilulæ aureæ, pilulæ de serapino, pilulæ feride, pilulæ dictæ arthetice, si pilulas abhorret æger, utilis est potio ex diacarrhamo & agarico, præstabit idem potio ex diaturpeto & antidoto indo. Cæterum quia humores hos producentes morbos purgationi nō facile cedunt, oportet non vna vice velle purgationem explere, coques igitur & per intervalla euacuabis. Porro inter pharmaca quorū in his morbis tutus est & perquam proficiuus vsus, sunt pilulæ de hiera & de mastiche vel de assayaret, & alæ fangineæ, hæ enim citra molestiam purgant humiditatesq; exiccant, & cerebrum & nervos confortant. Cæterum non est relinquenda euacuatio quæ acutis clysteribus fit, quæ & euacuat & reuellit & nervos calfacit, ex quibus autem consistit clysteres acuti supra iam diximus parabis porro clysterem ex decocto polipodij stæcadis, anethi, camæmelæ, origani, cui postquā colo fuerit transfusum addes aliquid diachartami vel antidoti indi, si fortiolem vis euacuationem in des hieram logadij. Cæterum peculiare à capite purgationes in qualibet harum affectionum est utilis, maxime tamen cum nerui à cerebro orti malo sunt correpti, verum quia primario vel secundario omnes nerui à

nerui à cerebro emanant, ideo generaliter capitis purgationi est intendendum, iuuant vero apophlegmatismi, gargarismi, boli, maniorij, nariam infusa errhini, sternutamenta, & tandem omne genus medicamentorum quod peculiariter à capite purgare supra iā diximus, mire enim post vniuersalem purgationē hæc medicamenta iuuant, precipue in capitis tremore & musculorum vnius mandibulæ resolutione.

AD discutiendum profunt medicamēta exterius apposita, & interius ebibita, prodest vnguentum irinum, vnguentum laurinū marciaton, oleum de cocto cū castorio, oleum nardinū cum euphorbio, emplastrum de baccis lauri, emplastrum ceroneum, laudant etiam autores oleum vulpinum & oleum de anseæ, aqua vitis cum castorio optime discutit, non cedere malo ad fortiora est transeundum, iuuat synapismum parti adfectæ admouere, nunquam vero spina est negligenda, quam prædictis vnguentis semper linies illi vero vertebro aquo neruus latus oboritur præcipue intendes, proinde in musculorum mandibulæ resolutione primæ & secundæ vertebre medicamenta adplicabis. Porro ad discutiendum prodest multum cucurbitas membro affecto admouere, hæ enim cum multa flamma neruos potenter calfaciunt, & ibi impactos humores discutiunt, iubet vero Aetius, vt in conuulsione admo-ueantur cucurbitæ & pars affecta scarificetur, in paralyfi & scarificationem non exprimit, sed licebit etiā in paralyfi idem facere, excitatur enim sic qui à redundante humiditate strangulabatur calor. Porro quod facit scarificatio in brachio vel pede resoluta, facit venarū scissio quæ sub lingua sunt in ea resolutione quæ musculorum mandibulariorum est, & in linguae resolutione.

Cæterum ad discutiendum iuuat, thermæ quæ vim sulfuris aut nitri aut salis habent: vt elicitur ex ijs quæ Galen. dicit libro de tremore, quo modo autem sit intelligendum dictum Aetij & Pauli, qui dixerunt sulfurulentæ balnea nervos emollire, libello de vini commoditatibus explicauimus, vbi diximus hæc balnea remollos nervos indurare, eos vero quibus magna est durities mollire. Porro si aquæ sponte nascentes ad manum nō sunt, arte ex medicamentis calidis parabimus balnea, aqua enim cui incōcta sint camæmela sulfur, saluia itegras pulegium chamæpytis lauri folia, vicē aquæ sponte scaturientis supplebit, hæc sunt dicta de medicamentis quæ ad discutiendum exterius admoventur, ad eundem scopum facit ore accepta theriaca mithridatarum, saluia imperialis diatrion pipereō medicamentū diospoleticon aqua vitis electuaria supra commemorata, syrupus de straca de & tandem omnia medicamenta quæ si renue calfaciunt, vsq; adeo vero aliqui medicamēta calfacientia laudarunt, quod dixerunt purgatione facta ea esse exhibenda, quæ febrem inducere valent, quod ab Hippocrate aiunt esse intellectum aphorismo. illo febrem in conuulsione melius est fieri, hoc vero recēiores magno pere irrident, atqui licet ego verum esse fatear, Hippocratem non docuisse febrem esse inducendam, non omnino illorum sententiæ qui febrem arte inductam laudant discredo, si enim febris vnicum solet esse huius mali remedium, non est cur medicus vereatur, si adhibitis medicamentis, quæ ad calfaciendum exhibentur, febris suboriat, id colligitur esse ad mētem Galeni ex ijs quæ decimo quarto libro de methodo. dicit, obessitatis enim curam tradens ait, illud ab eo qui obesitatem curat prædicendum, qd aliquando ex multo simul oborsu motu & febris hominem tētari est credibile, & quod febris

o la

leza

P. cal.

sic

febris ad rem propositam non aliena erit, ut si medicus recte omnia faciat, in hac parte Galenus inueniat febrem ex labitudine inductam ad obesitatem curandam inuare, si in obesitate quæ ut conuulsio & paralyssis homini non nocet, febris inducta iuuat, maiori iure credere possumus in his tam periculosis morbis ex frigidis succis abortis saepe opitulari, quod enim febris frigidus morbos concoquat, ex Galeno citato loco elucescit, idem etiam ex his quæ dicuntur sexto de morbis vulgaribus comment. tertio aphor. minus his qui ex capite graues diu laborant, colligitur, ubi Galenus ait febris post grauedines & raucitates veniens ipsas firmas & certius concoquit, ut non iterum facile reuertantur. Hec facile, porro si febris hanc coquendi vim habet, non est cur vereamur si adhibitis medicamentis calidis in morbo frigidissimo fuerit excitata, pellitabit enim forsitan conatum aciem & alia via in expugnabilem morbum, minus enim verendum videtur, in morbo frigido febrem inducere, quam aqua frigida illum pelleret. scire, tentamus tamen hoc non citra vllum periculum, ut reuersione quæ grauis morbus est proficemus, inuare enim nonnunquam talem perfusionem & Hippocr. docuit, & experientia quidquid Paulus dicat comprobauit, si igitur gellidæ perfusionem aliquando in morbo frigido non timeamus, non est cur vereamur interdum febrem inducere, quæ magis opponitur morbo frigido, quam aquæ frigiditas, quæ solum in id genus morbi ex accidenti curat, dicta iam sint iaris de tremore paralyssi, & illa conuulsione, quam repletio creauit, ea enim quam siccitas peperit, si modo curabitur humectationem exoptat, ut Gale. dicit duodecimo methodi. addimus si modo curabitur, nam Gale. parte citata, talem conuulsionem insanabilem esse dicit. Ceterum si vulneratus nervus est,

est timor vt ex vulnere cōuulsio proficiatur, cutis vulnus apertum inglutinatumq; est custodiendum, quo per neruum vulneratum sanies efluat, est etiā tutius cutem latius incidere: vt Galen. monet sexto methodi. in qua parte monet: vt à perfusionē aquæ in id genus vulnere caueamus. Porro inter initia in id genus conuulsione sanguinem mittemus, si vires permittunt, alias noxios succos auacuabimus, vulnus autem oleo calente Galen. fouere iubet, immittere docet terebentinam solam aliquid quando euphorbio mixtam, hoc copiose citato loco videbis, tertio autem methodi. præscindendum per trāsuersum dicit musculum si puncto musculi capite nulla conuenientium medicamentorum vi remittatur, orta autē conuulsione ex ictu ferę venenosæ alexiteria phar maca vulnere impones theriaca optime quoruncunque ictui siue interius accepta siue exterius ad mora opitulatur teste Gale. lib. de theriaca ad pisonem. Cæterū quæ peculiariter aduersus cuiuscunq; animalis morsum conueniant apud dioscoridem copiose inuenies.

DE CATARRHO ET CORYZA.

Atarrhus siue distillatio Galeno autore tertio libro de symphomatū causis est, quādo superuacaneum cerebri in os defluit, coryza siue grauedo cum in nares, branchus siue raucitas cum in fauces, est tamen hic considerandum, quod distillatio quæ in fauces fit sub nomine catarrhi complectitur, verū cum humoris distillatio fauces imbuens raucam reddit vocem, branchus seu raucedo ex symphomate denominatur, quod autem illa distillatio ad catarrhum sit referenda, elicitur ex ijs quæ Gal. dicit citata parte, ait sane brachos

eos autem siue raucitas catarrhis superuenit, faucibus
 scilicet humore imbutis, vide quod raucedinem ex ca-
 tarrho idest ex humore fauces implente dicit oboriri,
 vt catharrus possit dici morbus, raucedo symphoma,
 vel catarrhus causa branchus morbus, nec solum distil-
 lationem quæ in fauces fit, sub catarrhi nomenclatura
 complecti ex Galeni dictis perpeditur, verum omnem
 distillationem quæ ex cerebro in os & partes ori fit sub-
 iacentes, & vt hoc clarius ilucescat, pensiculemus quæ
 Galenus parte citata dicit, ijs enim verbis ait, sane catara-
 rhi & coryzæ causa est cerebrum cum perfrigeratum
 quidem est, & vide quod ad coryzam & catarrhum ce-
 rebri fluxionem reducit, deinde ait branchos catarrhis
 superuenit faucibus humore imbutis, vbi iam vnū mor-
 bum ex catarrho ortum nominat, nominat alium mor-
 bum quem catarrhus parit, cum dicit quod si in garga-
 rionem fluxio procumbit acinum gignit, nominat ter-
 tium si in glandulas defluit humor, alios nominat mor-
 bos qui à parte vbi figitur humor nomen accipiunt, idē
 dicitur ex ijs quæ dicit Aetius sermone quarto secundæ
 partis cap. quinquagesimo tertio, qui omnem defluxio-
 nem cerebri ad catarrhum siue distillationem & cory-
 zā reducit, ex omnibus ijs elicitur dicat quid velit Leo-
 nhardus secundo libro apho. commento aphor. rauc-
 citates & grauedines, preissius sumpsisse Paulū nomen
 catharris quam Gale. & Aetius, siquidem Paulus solam
 eam defluxionem quæ per palatum in fauces influit vo-
 cat catarrhum, cum Gale. & Aetius omnem distillatio-
 nem quæ in os & partes quæ ei subiacent catarrhū vo-
 cent aqua sententia minime abluit autor finitionū me-
 dicarum qui catarrhum defluxum in os & partes subia-
 cētes vocauit, ex dictis etiam fit palam deerasse brache-
 lium, qui secundo thegni tractatu de cerebro dixit ca-

tarrhum dici ybi hinc ad nares aut pectus delabitur ha-
 mor, errauit etiam mulla qui praedicto apho. omne de-
 fluxum vocauit catarrhum, cum confict coryzam iecun-
 dum Galennam & Aetium a catarrhi. non minus multum
 esse disparata. Porro si quod de catarrho dicit de rheu-
 matismo dixit et non ab re fuisset locus siquidem con-
 stat Galenum secundo libro ad Glauconem capite de
 inflammatione & Plinium vigeesimo secundo libro ca-
 pi decimo octauo omnem defluxum vocare rheumatif-
 mum, triuales autem medici catarrhum & rheumatif-
 mum nil differre putant, circa vero causas catarrhi est
 aduertendum, quod vel a sola intemperie proficitur,
 vel a plenitudine vel ab humorum prauitate. Porro in-
 temperies tam calida quam frigida potest producere
 catarrhum, ut tertio libro de symptomatum causis di-
 xit Gale. vario tamen modo haec causae imprimunt, quia
 perfrigeratum cerebrum seu similaris pars in intempe-
 riam veriam, cum aestuat vero seu instrumentalis imple-
 tur hac ibi Gale. ex quibus elicitur deerrare Brache-
 lium qui secundo libro artis medicinalis tracta. de cere-
 bro dicit catarrhum solum dici qui frigidam intempe-
 riam sequitur, sed ad auctoritatem Galeni reuertamur,
 in qua insinuat intemperiam calidam sic cerebrum non
 impletur neuiquam esse catarrhi causam, ascitius enim
 cerebri calor si aliunde non auocaret humores cerebrum
 exiccando potius esset catarrho impedimentum quam
 causa atque quia aestuans cerebrum facile aliunde humo-
 res recipit unde impletur inde solet esse catarrhi incita-
 bulum, si hac aduertis nunquam catarrho ex intemperie
 calida oborto praestabis medellam ac si similaris partis
 sit agritudo, potius enim est morbus partis instrumen-
 talis cerebri scilicet infartio ut citata parte. Galenus di-
 xit, contingit autem cerebrum aestuare frigidoque, tuc
 eos ad

eos ad illud reliqua membra transmittere, vnde magnū sequeretur incommodum, si ad intemperiem calidam sola medicamenta frigida capiti admoueretur, sed hac parte sequenti lucidius tractabuntur.

Sunt remedia catarrhi medicamenta quæ alterant sanguinis mīssio, medicamenta quæ noxios humores concoquunt, quæ purgant, quæ aueriant, quæ fluxum cohibent, quæ discutiant, quæ cerebrum confortant.

Si caput supra modum calidum est, & nulla apparet plenitudo lauacra & calidæ aquæ perfusio magno iunt emulumento: vt Paulus tertio libro dicit, si vero ex cerebri frigiditate oboritur malum, medicamentis calidis quæ caput calfaciant est subueniendum, est enim vtile oleo anethino vel laurino caput linire, ad idem facit decoctum herbarum calfacientium, prodest etiam suffitus ex thure & cariophyllis & ladano, folia roris marini, & lauri, & iuniperi, optime pro iussu fumigio seruiunt, sed in his non immoror, nam paucis remedijs si humorum non est aceruata moles catarrhus propulsatur,

Si magna apparuerit sanguinis plenitudo, illico ex terna vena secanda est, & esto quod non sit plenitudo, in catarrho calido quem febris comitatur, si virtus & ætas & tempus non reclamant, venæ sectio est proficua, reuellit enim & euacuat temperatq; cerebrum ex ascitio calore læsum, ad hæc præcauet internam inflammationem, quam calidus qui distillatur humor solet gignere, verum si admodum biliosi sunt humores, & timor est quod per sanguinis extractionem reddend-

tur biliosiores pronioresq; ad distillandum bonum est à venæ sectione abstinere, & exhibenda sunt quæ humorum acrimoniam & exultioni repugnent, sed de his parte sequenti.

AD præparandos humores exhibebis syropos: vel decoctas: quæ id facere sæpe iam diximus, si fuerint quippe humores calidi exhibebis syropos frigidos, si humores frigidi syropos calidos, sint vero acuti expertes ne expectorationem prohibeant, nisi humoris glutinositas & tenacitas contrarium suadeat, perpende etiam quod ante vacuationem humorum, syrupi multum calfacientes nocent, nimiram quia humores multum attenuando & vias patefaciendo catarrhum ad augent.

AD purgandum exhibebis pharmacum proprium humorem respiciens atq; si caput multo humore est infarctum, distillatioq; graue minatur malum ante humorum præparationem oportebit pharmacum exhibere, diuertendi enim gratia sæpe non coctis humoribus exhibuit pharmacum, Galen. vt infra capitu. de Hippitudine, enucleabimus, hæc dicta sunt de generali capitis purgatione, peculiare etiam purgationes multum iubant, etenim si distillatio est ad os vel partes ei subiacentes, narium infusa & errhini post vniuersalem purgationem multum opitulantur, ad hanc rem facit succus foliorum betæ, succus radicis betæ decoctum origani melli mixtum, oximel diureticum, syrupus de stacade nari quod ex his volueris immites, ad idē iuuat errhinus ex theriaca vel mithridato nari inditus, eam rem complebit errhinus ex puluere diagalangæ vel puluere medicamenti diatrion pipercon melle concina

DE ARTE CVRATIVA.

81

concinatus si vis plura videre, quę supra scripsimus speculare. Cæterum si ad nares est defluxio gargariſmi & apophlegmatiſmi auertunt & caput purgant, verum quia tutius humores ad nares quā ad os decurrunt, ideo niſi coryza graue malum in naribus minaretur non eſt gargariſmiſ auertenda.

A Verſio partim completur iſs remedijs quę caput peculiariter purgare diximus, nam ex naribus ad os fit auerſio, vel deriuatio, ex ore ad nares, ad auertendum etiam faciunt pedum fricſiones, cucurbitę ſpatulis vel natibus admote, quatenus humores ad externa deducunt auertunt. Porro balnea eadem ratione iuuarent niſi timor eſſet quod internos meatus aperiendo fluxionem iuuarent, iubet vero Aetius quod ſi diſtillatio eius proſtigationi obſtinate repugnat, ducatur æger ad balneum & ex alto frigida aqua in caput demittatur, vt violentum inde ſuſtineat iniultū. Eueſtigio enim dicit ſic denſitatem diſſolui, ſed nō videtur quo modo aqua frigida denſitatem diſſoluat, niſi natiuum reuocando calorem, vt in diſtentione facere Hippocrates monuit. Cæterum Celſus non ſolum in antiſtilla diſtillatione ſed in quacunq; frigida perfuſionem laudat. Sed hoc non tam ad curandum iam inſtans morbum quam ad præcauendum à Celſo eſſe dictum poſſumus intelligere, ſed ad auerſionē iterum reuertamur, quā optime faciunt emplaſtra calida anteriori parti capitis admota. Prodeſt emplaſtrū de rapſa ſtercus colūbinū mixū ammoniaco, theriaca miſta ſagapeno.

L Icet deſtillationis multa ſint remedia, nullū eque deſtillationi opponi dicitur, ac illud q; ipſam diſtillationem cohibet, iuant enim quę expes-

etorare faciunt, cum ad pectus est defluxio, sed proprie hi quos ad iuuandum excreatum porrigimus syrupi distillationem sanare non dicuntur, propius enim defluxum in pectus humorem respiciunt quam ex capite fluendum, quæ enim proprie cohibent adstringentem naturam habent, potius humoris ad fluorem apti quam illius qui iam fluxit sunt auxilium. Caterum hæc astringentia medicamenta quæ distillationem dicuntur cohibere, multifariam à medicis adhibentur. Nunc per gargarismos, bollos mansorios, nunc per suffitus, nunc per euaporationes, nunc per emplastra astringentia, fit gargarismus, ex diamorone vel ex decocto rosarum siccarum & lenticum, ex syrupo myrtino, quod si maiorem incrustationem queris, addes syrupum de papauere, hic enim gargarismus licet frigidus & astringens est ad pulmonem & arteriam defluat humor non est incōgruus, non enim est acquiescendum mesue qui in defluxu ad arteriam, & pulmonem quod libet gargarismi genus verat, cui differen. propria subscripsit concili. Porro si gargarismus calidus est, virtutemq; attrahendi habet, in prædicto defluxu nocet, vt Gale. dicit sexto de morbis vulgar. commen. secundo, verum si gargarismus frigidus est non est cur sit formidandus. Gargarismus enim hac natura donatus, potius repellit humores defluentes ad arteriam, & pulmonem quam attrahit. Credo tamē conciliatorem & alios lapiosos fuisse quia Gale. parte citata commento aphor. & vbi eructatio confert ait, vtq; gargarizent iubere conuenit si nihil ex hoc peius effecturi sumus, nam in quibus suspicamur ne forte in arteriam alteriam & pulmones fluctio diuertat, tunc ab huiusmodi reuulsione cauemus, hac Gal. qui solum verat gargarisationem quæ ad reuulsionem vel deriuationem fit, eam vero que ad repellendum iubet, tantum abest

DE ARTE CVRATIVA. 83

abest vt vetet, vt ex suis dictis colligatur esse proficuū, hac de gargarismo qui ad fluxum cohibendum iubat, bolus maniorius, si distillatio est calida, sit ex bolo armenia, & speciebus dragachante vel ex pastillo de succino, mixto philonio, diapapauer in forma solida, ore detentū, idem præstat facient pilulæ de cynaglossa, electuarium de dragachara remissam vim habet, sed expectorare facit, & fluorem detinet. Cæterum si humor frigidus est, qui distillatur, thus ore detentum iuuat, ex thus re & cumino in aceto infuso, & mastiche, & vernice, bene tritis, & mixtis, cum cera sit bolus, qui ore detentus optime compeñcit, suffitus sit ex rebus astringentem naturam habentibus, hæc quæ ad bolum maniorium cōcinandum vtilia esse diximus, ad conficiendam miscelā pro suffitu sunt idonea, si humor est minus calidus, rosa & santalus ad suffitum faciunt, euaporationes ex decocto rerum adstringentium, mirifice opitulatur acetū super laterem candentem infusum, si fortiorem vim exoptas, coque medicamenta astringentia in aceto, & modo dicto fac euaporationem, sit emplastrum ad capitis futuram, ex bolo armenia, & terra lemnia, & plantaginis succo, humores incrassat, & ad fluxum reddit minus procliuēs, est vero ad aplicandum purgatione facta, nam alias humores in penetissima cerebri stiparet, vnde non leue sequeretur incommodum, quod si quis vellet vilitari, nunquam hæc emplastra adstringentia de stillatione laborantibus esse præsidio, non facile à contradicente vincetur, videtur enim plus hæc emplastra nocere meatu obturando quam prodesse humores incrassando. Gale enim quinto metho. tantum timet, de capitis meatu obturatione in catarrho, quod repingui caput contegere vetat, sed aliud est adstringens medicamentum quam pingue, pingue enim obturat & humores nō

incrassat, nec fluorem sinit, adstringens vero medicamentum licet obstruat, hoc beneficium cōfert quod tota natura fluori opponitur.

Medicamenta quæ ad discutiendum in capitis dolore laudauimus, in distillatione etiam iuant, non tamen prorsus sint ab astringenti natura immunia, vt cerebrū ex distillatione debilitatum rebovent, & ne remorbeſcat illud tueantur. Prodest oleo costino, vel laurino, caput linire, iuuat emplastrū ceroneū, comissuræ anteriori applicare, prodest oleum de costo, vel de castorio, auribus infundere, vt enim dicit Gale. duodecimo methodi. oleum de castorio auribus instillatum, non solum auriam sedat dolorem, sed morbis qui in ore sunt medetur, discuties etiam medicamentis calidis naribus infusis, ad hanc rem concinauit miscelam Aetius naribus immittendam, cōstat miscela ex thure & myrrha, cū vino & oleo contritis, quā ad deriuandum in catarrho esse vtilem nemo nō videt. Porro suffitus ex rebus calidis mire ad discutiendum subueniunt, quo modo vero sint parandi saculi, & alia medicamenta q̄ discutiūt, ex superioribus est perspicuū.

Roborant cerebrum electuarium pliris & diambarum mithridatum, & theriaca confectio de moscho tam dulcis quam amara, sed plus æquo sum. prolixus, cum omnia hæc capita superiora doceāt.

DE HIPPIVDINE.

Ippirudo Galeno quarto de localibus medicamentis autore est inflammatio tunicæ agnatæ, secūdo vero methodi oculorum phlegmonem opthalmiam esse dicitur, qua

qua significatione non solum agnatę membranę phlegmon verum etiam aliarum oculi membranarũ inflammatio, sub nomine optalmiæ complectitur, in q̃s immorari non est operepretium raro enim contringer agnatam tunicam saluam esse, inflammatis reliquis, est enim agnata veluti reliquarum sepimentum, quibũis iniurijs magis pater. Ceterum cognita agnatę inflammationis medella, reliquarum tunicarum, si quę sunt inflammationũ remedia sunt in propatulo, eisdem enim præfidijs & agnatę & reliquarum tunicarum inflammationibus est succurrendum. Cæterum optalmia velex sanguine vel humorũ prauitate oboritur, optalmia enim vera quidquid Fuchsius scribat ex flatulentis spiritibus non proficiunt, venę enim flatulentis spiritus distęte minimę dicuntur phlegmone corripī, quod si inflammatione afficerentur repulsiõs medicamentis inter iniuria essent curandę, cum phlegmonis oculi sit hæc curatio, vt quarto medi. loca. Gale. dicit, verum flatuosis humoribus oculos infestantibus non esse apponenda medicamenta que repellant, sed quę euocent, Gale. de c. motertio methodi. proficitur, vbi non solum phlegmonis cerebri sed dolorum oculorum causas tradēs dicit, in oculis ex vehementi acris confluentis humoris morfu aut quod eorum tunicę plenitudine distęduntur, aut propter crassorum humorum flatuosi ve spiritus extensionem, vehementes dolores excitantur. Porro licet cõtingat in oculis dolores intendi, ex flatulenti spiritus extensione, non sequitur ipsam solum extensionem, ex flatulento spiritu ortam, proprie dici optalmiam. Porro Fuchsius omnes quas oculorũ doloris predicta par-

Cte Gale. tradidit causas ad optalmiæ non sine manifesto errore causas reduxit.

Vrant optalmiam venę sectio medicamēta quę

humores præparant, quæ purgant, quæ repellunt, quæ partim repellunt, partim discutunt, quæ prorsus discutunt, quæ auertunt, quæ dolorem sedant.

SI sanguinis plenitudo adest, illico vena est secāda. Porro si vniuersum corpus sanguine abundat, tunc des venam mediam eiusdem lateris, quod si in capite solum appareret plenitudo humerariam venam secabis, hoc enim sic esse faciendum ex ijs quæ cap. de dolore capitis diximus patent, contingit autem videre aliquem hippitudine correptum, cui nec in vniuerso corpore nec in capite sed in solis oculis sit sanguinis abundantia, qui sic afficitur sine sanguinis missione curari potest, quod indicat Gale. sexto libro aphor. aphor. dolores oculorum, verum iuuenis ille cuius in prædicta parte facit mentionem, Gale. non in primo insultu morbi à Galeno efflagitauit opem, sed iam inclinante morbo vbi à nulla parte in oculos fluebat humor, si enim inter initia ille ægrotum vidisset, alia via curationē aggressus esset, quarto enim metho. scripsit, sanare oculum ante caput nō licet, quod etiam duodecimo libro metho. etiam fuit professus. Cæterum licet solam vnam venę sectionem exprimam, non putes vnam solam semper esse adhibendam, si enim multa est plenitudo primo secabis venam mediam, deinde humerariam quam si necessitas exigit non semel aperies, sed bis aut ter pro necessitate, ægritudinis.

QUæ in alijs morbis humores biliosos concoquere diximus, concoquunt in optalmia ex humoribus biliosis orta, concoctionem nunc intellige fusa significatione pro simplici alteratione, nec admittendū censeas quod dicit Gent. quod omnia acida in

da in morbis oculorum sunt deneganda, si enim acris est humor acida medicamenta quatenus scandescētiā extinguunt plusiubant quam nocent.

CUm à noxijs humoribus optalmia est orta, post eorum concoctionem dabis quæ eos euacuent, purgatione enim vno die nonnullos optalmia captos sanasse. Galenum tredecimo method. est exaratum, ait enim aliquos quibus tēteri oculi phlegmone cœperāt, sola purgatione sanabimus, sed dicit aliquis si inuadere cœperat phlegmon, initium erat morbi, quod si erat initium, nondum erant cocti humores, & propinauit pharmacum. Porro vt alibi iam dixi. Est magnus eorum error, qui nisi adhibitis syrups, non audent exhibere pharmacū, Galenus enim reuellendi causa vt iam vidisti, nō dubitauit, & in principio hippitudinis pharmacum exhibere, idemq; fecisse in quodam, qui magno tumore linguæ laborabat, quæ decimoquarto method. dicit indicant, ait enim inter initia morbi exhibuisse pilulas ex aloe & scammonia, & colocyntide, quod si integram humorum coctionem expectasset, actum de linguæ ægrotantis illius salute forsan fuisset, dicestamen humores in venis contenti concocti erant, hoc est ad libitum loqui, vnde hoc tibi conītat, credibilius enim est noxios humores per corpus oberrare, qui ad linguam defluxi, acerbum minitabantur malum, nō semper ergo est perpetuum, nullatenus pharmacum inter initia esse exhibendum nisi materia turgat, semper enim quod maior utilitas speratur ex vacuatione vel reuulsione, quam facit pharmacum, quam damnū, ex illa vi quam non cōcoctis humoribus naturæ infertur, pharmacum possumus propinare, in pleurite quidem descendente in principio purgat, Hippocr. reuellendi & euacuandi

causa, expecta coctionem in apoplexia, & medium digirum tibi ostendet, nunquam purges in hippitudine, nisi humor prorsus sit coctus, & oculis ipsis sepe offundes tenebras, sed de his alibi multa. Cæterum notandum est, quod vt Gale. dicit duodecimo methodi. in hippitudine, aut totū corpus prauis humoribus abundat, aut solum caput, vel venæ vel arteriæ capitis imbecilliores sunt sic vt aliorum vasorum superuacua recipiant, fieri etiam potest vt oculis debilibus existentibus, vitio ventriculi hippitudo oboriat, si prauis humoribus corpus vel caput est infectū, eos vacuare conuenit, vacuant autem humores biliosos potio ex rhubarbaro & electuario de prunis, electuarium rosaceum, electuariū de succo rosarum, a capite optime purgant pilulæ de agarico, pilulæ lucis, si fortio rem vis euacuationem, bonæ sunt pilulæ cocciæ, ad humores adustos, faciūt pilulæ de fumaria, si ventriculus prauis humoribus scater, dabis quæ leuiter vomitum proliciant, fortia vomitoria cauebis, quæ caput & oculos implent, purgat optime ventriculum per inferna hiera picra. Cæterum euacuatio que per clysteres fit, vbicunq; humores oberrent est utilis, peculiaris vero purgatio quæ gargarismis & apophlegmatismis fit, post vniuersalem purgationem non est negligenda,

CUm humores coquis, cum medicamentum purgans in hippitudine paras, repellentium medicamentorum non obliuiscaris, nam inter initia sunt oculis applicanda, inter ea vero medicamenta repellentia quæ optime faciunt, laudatur à Galeno decimotertio methodi. & quarto libro medica. locali. oui candidum, quia non est mordens sed glutinosum, quarto etiam loca, laudat lac muliebre, sint vero vitanda repulso

repulsoria medicamenta vehementi astringitione prædita, quia hæc oculi tunicam tenuem exasperando lædunt, quare à succo plantaginis & id genus medicamentis est abstinendum, aquam vero rosaceam cum oui candido, non citra utilitatem in principio admoventur, quia non multum astringit, & vis astringentia à remollienti vi candidi oui demulceretur, decocto ordeï etiam cōmode vi potes, vehementi autē caliditate affecto oculo parum lenti succi pīlī cum oui candido vtere, nam hic succus in frigidat & oculum non exasperat, in ingenti dolore succum papaueris admiscere iubet Paulus, cauendum est autem ab initio opium. Cæterum annosandum est, quod Aetius sermone tertio, secundæ partis capi. decimo, taxat eos, qui patienti oculo ex humore calido & pungenti admovent lac, ait enim lac à caliditate facile alterari, & putrescere, proindeq; incommodare, sed videtur sibi ipsi non constare, quando sermone primo secundæ partis capi. vigesimo secundo in hippitudine, quæ fit in febribus, quæ non videtur esse citra caliditatem, candidum cum lacte oculo admovent, dilues sic cōtradictionē, quod supra, candidum solum denegavit. Hic vero cum albo quod prohibet ne facile alteretur permixtum minime interdicit, atq; esto quod in calida & pungenti opthalmia lac in permixtum prohibeatur, non ob id opthalmis mitioribus, quæ non pungunt, est circūcidendum, quod si opthalmia scabra est mire prodest, sicut tunc album & omnia medicamenta frigida nocent, vt cap. de opthalmia scabra dicit Aetius. Cæterū est notandum quod in ingenti dolore succum papaueris iubet Paulus oculo admovent, cauendum est vero opium & id genus medicamenta applicare oculo quia vt dicit Galen. sexto apho. commento aphor. dolores oculorum, nec vehementes reprimūt fluxiones, sed ex-

cerni prohibet, lege quæ infra dicit, quæ dehortantur medicos oculos a stupefacientium medicamentorum incongruo vsu.

In augmento optalmiæ repellentibus medicamentis discutientia medicamenta sunt admiscenda, prodest oui candidum cum decocto seminis lini, vel fœ nigreci, sit autem in maiori quantitate album oui.

Discutit mititer decoctum fœni græci, quod prius esse lauandum, tredecimo methodi. Gale. monuit, facit decoctum meliloti, ad idem iuuat prædictorum medicamentorum vapor, valet vitellus oui, magnificer vero auxiliatur inflammationesque soluit, & si qua distentio adsit eam laxat, linteolum molle butyro madefactum, ac oculis superpositum, ut quarto methodi. loca. Gale. dixit, si ijs medicamentis non discutitur malum, pulueres aliquot efficacem digerendi vim habentes alicui liquori miscere est utile, sic autem parabis collyrium, decocti fœni græci, & aquæ chelidonij, vel euphrasiæ singulorum drachmas duas aloes lotæ, & pompholigis singulorum græ. vj. senectæ serpentis sacchari candi & dragachante scrupulum vnum vel loco aloes, misce myrrhâ. Porro saccharum & dragachantum cum metallica vel adstringentia medicamenta admouentur singulariter profunt, quia oppugnant adstringenti & exasperanti talium medicamentorum vi. quare si multum adstringentia adhibentur, adde in multa quantitate saccharum & penidias: ut adstringens vis magis cohibeatur, hoc ex Galen. quarto loca. didicimus, qui dicit in quibus medicamentis adstringentia medicamenta dominantur, plurimum oui liquorem & paucissimum pharmacum esse oportet, quod de oui liquore dicit, de omnibus

DE ARTE CVRATIVA. 92

bus medicamentis lenem naturam habentibus est intelligendum. Cæterum miris modis se cruciat Gent. tertia tertij, Auicennâ exponens, dicens nullatenus oleū esse admouendum oculis, sed vidisse illi prestitisset, quod ad repellendum oleum rosaceum admouet Paulus, sed ad discucientia medicamenta reuertamur, inter quæ summe aquam mulsam laudat Alexander. Cæterum ad discutiendum facta euacuatione solum balneum solet sufficere, vt elicitur ex ijs quæ tredecimo metho. Galen. scripsit. Prodest aliquando post lauationem potu vti meraciore, vinum enim expurgato corpore attenuat humores crassos, qui in oculis sunt & ad hæc somnum conciliat, vt exponit Gale. sexto libro apho. comment. apho. dolores oculorum.

Auertunt pedum & manum frictiones vincula cucurbite spatulis & occipitio admote, cauteriū retro aures, vel in collo ad motum seraceum, q̄si malum oboritur penes hoc quod venæ vel arteriæ imbecilliores sint, sic vt aliorum vasorum superuacua recipiant, eas excindendo optime auertis, & anteuertis malum, vt Gale. tertio decimo metho. dicit, pro tanta vero curatione, est summe norandum quod citata parte dicit Gale. quod sæpe diutine fluxiones curantur oculis ipsis dimissis, conuertendo ad capitis curationem, capitis scilicet intemperaturam corrigendo, si calida est epithematis frigidis, si frigida calidis perfusionibus.

DE VLCERIBVS OCVLORVM.

Mnia quæ in cura hippitudinis diximus, ad vlcera reliquarumq; ægritudinum oculorum curationem multū conducunt. Nam si sanguinis plenitudo apparet, tanq̄uis vt iam diximus est mitēdus, si prauis

humores abundant, eos euacuare est conandum, si vitio temperaturæ capitis oboritur malum, ea est corrigenda, si in arterijs vel capitis externis venis humores acervantur, non minus in vlceribus quam in hippitudine sunt arteriæ scindendæ. Caterum cucurbitæ occipitio fixæ, cauteria, apophlegmatismi & alia numerata medicamēta vti in hippitudine sic in vlceribus in niētalopa & alijs oculorum ægritudinibus quas capitis humoris redundancia concitata auxiliantur, omnia hæc sunt menti suppeditanda, nam cum in oculorum ægritudinibus solum in medicamētis topicis sit discrimen, & hoc à multis sit pertractum, ideo solum de vlceribus & suffusionibus & visus debilitate fiet à nobis sermo, aliorum morborum medelam studiosus lector si hæc pernouerit sine molimine poterit inuestigare, collyria enim fortia quæ suffusioni medentur opitulantur pterygio & tuni-
culæ & scabricei, & vngui, sed de vlceribus iam sermo-
nem agamus.

Quæ proprie vlcus curant, sunt quæ illud expurgant & quæ carnem producunt, quæ fluxum prohibent.

Ex purgant vlcus mel rosaceum, vitellus oui cui admixtus sit crocus, mulsæ cui incocta sit hyssopus.

Vt medicamenta exiccantia ad carnem producendum in omni vlcerum genere profunt, sic in vlceribus oculorū, verum vt Gal. dicit quæto medicamentorum localiam ob partis naturā quam lenissima adhibenda sunt, in qua parte pompholigē lotam admixto mandragoræ succo ad mouere monet, razescol

DE ARTE CVRATIVA.

93

zescollyrium album, volunt tamen multi quod cum hæc medicamenta autores apponere iusserunt, quod inflammationi quæ vlcus minatur, attenderūt animum non vero vlceri, nam si purulenta materia iam in oculo est, dicunt non opus esse medicamentistā frigidis, quæ illam stipent & intromittant, verum medicamētum ex pompholige licet aliquid succi mandragoræ habear, incarnandi & glutinandi vim obtinet, præstat enim hoc succus mandragoræ vt medicamentum sit lene, ad hoc reprimat fluxionem & dolorem mulcet, idem facit opium in collyrio de plūbo, quod describit razes, sed certe videtur hoc collyrium & quod in eadem parte ad carnem producendam concinandum dicit, non tam lenem naturam habere qualem Gale. ad id genus vlcera desiderat, quod si placent tam ad exiccandum quam ad carnem producendam accipies à rhaze & si asperitatem times pones in primo collyrio plus gūmi arabici & dragachāre, in secundo etiā ad desfaccharū candum, vel dragachantam, hæc dicta sunt de vlcere. sed quia autores simul texere solent curā inflammationis, quæ vlcus minatur, subnotandum est quod totis viribus est conandum, vt inflammatio non veniat ad supurationem, quod si evitari non potest, instillabis oculo collyrium de thure, si quæ alia videre desideras razes compendiarie tibi monstrabit.

DE VISVS DEBILITATE.

ST visus imbecillitas, de qua in præsentia agimus cū nullo in oculo manifesto apparente vitio oculus imbecilliter aut nihil videt, hanc obscuritatem produci dixit Gale. quarto libro de locis pati, cum

demissus à cerebro neruus vel inflammationem vel dæritiem in se continet, aut ex humorum defluxu, aut aliter quomodolibet foramen ipsius obturatur, aliud vitium esse dicit cum vel nihil omnino vel exiguum ad modum viuifici spiritus à principio quod in cerebro consistere putantur ad eos descendit, has solas causas ponit Gale. quia earum tantum quæ secundario oculum afficiunt mentionem fecit. Caterum primogenia affectione multifariam nullo manifesto malo apparente oculus læditur, vt ex his quæ primo de symptomatum causis dicuntur elucet, vitatur enim visus vel quia incrassantur humores oculi, vel quia tunica exiccantur exasperanturve, vel quia plus debito humectantur. Porro humorum oculi diminutio imbecillitatem aliquando visus obscuritatem generat, apparet tamen plurima ex parte vitium diminuto humore imminuitur enim tunc pupilla, sicut aucto humore augetur, vt primo de sym. dicit Galen. Caterum læditur visus vt in eadem parte ipsemet dicit, immutato tunicarum vel humorum colore, læditur etiam cum spiritus ad vnguem purus nō est, purus enim debet esse vt ibidem dicit Gale. qualis et, si igitur vel nebulae ritu humidus ac turbidus reddiur, offenditur visus in modo etiam substantia vel plus eius habetur vel minus, atq; si multus quidem est & ætercus etiam quæ longissime absunt videt ac perfecte discernit, si paucus est & purus quæ prope sunt exacte diagnoscit, quæ procul absunt non videt, quod si humidus simul multusq; est longissime quidem videt sed nō exacte, omnia hæc à Galeno, ex quibus elicitur fœde errasse Auicennam, & eius expositorem gentilem, qui contenderunt spirituum augmentum posse visum exhibere negotium, attendisse illos præstitisset, Galenum multum & ætercum spiritum laudasse, elicitur secundo à veritate

veritate declinare eos, qui putant senes ea quæ eminus sunt melius videre quam iuvenes, cū enim senibus paucæ ac omnino crassius spiritus sit. Cōstat eos, ea quæ longe abīunt, non exacte dignoscere, cum hoc tamen conuenit, quod melius videant quæ sunt procul quam quæ sunt prope oculos, vt cap. de myopasi dicit Paulus, quæ vero sit huius problematis causā, obscura est & latēs, & non omnibus obuia, dicunt quidam ob crassitiem spiritus hoc euenire, qui magis attenuatur cum quæ magis abīunt oculus videt, sed ex hac ratione sequitur quod postquam spiritus esset magis attenuatus, quæ prope essent, oculus melius videret, alij rugositate corneæ hoc attribuunt, dicentes quod videndo quæ magis distant ab hac rugositate oculi senum melius explicantur, sed inualida est ratio, nam si quæ sunt prope non possunt discernere, nō minus laborabit oculus in hac intuēdo, quam in videndo quæ longe adīunt, quod si suos conatus ponit oculus in videndo propinqua, claret asperitatem Corneæ non minus leniri, quam quando quæ adīunt videt oculus, multa diximus, sed hucusq; problema non absoluius, nec vellem te mirari, quando hi qui visum per radios emissos fieri profitentur, huius problematis causæ præcipue nituntur, dicit enim Basilus magnus homi. vñdecima in exacmeron, ex hoc probatur quod visus eminus vnitur, quod senes ea quæ prope sunt non vident, quia enim debilis est vis visiva dissecta id quod prope est non videt, vbi autem commissio & confluxus sit visus, velut inundatione quadam circa visum contingente robustior fit sensibilibus assumptio ac apprehensio, hæc Basilus qui Platonis & nostri Galeni fuit professus sententiam: Galenus vero alijs medijs visum fieri extra mittēdo probare fuit natus, & sane videtur rationem Basilij inualidam esse, siquidem ex ea se-

quitur iuuenes etiam melius videre quæ longe absunt quam quæ sunt prope, sed dices hoc est impugnare & nullam veram causam assignare problemati, causam ego iam in meis quinquagenis prodidi, sed fateor nullam plane mihi satisfacere, quondam arbitratus sum quod sicut qui debilem visum habent in medio parum illuminato melius solent videre quam qui vegetam habent potentiam, sic etiam melius peripicere ea quæ mititer & blande visum mouent, atque quia quæ procul abunt mitius imprimunt, quam quæ sunt prope, ideo senes & omnes qui debilem habent videndi potentiam, melius hæc videre, quam ea quæ sunt prope, quæ eo quod fortiter imprimunt magis visum perturbant quam excitant, videmus enim noctuas & vespertiliones rem quæ tenuiter mouet optime videre, eam vero quæ multa luce eorum potentiam superat neutiquam posse attingere, hæc est quam ego dicto problemati tradidi solutionem, cui ego non tantum acquiesco, ut patem esse inexpugnabilem, vellem ego ut doctus mihi satisfaceret, interim nos huius ægritudinis curationem appingamus.

Curant visum debilitatum sanguinis missio medicamenta quæ concoquunt, medicamenta quæ purgant, quæ reuelliunt, quæ humores oculi attenuant, medicamenta quæ humectant, atque ea quæ arcanâ qualitate visum roborant.

Si ob inflammationem nerui quod indicat vehemens in penitioribus oculi dolor & repente obscuratus vel diminutus visus visum vitari conijcimus, nil æque iuuat quam sanguinis ex vena humeraria detractio, nec solum inflammato neruo sed ubi ex plenitudine visum obscurari conspexeris, sanguis est detrahendus,

us, contingit enim ex multa repletione neruum oculi tanto sanguine infarciri, quod non possint spiritus ad oculos transmitti.

SI crassi humores oculis tenebras offendunt, ex quæ concoquant & attenuent exhibebis, profunt omnes syrapi qui ad concoquēdos humores crassos, in dolore capitis opitulari diximus.

Humoribus concoctis exhibenda sunt quæ eos euacuēt, atq; si vitio vētriculi oboritur malū, hic rāpicrā frequēter dabis, si prauis humoribus caput est refertum, pilulæ de agarico de luce, de sine quibus potenter euacuant, per intervalla dabis pilulas de hiera, pilulas de assayaret, pilulas de mastiche, cū enim cerebrum debile assidue excrementicos humores ad oculos tanquam ad partem imbecillam fluitantes generet, assidue & per intervalla mites purgationes sunt admodū tutæ. Porro purgationes per clysteres balanos tam ad euacuandum quam ad reuellendum ad prime conducunt, iuuant etiam facta vniuersali purgatione particulares purgationes, cui vsui seruiūt apophlegmatismi boli scilicet mansorij & gargarismi.

AD reuellēdum vincula & cucurbitæ spatullis & occipitio agglutinata iuuant, ad idē faciunt cauteria carpo vel collo vel retro aures admodū, mirifice prodest setatiū & cucurbita occipitio nixa.

AD attenuandū discutiendūq; humores in oculis contentos, facit collyrium ex succo fœniculī & chelidonij, cui puluis pompholigis & ramēti auri & gariophyllorum fuerit immixtus, ad idē iuuat

collyrium ex eisdem succis cum aloe & myrrha & puluere gaiaci concinatum, præparat idem mel distillatum cui immisce puluerem senecæ serpētis, & nonnihil sarcocolæ, idem obtinebis si succo prasiij cui iniectum fuerit sterqus faciat oculos linis. Porro medicamenta iam numerata bene trita oculis immissa eandem quam cetera lyria premittunt opem, multum etiam facit ex creci & ruta decocto vapor. Cæterum iubent aliqui iecur hircinum decoquere, eiusq; vaporem apertis oculis accipere, alij dictum iecur assant, & inter assandū liquorem accipiunt, quo oculos inungunt, cum efficacior vim querunt caryophyllos & piper longum scisso iecinori intromittunt, modoq; dicto sumunt liquorem, hoc liquore noctilopē curare aggressus est Paulus. Sed quæ ratione in nictalope conducit, conducet in omnibus morbis, in quibus ob humorum crassitiē visus vitatur, nec solum ubi crassus fuerit humor opitulabitur, sed etiam ubi videndi facultas propria eget roboratione, nam sensit Paulus, iecur caprinum visum roborare, sicq; præcipit vt edant illud, qui visus imbecillitate laborant, Hippo. vero libro de visu. Quod hi de hepate hircino dicunt, hepati bubulo attribuit. Cæterum si quod si arcana qualitate hoc facit iecur quod sane crassi nutrimentum est non est mirandum hoc posse facere Napos, licet contendat concil. quod quia crassi sunt nutrimenti eos non iuuare vitam sed offendere. Cæterum ad roborandum visum extrahitur liquor ex vino & salvia, & rore marino, euphrasia, chelidonio croco modo quo aqua vitis destilatis, aliqui in vitreum vas hæc immittunt: & vas in stercore recondunt: vi caloris stercoreis extrahitur liquor: qui visum mire confortat. Atq; ex carne vipere & fœniculo & stercore charyophyllis pipere cinamomo sale liquor destillatus mire humorum crassitiem

tiem attenuat, ciniscocleæ terrestris cū testa simul vstræ cū melle in pastilos redacta : sic exiccata & tenuiter triata strenue oculos iuuat, sed de his satis, atq; vt quæ in hoc capi. diximus nemini imponant subnotandum est, quod sub visus debilitate cæcitatem quæ ab eisdem causis quibus debilitas fit, magis tamen auctis profici. citur sumus complexi, nec ignoramus quod si tam preste visus debilitatem vt Aetius sumeremus quod aliquas quas debilitatis visus causas numerauimus e medio tolleremus.

Humectatione aliquando curari visus debilitatem prodidimus, etenim ex longa media vel multa euacuatione vel exiccante morbo visus non leuiter solet debilitari, qui tunc rebus humectantibus solet restitui, complent hanc rem balnea, initillandum est oculis lac muliebre, decoctum malue, cui sit inditum gummi arabi, cum & dragachantæ, quod si caput expurgatū est, infusiones humidæ ex malua ex decocto capitis verueciscapiti initillabis, ante omnia vero cibi humectantes prosunt.

Roborant visum medicamenta quæ cerebrum roborant, facit diamborum electuarium pliris, cōfectio de moscho, mithridatum. Porro multi nil æque ad retarciendum oculi imbecillitatem laudant, quam coryandrū, sed iam in enchiridio diximus. Illud cerebro non commodare.

DE SVFFVSIONE.

Vffusio autore Galeno decimo libro de vsu partium, & cōmento primo prognos est, cum inter humorem crystalinum & corneam tunicam sit humorum affluxus,

est itaq; huius morbi causa humor crassus, qui inter ery-
 stalinum humorem & corneā est, nam quod Fuchsius
 scribit, ob frigiditatem et imbecillitatem spiritus visorij
 suffusionem nonnunquam produci, non est ad Galeni
 mentem, ea enim videndi imbecillitas quæ ob frigidi-
 tatem spiritus visorij producitur morbus est, de quo in
 præcedenti capite sermonem egimus, non est suffusio,
 cum non proficiscatur ex humore oculos suffundente.
 Cæterum cum est vera suffusio, propria affectione mo-
 lestantur oculi, contingit tamen symphomata suffusis
 similia cerebri vel ventriculi vitio euenire, vti enim in
 suffusione apparere solent culices & alia tenuia lucen-
 tia caliginosaq; corpuscula perperam ante oculos ob-
 uersari, sic laborante ventriculo vel cerebro solent ap-
 parere, vt copiose quarto libro de locis Gale. explicat,
 vbi perspicuas notas tradidit, quo modo sit dignoscen-
 dum, an dicta symphomata ex ventriculi morbo vel
 cerebri noxa vel oculorum suffusione proficiscantur, &
 mirandū est quod expositores qui libros practicos scri-
 pserunt, de imaginibus quæ vitio cerebri accidunt: non
 meminerunt. Sed ad notas regrediamur, parum durant
 deludentes falsæq; imagines quas ventriculi cōcitāt hu-
 mor, nec absidue sed per intervalla apparēt. Nec solum
 ante vnum oculum oberrant, sed ob duos oculos ob-
 uersantur, vacuatoq; ventriculi humore intermittunt,
 vt citata parte & sexto libro de sanitate tuenda Gale.
 differit, quod non sic contingit lento humore aqueum
 oculi humorem imbuente. Cæterum si ex imaginatricis
 fa cultatis læsione dicta symphomata pullulant, nō so-
 lum hallucinantur oculi, sed etiam iuditiū caligat, nec
 solum ante vnum oculum res pusillæ & caliginosæ vi-
 dentur tranare, duorum oculorum apparent sympho-
 mata,

Curatur

CVratur suffusio venæ sectione purgatione auersione dissectione & acu.

Si sanguinis magna apparet abundantia, venam humerariam secabis, verum si plenitudo defuerit, a sanguinis missione prorsus abstinerebis. Nā hic morbus ut plurimum ex crassis lentisque oboritur humoribus qui vacuato sanguine incrassantur magis, debilitatūque cerebrum per sanguinis missionem humores crassos copiosius generat. Cæterum Celsus sine discrimine iubet aperire venā frōtis vel nasi. Sed quia si plenitudo adest harum venarum scissio ad cerebrum fluxum aduocaret. Ideo nisi minuta abundantia nunquā has venas secabis.

Medicamenta quæ ad purgandum superiori capite laudauimus, iuuant in suffusione. Quæ vero medicamenta ad concoquendum & attenuandum humores crassos faciant, præcedens caput docebit.

Avertunt cucurbitæ occipitio fixæ, cauteriū collo & carpo admotum, celsus adurere monet venarum temporum quod faciendū est iuxta ea quæ tredecimo methodi dicit, Gale. cum in venis vel arteriis acervari humorem ex quo oculi fouetur morbus credimus.

Ad discutiendum lētum humorem in oculo contentum conuenit collyrium de fellibus & raze proprio capite descriptū. Facit mel distillatium cui additum sit piper vel puluis capitis hircini viti, facit stercus lacertæ, vel serpētis, Celsus suffusus forte adhibere monet, facit suffusus ex myrrha & sagapæ

ro, tales theriaci tam ad suffusionem quā ad alios morbosque vehementem discussionem exoptāt sunt vtilēs, pro magno secreto quidam habent liquorem destillatum ex sanguine hircino.:

Sinueteratum est malum ad acum tanquam ad sarram anchoram confugies, vtenim dicit Corneli. Celsus inter initia localibus medicamentis potest elidi suffusio. Sed cum radices egerit sola manu, est vero annotandum, quod vt monet Galenus secūdo libro officinæ, quod postquam fuerit deducta suffusio, est detinenda interpunctoria acus, nimirum vt cōpressā maneat. Hoc non omnes chirurgici aduertunt, quare breui ad pristinum locum recurrit humor, est etiam aduertendū, turpiter errare Chirurgos, qui citra capitis purgationem acum admouēt. Si enim caput prauis humoribus est refertum, postquam elisus fuerit lētus humor, ad oculum tanquam ad partem imbecillā sit nouus confluxus, quare expectata salus infirma solet esse & minime cōstans. Porro vt cōfluxus prohiberetur, optimum esset amota suffusione, cauterium vel quod vocāt setaceum collo admouere, abstringentibus enim medicamentis oculo & fronti admotis, ad collum vbi pendet filum quos debilitatum cerebrum solet gignere humores parabunt cursum. Cæterum si quæ diximus bene dispicis aliarum ægritudinum oculorum attinges curationem. Nam collyria & reliqua medicamenta quæ ad suffusionem curandam prosunt, conducunt etiam ad grandinem tuniculam & vnguem, & nyctalopem tollendam. Nam in tunicula & vngui, & nyctalope, si sanguinis apparet abundantia, sanguis est detrahendus, caput modo dicto purgandū, apophlegmatismis & alijs peculiaribus purgationibus est vtendum. Cæterum fortissima

tissima colliria ad tollendam vnguem & tuniculā describit rases, quæ lector facile videre poterit. Cæterum ad tollend. lachrymas postquam caput optime purgaueris, admovebis oculo puluerē a rase descriptum, qui cōstat ex pompholise & coraliō rubro & albo: & myrobalano & aloe, & pipere, aloes sola huic malo solent esse remedio. Fit colliriū ex vino & melle & aloe simul mixtis & decoctis, quod nō solum lachrymas tollit, verum vlceri angulorum est maxime proficiuū, ad viucem vel oculorum fugillationem prodest sanguis hirundinis, facit autore Celso sanguis palumbi & columbæ, ad idē facit cera cumino iniperia, & farina hordeacea cū ammoniaco mixta, facit cortēs radicle cum melle trita, aliæ sunt oculorum egritudines. Sed ex his methodum ad quamlibet egritudinem potes inuenire. Verum quia in curatione hippitudinis aridæ & scabræ multum iolent medici delinquere, & nos huius hippitudinis curationem, cap. de hippitudine præteriuimus, notandum est, quod hippitudo scabra desiderat medicamenta lenientia: & medicamenta quæ excerner. humiditatem possint, in cuius curatione prius sunt vitanda pharmaca frigefacientia & meatus obstruantia, p̄missio igitur fomento leniente: quod facies spongia madefacta decocto fœnigraci & meliloti, applicabis colliriū quod habet aquæ chelidonij vncias quinq; vini optimi vncias duas: aloes, & lycij scrupulum mediū, florū arisgrana quinq; vel septem, hæc colliriū est probatissimū, quod & in hippitudine ab erodentibus humoribus orta facta vacuatione mire prodest. Idē ro colliriū mire facit ad ardorem & pruritum angustorum atque ex malo maciano cocto vel affuso & vitellis quorum myrrha & aloe & sarcocola stynguentum, quod scabræ hippitudini mire solet succurrere, quod si macia-

num est putridum Valentius discutit. Hæc antequam oculorum morborum curationem finire, subnotare placuit, quia video multos medicos sine discrimine in principio ophthalmiæ applicare medicamēta repellens di vim habentia, non notant quod Gal. tredecimo metho. & in dolore oculorum a flatulentis humoribus ortos: non quæ repellant, sed quæ euocent applicat, atque dolore à crassis humoribus producto quæ attenuent iuxta aphorismum Hippocratis citatum celebres autores applicant. Cæterum ut ea quæ in principio capitis de lippitudine dixi calumniam fugiant, placet hic subnotare quod vera lippitudo est oculi ad natæ inflammatio. Si enim secundo metho. dicitur inflammatio oculi, est quatenus ad nata est oculi pars, proprie vero inflammatio non dicitur partis compositæ sed finalaris morbus. Porro quod citato capite a me dictum est, quod flatulentus scilicet spiritus non producit inflammationem; quæ est lippitudo, ad aliquorum autorum est mentem, qui solum inflammationem ex calidis humoribus ortam vocant lippitudinē, ut est videre in autore finitionum medicarum, & autore libelli de oculis, & Paulo. Nec hoc videtur abhorrere, ab eo quod quarto medi. loca. cap. de lippitudine tractat Gale. qui solum describit remedia inflammationis à calidis humoribus ortæ, verum non inficior, quod sæpe autore tractant de lippitudine, prout inflammationem ex quibuscumque humoribus ortam significat. Verum licet hæc fatear, minime concederem, quod flatus vel humor non possit gignere dolorem in oculo citra inflammationem, utcumque nomen inflammationis sumas. Nam si obturatio quæ fit a crasso humore dicitur inflammatio, etiā obturatio vel obstructio quæ est in hepate, dicitur inflammatio, si etiam solus flatus qui est in venis oculi dicitur inflammatio-
nem pro

DE ARTE CVRATIVA. 105

nem producere, & in aure & in intestinis dicetur par ratione ad eundem modum inflammationem gignere, mitto quod bileus humor oculum vellicans citra hoc quod inflammationem producat: non videtur cur non gignat dolorem nec distensio, que fit ob plenitudinem quæ dolorem producit, videtur necessario inflammationem aificiscere, alias cum ex multa plenitudine dolēte coptulæ inflammatione dicerentur vexari, sed de ijs hæc satis ut cunq; enim accipias lippitudinem, siue pro inflammatione proprie dicta, siue pro inflammatione fusiori significato capta, siue pro dolore, si in cognoscenda causâ & remediorum applicatione non aberraveris a methodo curatiua non desciscēs, aliter vero nota, quod cum dicimus ea. de lipp. & alijs partibus, a prauis humoribus opthalmiam oboriri, & humores frigidus & crassos etiam intelligimus, quorū qualitas etiam sanitati noxia est.

DE AVRIVM DOLORE.

Aurivm dolor ut dicit Gale. tercio medicamentorum localium, & Actius sermone secundo secundę partis, fit tum ob frigiditatem a ventis inductā, aut a frigidis equis aut ijsdem medicatis, tum ob inflammationem in meatu aut nervi auditorij profundo, fit etiam dolor propter spiritum flatuosum, qui transitum nō habet, fit etiam ex serosis humoribus in corpore aurium generatis, nec solum ab ijs causis proficisci potest dolor. Sed etiam ex æstu & intemperie calida, necnon ab humoribus frigidis & viscidis, ut copiose Alexander primo libro capi. vigesimo quarto tractat. Porro a vermibus & rebus quæ in aures illabuntur, dolor etiam excita

tur, creant etiam dolorem casus & istus.

C Vrant aurium dolorem sanguinis missio medicamenta quę purgant, medicamenta quę alterant, medicamenta quę inflammationi iucurrūt, medicamenta quę vermes necāt, & quę in aures illap̃sa extrahūt, cū ex inflāmatione producitur dolor, incuncta nter vena humeraria patientis lateris eit secanda, extrahes autem sanguinem iuxta plenitudinem & ægrotantis vires, atq; etiam si non sit inflāmatio, si est plenitudo ad inflāmationem anteuertendam eit fundēdus sanguis, si caput vitiosis humoribus infarctum esse cognoueris, post humorum coctionem, quę eos purgent exhibebis, quę vero medicamenta ad purgandum faciant superiora capita tibi ostendent.

S Vb medicamentis alterantibus complectūtur quę repellunt, quę infrigidant, atq; quę calefaciunt, in initio inflāmationis repulsoria medicamēta conueniunt, adhęc rem facit oleum rosaceum, & albū oui. Si vero inigens fuerit ardor, qualis in heryspilatosi inflāmationibus esse solet, succus cucurbitę cum rosaceo confusus curat, vt Alexander dicit. Porro in dolore causa calida cōcitato multam opem inueni in oleo rosaceo cui asselli sub aquario vase nascētes fuerunt incocti, atque oleum nardinū cui dicti asselli per aliquot dies fuerint iniecti in causa frigida mire tubueniunt, adeo quod antipatia quadam videntur morbis aurium prodesse. Cæterum hęc quę diximus medicamenta faciunt dolori quem æstus vel aliqua causa calida excitauit. Si vero frigiditas dolorem peperit, iuuat oleū anethinum irinum, oleum de croco, oleum de amygdalis amaris, oleum amaracinum. Si vehemens eit frigiditas, facit oleum de piperibus, hęc olea & in dolore quem frigidus

frigidus excitauit humor conducit, ad quam rem facit oleum nardinum, oleum cepe incoctum, oleum rutaceum. Hæc vero olea dolorem quem flatulentus spiritus genuit, etiam tollunt.

SI dolor ex inflammatione oboritur applicabis inter initia medicamenta repellentia, cui rei seruiunt medicamenta frigida, quæ superiori sectione recensuimus, in vigore applicanda sunt que digerant, facit sapa & oleum nardinum, vel anethinum, quod si suppuratur inflammatio, maturantibus est utendum, de quibus infra. Cum vehemens dolor est, ut in nervi auditorij inflammatione & herysipelate esse solet medicamenta quæ stupefaciunt adhibere conuenit, facit oleum de papauere, facit opium lacti, vel oui candido mixtum, miscetur & castorio opium, ad vehementiores dolores pari mensura, ad leuiores dupla. Verum multo ante vium tempore præparatum id esse conuenit, ut tentio medicinali. Gale. monet. Cæterum ad liquandum hæc medicamenta, laudatur sapa à Galeno citata parte, & duodecimo libro methodi. Est vero summe aduertendum, quod dolore ex inflammatione vexatis nullum pharmacum est infundendum, neque per lanam instillandum quia præstat neque omnino contegere doloris tempore aurium meatum, modum autem quo per auriculare speculum pharmacum est iniiciendum citata parte Gal. docet. Porro Alexander tralli, primo libro ca. vigesimo quarto, alias scribit formulas quibus aurium dolore vexatis sit succurrendum. Ait enim sponsia conuenienti liquore immersa & valide expressa affectis aurium partibus imposita, vapor enim hoc modo dolorem demulcet, subiungit nec minus commode haurire vaporem licet, per harundinem peruiam in hunc modum instructam,

arundinis quidem altera pars auris cauitati concinetur, altera aulæ, per operculum arctissimo foramine pertusum inferatur, vnde vaporem sursum ad aurē exhalantem auditilis meatus hauriat, foris vero auris circumquaq; lana stipetur, hæc ille.

Medicamentis maturantibus est vtendum, cum dolor inueterauerit, & iā in suppurationem inflammatio conuerticœperit, facit oleum de sesamo, oleum de semine lini, oleum de amygdalis dulcibus, q̄s oleis immiscebis butyrum decoctum maluæ, vel pinguedinem Gallinæ vel anatis, oleum de vitellis ouorum magnifice solet prodesse.

Pre iām confecto immitte auribus que extergāt & proluant, facit aqua hordei multa, mel rosaceum, lana specillo obuoluta, pus educere conuenit, deinde aliquod ex prædictis medicamentis infundes, fortius extergunt vinum mulsum, succus præsij.

Ex purgato vlcere, adhibe exiccantia, facit alumen liquidum pastillus de spodio, pastillus de succino, aloes, thus, myrrha: & in summa eo modo curabis vlcus aurium, sicut reliquorū membrorum vlcera, non tamen debes ignorare, quod valentissimis medicamentis auris gaudet, ceu siccam naturaliter substantiam habens, vt sexto metho. Gale. dicit si ex vermibus proficiscitur dolor, quæ illos enecent auribus sunt immittenda, facit fel laurinum, aut caprillum, succus foliorum persicorum, oleum de amygdalis amans, quod fortio rem vim habebit, si in eo incoxeris semen colocyntidis.

Quando

QVando aliquid auditorio meatui infigitur, indeq; proficiſcitur dolor, conſiderandum eſt quid circa auditorium meatum contineatur, ſi aqua fuerit medicata oleum in aurem inſillare conuenit: deinde lana molli extergere, ruſuſq; inſundere: porro ad domandam aquæ medicatæ acrimoniam, prodeſt oui candidum, atque lac muliebre, butyrum, & quodlibet genus adipum, decoctum maluæ: ſi vero aqua dulcis fuerit illapſa, opitulatur acetum: & cum altero pede aſſectæ auriculæ propinquo exilire, prodeſt exutio ſimplex per os, aut per calamum: ſi vero calculus aut aliud ſimile corpusculū illapſum fuerit, oleum reſpidum inſundito, vt auditorius meatus patentior fiat: deinde aliquid quod ſternutare faciat adhibere: q; ſi neque ſic ſequatur, ipſecillum lana obuolue, & reſina tinge, & ſic extrahe: conſert vero ſi ſic non extrahitur, forcicula aut hamulo reuſo paululum recuruato rem apprehendere: ſi maior tamen eſt calculus, quā vt per auditorium meatum extrahi poſſit, illum partire ac diuidere conuenit, atque ita particulatim extrahere.

DE SONITV ET TINITV AVRIVM.

Sonitus quidem ex flatuoſo ſpiritu generantur: quidam ob exactam ſenſus audiendi ſubtilitatem, vt tertio localium dicit Gale. Alexander addit generari tinitū ex partium imbecillitate, vbi iam ex morbis conualeſcentibus incidit, humore videlicet neruorum auris conſumpto: ſed hoc genus morbi ad id quod ex flatuoſo ſpiritu fit, vel ad ſenſus acrimoniam poteſt reduci: nam qui ex morbo cōualeſcunt, quia nondum reſtitutas habent vires, ſolēt plurima ex parte flatulentos

humores generare. Solent etiam ex præcedentibus ena-
uationibus nimis expurgatum habere audiendi orga-
num: quod cum sic est exquisita audiendi subtilitas co-
mitatur. Ex hac igitur sensus acrimonia, vel ex flatu-
lento spiritu frequenter qui conualescunt sibilis & so-
noribustentantur. In eadem parte dicit Alexander, ex
viscidis, tenacibus, crassisq; humoribus generari non-
nunquam sibilum. Videtur tamē q̃ humor tenax & cras-
sus quia fixus est proprie murmura non producere: ve-
rum si humor viscidus à calore attenuatur & in flatulen-
tam materiam & vaporem conuertitur, nō dubium est
quin possit sonores generare. Sed cum sic producuntur,
iam dicitur sonitus ex spiritu flatulento natus, includen-
do tamen humor tenax vaporem vel flatum, sonitus
quodam modo dicitur causa. Cæterum notandum est,
quod cum dicitur ob exquisitam sensus audiendi subtili-
tatem rinitum generare, non est intelligendum quod
hæc exquisita sensus subtilitas, supra virtutis fortitudi-
nem attingatur, vt perperam Matthæus & alij practici
dicunt. Cum enim audiendi sensus incolumis est, quāto
maiori potentia viget, tanto minus in audiendo deci-
pitur, min⁹q; à rebus pusillis irritatur, prope & longe
bene audit, & quæ in auditum fortiter imprimunt fert
sine molestia, contra illis quibus audiendi subtilitas &
acrimonia ex morbo inest, accidit res propinquas acute
percipiunt, longe non bene audiunt, fortia obiecta vix
tolerant, à re quantumvis pusilla concitantur, quemad-
modū oculi debiles ab imaginarijs suffusionibus, quis
enim crederet, naturam sic sentiendi organa fabricasse,
vt quanto perfectius essent condita, magis à rebus minu-
tis essent lacesita. Porro semper ego in hac fui sentētia,
quod subtilitas hæc audiendi & subtilitas vidēdi quam
habent suffusiones imaginarias habentes, & subtilitas
sensus

DE ARTE CVRATIVA.

III

ſenſus oris ventriculi, pro bro aſcribantur & non ſanita-
ti, quod ſi quis dixerit Gale. parte citata dicit qui hanc
audiendi tubilitatem habent, habere acutum audiendi
ſenſum, & hoc ſanitatem indicat, iam diximus quod
acute quis poteſt propinquum ſonum audire, vt naulti
febre acuta laborantes ſolent, non tamen qui hanc ha-
bet auditus acutiſſimam, tam perfecte & exacte audit, vt qui
auditus potentiam habet vere fortem & incolumem.

CVrant ſonitum medicamenta purgantia, me-
dicamenta quæ ſtatus diſcutiunt, medicamenta quæ
ſenſum habent.

Non omnis ſonitus medicamentis eſt proſtigandus. Nam qui fit ex februm decretorijs medi-
cine non eget, quoniam pars magna ex parte fi-
nietur breui. Si vero ex flatulento ſpiritu vel vaporibus
oboriatur, conſiderare conuenit, an aliunde ſint tranſ-
miſſi, vel in auditorio meatu, vel capite generati. Nam
vt Gal. dicit ſecundo libro de ratione viſtus, commen-
to aphoriſ. interdum autem & cruda, implentur ſonis
aures, tum propter eos qui à ventre ſurſum feruntur va-
pores, tum propter flatuoſum ſpiritum, qui in capite ipſo
oritur. Si propter vapores qui à ventre ſurſum petunt ti-
nitus procreatur, iuuabit ventrem hiera picra purgare.
Si vero ob flatulentum humorem qui in capite eſt pro-
ficiſcitur, exhibenda ſunt quæ caput purgēt, quod opti-
me faciunt pilulæ de agarico, vel de ſine quibus, vel co-
ciæ. Ante vero quam purgans medicamentum exhibeas,
humores concoques, quod quo modo fit faciendum, ex
ſuperioribus didiciſti, facta vniuerſali purgatione, par-
ticularibus purgationibus eſt vtendum, bolis manſorijs
ſcilicet & gargarismis.

AD discutiendum spiritus flatuosos, qui sunt in capite, prodest decoctum sampſuci stæcadis anethi, camamelæ, ore accipiet eger mithridatum vel theriacam, quæ discutiendo caput roborât, spiritus vero qui sunt in aure discutit oleum de lilio, oleum irinum, oleum sampſucium, & tandem omnia que præcedenti capite ad dolorem ex flatulento spiritu ortum opitulari diximus. Facit ad idem sacculus ex milio, qui capiti ad motus ventositates capitis etiâ digerit. Cæterû cohibitio anhelitus ad discutiendû auris flatû prodest.

CUm ob sensus acrimoniâ nascitur hoc malum, ea quæ sensum stupefaciunt exhibere præcipit Gal. sed hoc citra discrimen nō esse faciendum iudico: nam quidā extenuati, quia nimis expurgatum habent organum auditus, exquisitam habent sensus audiendi subtilitatem, quibus melius succurritur, infundendo medicamenta pingua, crassæq; substantiæ. Stupefacientia enim calorem natium qui non viget depopulabuntur: pingua vero medicamēta quale est lac, butyrum, oleum intestinorû terræ, & adipēs, obtegunt auditus neruum, vt qui emaciatus substantiâq; humida non munitus, facili causa lancinatur irritetur minus: q̃ si auditus acrimonia magna est, nec repugnât vires, stupefaciens aliquod instillare cōuenit: cæterum si ex plaga vel ex vermibus, vel ex aqua, vel alia re in aurem illabente, vel ebulliente pure, sit ionitus, iam ex his quæ præcedenti capite diximus, modus curandi innotescit.

AD SVRDITATEM ET
grauem auditum,

Vdiendi grauitas & furditas vt Gale. dicit primo libro de symptomatū causis, aut propter aurium ipsarū particulam aliquā, aut propter neruum qui in has a cerebro pertinet, aut propter cerebrū ipsum in ea scilicet parte lesū, vnde neruū exoritur animalē incidit, at quē in cerebro & neruo vitia sunt ex intēperie nuda vel humorū redundantia, vel continuitatis solutione proficiuntur, meatus autē ipsius obstructiōnes ex tumore aliquo abscessu scilicet vel phlegmone, vel insensibili duritie, & œdemate siue porosa carne ibi nata, siue sordibus inueteratis oboriuntur, vt citata parte Gale. dicit, faciunt ad hęc furditatem vel grauē auditū lenti crassiq; humores, & in summa omnia aliā quā auditus meatus obstruere valent, cerebrūq; & auditus neruum prauē afficere, sic corpuscula in aurem immissa surdos homines reddunt, grandis etiam sonus instrumentū auditus diuellendo solet furditatem gignere, vt in eodem libro parum infra Gal. exarat. Cæterum auditus organum esse aerē quendam prætenuem auribus ingenitū membranā obuolutū ad aurium intimā capacitatem positū aliqui asseuerant, Gale. ramen hoc non videtur insinuare, cum primo libro de symptomatū causis ait, quā habet in oculo crystallinus humor rationem, hanc habet in auribus audiendī meatus finis, vbi neruo dilatato coniungitur: constat enim quod si Galenus sensisset aerem membranā obuolutū esse audiendī organum, quod dixisset quā habet in oculo crystallinus humor rationem, hanc habet in auribus aer ingenitus: mirandum est igitur de Ioanne Farnelio, qui vnum ex quinque sensorijs posuit aerē, sed regrediamur ad diuerticulum. Porro furditas vel est naturalis, vel acquisita. naturalis est quā ipso statim

hominis ortu coepit, acquisita non ab ortu inuasit, quæ naturalis est, ferme nunquam curatur, qui hac afficiuntur, idem etiam muti, vt quarto libro de historijs, capit. nono Aristo, dixit, est autem causa quia sermo non est homini ingenuus auditu hauritur & addiscitur, cū ergo ab ortu surdi, nil quod alij dicant percipere possunt, consequum est, vt plane sint muti, atq; quia vox præceptore non eget. Ideo homines à principio vocem emittere possunt, licet nullā possint proferre locutionem, vt citata parte dicit Arist. ex cuius dictis colligitur, sordelapsos esse qui dicunt aliquem sermonem esse homini propiorem alio, colligitur secundo audiendi sensum potius esse sermonis primordium quam locutionem principium auditus, quare arbitrādum est primū problema vndecimæ sectionis Aristotelis esse deprauatū. Caterum ante mulieres quam viros fari incipere quia illis iudicium ante perficitur, in quinquagenis dictum quoddam Plinij exponendo affuerari.

C Vrant grauem auditum & surditatem, venæ sectio, medicamenta quæ alterant, medicamenta quæ purgant, medicamenta quæ discutunt, quæ sordes eluunt.

S I ob inflammationē nerui auditorij surditas proficiscitur, ex vena humeraria profundes sanguinē: sed superuacaneum est hoc enarrare, cum iam superiori capite methodus curationis inflammationis nerui auditorij sit tradita, atq; quia iam ex superioribus patet, quo modo sit curanda phrenitis, & lethargus. Ideo

S nō opusest tradere curationem surditatis quam hi morbi pepererunt.

N ob prauam intemperiem cerebri vel nerui auditorij

DE ARTE CVRATIVA.

215

torij grauitas auditus vel surditas fit oborta, adhibebis medicamenta quæ hanc pellant, aduersus frigidã nerui intemperie, ea exhibebis quæ præcedenti capite aduersus dolorem ex frigidityte ortũ spirulari diximus. Si ex siccitate oboritur malum, ea medicamenta cõmendant quæ in eadem parte aduersus siccitatem facere discrauiamus.

CUm ex prauis humoribus hæc pathemata sunt orta, propinanda sunt medicamẽta hos purgantia, dabis vero pharmacum quod nexum humorem vacuandi naturam habeat.

AD discutiendum humores in auribus cõtentos, faciunt ea medicamẽta quæ cap. de sybilo proficua esse diximus, peculiariter tamen numerat Gale. multa tertio Medicamẽtorum localium, laudat senectam serpentum aceto tritam, spõgiam tenuissime contritam, in orbemq; conuolutam melleq; imbutam, & auriculæ inditam, quod remedium commodum dicit esse ad carnem in auditorio meatu enascẽtem, inter vero multa medicamenta quæ ego sum expertus nullũ prestabilius vidi quam vaporem amurce olei per calamum allatum, ita vt extremitas vna sit iuxta amurcam, alia iuxta aurem, ad idẽ facit suffitus ex myrrha & styrace per arundinem delatus, facit liquor destillatius ex rore marino, & cæteris herbis vino extractus modo quo cap. de suffusione diximus, multi oleum de anseremultum laudant.

Si ab inueteratis sordibus grauitas auditus fit enata infundenda est aqua tepida, eliquesunt sordes, deinde auriculario instrumento extrahuntur, alii qui parum sine matis iniiciunt, vel porri succum, quo

optime eluuntur aures, est autem hic contra multos medicos annotandum, quod expurgatio per aures à natura aliena est, ut tertio libro Aphorismorum commēto aphor. in ætatibus talia Gale. dicit, subnotare etiam cōuenit, quod aurium sordes si est dulcis est mortifera, ut sexto libro vulgariū commento quinto dicit Hippo. Dulcem enim fieri dicit Gale. cerebro liquecente, ex hoc patet Auicennam non bene interpretatum fuisse Hippocratem & Galenum, cum secunda quarti capituli trigessimosexto dixit, si sordes aurium dulces sit, est si gnum malum apud Galenum: mortale apud primos, quantum vero hallucinentur qui dicunt biliosas superfluitates cerebri per aures expurgari, & melancholicas per oculos iam vides. Cæterū si à carne sit surditas optima est spongia ut iam diximus, laudant multi quæ erodant & putrefaciunt, periculosum medēdi genus, nam id genus medicamenta neruum auditus cōsequenterque cerebrum ledentia, non parum possunt offendere.

DE SANGVINIS E NARIBUS PROFLUUIO.

Vanquam ex multis partibus fiat sanguinis profluuiū, illud quo ē naribus fit not adiecto ex quo vacuetur membro Hipp sic nominatur, ut declarat Gale. primo libro de morbis vulgar. commento primo debuit autem esse causa, quia licet omni sanguinis profusio toto excretæ substantiæ genere si præter naturam Galeno autore libro de Symptomatum differentiis, nulla est quæ frequentius & securius multis morborum generibus medeatur, quam quæ naribus est, succurrit sane febribus ardentibus autore Galeno

Ieno quarto de ratione victus, & primo libro vulgariũ cõmentario secundo, solet etiam soluere phrenitidem, atq; lienis & hepatis inflammationes, & omnes quę sub præcordijs fiunt calidæ atq; acutę inflammationes, vt tertio de crisi idem dicit, in qua parte ait peripneumoniã non amare sanguinis fluxum, contrarium insinuat Aetius sermone quarto secunde partis cap. sexagesimo sexto, quod in enchiridio iam annotauimus. Cæterum cum in prædictis affectionibus conitante natura sit sanguinis fluor compescendus non est, quoniam vt iam diximuseorum morborum solet esse remedium: si vero non tempestiue fiat illico medicus auxiliarem debet ad mouere manum, considerare autem debet incidere sanguinis profusionẽ vt Gale. dicit libro de Symptomatum differētijs, vel vulnerato vel perrupto, vel ore tentus recluso, vel eroso sanguinis vase, vel ex complectendi functione imbecilla, imbecilla modo expultrice immodice concitata, modo ambabus simul læsis, prærumpunt autem vel vulnerant vas ictus ex alto deuolutio vehemens exercitium, erodunt illud sanguis biliosus atq; admodum acris. facultatem complectendi reddunt imbecillam tum sanguinis nimia abundantia, tum longi morbi qui vt alias facultates labefaciunt, sic detinendi venarum facultatem debilitant. Cæterum sanguis qui tenuissimus est facile effluit, nec à retentrice conuenienter detinetur facultas expultrix concitatur tum à sanguinis copia, tum à calido & minus efferuente sanguine.

CVrant sanguinis profluuium sanguinis missio, prauorum humorum purgatio, medicamenta quę alterant, quę auertunt, quę oscula venarum obturant.

Sanguinis missione est vtendum in sanguinis fluo:
 re vt Gale. quinto Metho. dicit, qui ait si æger reso-
 latus non est, vena è cubito est incidenda, quæ pro-
 fusioni è directo respondeat, vbi paululum detraxeris
 mox vnā horā intermittens, rursus detrahes, post
 iterum atque iterum pro laborantis viribus, omnia hæc
 Gale. quæ etiam libro de sanguinis missione docuit, ex
 quibus monemur, quod cum ad reuellendam solum sit
 sanguinis missio, sanguis parce extrahatur, & per inter-
 ualla, & perpende quod interuallū vnus horæ solum
 definit. Caterum cum in cubito nō vna duntaxat sit ve-
 na sed ex tribus locis mittatur sanguis, considerare de-
 cet ex quo loco sanguis est profundendus. Porro ex
 quocunq; loco sanguinem mittas reuelles, nec est in cu-
 bito vena quæ reuulsioni nō sit apta. Si enim multa ad-
 est plenitudo ex axillari vena optime sanguis extrahi-
 tur, nam vt dicit Gale. parte citata, duplex est in sangui-
 nis profusione auersio, & quæ est ad totius corporis in-
 ferna & quæ est ad capitis posteriora, aduersatur autē
 ei quod supra est id quod est infra. Si ergo per sangui-
 nis missionem ad totius corporis inferna volumus re-
 spicere, optime ex axillari sanguinē mittemus. Si vero
 non tanta plenitudo est, sufficiet humerariam venam se-
 care, quod tertio Porrheticorum sine discrimine Gal.
 docuit, cum dixit ad sistendum fluxū sanguinis narium
 humeralem recto tramite nari vnde sanguis abunde
 fuit respondentem secare oportet. Caterum si mulierī
 menses sint suppressi, sanguis è naribus fluens solet adiu-
 uare iuxta Hippocraticum aphorismum, verum si reuel-
 lere vis & menstruam purgationem promouere venæ
 malleoli sectio iuuat.

Cum humores acres & biliosi sanguinis floris
 sunt

sunt causa, conuenientissimum est hos euacuare, ne in corpore morantes venas erodant & ægrotantem precipitent, atq; quia medicamenta vehementer calida humores incendendo possent malum exacerbare, miscebis medicamentis purgantibus quæ refrigerent, facit dilutum rhabbari: si fortius vis purgare, exhibebis antidotum rosaceum, vel de prunis, cum decocto tamarindorū, vel propinabis pilulas aureas, quod si aduiti sunt humores faciunt pilulę de fumaris, purgatio vero raro fluente sanguine adhibetur, sed tempore intermissionis purgamus illos: qui ob vitiatum sanguinem frequenter sanguinis fluore corripiuntur.

AD compescendam humorum biliosarum scandescendum, exhibebis medicamenta quæ refrigerent, quam rem facit syrupus de endiuia, oxysacchar, syrupus de succo citri, syrupus de portulaca, syrupus de nenuphare, de oxalide. Cæterum si sanguis tenuis est, ita ut præ sui tenuitate in venis non possit contineri, propinanda sunt quæ incrassent: atque quia hæc sanguinis tenuitas à frigiditate pronūciatur: nam caliditas non reddit sanguinem dilutum, à calidis medicamentis est auxilium petendum: faciunt electuaria calida, quæ vim concoquendi roborant, cuius farinae sunt aromaticum rosaceum, diambarum, mithridatum theriaca: interim verò cibarijs crassum sanguinem generantibus utetur ægrotus, & hæc sanguinis tenuitas accidit ob sanguificæ facultatis debilitatem, quæ etiam virtutis cōtentricis debilitas sequitur, quæ vires resarciant præcipue propinabis.

AD auertendum profunt pedum & manuum frictiones, vincula, cucurbitę, hypocondris admore: porro si dextra nare fluit sanguis, hypocon

drio dextro cucurbita est figenda: fin ex sinistra, hypocondrio sinistro: prodest ad auerrendum cucurbita in summa ceruice fixa, vt quinto Metho. Gal. dicit.

Adstringētibz medicamentis tū foris, tum intus est vtendum: considerandū verò est illud, quod quinto Methodi Galen. dicit: quòd ad frontem & caput ilico refrigerantia non sunt apponenda, sed prius est ad cōtraria reuellendum: quæ enim profuenti particulæ, vt ille ait, admoventur: tum adstringentia, tum citra adstrictionem frigida, intro sanguinem compellunt: ac venas quæ in alto sunt implere videntur: cæterum post auersionem optimum est medicamenta frigida & adstringētia frōti, & parti anteriori capitis ad-mouere: prodest etiam collum & mamillas & testes rebus frigidis linire: omnia hæc explebis aqua rosacea, aqua portulacæ, vel aqua plantaginis, cui albū oui fuerit mixtum, facit succus vuarū acerbæ, addito puluere boli armeniarū, vel terræ lemmiarū: facit etiam acatia, cui admixtus sit puluis seminis myrti, vel mastichis, vel rhois culinarij, vtiliter fronti & parti anteriori capitis admoventur: ad idem facit puluis putaminis mali punici, atque puluis coralij albo oui mixtis: nec inutiliter administratur gypsum cum succo portulacæ, vel plantaginis. Cæterū, omnes numerati pulueres, in narem ex qua sanguis fluit non citra vtilitatem immittuntur, facies linamentum ex prædictis succis & pulueribus, quod in narem immittes. Quòd si plura vis medicamenta, vide quæ tertio Medicamentorum localium describit Gal. laudat linconentum longum lycio imbutum, nec non thus polygoni aut seminis porri succo dilutum, in quo linamentum ffile aut ex lichinio obuolutum indatur, laudat Platani pilulas collectas in vmbra & exiccatas, laudat

laudat mentham tritam. Aetius tamen sermone secundo secundæ partis, mentham melli mixtam ad proliciendum sanguinem vtilem esse ait. Sed non mirum quod succus menthæ melli mixtus aliud facere possit: quam mentha sicca cuius puluerem commendat Gale. aliqua etiam sunt quæ aperiendo venas proliciunt sanguinem, & vim habent iam emanantem vi coagulandi vel inurendi qua pollent illum restringere, nempe succus fici venas aperire solet, coagulando tamen vel inurendo restringit, sic Hipp. libro quarto de Ratione victus fici succum lana susceptum intus ad venam apponere iubet, ad sanguinem compescendum, qua parte laudat coagulum inuolutum ad nares immittere, laudat etiam caput radere, prodest hoc quatenus deriuat, in quæ vium erit vtile synapismum parti anteriori capitis apponere, inter remedia paratu facilia numerat Gale. lib. de Remedijs paratu facilibus triticeam farinam succo porri maceratam, asini finum cum farina triticea mixtum: vidi ego magnam vtilitatem in pane torrefacto aceto infuso naribus admoto.

INter symptomata quæ sanguinis fluore correptos magis cruciant, est sanguis deglutitus & ingrumos coactus qui vt inflationem & animi deliquium & tandem mortem non afferat: est dissoluendus, quam rem facit oximel ex aceto fortissimo cōfectum, vel coagulum leporis & cinis sarmentorum, neque curationem differas, quando vt Gal. libro sexto de Locis, & libro de Cibis boni & mali succi ait, sauiissima sunt pathemata quæ sanguis coagulatus infert.

DE OBLAESAE OL-
faciendi facultate.

Olfactus

Olfactus instrumentū nō in meatibus nasci:
 vt quidam falso autumarunt: sed in extre-
 mitatibus anteriorum cerebri sinum quo
 narium meatus pertinent, suam habet se-
 dem, vt septimo libro de Decretis Gal. di-
 cit, ex cuius autoritate conītat, eos de erra-
 re, qui tubercula carunculismammilaribus sic loquūtur
 similia, quæ versus superciliorum medium protulerāt,
 dicunt esse olfactus organum. Hæc enim ad meatus
 narium non pertinent. Non est vero ignorādum, quod
 Gale. tertio lib. de Locis, & lib. de Instrumento odora-
 tus & octauo lib. de Vsu partium, in ipsis anterioribus
 cerebri ventriculis olfactus sensorium assidere dicit.
 Porro quia processus cerebri: quos olfactus organum
 esse, septimo de Decretis, Gal. dixit, ab anterioribus ce-
 rebri ventriculis producantur, ideo non ab re quis di-
 cer, quod hos vocat cerebri anteriores ventriculos Gal.
 atq; quia hi processus vaporosi sunt, vt parte citata de
 Decretis dicit Gal. quodam modo possunt dici ventri-
 culi: continent quidem quendam spiritum vaporosum
 vt octauo de Vsu partium Gal. ait, aliquis forsan dicer,
 quod licet in dictis processibus vis olfaciendi iussit, q̃
 in anterioribus cerebri ventriculis perficitur, in quem
 sensum dicit dixisse Galenū tertio de Locis, odorato-
 rum sensus in prioribus cerebri sinibus perficit, sed de
 his satis. Caterum oblæditur vis olfaciendi Gal. autore
 primo libro de Symptho. causis, vel obstructis prauisq;
 affectis dictis cerebri extremitatibus, vel si nasus contun-
 ditur, vel si polypo, vel tumore aliquo præter naturam
 laboret, vel si circa eius internam membranam incidit
 phlegmon: oblæditur etiam olfactus ex obstructione
 foramentorum ossium colorariorum, obstruunt cere-
 bri processus lenti frigidiq; & crassi humores, tumorq;
 præter

præter naturam, quæ etiam nasum & osium foramina etiam obturant, quod si vitiosus humor & putridus dictos processus imbuit, odorandi sensus non minus vitatur: quâ vitatur visus prauo colore oculis affectis. cum à frigido & crasso humore oboritur malum, caput purgare conuenit, quod optime faciunt pilulæ cocix, vel pilulæ aureæ, per interualla exhibebis pilulas elefangineas, quæ organo putrido humore vitato mire iuant: ante verò coctionē exhibebis quæ humores concoquāt, faciunt ad crassos lentosq; humores syrupi qui vim habent attenuandi & difsecandi, sed de ijs multa superioribus capitibus. Post purgationem adhibeatur suffraginatus ex agalochio cinnamomo, & myrrha omnibus cera cōcinatis, suscipiat etiam æger per arundinem vaporem decocti origani, saluie, roris marini, stœcadis, samopci, non erit autem à re, ut sit decoctum ex aqua & aceto, interim non sunt prætermittendi gargismi. Cæterum si inflammatio morbum peperit, vena humeraria est secanda, inter initia, oleum rosaceū naribus est infundendū, deinde adhibenda sunt quæ discutiant. Si ex polypo vel ozena proficiscitur malum, fortia exiguntur medicamenta, quorum copiosam syluam tertio Locali. Gale. tradidit, ozena in principio curatur repellentibus medicamentis cui rei facit oleum rosaceum, & omphantium, & succus plantaginis, cerusā mixta, in progressu adhibe quæ efficaciter exiccant, facit pompholix mixta succo mali punici, est optimum in malignis vlceribus vnguentum de pompholige, est singularis præsidij vnguentum de recremēto plumbi, quod habet recremētū plumbi vini veteris, olei myrtei, singulorum æquales partes, plumbi recrementum teri debet, & affuso vino leuigari, deinde myrteū addi, omniaq; debēt misceri, & in figulinum vas cōiecta: prunis imposito, assidueq;

agitato, medicamenta quæ polypum debent curare, partim debēt adstrīgere, partim discutere, partim exicare, vt Gale. dicit tertio Local. in qua parte multa numerat medicamenta: ad diffecandum polypum, iubet insuflare nasturtij drachmam dimidiā cum veratri obolis duobus, vbi verò exciderit linamenta cum antera & licio naribus inmittere, multa videbis apud Galenum citata iam parte cancer blandientia medicamenta exoptat, quare errant grauitè imperiti Chirurgici, qui cancro naso male affecto ferrum admovent, qui ægrotos discruciantes exasperant malum, quorum errorem notat Gale. sexto libro Apho. commē. Apho. cancos occultos curare. Cæterum tam in cancro quam in polypo adiuuat setaceum in collo, cauterium retro aures, vel parti anteriori capitis admotum, nec inutiliter adhibetur decoctum Gaiaci quod humores ad prauè affectum nasum ire assuetos sudore auertit & vacuat, & humores in cerebro aggestos exiccat.

DE DOLORE DENTIS.

Dolor dentis producitur à simplici intemperie tam calida quàm frigida, à frigidis lentisq; humoribus: ab humoribus calidis & erodentibus: necnon à vermibus & ab alijs quæ dentium cavitatem ingrediuntur. Porro cum dentem dolore affici dicimus, sensum illum esse præditū non inficiamur: ad quod credendum sat nobis est Galeni autoritas, qui quinto libro Medicamentorum localium pulsantem dolorem in dente sensisse fuit fassus. Porro Aetius magna lucis claritate Ser-mone quarto secundæ partis declarat, quo modo sensus dentibus insit: ait sanè, pars quædam ex tertia coniugatione

gatione neruorum à cerebro vtrinque delatorum distribuitur quidem in pelliculam, quæ ipsum os & linguam ac gingiuas complectitur ac ambit, sensum eis suppeditans: ingenerat autem seipsam tum superiori, tum inferiori maxillæ inuoluens, ac omnibus dentibus ad eorum radices subitrata: vt ob hanc causam inter ossa soli dentes dolore afficiantur: subiungit illi ipsi sanè nerui delatum ad se nutrimentum suscipientes, quod in ipso liquidius existit sibi lucrifaciunt: quod autem siccius quam conueniat existit, tanquam alienum à se abijciunt. Ea ipsa verò à neruis redundans superfluitas, in concauitatibus locellorum in quibus ipsi dentes sunt infixi aggregatur: paulatimque tenacior ac densior seipsa facta ob diuturnam istic conuersionem in ossium formam transmutatur. Hæc Aetius, quæ si vera sunt patet planè, cur infantes nascantur edentuli, & procedente ætate dentes oboriantur. Si enim ex neruorum redundante superfluitate dentes (vt Aetius dicit) generantur, claretque in tenerrima ætate in qua nerui infantibus sunt molliissimi, consequenterque eorum superfluitas tenuissima, quæ minimè potest esse apta, vt in duram densamque substantiam transmutetur, quod dentes non poterunt aggenerari. Hæc subnotare placuit: nam nimium vexatos videmus multos, in huius problematis indagatione: nunquam tamen veram causam attigerunt. Cæterum, quia ex redundanti nutrimento generantur dentes: ideo ipsi quibus nerui debiles sunt, dentes debiles oboriuntur: atque vel ex hac sola causa dentes possunt indicare de longitudine vitæ, breuitateque: quod in Proble. dixit Aristote. eademque causa debet euenire, vt praua dentium positura attestetur supra capitis debilitatem, quod sexto Epitome. dicit Gal. Hanc causam porro hi viri præstantes non expresserunt, sed dictis Aetij bene quadrat. Quia verò de

dentibus hic fit mentio, referre placet quod cuiusdam dentis ingenti magnitudine decimoquinto de Ciuitate Dei capit. nono retulit D. Augusti. qui dixit: Vidi ipse nō solus, sed aliqui mecum, molarem hominis dentem tam ingentem, vt si in nostrorū dentium modulos con- scinderetur, centū nobis videretur facere potuisse: hæc Sanctissimus Doctor: quæ indicant verum esse quod à Plinio septimo lib. & à Galeno vel Plutarcho. lib de Historia Philosophica ex Homero relatū est, suæ æta- tis homines antiquis cōparatos esse, veluti pomiliones.

CUm magna adest sanguinis plenitudo, venam humerariā secabis: si vitiosi humores abundant, eos purgabis, factaq; vniuersali purgatione, ad particulares purgationes descendes: si ex frigidityte oboritur dolor, calida medicamenta maxillæ admo- uis: decoctioq; calido colluet os æger. Porro si ex cali- ditate dolor est obortus, frigida medicamenta maxil- læ sunt admouenda, atque decocto frigido abluet os æger. Sint verò medicamenta tenuium partium quæ ad- uersus dolorem dentium admoventur, vt dentem par- tem scilicet duram penetrare possint: quare acetum vti- lissimè pro decoctis quæ ad colluendū os parantur ser- uit. Caterum cursim & transeunter hæc tractaui, quia pauci sunt qui medicorum in hoc morbo, verularum experimentis contenti efflagitent manum: adde quod nil controuersum in autoribus repperi. Lassatur verò manus, protrita omnibus obuia scriptitando. Porro si medicamenta paratu facilia quæris multa sunt: aliqua verò quæ ego sum expertus pandam, facit præclare de- coctum mentastri: acetum cui incocta est serpentis sene- cta: oleum de piperibus auri infusum & ore detentum: nec instrenuam præbet opem emplastrū caloricam
potentiam

potentiam habens parti anteriori capitis ad motū, post vniuersalem enim purgationem optimè reuellit, vel si maus deriuat. Idem efficit cucurbita retro aures ad mota, vacuato enim corpore deriuat, & ad partem ignobiliorē humores aduocat.

AD dealbandos dentes facit puluis ex cornu cerui & pumice & offe dactylorum: quidam pro magno secreto habent: tartarum in aqua mustatum & sepultum in marmoreo vase, efficacissimum est oleū de tartaro, est scribonij largi dentifriciū optimum, quod habet farinam hordeaceam subactam oximellite, quę in globulos diuisa est salis fossilis miscenda, & furno coquenda: donec globuli in carbonem redigantur, quos terēdos dicit & nardo miscendos, hoc verò dentifricium etiam facit ad firmādos dentes, cui vsui est, Cardano decem lib. de subtilitate magnopere laudata fex nigra aceti fortissimi: quam carnem gingibarum magnopere augere fatetur, firmat dentes puluis floris rosarum sanguinis draconis, & thuris, & eboris, quid multa quęcūq; adstringunt, & vitio gingibarum opponuntur dentes stabiliunt. Porro in oleo hyperico, vidi magnam vtilitatem ad extirpandam gingibarum putredinem cuius causa dentes non firmabantur, vsus verò oximellinis scyllitici, est præstantissimus, ad corrigendam gingibarum laxitatem & dentesq; firmandos facit puluis ad inistaurandum carnem gingibarum, nistri combusti myrrhę sepiarum testæ singulorū vnciam mediam rosarum, vncias tres, iridis drachmas tres, quidam breui dealbant dentes papiro aqua forti madida.

FINIS.

DE ARTE CVRATIVA.

LIBER SECVNDVS.

AD ANGINAM.

Angina autore Galeno quarto de ratione victus est partium quæ in gutture sitæ sunt phlegmone, cum guttur hic dixit fauces etiam intellexit, nam parum infra in alio commento faucium phlegmonem anginam dicit vocare. Cæterum libro quarto de Locis, nullo in gutture vel faucibus existente proprio affectu anginam accidere fatetur, ubi dicit solliciti fuerunt multi circa nomenclaturam cynanches & synanches & paracynanches, verum tum primum homines res ipsas neglexerunt, cum nimio studio nomina quærere inciperent, atq; quatuor inuentis nominibus quatuor affectus significari dicebant, subiūgit, hæc sunt quatuor eorum genera. Primum ubi fauces inflammantur. Alterum cum neq; fauces, neq; reliquæ oris partes, laborans tamen suffocationis periculū in gutture sentit. Tertium ubi extrinsecus circa fauces inflammatio apparet. Quartum ubi gutturis partes, tum externæ, tum interiores similiter affectæ sunt. Iis quatuor generibus alios affectus addidit Galenus, quibus spirandi difficultas oboritur, qui ad anginam sunt referendi. Parte enim citata ait, superest adhuc alius ceruicis affectus, quem ipsi silentio præterierunt, ubi ad anteriores partes vertebra luxantur, idq; vel solis interdum musculis, qui cum ipsis communicant tumore præter naturam affectis, vel nato ibi tuberculo, interdum etiam gula pariter vitata, non

nonnunquam musculis quoque qui gulam gutturi iungunt, quin etiam aliquādo gutturis musculis qui ipsum aperiunt oblatis, omnia hæc Gale. qui quia iuxta Hippocratem omnes affectus, qui circa guttur accidunt, si spirationē reddant deteriore vocavit anginam, non solum gutturis vel faucium inflammationem sub hoc nomine est complexus. Sed quamlibet musculorū gutturis læsionem, quæ spirationi incommodat, vertebra- rum etiam ad anteriores partes luxationem, si spirationem molestim reddat. Cæterū causam anginæ vt Hippocrates quarto de Ratione victus: & ibidē Galenus aiunt. Glutinosa frigida quæ est fluxio, atque etiam calida & acris, glutinosa fluxio latas solum venas penetrat. Tenuis vero latis penetratis in angustioribus detinetur, propter quod tertio prognosticorum Gale. de anginæ loquens dixit, si pituitosus interdum tumor infestet, celsissime discutitur, nec vlllo pacto acutus talis morbus est, cum enim humor crassius angustas venas non possit penetrare, non sic vt tenuis offendit, faciliusque quia in latis superficialibusque est venis discutitur: quod si pituita vel melancholia interiora pervadit multo difficilius discutientur, melancholiam etiam apposui, quia non teneo cum Constantino Africano, quod melancholia non possit anginam procreare. Si enim pleuram penetrat & pleuritidem producit, cur guttur non afficiet, & anginam generabit.

Curant anginam venæ sectio, purgatio, medicamenta quæ repellunt, medicamenta quæ discutunt, quæ auertunt, quæ suppurant, atque amuleta.

In angina viribus ætate & alijs scopis non reluctantis: ex vena humeraria est sanguis fundendus, qui

vt Aetius & Paulus monēt, parce & non affatim est detrahendus: ne sequatur animi defectio, monet etiam Aetius ne sit magna diductio venæ; nec nimis angustia quia in maximis diductiombus acervatim animi defectus irruit, & in angustis sanguis velut percolatur: & crassior eius pars intus remanet, quæ anginae causa existit, hæc Aetius quibus forsitan aliquis subscribere recusabit. Dicens primò à sanguine subtili potius quàm à crasso anginam produci. Secundo negabit: si corpus plethoricum est parce sanguinem esse detrahendum. Nam Gale. quarto de Ratione victus, corpus totum vena secta in angina vacuare monet: totum autem per parcam ianguinis missionem non vacuabitur. Itē si magna est plenitudo: & parce per humerariæ incisionem mittitur sanguis, non congrue fiet reuulsio & euacuatio. Cæterum licet sanguis qui anginam gignit vt plurimum biliosus sit, non est negandum ab exurenti calore aliquam sanguinis portionem crassescere, quam non congruum est sanguine misso subtili non vacuari. Cæterum ex humeraria vena in angina inter initia sanguinē diximus detrahendum, quod à Galeno accepimus, qui libro secundo ad Glauconem capi. de causis inflammationis dicit. Si quid verò ex superioribus inflammationem habuerit, veluti in his affectibus quos Græci synanchas vocant, & quicunque alij capiti aduenerint, eas quæ extrinsecus sunt venas: atq; è directo secabis. patientibus verò membris extremis: ac coniunctis, euacuatio fienda, siue retrahere velis siue deriuare. Præterquam vbi passio sit inueterata, tunc enim à membro ipso patiente detrahimus, sic igitur in synanchis eas quæ sub lingua sunt venas incidimus, quādo iam totum corpus vacuum se nobis obtulerit, passio verò sit diuturna, hæc Gale. qui solum in diuturna affectione venas sub lingua tundere monet, cui

sententiæ

sententiæ astipulatur ratio, Trallianus verò diuersum videtur sentire, qui primo lib. capite de angina: inter morbi initia venam sub lingua vulnerari consulit, dicit tamen aliquis pro Tralliano. Trallianus hoc dixit faciendum si nullum impedimentum obstitit. sed nil valet hæc tergiversatio. Nam inter initia grauissimæ angine hoc ille præcepit, & prius aggreditur venæ sub lingue sectionem, quam totius corporis vacuationem. Nam misso sanguine per venę linguę sectionem, eodem die diachridium propinat, ait sane, vidi equidem quendam cum dira urgente necessitate sanguis mane per venam missus est, & vespere demum venis sub lingua vulneratis, seriusq; exhibito in prisanæ cremore diachridio eodē die, vide quod inter initia venas sub lingua aperit, deinde totum corpus alui deiectione vacuat, in initio autem affectio non est diuturna, & si diuturna esset, prius purgatio, si per vniuersum corpus oberrant humores, erat molienda, quam venæ sub lingua aperiendæ. Auicenna etiam primo die venas linguę aperire monuit. Porro si multa non est plenitudo, & si quæ est sanguine ex venis cubiti missio est vacuata, & eadem die sanguinem ex venis linguę extrahi non inficiamur, aliàs nullatenus venę linguę sunt secandæ. Ceterū circa auctoritatem Tralliani est notandū, quod inter initia quia morbus acutissimus angina erat porrexit pharmacum purgatorium, in morbo enim tam acuto, licet materia non turgeat, aliquando esse faciendum iam in enchiridio probauimus, & in hoc libro capite de optalmia citauimus Gale. in affectione oculorum in principio purgasse, considera etiam quod quia incumbibat necessitas eodem die: secuit bis venam, & pharmacum purgans exhibuit Alexander, multo tamen die quæ venam secantur exhibere clystere, in eodem capite insinuat Alca-

xander, mulieri cui sanguis menstruus est suppressus: malleoli venam esse secandam, & non venam cubiti, hunc amulatus est Leonhartus in sua Practica. Sed sane hoc non est ad mentem Galeni, qui citato loco ad Glauconem cubiti venā secandam esse dicit, ratio etiam dictis Alexandri reclamatur. Nam cū angina sit morbus acutissimus qui nobilissimam partem tenet, conandum est vt per venę sectionem fiat reuulsio & euacuatio. Secta autem vena humeraria vtrunq; sit. Secta verò malleoli venā sola fit reuulsio. Si enim in viro plectórico sat est pro reuulsione humerariam secare, cur nō idem erit in muliere, sed dies menses sunt suppressi, cura anginam quę grauißimum malum minatur, deinde suppressioni mensium tuto poteris succurrere, quod si angina non vexat, & times ex mensium suppressione producendam, optimē illam anteuerteres per venę malleoli sectionem, quod libro de sanguinis missione Gale. indicauit. Porro quod ad præcauendam vertiginē ibi Gal. dicit de qualibet capitis affectione esse dictum intelligas. Cæterum si a crassis frigidisq; humoribus angina oboritur, non opus est venam secare, licet Matthæus & multi alij contendant, in omni angina esse mittendum sanguinem, non enim sola sanguinis missione fit reuulsio, & euacuatio. Nam Gale. quarto libro de Ratione victus, & purgatione & clysteri vacuat in angina, quis etiam ignorat quod si omnes scopi mittendi sanguinis reclamant, quod in angina sanguis non est fundendus, cum igitur aliquid est, quod si sanguinis detractionem inhibeat, ad alia auxilia confugies.

SI vitiosi humores sunt, eos purgare conaberis: perficitur vero purgatio portione vel catapotijs redundantibus humores euacuantibus, optime etiam facit

facit clystere, quod pariter reuellit & euacuat: quibus
verò medicamentis totam hanc summam compleas, ex
superioribus erit tibi perspicuum.

A B initio anginae exhibenda sunt medicamenta,
quæ vim habeant repellendæ: ast enim Gal. quar-
to libro de Ratione victus, affectas partes cura-
re oportet, medicamentis adstringentibus: quæ pro-
fluentes retrudant humores: atque ex infarctis qui non
admodum infarcti sunt & glutinosi & crassi, calidisq;
acribus, quæ contentos in membris passis digerant. Ex
ijs dicitur, errare illos, qui medicamenta admodum frî-
gida & adstringentia inter initia anginae ad mouer, quæ
non solum fluentes humores ad pulmones depellunt,
sed infarctos intra gutturis penitiora sic obtrudunt vtdif-
ficultatem spirandi magnopere adaugeant: porro sera-
pium de granatis vel de rosis siccis, vel medicamentum
de moris, in biliosa fluxione inter initia optime condu-
cunt: si materia crassior est, non abre erit aliquid ox-
mellitis vel croci prædictis medicamentis admiscere,
medicamentum de succo nucum: quod sexto localium
describit Gal. efficacissimum est: in augmento morbi
miscabis ijs medicamentis quæ discutere valeant: quæ
verò sint medicamenta quæ ad discutendum profint,
theoremata sequens monstrabit.

IN vigore morbi medicamenta quæ discutiant sunt
exhibenda: ad quam rem valet syrupus de hyssopo,
decoctum carycarum seminis lini & anisi: valet sy-
rupus de glycyrriza, cui admixtum sit parum croci vel
myrrhæ: iuuabit autē ijs discutioris medicamentis mo-
mentum stercoris canini addere: quoniam Gal. autore
decimo libro de simplicium medicamentorum facile

zaribus, antipathia quadam gutturis phlegmonibus aduerſatur. Alij, vt vndecimo libro Medicamento. Gale. dicit, hirundines ſquinanticis drachma pondere bibendas exhibent. Plinius vndecimo libro pullos ſolū laudat: ex vulgo obortam eſſe hanc opinionem dicit Celſus quarto libro capite quarto, qui ſic ait: Vulgo audio ſi quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno nō periclitari. Jam non eſt in vſu pullos hirundinum vel hirundines ipſas exurere, & exhibere, ſed earum ſtercore collum linire: ab hocq; ſtercore denominatur emplaſtrum de nido hirundinis, quod in frequentiſſimo eſt vſu. Verum præfatos autores ſequendo, quibus ſexto locali acceſſit Galenus: melius eſſet ex hirundinibus vſtis quā ex ſtercore emplaſtrum concinere: laudat quippe Galenus ſexto Localium Aſclepiadem, qui pharma cum quoddam componens fuerit cœlidonibus vſtis, & non earum retrimentiſ, vſus.

Vacuata vniuerſi corporis abundantia, ad exteriorem ſuperficiem reuellere oportet, circumpoſitis collo quæ attractiora polleant facultate medicamentiſ, vt quarto de Ratione vſtus Gal. dicit: huic rei magnopere ſeruit ſtercus humanum: vt decimo de ſimplici. medica. facultate. dicit Gal. ſed obſcenius eſt, quā vt collo applicetur: ex pinguedine porci & laſerpitio parabis vnguentum. Laſerpitium enim auctore Dioſcoride, faucium morbis opitulatur: prodeſt hiſopus, vnguentum de althea. Fortiora aliquando requiruntur medicamenta, vt qui tenaciter intus humores hærent aduocentur. Iuuabit igitur, ſynapiſmum tumentum ad mouere parti: q; ſi nullus appareat tumor, iuxta primam vertebam apponatur ſynapiſmus, vel agglutinetur cucurbita, ad deriuandū: porro non inſtre-

nuam

nam solet præstare opem ad motus synapismus parti anteriori capitis, medicamenta etiã quæ attrahere possint naribus infusa iuuant.

Si phlegmonem suppurari cognoueris, exhibebis intus, & appones extra quæ suppurationem adiuuent: intus valet decoctum ficuum, prunorum, & passularum, decoctum maluæ, altheæ: cui sit additum myrrhæ momentum, & medullæ casti nonnihil: ex his medicamentis admixto butyro, vel suillo adipe, & fœcoris canini pauxillo, potest parari emplastrum: suppuratione facta, pro sunt collutiones ex decocto Aristolochiæ & nasturtij, ut abscessum rumpant conetur deglutire æger magna frustra panis, à ruptura inclinatur ut humores commodius profiliant, atq; ut vlcus expurgetur exhibenda est mulla & mel rosaceum.

Pro amuleto laudatur à Galeno tertio de Symp. medi. facul. capite de peonia lina maximè marinæ purpuræ quæ collo viperæ fuerint iniecta, illisq; viperæ præfocata, Paulus tertio libro capite vigesimo sexto linamentum ex ipsa purpura excerptum videtur laudare, esseq; lanuginem in purpura intelligit Vergilius Marcellus, contendit tamen ianus cornarius locum Pauli esse deprauatum, asseueratq; quod cum linamentum purpuræ scribunt autores, non voluisse ex purpura posse filū decerpi sed intellexisse lanæ filum purpura marina infecte, vidisse lanuginem,

DE TVSSI.

Eris inspiratione & expiratione tussis fit, tanta vero aeris inspirationis animalibus

in terra degentibus est necessitas, quod illa deficiente hac prorsus illa pereunt, atq; Plinius nono libro, capit. septimo, aeris inspirationem non solum animantibus qui in terra habitant, dixit esse necessariam, verum natantibus etiam, cuius sententia libro de Flatibus, fuit suffragatus Hippocrates, sed de ijs alias. Ceterum tuisis Galeno autore septimo libro, Aphorismorum, aphorismo. quinquagesimo primo. Causa quidam naturalis est ad expurgandas eas que sunt in pulmone asperas arterias, in libro vero secundo, de Symptomatum causis, non solum que in pulmone sunt tuisi expurgari dicit, sed etiam que sunt in pectore. Ceterum in secundo libro, de Symp. medic. facultatibus. Tuisim a natura inditam esse dixit, ut que in gutture molesta sunt propellantur. Ex omnibus ijs autoritaribus colligimus tuisim gutturis pulmonum atq; thoracis esse passionem, atq; secundo de Symp. causis, ex Faucium asperitate vel humore in eas defluxo dicit tuisim excitari, circa quod est notandum, qd fauces nomen non sumpsit tam expresse. Galen. Plinius. hic enim vndecimo libro, cap. vigesimo septimo, solum gulæ summitatem vocat fauces. Galen. vero fauces vocat internum oris locum: ubi simul conveniunt gulæ & gutturis partes. Quarto enim de Patientibus locis, fauces hoc significare ille declarat. Cum vero secundum Galenum, fauces ad guttur attingant, non mirum quod tuisis earum possit esse symptoma, atq; si Galen. id fauces significant, clare raucedinem ex humore eas imbuente: posse generari. Quod tertio de Sympto. causis, (ut cap. de catarrho diximus) ille fuit professus, neq; in hoc Paulo dissentit, qui gutturis irrigatione dixit fieri raucedinem, quando apud Galenum ad guttur fauces attingunt, quare non opus est Euchsij expositione, qui dixit ideo Galenum dixisse, ex humore ad fauces descendente

Iante fieri raucedinem, quia facile ex faucibus ad guttur est humorum delapsus. Cæterum quia de raucedine & catarrho ipsa sermonis sequela aliquid dicere nos coegit, notandum est, ut scilicet in his quæ cap. de catarrho diximus, quisquam non inueniat calumniã, quod si ego dixi: dissentire Galenum & Paulũ in nomine catarrhus, in hoc solũ sensũ intellexi, quia Paulus voce catarrhus dupliciter vtitur, prout scilicet est symphoma peculia refaucibus, & prout significat omnem destillationem, quæ fit in os & partes ei subiacentes. Gal. verò prima significatione nunquam nomen catarrhus sumpsit, sed solum secunda. Sed ad tussim reuertamur, quæ in duplici est genere, est tussis quædam inanis, quædam humida & purgans, tussis sicca est in qua nil excreatur, hæc fit exasperatis modo faucibus, nulla pulmonem tenente affluencia vel si quæ ad fauces vel pulmonem est: est admodum exigua, aliæ fiunt aride tussis: ob intemperiem respirationi ieruentium instrumentorum, perfrigerata enim spirandi organa ad propulsandam inequalem intemperiem; quæ prauum sensum producit: non secus excitantur, quam ad propellendum infestantem humorem, ut Gale. secundo de Sympt. causis dixit. Cæterum tussis inanis eodem autore primo lib. Epide. comment. primo, etiam contingit, quando nimis lentæ & crassæ humores firmiter pulmonis cartilagineosis infixi fibris adherent, vel quod humor qui à capite defluit, non aliter atq; aqua sit subtilis, funditur enim antea humor, quam à spiritu concitato per tussim aduci possit. Cæterum tussis quædam fit ob humores in pectore genitos, quædam ob humores aliunde transmissos, quæ maxima ex parte fit ex capitis humorum defluxu, transmittuntur etiam humores ab hepate in hepatis inflammatione, excitatur interdum tussis affectis genitalibus, ut colligitur ex his

quæ libro primo de Vulga. commenta. primo dicit Galenus, nonnunquam verò ex affectione ventriculi tussis producitur, lumbrici enim stomachum infestantes tussiculas paruas excitant, & acris humor stomachum perturbans, ac irritatiuam qualitatem ad fauces demittens, vt Aetius dicit, sermone quarto, secundæ partis, capite quinquagesimo quarto.

IN cura tussis longum protrahere sermonem non est necessum, nam cum ipsa nō sit morbus, sed symptom. paratis remedijs aduersum morbū ipsam producentem remedia tussis innotescunt, etenim si ex pleuritide vel iecinoris inflammatione tussis emanat, pharmacis quæ aduersus pleuritidē vel iecinoris inflammationem concinantur extirpatur. Cæterum si à vermibus vel ab acri humore ventriculum lancinante tussis procreatur, vermibus oppugna acrem humorem edoma vel purga, & tussis non molestabit. Porro si ab intemperie frigida membrorū respirationi seruientium ortum ducit, adhibe quæ pectus calfaciāt, ad quam rem seruiet, oleum liliaceum irinum, oleum de amygdalis amaris, vnguētum de althea, prodest mulrum anhelitus cohibito, vt Gale. dicit secundo libro, de Symptom. causis. Si verò ex pectoris siccitate tussis est genita, pectus humectantibus est leniendum, facit oleum de amygdalis dulcibus, vnguētum resumptiuum, intrus exhibe oleum de amygdalis dulcibus, quod si etiam caliditas adest syrupum violaceum porrige, nutrimēta verò quæ humectare valeant exhibe. Ad discutiendum verò humores in gutturi adherentes facit sap. syrupus de glycirrhiza, decoctū carycarum glycirrhizæ, & hyssopi, atque ore tenere penidiasaccharum candum, prodest ex melle cocto mixto succo liquiritiæ, & puluere origani sunt

ni fiunt penidix quæ humorem in pectore & gutture contentum mire faciunt excreare. Imprimis vero ad curandam tussim destillationis remedia ob oculos habe.

DE PLEVRITIDE.

Pleuritis autore Galeno sexto lib. Aphorismis aphorismo trigesimo sexto: subcinctis membranae est inflammatio: huius accidentia inseparabilia sunt, (ut quinto de locis ille dicit) Febris acuta, dolor, perinde ac si locus intendatur, ac pungatur, spiratio frequens & exigua pulsus parvus arteriam duram, & quodam modo tensam indicans, tussis magna ex parte cum spuris coloratis, nonnunquam sine ijs, qui nil ipuunt in coctas pleuritides habent, quæ vel celeriter rapiunt vel longo temporis spatio finiuntur. Dolor in pleuritide modo ad iugulum, modo ad præcordia peruenire videtur. Cum enim in partibus laterum infernis oritur inflammatio, septum transversum intentum magis dolet. Cum vero in partibus supernis tunc iugulum potius dolor infestat, porrecta in hunc locum membrana coctas succingente, ut secundo de Locis, Galen. ait. Porro affecta pleura quæ ad iugulum est, contingit sermonem adimi, ex consensu qui cum nervis est vocalibus. Vidi tamen bis duas id genus immanes pleuritides, sed expēdamus alia signa quæ pleuritidem comitari, iam ex Galeno scripsimus, diximus febrem acutam esse accidens inseparabile pleuritidis, quod de exquisita pleuritide est intelligendum. Solet enim esse dolor in latere ex cruditatibus plurimis & cibis humoris crassi ortus, qui ab aliis quibus pleuritis esse putatur. Cum tamen longè euariet ut dicit Aetius, sermone secundo, secunde partis, capite

sexagesimo septimo, huius doloris febris non est comes. Doloris autem lateris qui ex inflammatione succingentis membranae, vel musculorum illi continuorum fit est accidens inseparabile febris, ut quinto de Locis Gale-
in a non
Libro 2o
de Sympt
 no autore est tamen admiratione dignum, quod Alexander secundo libro, capite secundo, insinuas-
in a non
Libro 2o
de Sympt
 se est visus, esse verum pleuriticum quem nulla infestet febris, voluit forsan dicere esse pleuritidem citra febris intensi-
in a non
Libro 2o
de Sympt
 onem. Secundum signum quod posuimus est dolor, nervosa & ~~non~~ habet sensu praedita, est pleura, quare eius inflammatio magnum & punctilem solet inu-
in a non
Libro 2o
de Sympt
 chere dolorem, non sic pulmonis inflammatio, ut infra clari-
in a non
Libro 2o
de Sympt
 rius dicemus. Tertium signum est spiratio frequens & parua: libro enim de difficultate respirationis dicit Gale-
in a non
Libro 2o
de Sympt
 le, q. dolor membrorum respirationi seruientium exigua facit respirationem. Membra enim quae dolent distendi recusant, pensat frequentia quod paruitate di-
in a non
Libro 2o
de Sympt
 minutum est: nam exuberans calor magnam exposcebat respirationem. Quartum signum est pulsus parvus
in a non
Libro 2o
de Sympt
 & durus: inflammatio enim pleurae quae nervosa est, pul-
in a non
Libro 2o
de Sympt
 sum durum, & ut ita dixerim, nervosum producit: ex duritie paruitas sequitur. Caeterum, maximū inditium exitialis pleuritidis est, ut quarto de praesagatione ex
in a non
Libro 2o
de Sympt
 pulsibus dicit Gal. si pulsus sit magnopere durus, itaque parvus etiam, & ob ambo haec caloremq; creberrimus: omnia enim haec indicant vehementem inflammatio-
in a non
Libro 2o
de Sympt
 nem, quae magnopere pulsum indurat, paruumq; red-
in a non
Libro 2o
de Sympt
 dit: ad haec vero exurentem calorem, tantae inflammacioni porro succumbet virtus, cuius robur est pleuritici-
in a non
Libro 2o
de Sympt
 vna salus, decimo Methodi Gale. teste. Sunt tamen im-
in a non
Libro 2o
de Sympt
 peritissimi, qui pulsum durum indicant vehementem: ait enim Galenus libello de pulsibus ad tyrones: pulsus pleuriticorum quia nervosiores quodammodo, du-
in a non
Libro 2o
de Sympt
 riores

rioremq; efficit arteriam, quasi cōuerteret in vehemē-
tiam imperitis imponit: quos quid intersit inter durum
ictum & vehementem latet. Quintum accidēs quod po-
fuit Gal. est ruis magna cum iputis coloratis, nonnun-
quam vero sine ijs, has dicit incoctas pleuritides nomi-
nari, quæ vel celeriter hominem rapiūt: vel longo tem-
poris spacio finiuntur. Dixit enim Hippocrates Com-
mentario secundo prognosticorum: scireatio in omni
dolore qui affligit circa pulmonē & costas citò prom-
pteq; sciretur necesse est: permista appareat flauabilis
admodum scireatione oportet: quem locum Gal. citara
parte & libro primo de crisi- bus sic exponit, quod fla-
uum vehementer sit commixtum sputo: sputum enim
quod vehementer est flauum, parū infra damnat Hipp.
atq; vt primo de crisi Gal. dicit, quod scireatur si coctū
est propriè dicitur iputum: quod enim sanguineum ac
biliosum est, atq; ipumosum, potius expuitiones voca-
mus. Inter hæc autem sanguineum est laudabilius, quia
præter sanguinem quiuis alius humor si syncerus fue-
rit prauam indicat affectionem. Quod si quæsieris cur
non magis laudatur sputum cui sanguineum vehemen-
ter est commixtum quàm flauum: siquidem flauitas su-
pra bilem flauam attestatur, rubedo supra sanguinem,
facilis est responsio: licet multos vacillare viderim: ete-
nim naturale sputum album debet esse: flauitas quæ ve-
hementer est commixta, perfectam naturæ coctionem
indicat: quæ quidem natura omnes inflammationis hu-
mores perfectè coxit: non enim oportet rubedinem ap-
parere, nā licet sanguis produxerit pleuritidem, cum
coquitur albedinem acquirit aliquaq; eius pars, quæ in
flauam bilem per putredinem fuit commutata, si vehe-
menter sputo est commixta, naturæ dominium demon-
strat: sed aduerius hæc obijciat aliquis, non sputum cui

vehementer flauum est permistum esse naturale, sed
 cruentum: siquidē Gal. sexto vulg. commen. tertio ait:
 Cruenta scretio est mitissimi morbi nota: sed hoc di-
 ctis minimē reluctatur. Quippe cruentum sputum, quia
 supra sanguinem attestatur qui est omnium humorum
 naturalissimus inter initia laudatur: sed procedēte mor-
 bo, vbi sanguis per coctionem rubedinem debet amit-
 tere, praeitabilius est album cui flauedo sit commixta.
 Caterum, in principio morbi, quia morbus nondū est
 concoctus, naturale sputum (quale Hipp. & Gal. lauda-
 runt) ferme nunquam scretatur, si cruentum scretatur in
 principio. Spectandum est, quod facta coctione screa-
 bitur album admixta vehementer flauedine: sed instas-
 bit cauillator aliquis dicens: falsum esse quod de cruen-
 ta screatione ex Galeno citauimus. Siquidem quarto li-
 bro Aphorismorum, Aphorif. quadagesimo septimo
 screationes cruentas vituperat Hippocrates. Subtile vi-
 detur argumentū, cui sic satisfacies, quod cruenta screa-
 tio quam dicit Galenus esse mitissimi morbi notam: est,
 quae non perseverat, sed solum in initio apparet. Screa-
 tio verō cruenta quae ab Hippocrate damnatur est, quae
 non solum in principio, sed in quouis alio tempore ap-
 parer. Porro prima quia supra mitissimum humorem
 attestatur, ideo virtuti & non vitio ascribitur. Secunda
 verō quia apertionem venarum indicat, ideo proba-
 vertitur, etenim licet morbus ex sanguine ducat ortum,
 scretio cruenta perseverans non potest malum non
 indicare, quia progrediēte morbo si vas non aperitur,
 non debet sputum cruentum sed album scretari, nihil
 enim concoqui inflammationem indicaretur. Si eadem
 sputa essent in statu quā in principio, adde quod screa-
 tio cruenta, quae Hippocrati damnatur, est quae nil aliud
 est quam sanguis, quae semper malū indicat. Caterum
 expuitio

expuitionum perniciosissima est nigra, plurimum enim atrę bilis in inflammatione esse denotat, vt secūdo prognos. & secundo de crisi. Gale. dicit, flauę & pituitosę spuitiones sunt medię, inter sanguineas & nigras, sed pituitosiores habentur modestiores, quam flauę, vt parte citata de Pronosticis, Galen. autore. est enim pituita mitior humor, verum si à pituitoto humore proficiat, tur pleuritis diuturnior erit, quam si à bilioso est generata. Porro à tam crudo humore potest pleuritis oboriri, quod & in vndecimo die fit in principio, nihilq; spuat, ægrotus, vt ex his quę primo de crisi dicuntur innoscit, quod si multi considerassent, non asseuerarent, trium dierum numero principium pleuritidis esse complexum.

CVrant pleuritidem medicamenta quę secretum adiuuant, fomenta, venę sectio, purgatio, cucurbita & balnea.

Indicatione sumpta à tempore inflammationis, ^{in omni} repulsoria medicamenta conueniunt, quę extra applicasse, Cōstantinum Africanum legimus, & si bene aduertimus esto, quod extra medicamenta repulsoria medici nunc non admovent intra frequenter illa exhibēt. Nam syrupus de papauere: & syrupus de iuiuis, & syrupus de nymphaea, quos inter initia pleuritidis biliosę multi propinant, potius fluxū cohibent, quam secretionem adiuuāt, etenim humor expectorationi repugnat, vel quia est nimis crassus, vel quia est nimis viscidus, vel admodum tenuis, qui crassus & viscidus est, syrupis qui tantum infrigidant non redditur expectorationi facilius, humor verò admodum tenuis: qui expuitioni reluctatur, plurima ex parte suprà tenuem attenta:

sur pituitosam. Hæc verò syrupis calidis, & nō frigidis est reddenda concoctior, verum multi medici putant quod sputum tenue, ab alio humore quam bilioso non proficiatur, sed si bene aduertunt, videbunt quod & in pleuritide ab hoc humore producta, decoctis frigidis ad excreationem iuuandam nō vñ fuisse Hippocratem & Galenum, atq; nemini ex antiquis viola est dicta pectoralis de iugubis vero mille incommoda, narrat Gale. secundo libro, de Alimentis. Cæterum ad expectorandum, prodest syrupus de adiantho, syrupus de glycirriza, syrupus de hyssopo, quod si humor est viscidus oximel conducit. Est vero notandum quod si perpendimus, quæ quarto Metho. dicit Gal. quæ vehementer spuitiones promouent, inter initia pleuritidis non conducunt, quoniam tunc potius vt Gal. dicit. Fluxio ad contraria est retrahēda, quæ vero fixa est fluxio ex affecta particula vel vicina est vacuanda. Vacuatio vero quæ fit per excreatum, ex ipsa affecta parte per vicinam euacuat. Nota etiam quod si admodū biliosa est inflammatio & syrupi multū dulces solent incommodare.

Fomenta humida & sicca adhibentur, quæ vt in Enchiridio dixi, nō solum ad tentandum, sed ad curandum etiam apponuntur. Porro securius est adhibere fomenta humida quàm sicca, quia illa si non iuuant, non sic vt sicca nocent: fomentum humidum paratur ex aqua calida in vesica posita, & ex decocto seminis lini fornigreci & florum camemila, cui madesiat sordida lana, vel spongia, fomentum siccum ex furfure vel milio, vel sale. Cæterum, si plenitudo est ante corporis vacuationē, pectus fomentis linire non licet: nam affecta pars sic linita, humorum affluentiam aduocat, vt tertio vulg. com. tertio Gal. dicit. Vacuata verò abundantia

dantia fomenta vel linimenta profunt, vt aperiāt vias,
quibus noxijs humor regrediatur, vel à fomentorum
canditate digeratur.

VEnæ sectio est vsitatius remedium, quo aduersus pleuritidem vtimur, est verò iuxta Galenī dogmata vena ex directo laborantis partis secanda, vt colligitur ex ijs quæ dicit, libro de Sanguinis missione, & libro primo de Ratione victus, & tredecimo Metho. & multis alijs locis, quos explicare superuacaneum cenſui, quando in hac harena iudarunt multi, qui abunde antiquorum dicta declararūt, atq; post Petri Briſoti de hac re luculentissimum libellum facile fuit cuiusq; de hac re nouū condere opus, quando ille tam exacte hanc rem aperuit, quod vix quiquam dimissit intactum, adeo vt si mihi credis, & Briſotum habes. Aliorum de pleuritide libellos non leges, nihil enim in dictis autoribus reperies, quod à Briſoto non fuerit annotatum, ne igitur ipse videar ex re pro trita, & fuisse dilucidata, velle laudem comparare, ad Briſotum te re lego, nihil enim habeo quod eius totis numeris absoluto operi addam, neq; ab hac opinione te subducat Marnardus qui ait hoc æuo opinionem hanc non esse seruandam, quia homines imbecilliores sunt quam Galenī tempore, inquit enim si inter initia ex directo brachio scinditur vena, affatim sanguis est mittendus, hac verò ætate homines præ sua imbecillitate non tuto ferrent tantam detractionem sanguinis. Aduersus hoc iam in Enchiridio dixi, quod esto quod sic esset, quod homines nunc multo essent imbecilliores, hanc rationem inuálidam esse, siquidem quo vires nunc sunt debiliores, hoc minori sanguinis missione sunt contentæ, quod facit in corporibus robustissimis quatuor librarum san-

guinis missio, idem in ijs qui solum media virtute possent, facit duarum librarum sanguinis extractio. Adde quod esto quod ex directo brachio in pleuritide venā feces, non vsque ad deliquium animi vt quidam male interpretantur mittendus est sanguis. sufficiens distātia est quæ est à brachio ad latus vt cōmode reuulsio fiat, non enim Gal. qui directionem esse seruādā monuit, semper effatu dignissimas fieri sanguinis missiones docuit, postquam enim venam (quæ ē directo brachio est) in pleuritide esse tundendam, libro de sanguinis missione dixit, subiungit, conari autem in omnibus affectibus præstat, post modicam sanguinis missionē, iterato mittere interim eadem die, si ita expedire videatur, interrim postridie nisi quando vt ante dictum est ad animi deliquium euacuationem ducere conueniat, vide q̃ Gale. cum iterato est mittendus sanguis, non laudat sanguinis missiones effatu dignissimas, atqui cum in pleuritide maxima ex parte iterato sanguis est profundendus, cur quis arbitratur nunc à venæ sectione quæ ex directo adhibetur latere inter initia pleuritidis esse abstinendum, ne tanta sanguinis fusione labefactentur vires: neq; ab ætate Galeni ad hanc in hominū ætate magnam mutationem legimus, septuaginta annos esse vitam hominis, scripsit David, septuaginta annis vitā terminari. Scripsit primo Satur. Macrobi. septuaginta annos, & hac ætate homines viuunt, sunt nunc poping, erat tunc luxus Corinthius, & Syracusanæ mensæ erant. Adeo vt Plato lib. tertio de re publica suæ ætatis hominum intemperantiam multum deplorauerit, sed ad institutum regrediamur. Diximus quod Gal. non semper effatu sanguinis missiones in pleuritide vsurpabat: licet plurima ex parte assatim sanguinē fundebat, hanc sententiam non sequebatur Actius, qui parce sanguinem in pleuritide

In pleuride esse mittendum docuit, ne refrigerato corpore pulmo rarus & calidus existens, laterisq; vicinus prompte & facillime morbum susceperet, sed de hoc iam satis. Porro si quis qui hanc arabum tutantur opinionem tantus amor est: laciniosis, flexuosisq; argumentis suam eruditionem monstrare, addant etiam suis argumentis hæc quæ sequuntur, sit primum si ubi multum non adest repletio, pro integra reuulsione in pleuritide requiritur venæ sectio quæ ex directo laborantis partis sit, ergo ubi multo maior est plenitudo maior est distantia quærenda. Secundo multo sanguine ad manum fluente qui gangrenam minatur optime reuelimus si crura scarificamus. Idem igitur licebit facere phlegmone pleuram occupante. Nam si plenum est corpus & magna sit ad manum sanguinis affluentia, periculum instat gangrenæ. Item laborante dextra manu nulla seruatur rectitudo cruris finitrum scarificando. Gale. tamen non minus iussit vnum crus quam reliquum manu patiente scarificare. Tertio si magna est plenitudo, ab vniuerso corpore videtur fieri defluxum, vt ergo migrēt humores per loca per quæ fluxerunt, non videtur esse repudiandam venæ sectionem quæ ex opposito sit brachio, videtur enim quod actutum quod pleura dolet tanquā ad partem imbecillam omnes corporis valentes partes humores transmittent, neq; his repugnant quæ ex nature motu obicit Gal. cū dicit turgente liene sanguinem erumpentem ex dextra nare & patiente iecore qui ex sinistra erumpit nullam præstare utilitatem. Nam cum natura euacuat iam concoctus est morbus, partem iam fluxam pellere conatur, non aliunde fluentem, eodem enim tempore quo euacuat natura. Si Medicus euacuaret, id ipsum faceret, per propinquam nempe partem ipsam imitando sanguinem educeret. Quod si vrget secunda

rationi Galeni animum aduerte, quæ probat per directam partem reuulsionem esse faciendam, quoniam in sanguinis dextra nare fluore cucurbita iecori fixa inuat, si ex sinistra nare quæ apponitur hypocondrio sinistro, valida est ratio, sed non absolum ego ceciderem asserere, magno phlegmone iecur occupante, ex utraque nare erumpere sanguinem, fortis enim natura ad longinquiora solet humores transmittere, admodum enim æstuante iecinore in lena manu & sinistro pede pruriginem & scabiem videmus, quæ à iecore ortum ducere, quid ut credamus obstat. Caterum si mittenti parti tantus est habendus respectus, ut Galeni videtur insinuare, ratio patet perspicue quod si fluentibus mensibus pleuritis aliquam inuaderet, quod poplitis malleoli esset vena secanda, & non vena brachij: quod si à toto corpore magna existere plenitudine, in pleuritide sit defluxio, quid quæso efficiet ex brachio opposito secta vena, maiorem utilitatem forsitan præstabit reuellendo solū quam quæ è directo secatur quæ reuellit & euacuat, quæ licet parti fluxus multum respiciat, fluentibus humoribusque ex aduersa fluunt parte minimè accomodabitur, hæc forsitan alicui arrident. Verum Galeni non sunt consentanea dogmatibus, quibus quicumque fuerit anxus breui disputatione dictis poterit satisfacere. Quod si disputationibus gaudes. Non mirabor quod contendam magnam inflammatione pleuram occupante, quæ magnam plenitudinem comitatur ex utroque brachio simul inter initia mittere sanguinem, ab utraque mittente parte reuelles & ab inflammata parte euacuabis, minutam plenitudinem solum affecto lateri aduertes animum, quod si rectitudinem in primis seruare intendis, quæ Vesalius vir doctissimus inuenit speculari, & non prorsus Galeni adherere sententiæ, quæ verò sit Vesalii opinio iam in Enchiridio

chiridio dixi, longiorem vero explicationem libris quos ille de humani corporis fabrica cōdidit reperies. Cæterū ignorandū nō est, aliquas esse pleuritides vbi nullus sanguis est extrahendus, ait quippe Gal. vj. Vulg. cō. iij. intuitū fuisse quendā pleuriticū, qui sputū cruentum exireebatur, ex quo sanguinem nō extraxit: quia mitissimus erat morbus, subiungit ipsi mitissimi morbi sunt, in quibus cruenta sputa deſciuntur: verum hoc difficile videtur, cum pleuritis in qua cruentū sputum eſcitur, plurimum sanguinis in inflammatione contineri indicet: quod si multus est sanguis, nō videtur à sanguinis missione esse abſtinendum. Considera igitur quantum illum scopum qui est morbi magnitudo obseruabat Gal. q. & in morbo à sanguine orto: quia non erat magnus sanguinem mittere recuſauit: non sic hoc præſenti obseruatur ſeculo: siquidē si vrina est rubra, citra aliam considerationem in omni morbo medici sanguinem mittunt. Nec hæc dico, vt eam inſicias ijs qui apparenſe cruenta ſcreatione sanguinem extrahunt, nam si vires conſtant bonum iudico sanguinem extrahere: incipiunt quippe mites pleuritides, in quibus si non fit reuulſio & euacuatio, tanta fit humorum aſſuentia, q. in deterrima tranſeunt: neque Gale. parte citata proriſ pleuriticis quibus cruenta eſcitur ſcreatione venæ ſectione interdixit: dixit nempe vidiſſe pleuriticū à quo sanguinem non extraxit, quia mitis erat morbus. Subdidit mitissimi sunt morbi, in quibus cruenta sputa eſciuntur, ac si diceret: inter omnes pleuritides ſecuriores ſunt quæ sputum habent cruentum: quare si ad magnitudinem morbi reſpicias, si in aliqua pleuritide à venæ ſectione cauebis, illa fit in qua sputum expectoratur cruentum: non tamen deſinit, quod in omni pleuritide ſpurū cruentum habente, sanguis non fundatur. Cæterū, non

solum in mitissimis lateris doloribus à sanguinis missione abstinere monent auctores, sed etiam in ijs qui sunt sub septo transuerso: hoc Commen. secundo de Ratione victus Hipp. docuit: quem Aetius, Paulus & Alexander sectantur: Gal. tamen noluit hoc in perpetuum esse seruandum, non quòd ab Hippocrat. sententia abludat, insinuauit tamē, quòd si est pleuritis cum vehementissima febre, tutius esse venam secare quàm pharmacū purgans exhibere: nec solū habitu respectu ad morbi acutiem, venæ sectionem præfert: sed eò etiam quòd non sic est exploranda ægrotantis natura ad venæ sectionem sicut ad purgationem. Cum verò febris vehemens non fuerit, naturæq; ægrotantis iam sit explorata, optime consentit Gal. quòd pharmacum exhibeatur: pauci sunt tamen qui hos summos viros sequantur, sed in omni pleuritide venam secant. Porro si vena pariseptis sub corde emergeret, vt forsàn autumauit Hippoc. & Gal. scripsit, optimum esset in pleuritidibus quæ sunt sub septo transuerso, nisi magna esset febris vehemētia, pharmacum purgans exhibere, & venam non secare: verum cum ex dissectione compertum sit, hanc quam diximus venam, supra cor emergere: non est cur tam promptè non secemus venam in laterali dolore qui est sub transuerso discrimine, sicut in illo qui ad clauiculam ascendit. Est verò annotandum, quòd vena ex qua cōgruentius mittitur sanguis in pleuritide est axillaris, vt copiose secundo libro de Ratione victus declarat Gal. Musæ verò in Commen. secundo eiusdem partis dicit: quòd in pleuritide ascendente, mittendus est sanguis ex vena humeraria. Mirandum est de hoc auctore, qui à fundamento quod assumpsit lib. quarto de Ratione victus sic discedit: ibi enim tradens rationem, ob quam in apoplexia axillaris vena & non humeralis est secanda, dicit, q

cit, q̄ in omnibus acutis paſſiōibus, venæ axillaris ſectio præſtat: cum pleuritis verò ſit acuta paſſio, cur hoc non obſeruat: In pleuritide verò minus conuenit ſanguinis miſſio ex externa vena, quàm in apoplexia, quæ cerebri eſt paſſio: quod quidē propinquè reſpicit vena humeralis, ſed de iſſiam cap. de apoplexia.

AD purgandum pleuriticum, facit caſia & manna: quibus acceptis non illicò dabis cibum. quicquid Comm. ſecundo de Ratione victus morneat Muſa, quem aduertitſe præſtaſſet, q̄ Gal. ſecundo lib. de Alimentoꝝ facultatibus pro certa lege obſeruandum dicit, ne ſtatim iſſe quæ aluum deſciunt aſſumptis, ſumatur cibus. Loquitur verò de prunis Gale. quæ non minus nutrimentoſam ſubſtantiam habent quàm caſia. Porro ſi ventriculus eſt multum inanitus, pauco tranſactō interuallo poteris his mitibus medicamentis acceptis cibum porrigere, nimirum ne famelicus venter ex plus æquo coquat, & in ſe detineat: quòd ſi ab eſuritione ventriculus multum abeſt, ob id ſcilicet quòd multis humoribus eſt pergrauatus: nō ſolum ſpatium vnius horæ ab eorum aſſumptione quòd multi faciūt obſerues, ſed & duas & tres horas potes cibum diſferre, quātum vero hallucinetur Muſa: qui ſolum ſpatium vnius horæ aſſumptis fortibus medicamentis, in eadem parte dicit expectandum: ex iſſe quæ in Enchiridio dixi ſatis innotefcit. Sed ad inſtitutum recurrat ſermo. Cæterum, rhæ barbarum etiam vtiliter pleuriticis propinatur: quòd & in ſubſtantia tutò poteſt adhiberi. Quòd ſi qui pleuritide eſt correptus, fortis eſt: & clemētibus medicamentis eius non paret alius, fortiora pharmaca exhibere poteris: purgabis biliōſos humores electuario roſaceo, electuario de ſucco roſarū, electuario de prunis: quid lenito per venę ſectionem dolore: hæc times, qui vides

Hippocratem, vexante dolore, per exordia exhibuisse veratrum nigrum, vel peplium, & Galenum medicamentum ex colocyntide paratum, non inficior tamen: quod pleuritici nimis caute sunt purgandi: quia pleuritidis morbus acutus est: & in ijs raro medicamentis purgatorijs esse vtendum, decantauit Hippo. Cæterum notandum est: quod medicamentū ex colocyntide quod proponandum dicit Gale, debet esse ex elleboro & non ex scammonio paratū, ex hac parte multicōtendunt elici, securius medicamentum esse elleborusquam scammonium. Sed iānchoc nō colligitur, nempe vt infra declarauimus, quia humores crassos & non tenues volebant Hippo. & Gale. euacuare. Ob id peplium & veratrum scammonio prætulerunt, non enim sic crassos humores euacuat scammonium, ac veratrum, & hæc clarius videas perpende quæ Hippo. dicit: quippe ait dolorem sedant peplium, & elleborus, sedant quoq; alia quæ expurgant medicamenta. Verum omnium quæ nouerim viderimq; hæc potissima existunt. Vide quod Hippoc. non tam trutinatus est medicamentorum potentiam, quam vtilitatem, quam experientia cognouerat, in eadem parte dicit quod elleborus, tum melius, tum ad iudicationem iuuantius quam peplium ventrem soluit, sed flatus minus discutit, ex qua parte videtur colligi, Hippocratem cum dolorem qui sub sepro sunt curam tradidit, non solum doloris qui ex inflammatione oboritur curationem tradidisse, sed etiam eius quem ventositas excitauit. Ad curandum enim dolorem ex ventositate genitum, præferendum esse peplum elleboro ex suis dictis colligitur, quod si Gale. textū non exposuisset, quis forsā contenderet, quod elleborum propinare non præceperit, Hippo. in dolore quem calida recens produxerit inflammatio, Sed in dolore à frigidis humoribus

humoribus orto, atq; cū ab ijs & a ventositate & inflammatione producitur dolor, cuilibet doloris generi remedium ad mouisse, dolori ex inflammatione producto venæ sectionem, ei quem crassus excitauit humor el leborum, ei quem peperit ventositas & fomentis non propulatur peplum, diceretq; artificiose non causam producentem dolorem, sed locum distinxisse Hippoc. quoniam si inflammatio magna dolorē gignit, etiam si sit sub septo transuerso ex consensu in parte quæ est supra septum transuersum inuehit dolorem. ijs verò videtur astipulari Alexander Trallianus, qui secundo libro capite de Pleuritide ait. Si nō bileus, sed potius pituitosus, aut atrabiliaris succus abundarit, obtemperandum erit in medellarū viū præceptis Hippocratis, scilicet herbam exhibēdo, vel veratri nigri farinā. claret hinc Alexandrum suspicatum fuisse in solo dolore quem produxerint, crassi humores Hippocratē suā phar-
ma-
ca laudasse: in eadem parte, magnopere laudat Alexā-
der scammonium, ad purgandum in pleuritide, cuius causabileus est humor. Ait enim non tam caloris est
potentiæ, atq; cætera charartica, si omnia hæc bene dis-
picias, videbis clare quare peplum, & veratrum, scam-
monio prætulerunt Hip. & Gal. quia voluerunt, scilicet
crassos humores euacuare: nec me præterit, qd Aetius
& Paulus, securius medicamentum censuerunt ellebo-
rum nigrum, quam scammoniū. Ait quippe Aetius ser-
mone tertio, primæ partis, nullum medicamētum pur-
gatorium sic nocere stomacho, atq; scammonium, in
eodem sermone, capi. vigesimo septimo ait. Veratrum
nigrum maximè idoneum esse vīceribus. Si purgato-
rio medicamento opus habent, id ipsum etiā dixit Pau-
lus. Est verò annotandum, quod in eadem parte dicit
Gale. quod quo ad tempus operationis, medicamenta

non debent habere controuersiam, ita ut vnum nō multo antequam aliud vacuet, verum si in tempore vacationis non est tanta distantia, bene licet. Si enim de eodem tēpore exquisita loqueretur, vix duo medicamenta simul exhibere liceret, quādo vix sunt duo, quę idem tempus pręfigant. controuersiam verò quam parte citata & libro quibus medicamentis sit purgandum ponit Gal. est ut quando vnum incipit aliud desit, nō est enim controuersia si vnum medicamentum aliud quomodo libet antecedit, est etiam subnotandum, quod sæpe medicamenta, quę in tempore purgationis longo intervallo distant: exhibemus. nimirum si præter vim purgatoriam, quod remisse purgat aliam vim habet quę medicamento fortiter purganti potest esse vtilitati, hoc verò nomine rhabarbarum cum scammonio vel colocyntide optimè miscetur: nimirum quia vim habet aperienti, & vi stiptica fortia hæc medicamenta frenandi, eademq; causa casia nigra non incongruè agarico vel scammonio miscetur, quę & mollia reddit viscera, suaq; lenitudine scammonium non sinit deorbitari, tegitq; ventriculi internam membranam: ne ab acuto medicamento laceßatur. Hoc considerans Gale. miscuit aloem & scammonium in pilulis de aloe, quas primo de medicamento localibus concinnat: non ut augeret aloes operationem, sed ut alia vi scammonij & colocyntidis felicior operationem redderet: q; si quis contendit, medicamenta quę tanta intercapedine distant, nunquā esse miscenda, & simul exhibenda, dicat cur Gal. aloem & scammonium viribus tam disparia miscuit: sed dices, in pilulis esse medicamenta tam vnita, q; separari non poterunt: dicam etiam semper esse in nostra manu, ut antequam varia medicamenta porrigantur, optimè misceantur. In pilulis enim & medicamentis quę aliquid vehementer

vehementer infrigidans non habent, non legimus fermentationem Galenum expectasse: sed de his alijs plura: quæ vel ob hoc solum hic appingere placet, quod sunt multi dicta Galeni sic interpretantes, quod absurdum putant & agaricum cum rhabarbaro miscere.

Quartum remedium quod aduersus pleuritidem valere diximus est cucurbita, quæ vacuata abundantia parti dolenti apposita: eademque parte scarificata præsentaneum auxilium ægrotanti exhibet: ait enim Alexander secundo lib. cap. citato, auspicato satis multos hoc remedio fuisse usos. Vidi etiã ipse multos pleuriticos quibus anceps erat salus et dubia: ne dictæ desperata, cucurbitæ adhibitione: & scarificatione mirum in modum fuisse leuatos, atque solius summi partiscarificatæ synapismum ad mouere: cuius effectu rarenter sum frustatus. Porro ab hoc remedio & à cucurbita minime abstinuit Celsus, qui quarto libro cap. sexto ait. Si leuior siue veustior casus est, vel superuacaneum vel scilicet id auxilium est, sit per venæ sectionem, confugiendum ad cucurbitas est, antequam summa cute incisa, recte etiã synapi super pectus imponitur, donec vlcera pustulasque excitet. Cæterum non solum post decimum aut quartum decimum diem, ut Paulus monet, hoc auxilio est utendum. Si enim plenitudo non est, & alijs fuisse usus vacuationibus, tuto & antequam septimum potes cucurbitas ad mouere.

Sextum remedium est balneum, quod communè. tertio, de Ratione victus laudant Hippo. & Gal. sed loco balnei potes ad mouere fomenta ex camemela, & fœnogræco & meliloto & caricis & anetho.

LIBER SECVNDVS DE ASHIMATE.

Vi citra febrem dense respirant, qualiter faciunt qui velociter cucurrerunt: ab accessione hac medicis græcis ashmatici: latinis anhelosi appellatur: vt Gal. dicit septimo Localium. Porro tertio libro de difficultate respirationis, dicit omnē difficilem respirationem in qua spiritus multum densatus est, Hippocrati dici anhelationem. Ceterū in septimo Localium ait. Ashmaticos orthopnoicos ab alijs vocari. Propterea quod ad thoracis proportionē, omnino totum corpus rectum habere coguntur: ob timorē suffocationis, verum vt elicitur ex ijs quæ ipsemet autor, secundo Prorrheticorum ait. Ortopnea nō tam morbus est, quam symphoma, quod non solum ashmaticum affectum qui citra febrem est, solet comitari, sed etiam peripneumoniam, & grauē anginā, morbos febrium non expertes, causam autem ob quam difficilime respirant, cogantur rectum pectus habere, in eadem parte ipse clarissime explicat. Sic dicens vocant omnes orthopneam, illam difficultatis spirandi speciem, in qua iacentes suffocantur, & vix recto thorace sufficiunt, nihil dilatato dorso. nam cum aspera arteria principium à gutture habens in pulmonem diuidatur, quoties quidem thoracem cum collo rectē extendimus, arteriam ipsam dilatari contingit, atque etiam quæ ex ea in pulmones distribuuntur propagines omnes, atq; interim regionem augerieis internā, ob id sane & in peripneumonijs orthopnea fit, & in appellatis ashmaticis affectibus, ob id ipsum & in grauissima angina. Hæc Gale. quæ aperiūt causam cur erecto thorace facilius sit respiratio, & indicant plane orthopneā esse ashmatis peripneumoniæ & anginæ

& anginae symptoma. Cæterum causâ veri ashmatis est humorum crassorum ac viscosorum multitudo pulmonis bronchijs infarcta, vel tumor durus, vel crudum tuberculum iuxta bronchia, in bronchijs autem debet esse infarctio. Nam si in parvis arterijs est, difficultatem respirationis non producit, ut ibidem Gale. Antipatri morbi probat exemplo. Cæterum solet tumor abcessui similis producere difficilem & densum spiritum, ut septimo Localium, dicit Gale. difficultas tamē hac ad asma non refertur, quoniā ut Aeti. ait, sermone quarto, secūde partis. cap. quinquagesimo septimo, si tumor abcessui similis in pulmone est necessario febris consequitur, qui proprie ashmatici vocantur in totū febrem non habent. Cum vero hāc auctoritatem citet Fuchsius. Miror cur ashmatis causam dixerit esse tumorem abcessui similem. Cæterum cum pus in pectore necessario febrem producat, non est assentiendum Auicennæ qui dixit ex eruptione puris fieri asma, idē insinuauit asma generari ex humore in parvis alterijs pulmonis contento, quod non succinit ijsque Gale. quarto de Locis, dixit. Si enim crudum tuberculum in parvis arterijs non generat asma, humor non generabit dicit etiam Auicenna, quod fit ex siccitate pulmonis asma. Sed videtur, quod citra febrem vel humoralem, vel hecticam, non possit esse tanta siccitas in pulmone, quæ orthopneā gignere possit, quod si tanta siccitas possit esse absq; febre, est ex causis rarenter contingentibus. Ideo hāc causam non expressit Gal. Porro aquam in pulmone ponit Auicenna quæ difficilem ait generare anhelitum, huius morbi mentionem fecisse Gal. non memini. Hippo. vero libro de Internis affectionibus aquam intercutem dicit fieri ex hoc quod pulmo aqua repleatur. Sed si bene aduertis, qui hęc scripsit, allusit eorum sententię, qui

potum ad pulmones ire docuerunt, partem enim potus ad pulmonem deferri Plato. dixit in Timæo, & Hipp. lib. de Corde. Si vera est attitulatione asseruit esse vero hanc Hippocratis assertionem, Plutar. & Gellius dicunt. Atqui Gale. nunquā hoc de Hippocrate sensit, dicitq; lib. octauo, de Decretis, & Platonem noluisse, vt multi putāt, totum potum ire ad pulmonē, sed partem. Porro si aqua in pulmone aggregatur, ita vt nec pulmonis assiduus motus, nec pectoris vegetus, calor hoc possit impedire. Dicemus sub pituitoso humore asthma producente hanc causam complexum fuisse Galenum. Animalibus verò dissectis in pulmombus aquā vidisse non recordor. Ex ijs quæ hucusq; diximus patet in plura se extendi orthopneam quam asthma, si quidem orthopnea potest esse cum febre, vt parte citata de Protrhe. & quarto de Ratione victus, Gal. dicit, Aetius vero proprio cap. videtur insinuare. Asthma ab orthopnea nulla re differre, quia vero in presenti parte de anhelatione tractamus, quæ vtiā explicatū est, morbus est anhelitum difficilem reddens. Est notandum quod operatio anhelitus est voluntaria, quod si tertio lib. Aphoris. Aphor. vigesimo tertio dictum est, neminē posse anhelitum cohibere, dictis non contradicit, quoniam Gale. in hac parte solum voluit, quod si viuendum est, q̄ non possumus membra anhelitus obtegere vti cetera membra possumus: dicens quippe posse nos alia membra à frigiditate defendere, subdit anhelitum nemo potest cohibere, ac si clarius diceret, mēbra anhelitus non possumus defendere à frigiditate, quando necessum est respirare, & respirando ambiens aer non potest nō attingere anhelitus mēbra, hoc annotare placuit, quia multi putant diuersum hac parte quam alibi à Galeno esse dictatum.

Curant

Curant asthma sanguinis missio, humorum attenuatio, eorūq; expectoratio, purgatio, vnguenta, emplastra, vñtio.

In propria anhelatione quam crassus humor producit, rara sanguinis missionis est necessitas: ideo Aeri. & multi alij sanguinis missionis non meminerunt. Cōtingit tamē, suppressis mensibus vel hemorrhoidibus vel alia cōsuetā euacuatione detenta, hunc morbum produci: cui optimē suppetias prestabimus, sanguinem euacuando: adde q̄ contingit infarctionem crassorum humorum esse in pulmonibus, & per totū corpus sanguinis redundantiam. Vñ igitur expetente, & necessitate incumbente, vt Paulus monuit, in primis vena est aperienda: aperies venam malleoli si menses vel hemorrhoides sunt suppressa: aliās, tundes venam cubiti internam.

Humorū attenuatio fit pharmacis incidētibuscitra vehementem calfactionem, vt Gale. dicit lib. de attenuante victus ratione: & Aetius citata parte: crassi enim & tenaces humores, à vehementi calore viscosiores redduntur, glutinosiq; & vt difficulter auelli possint. Cæterū, medicamenta quæ valde refrigerant vitanda sunt, vt septimo Localium Gal. dicit. Omnia enim crasse faciunt, & cogūt, ac coaugmentant humores, eosq; agrè eluibiles reddunt: in qua parte semen lini tanquā valde refrigerans noxium esse asthmaticis ait: ait etiam q̄ adstringentia medicamenta vitentur. Non igitur exhibeas electuarium de margaritis, & alia id genus, quæ practici Nicolaum describentem cōfectionem de margaritis & anhelosis laudantem sectantes commendant. Cæterum, attenuat syrupus de hyssō

po, syrupus de prassio: attenuat & scindit oximel, facit decoctum liquiritiæ, carycarum, hyssopi, origani, calaminthæ, adinanthi elenij. si nimis viscidus est humor, miscebis nonnihil oximellitidis: facit diairis, diacalamintha: expectorationem etiam adiuuant, vapor rerum calidarum, & suffitus. Cæterum est norandum, q̃ medicamenta quæ lambendo sumuntur, per tēpus debet ægrotus in ore tenere, vt sensim & paulatim ad pulmones defluant: hoc elicitur ex ijs quæ dicit Gal. quarto Metho. ex qua fit palam deerrasse Gradensem, qui cap. de sanguinis reiectione dixit: q̃ qui dicta medicamenta sumit, debet pectus versus anteriore partem flectere: sed iam hunc errorem in Enchiridio taxauimus. Subnotare etiā placet, quòd si asthma ex catarrho ducit ortum, eisdem machinamentis quæ aduersus catarrhum laudauimus, debes vti: itaq; debes caput roborare, & fluxū cohibere, vt cap. de catarrho dictum est. Nec silentio inuoluere volo, quòd Hiero. Cardanus decimo octauo libro de Subrilirate, pro magno remedio suū inuentum laudat, quod habet semiunciā succi ozimi, & medium scrupulum croci.

AD purgandum singulare medicamentū est agaricum, prodest diaturpetum, pilulę de agarico, pilulæ vocatæ sine quibus.

Lines pectus vnguento de althea, facit oleum irinum, emplastrū zacariæ, cui miscebis oleum de amigdalibus amaris, vel oleum rutaceum: ijs oleis vel vnguentis miscebis carycas, puluerē iris & bdellium & facies emplastrum. Cæterum, aliquando sunt adhibenda malagmata quæ vlcerent, & humores crassos attrahant, cui rei seruit synapismus.

Quomodo

Quo modo sit vltio facienda citato cap. docet
Aerius : raro tamen ad hoc auxilium confu-
giunt medici.

DE PERIPNEVMONIA.

Peripneumonia autore Gal. primo lib. ad
Glaucnem, est pulmonis inflammatio:
Aerius addit cum febre acuta: forsan vo-
luit à solis humoribus calidis peripneu-
moniam oboriri: etenim de peripneu-
monia tractans, alios humores quàm calidos peripneu-
moniam producere non insinuauit. Contrarium credo
sensisse Hippocratem lib. de morbis cū dixit: peripneu-
moniam nunquam esse cum febre ardente: voluit for-
san quòd à bileo humore peripneumonia nō nascitur,
quod quarto de causis pulium Galenum videtur do-
cuisse, quorū sententiæ accessit autor finiti medicarum:
qui pulmonem inflammatione non posse affici dixit,
credo illū intellexisse de inflammatione ex calidis hu-
moribus orta: verum quarto de locis Gale. non inficia-
tur biliosum humorē peripneumoniā gignere. Auerr.
etiam quarto Collig. abile dicit pulmonia creari, neu-
tquamq; posse à pituita: à qua sententia longè absuit
Auicenna, qui dixit plurima ex parte peripneumoniā
ex pituita produci. Huic sententiæ videtur suffragatum
fuisse Gale. parte citata, & secundo de locis, cum ait in
lateralis dolore, sæpenumero magis biliosum sputum
in peripneumonia magis pituitosum sequi consuevit.
Insinuauit nempe, pleuritidem vt plurimum à bile, peri-
pneumoniā à pituita produci: refert quippe sputum
morbi causam. Porro si peripneumonia iuxta Auicen-
nam plurima ex parte à pituita proficiscitur, nō est cur

ille diceret, rubedinem malarum esse notam peripneumoniam. Sed si grediamur ad auctoritatem Galeni, quæ ut diximus, habet quod in peripneumonia eiectionatur sputum pituitosum: cui sententiæ non reluctatur quod dicit septimo lib. Aphor. commento Aphor. quibus in alui profluuijs excrementa spumosa sunt, ubi dicit rarius expuere spumosum, qui peripneumonia laborat, quam qui pleuritide: quoniam ob maiorem efferuescentiam quæ est in pleuritide, quam in peripneumonia, spumosum in illa expui magis contingit: mitto quod per arctiores anfractus, in pleuritide sputum egreditur, quod ad minores partes bullas conficientes magis potest reduci, neque ipse difficulter concedere, quod in peripneumonia quæ a sanguine pituitoso oboritur, sputum sit spumiosius quam in pleuritide, quam pallida bilis produxit: quoniam ipsemet Gal. sexto de vulg. cõmen. quarto, spumans sputum esse pituitosum sicut pallidum biliolum dixit: ubi insinuat supra pituitam spumans sputum attestari plurima ex parte, quod in prognos. & alijs multis partibus etiam fuit professus. Dictum igitur Aphorismi citati intelligendum est, cum ab eodem humore pleuritis & peripneumonia oboriuntur. utcumque sit, videtur dicto Galeni adueriari Razes, qui sputum spumosum ponit inter signa peripneumoniam. Idem vius est insinuasse Aetius, qui proprio cap. ait. Si quid effertur spumosum est ac biliosum, & aliquando cruentum Hipp. etiam lib. de Diebus iudicatorijs, fit titulus non ementitur, saluam albam & spumosam spuere, qui peripneumonia laborat dixit, & hoc inter initia, sed de sputo laetens, hoc de pulsu est annotandum, quod peripneumonicorum pulsus est mollis, ut quarto de causis pulsuum dixit Gal. Cæterum si tumor pulmonis induratus est, ut aliquando contingit, pulsus est durus, ut quarto de praes.

de præſagatione ex pulſibus ipſe dixit, in qua parte inſi-
 nuat heretypelā pulmonis, quia ſiccus morbus eſt pul-
 ſum habere durum, conſidera hæc, quæ diſtis Auicē-
 næ & aliorum non quadrant. Cæterum an peripneumo-
 niam commitetur dolor in quaſitione dignum eſt, quo-
 niam non omnes autores conuenire video. Porro Ra-
 zes inter ſigna peripneumoniae ponit thoracis dolorē,
 Gale. tertio libro, de Ratione victus dicit, pleuritis do-
 lorem in latere habet, peripneumonia non habet, hæc
 controuerſia vt in Enchiridio diximus, ſic eſt diluenda,
 quod ſi ſolus pulmo inflammationem habet, nullus tho-
 racem vexat dolor. Si verò cum pulmone inflammatae
 fuerint eius membranae, quæ cum thorace ſecundum
 longitudinem ſunt connexæ, dolor in pectore ſentitur.
 Cæterum hoc eſſe ad claſſicorum autorum mentē Ae-
 tius declarat, cū dicit peripneumonia eſt inflammatio
 pulmonis cum febre acuta, cōſequitur autem peripneu-
 monia affectoſ thoracis grauitas, abſq; dolore, quod ſi
 pelliculæ ipſius quæ cum thorace ſecundum longitudi-
 nem ſunt cōnexæ, ſint inflammatae, etiam dolorem per-
 ciipiunt. Cæterum videtur inſinuare Gale. quarto de Lo-
 cis, quod citra pellicularum inflammationē dolor poſ-
 ſit pulmonem infeſtare. Ait nempe à ſexta neruorum, à
 cerebro coniugatione pulmones, neruos tenues recipere,
 qui intrinſecus nō penetrant, ob quod pulmonis do-
 lores ſunt remiſſi, conſtat igitur quod inflammato pul-
 mone, horum neruorum ratione aliquis dolor licet re-
 miſſus poſſit ſentiri. Porro quia pulmonis ſenſus exi-
 guus eſt, ob id dixit libro de difficultate reſpirationis,
 parum abeſt quod pulmo ſit ſenſus expers, & in Com-
 men. tertio, Prognof. dixit, pulmo non ſentit vel diffi-
 culter ſentit, inſinauit in hac parte Gale. tam exiguum
 eſſe pulmoni ſenſum, quod parum abeſt quod non ſen-

tiat. Porro quod libro Coacarum pranotionum Hippocrati ascripto dictum est. Peripneumoniam & pleuritidem ante pubertatem non fieri, rationi & experimento prorsus contradicit. Est verò hic annotandum, quod vt Gal. dicit sexto Vulg. comm. sexto, est optima permutatio, ex peripneumonia in pleuritidem. Transít enim malum ex nobiliori membro ad minus nobile, qd si succedit pleuritis peripneumonia non ablegata, pessima res est. In eadem parte dicit Gale. quod phrenitis sanat veterum, & quod phrenitis prauè in veterum vertitur, huic autoritati, & alijs quæ idem sapiunt multi annis: dicunt, phrenitidem in veram lethargum cõmutari. Idem videtur insinuasse Aeti. cuius sententiam cap. de Phrenitide, ipse retuli, sed non mirum quod quis velletur, Galeno non placere, quod phrenitis in veram lethargum transeat. Nã primo Prorr. cõmento textus: phreniticis mala deiectio: ait, non credibile esse ob humoris naturam archecratem phreniticum in veterum vel cataphoram incidisse, sed ob virtutis omnimodam prostrationem, iuxta hæc quæ in hoc commento dicit Gale. quis exponet auctoritatem vulga. iam citatam: dicit enim veterum succedentem phrenitidi esse malum, quia indicat extinctionem virtutis, longè videmur ab instituto diuagari, sed quia incepimus rem magis aperiamus, videtur etiam, quod etiam si fieri posset, quod phrenitis in lethargum verteretur, quod succedens lethargus nõ sit perniciosior præcedenti phrenitide, quãdo phrenitis non mitius, nec segnius, nec rarius hominem perneceat quam lethargus. quid vero obstat, quod credamus, quod non de vera phrenitide quæ inflammatio est, sed de delirio ex humoribus in cerebro accensis orto Gale. intellexerit, nisi quis suffusus ipsa quæ cap. de phrenitide citauimus: dicat, veram phrenitidem solum
esse in

esse inflammationem velaminū cerebri, & lethargum affectum ipsius cerebri, secundum hæc dicere posset, phrenitidem sanare lethargū, quia fit transitus ex parte principe ad minis principem, quod contingit cum humoresquæ lethargum producebant: accenduntur & accensi cerebrum dimittunt, & velaminibus adherent.

CVrant peripneumoniam sanguinis missio purgatio, medicamenta excreatum adiuuantia & pharmaca quæ forastrahunt.

Sanguinis missio inter initia est facienda, dum modo aras & virtus non reclamant, mittendus est autem sanguis ex vena axillari, vt tredecimo Metho. Gale. dicit. Porro iuxta aliquos in anathomæ versatos, in qualibet peripneumonia, ex axillari sinistra est mittendus sanguis, quia dexter cordis sinus, à quo venæ pulmonis oriuntur, in sinistrum parietem venæ cavae interitur, qui per axillam incubitū excurrit, sunt vero alij qui asseuerant, ex nulla axillari posse sanguinem educi ex pulmone, neq; à cordis dextro sinu, solaq; ratione plethoræ his locis affectis venam secari, quod si solum ob plenitudinis causam secatur vena ex vtraq; axillari eoque mittitur sanguis, vt Aetius faciendum esse docet. Porro Hipp. libro de morbis tertio, si e mentita non est attitulatio, non solum ex brachijs, sed ex naso & lingua iubet sanguinem in peripneumonia mittere, quod ad prohibendum fluxionem à capite forsan laudauit.

PVrgatio aliquando fit cum pharmaco, aliquando cum clysteri, etenim Aetius fortissimo clysteri, quod constat ex colocynthida & nitro & melle purgat eos quibus ob virium imbecillitatē sanguinem

mittere non licet, licebit etiam aliquando porrigere pharmacum purgans, & hoc nonnunquam inter initia ad reuellendum scilicet & euacuandum nimirum cum sanguinem mittere non conuenit, facit singulariter agaricus, pilulæ de agarico, si biliosus est humor electuariū rosaceum mixto rhabbarbo.

Faciunt expectorare quæ cap. de pleuritide diximus, iuuat mel in pastillos redactum, cui in decoquendo inspersa sint hyssopus & calaminta quæ tenuiter trita. Porro quia pulmo mēbrum spōgiosum, & ut ita dixerim carnis fungosa est, cui humores peripneumoniam producentes tenacissime adherent, ob id medicamenta quæ ad adiuuandam secretionem adhibentur efficacioris potentia, quam quæ adhibentur in pleuritide debent esse. Caterum quæ multum humida sunt, præter hoc quod pigre expectorare faciunt, pulmoni sunt noxia, ut Aetius dicit, ob quod monet ut potius exiguus sit quantitas.

Forastrahunt pectori admota, ut Gale. ait vnde cismolibro Methodi, qui quidem monet, ut nullatenus medicamenta adstringentia ad curandam peripneumoniam pectori admoueantur, dicit enim longe quidem magis in pulmonis phlegmone abstinendum, ab adstringentibus est, quando in eo ipsis quoque relaxantibus admiscendum aliquid acrium quodam modo & euidenter calfacientiū, est, quippe forastrahere quam reprimere in eo debemus, itaque etiam cucurbitula vtiliter usque qui sic laborant: si prius sint vacuati: applicabitur. Hæc Gale. ex quibus elicitur, errare Haliabatē, & cæteros omnes qui medicamenta reprimendi vim habentia, in principio peripneumoniarum applicant, etenim
per exor

per exordia medicamenta adstringentia non tam res-
pellunt humorum ad pulmones affluentia, quam humo-
res qui in pectore sunt ad pulmones transfundunt. Porro
si in principio periculosa sunt hæc medicamenta, &
in reliquis temporibus non conueniunt, relinquitur ab
eis semper esse abstinendum, quare non tutum iudico,
subscribere Auicennæ, qui proprio capite ait, in peri-
pneumonia quæ est ex colera rubra, confert extina-
ctio vltima cum succis vehementis frigiditatis, sicut ho-
lerum herbarum & fructuum, verum hæc nec intus nec
extra esse ad mouenda, ea quæ ex Galeno & Aetio pro-
didimus palam ostendunt: non tamen volo inficiari, qd
Hippo. libro tertio de Morbis, dictis Auicennæ videtur
suffragari, qui etiam libro de Internis affectionibus, me-
dicamenta multa frigiditate pollentia in thorace peri-
pneumonia correpti, esse ad mouenda dicit, res sane vt
vidisti Galen. dictis maximè aduersa. Sed iudicari an
quæ citato libro dicuntur Hippo. sapiant myroticia.

DE SANGVINIS REIECTIONE.

Anguinis reiectione, vt septimo Localiū,
Gal. dicit, fit vel ex vasis alicuius apertio-
ne, vel ruptura: vel erosione. aperitū vas
vt ipse quarto libro de Locis, scripsit cali-
dæ dispositiones veluti calida balnea: ca-
lida regio: anni tēpuseiūmodi, similiter quoq; alimen-
ta & potiones. Rruptionis verò causa est vehemens mo-
tus: aut humorū abundantia, qui vel per se vel vna cum
crudo, & frigido, & flatuoso spiritu venas extendunt,
atq; quo modo flatuosus spiritus vasa extendēs solet es-
se rruptionis causa. Sic etiam frigiditas venas frangit, vt
sexto Vulgarium, Hippo. dixit, frigiditas tamē, vt quar-

to de Locis disseruit Gale. ruptionis per se non est causa, sed quia venarum tunicas frigiditate sua duras & extendi contumaces reddens, ut rumpantur paratiores efficit. Cæterum reiectatio sanguinis, aliqua dictarum causarum interueniente, vel à pectore, vel à pulmone, vel aspera arteria, vel faucibus, vel gingiuis fit. Quo modo verò sit dignoscendum, ex qua parte sanguis reiectetur, copiose Gale. quarto de Locis docet, hoc tamē annotare placet, quod licet multi pro certo teneant, sanguinem spumosum ex pulmone esse, & qui spuma caret ex alia parte profilire, quod hoc nō est semper perpetuum ut ait Galen. septimo libro. Aphorismo. commento trigésimo,

SAnant sanguinis reiectionem, venæ sectio, purgatio, medicamenta quæ caput roborant, & exiccant medicamenta quæ auertunt, pharmaca quæ adstringunt, vel glutinant, vel renutrient, medicamēta quæ stupefaciunt, nec non medicamenta quæ expurgant,

QVia ex sanguinis reiectione facile excitatur phlegmon, qui cum præhendit ferme insanabilem gignit morbum, ut quinto Metho. Gal. dixit, ob id autores ad antevertendum malum, reuulsione causa, ferme in omni sanguinis expuitione mittunt sanguinem, in ea enim quam sanguinis produxit abundantia, nemo est qui ignoret venam esse secandam. Cæterum misit sanguinem Gal. ut ille dicit, quinto de Locis in sanguinis expuitione, quam membrorum thoracis frigiditas procreauit, idem esse faciendum, in ea quæ producit destillatio in eadem parte inuit, omnia hæc æmulatus est Aetius, qui sermone quarto secundæ partis, in sanguinis reiectione à catarrho producta, & in ea quam

eaquam membrorum respirationis frigiditas produxit, sanguinem esse fundendum docet. Porro de hac reiteratione, quam frigiditas produxit, aut euestigio venam secare conuenit, secundaria facta detractio, eadē die, & postridie, similiter videre licet, vt paulatim euacuationē faciamus, & vrad contrariū diuersio fiat, cuiusē gratia venæ sectio adhibetur, in hac parte aliquibus videbitur insinuasse Aetium, diuertendi solum causatum di venam in sanguinis expuitione à membrorum thoracis frigiditate orta, sed præter hanc causam est alia, vt scilicet venæ quæ tēse sunt, sanguine vacuato relaxentur. Cæterum si ex erodentibus humoribus sanguinis reiterationatio proficiscitur, diuertēdi & humores attemperandi causa sanguinis missio solet iuuare. Ante verò quā sanguis extrahatur, si paucū sanguinem æger habet, ægrū purgabis, & probo alimento eum reficies, vt ex ijs quæ quinto Metho. Gale. dicit colligitur, non ergo semper perpetuum censeas, inter initia morbi, securius mitti sanguinem, nec semper seruandum iudices, existente sanguinis missionis, & purgationis necessitate, à venæ sectione esse auspicandum. Cæterum in qualibet sanguinis expuitione, si vires non constant, à sanguinis missione est abstinendum, hunc scopum aduertens Gal. quinto Metho. mulieri quæ iam quatrimum propter catarrhum multam inedia tulit, noluit venam incidere, verum nonnunquā diuertendi causa sanguinis pauxillum extrahimus, in ijs qui ob inedia vel largam sanguinis expuitionem euacuatione non egent. Ait enim Aetius citata parte in expuitione sanguinis ex pulmone incidere statim venā oportet, ac sanguinis reiteratione reiterare, bis etiam autter, paulatim diuertēdi gratia, nō enim euacuatione indigent, tales nimirum ab affectione ipsa euacuati. Cæterum quam venam in expuitione

sanguinis secare conueniat, nondum expressimus. inter-
nam dicit Gal. & Aetius, quam verò. non explicant mul-
ti: nunc dextram, nunc sinistram, in sanguinis reiecta-
tione quæ fit ex pulmone tundunt, aliqui tamen inxi-
rationi anathomica, quam superiori capite prodidi-
mus, semper sinistram esse tundendam asseuerant. Por-
rò si menses vel hæmorrhoides sunt suppressi, venâ ma-
leoli tundes, procurabisq; hæmorrhoidum apertionem,
atq; in viris pectoricis, quibus ob sanguinis abundan-
tiam hoc malum solet inuadere, secabis venâ antequam
pathema irrepat, vidi enim ego aliquos, in quibus natu-
ra moliebatur sanguinis vacationem, per asperam ar-
teriam, sicuti in alijs facit per vomitum, sic esse apprime
adiutos.

Purgatio est utilis, cum ab acri fluxione hoc exci-
tatur malum, oportet, nempe acres mordentesq;
humores subductorio euacuare pharmaco, pro-
sunt pilulæ de fumaria geminata myrobalanorū quan-
titate, quæ sua frigiditate & vi adstringenti deorbitantiū
medicamentorum vires coercet, hoc Ioannes Mesues
non ignorauit, sed eius interpret tam obscuro & confu-
so sermone eius dicta reddidit, quod oppositum illum
sensisse mihi persuasi, quo factum fuit, vt in Enchiridio
Mesue, crimen interpreti vertendum dederim, hæc sint
hic obiter dicta. Cæterum ad erodentes humores facit
catholicum mixto rhabarbaro, iuuat confectio hæmec,
nec inutilis est diasena mixto electuario, rosaceo, pur-
gatio vero quæ cum clysteri fit, in omni sanguinis ex-
puitione iuuat, diuertit optimè & ad hæc acres humores
ad pulmonem fluere paratos solet euacuare, sic Galen.
quinto de Locis, clyster forte adhibuit cuidam mulieri
quæ ex distillatione calida expuebat sanguinem.

In ea

IN ea sanguinis reiectione quæ ex catarrho fit, optimum est ad auertendum medicamentum fortiter calfaciens capiti applicare, ad quam rem Gale. quinto Metho caputradere iubet, deinde medicamentum quod ex columbium stercore conitat: imponere, ad hunc vsum valet synapismus. Cæterum humore ex capite fluente nullo pingui caput est contingendum, vt in eadem parte Gale. innuit. Trallianus tertio libro, in destillatione calida: caput frigidis medicamentis iussit linire. ad quem vsum oleum rosaceum apponere iubet, verum frigorifica pharmaca humores veluti spongia manu compressa exprimentia, potius videtur distillationem augere quam curare. Cæterum auertit balneum, humores ad partes exteriores trahendo, quod tam in ea sanguinis expuitione quæ fit ex catarrho, quam in ea quæ ex membrorum respirationis frigiditate est orta: parte citata commendat Gal. in hac enim sanguinis expuitionis specie balneum, præter hoc quod reuellit iuuat membra frigiditate læsa calfaciendo. Cæterum si ex aperture oscillorum venarum sanguinis fit reiection, interdicens sunt prorsus balnea, quoniam multum dilatant ora. Porro quemodocumq; sanguis expuatur, prodest crura manusq; calfacienti pharmaco fricare, & artus vincire, hoc verò Scribonius Largus minime præbare voluit, qui sic ait. In sanguinis eruptione vetare oportet, artus constringere, quod pleriq; Medicorum faciunt, ignorantes quod incitatur sanguinis eruptio musculorum compressione quâdòquidem omnis constrictio in vtrinq; partem exiget, æque subiectam materiam, sicut vtrem: si quis mediū laquo contrixerit, animum aduertet in vtrinq; partem excludere subiectū liquorem, hæc Scribonius, quæ non videntur bene esse fulcita, nam aliud est, in vtre re inanimi, aliud in viuenti cor-

pore, in quo constrictio dolorem inducēdo ad partem constrictam aduocat humores.

Medicamenta adstringētia tam intus quā extra adhibita obtrāt osculum apertum, est tamen considerandum, grauiterrare Medicos, qui sine discrimine medicamenta adstringētia pectori admonent, quoniam si apponuntur antequam ad alia fiat auersio, intro sanguinem compellunt, ac venas quę intro sunt implent, vnde sanguinis expuitio adaugetur. Cæterum nec postquam facta fuerit reuulsio, in qualibet hæmotoica affectiōe medicamenta adstringētia: quę frigidę potentię sunt, thoraci sunt apponenda, quoniam si ex membrorum respirationi seruientium, frigiditate, sanguinis expuitio oboritur, emplastris calidis non frigidis pectus est obtingendum, quod aduertens Gale. ceratum quod ex rapia conficitur imposuit illi quem pectoris frigiditas in hoc duxerat malum, atq; vt extra calfaciendum pectus est, cum frigiditas est huius mali seminarium, sic medicamenta quę intus exhibentur calfaciendi debent habere naturam, sic Gal. medicamē. diaspermaton sic affectis porrexit, bolus quippe armenia vel lemnia gleba, vel hæmatites lapis, vel pastilli infrigidantes, qui in omni sanguinis expuitiōe sine discrimine à Medicis propinantur, frigefaciendo pectus plus offendunt in hac sanguinis expuitiōe, quā iuuant. Illud etiam quod septimo Localium Gale. dicit summe est considerandum, quod cum adhibentur medicamenta adstringentia, miscenda sunt illis congruenti mensura medicamenta tenuium partium, vt adstringentibus viam struent, ac præparent: si hoc bene perpendis, bolum armeniam solam, aut terram lemniam, vt multi faciunt nō propinabis, sed admiscebis aliquod medica

medicamentum calidum, quod distributionē adiuvet. Caterum medicamenta quæ renutrient adhibentur, cū ex erosione venarum fit sanguinis reiectio: ait quippe Gale. citato loco, obturatur osculum dilatatum per adstringentia, conglutinatur ruptum per eadem, renutrientur corosa per cibos boni succi, & pharmaca carnem gignentia, gignunt porro carnem medicamenta quæ moderate citra mordacitatem exiccant, cui rei seruit pastillus de electro & de terra lemnia.

Q Via hoc malum magnum periculum minatur, ideo oportet aliquando stupefacientibus medicamentis uti, tunc verò maximè cum à destillatione calida oboritur affectio hæmotoica, cohærent tanè id genus medicamenta fluxionē calidam, humoresq; incrassant, somnumq; conciliant, quæ omnia magnam ægrotantibus præstant opem, ad hanc rem est commendata à Galeno quinto Method. theriaca circiter quatuor menses ante confecta, circa quod est advertendum, graviter errare illos, qui arbitrantur theriacā recentem dicit Galeno stupefactivā, libro enim de Theriaca ad Pamphilianum, vocat theriacam recentē, quæ sextum & trigessimum annum nondum attigerit, absurdum tamen est opinari, illum voluisse theriacam quæ attingit trigessimum annum stupefacere: considerare igitur oportet, quod theriaca ut Gale. dicit libro de Theriaca ad pisonem, plurimum duodecim annorum spacio concoquitur, postquam concocta est, durat in vigore toto illo tempore quod est usq; ad trigessimum & lxxum annū, deinde eius vis iam incipit labefactari. Notandum verò est, quod licet ad fortiter stupefaciendum eligenda sit theriaca quæ circiter ante quatuor menses fuerit confecta, quod & ea quæ octo annorum est non

omnino à vi stupefactoria est immunis, licet remisse tunc stupefaciat: quod verò hoc sic se habeat, elicitur ex his quæ de Philonio duodecimo Method. dicit Galenus ubi ad decimum vsq; annum: Philonium stupefacere insinuat, quod si dicis, libro de Antidotis, dictasse Galenum, Marcum Antonium vsum fuisse theriaca: elapsis duobus mensibus ab eius confectiōe, quia optimū habebat cinnamomum, credo Marcum Antonium non solum calfactionem sed stupefactionem etiam à theriaca exoptasse, debuit forsan distillationi vel aliæ simili affectioni obnoxius esse, ideoq; utebatur theriaca, in qua vis opii non erat extincta, quantumlibet enim bonum sit cinnamomum, non potest theriaca tam breui cōfici, quare non assentiendum iudico Aetio, qui sermone primo quartæ partis cap. nonagesimo secundo ait, spatio vnius anni theriacam optimè concoqui, quantum verò hoc à Gale. dictis desciscat, iam vidisti, putauit Aetius quod ea parte qua à Galeno est dictum, theriacā post annum præberi tuto ad stupefaciendum, veram theriacæ concoctionem indicari. Nam sequenti capitu. dicit Aetius, qui magis viginti theriaca & validiori vi volunt, post vnum mensem ea vtuntur, præsertim ad eos qui à venenosis bestiis mortui sunt, dixerat enim Gale. qui fortem vim stupefactiuā querunt, & post sex menses vtuntur, ille hanc vim ad calfaciendum & venenis repugnandū transulit, quod sane vt prædixi tota diametro Galeni dictis oppugnat, quādo libro de Theriaca ad Pisonem dixit, spatio decem annorū theriacam concoqui, qua parte asserit, quod aliqui quinto vel septimo anno ab eius confectiōe ea vi consueuerunt, aduersus ictus virulentarum bestiarum, vide quam distona sint hæc dictis Aetij, qui numerum septem annorum ad vnum mēsem reduxit, sed vt dixi in hoc lapsus fuit,

DE ARTE CVRATIVA.

175

fuit, quod id quod Galenus dixit de tempore quod effici-
caciùs stupefacit theriaca, ad tempus quo iam est conco-
cta reduxit, omnia verò quæ diximus magna annota-
tione sunt digna, quoniam multi dictis Aetij inheren-
tes dictaq; Galeni non pensculantes, intrepide ubi vis
calfactoria requiritur, theriaca quæ vno anno ante fuit
confecta vtuntur, non sine ægrotantium magno incô-
modo, sed de theriaca hæcenus. Porro ad sistendam di-
stillationem prodest electuariû de papanere, quod ore
detentum cohibet fluxû, expuitionemq; sanguinis com-
peicit, ad idem valent pilulæ de cynoglosa, facit Philo-
nium Romanum & Persicum deuoratum.

Medicamenta quæ pulmones expurgant, cohi-
bita sanguinis reiectione, adhibere cõuenit,
tunc scilicet cum videt Medicus aliquid pul-
monibus quod illos infestat : coherescere, hoc verò ex
tuisi vel respirandi difficultate cognoscitur, ad curan-
da hæc symptioma, exhibet Gale. quinto Methodi,
mel coctum, & theriacam quæ in vigoris est ætate, ex-
purgat mel, & theriaca quæ etiam fluxiones & partem
vnde sanguis fluebat exiccat, ad expurgandum prodest
syrupus de hyssopo, tyrupus de praisio, multa sunt id
genus.

DE EMPYEMATE.

Empyema, vt Gale. dicit libro de tumoribus, puris aggregatio inter pulmonē &
thoracem est, quic afficitur dicitur em-
pyus, nonnulli vero omne membrum sup-
purans vocarunt empyema, alij solū cum
in vlcere suppuratio est, vt in eadem parte dicit Gale.

propriè tamen ille vocari solet empyus, qui in capedine, quæ inter thoracem & pulmonem est pus collectum habet, vt citato loco, & quinto Metho. dictus autor proficitur, verum vt ille secundo prognos. dicit. Quicumq; pus obtinent intus in corpore vniuersum siue contentum in parte affecta inflammatione, siue etiam post eruptionem, nominare tales purulentos licebit, fit hoc malum, vt Gale. dicit quarto libro de Causis pulsuum, cum magna ad costas inflammatio suppurat, interim committitur peripneumonijs, fit etiam quandoq; vt dicit Paulus sanguinis reiectione facto vlcere aut fluxu, ex capite proueniente, & etiam ex alijs partibus, nam ex gutturis suppurata inflammatione hoc solet oboriri malum, vt quinto libro Aphoris. Aphoris. decimo, dictauit Hippo. porro contingit vt Aetius dicit, aliquos citra febrē suppurari, ex seroso aut pituitoso humore, ex reliquo corpore in vacuum thoracis delapso isthicq; putrefacto.

C Vrant suppurationem venę sectio, purgatio, medicamenta quæ maturationem adiuuant, quæ abscessum rumpunt, quæ pus expurgant, quæ exterius mouent, quæ cicatricē inducunt, vñtio vel sectio.

I N quibus inflammatio præcessit, utilis est venę sectio, si nihil impediatur, vt aleuiatio aliqua cōtingat vt dicit Aetius.

H Vmore ex capite vel alia parte delabente, utilis est pharmaci exhibitio, quoniam humores ad pectus decurrentes, alio auertuntur, vnde insigniter iuuatur ægrotus, ad purgandum facit agaricus pilulæ de agarico, si mitius vis purgare pilulæ assayas ret: si potionem ægrotus desiderat, facile tibi erit iuxta humoris

humoris vitium illam adaptare.

A Diuuant maturationem cataplasmata vel emplastra quæ vim habent molliendi, paratur cataplasma ex malua althea carycis palmulis passulis fœnogræco & meliloto, & semine lini, omnia hæc sunt coquenda, post coctionem miscenda sunt cū bdelio, & butyro, & oleo de amygdalis, facit ad idem emplastrum zacariæ, & vnguentum de althea, fit etiam ad tardantes rupturas vtile cataplasma ex solo ftercore caprino, quod & maturat, & discutit, intus exhibebis decoctum ex carycis, prunis, passulis, & hyssopo.

R Vmpunt abscessum in latus sanum decubitus, rerum acrium, & falsorum esus, quæ vomitū cient, ratione qua fortiter pectus mouët, idem faciūt.

A D pus expurgandum, adhibenda sunt quæ motum naturæ adiuuent, si tu si illa excernit, porrigenda sunt quæ ad expectorandum sunt vtilia, mediocre in hoc genere est, tum ptisanæ cremor, tum mulla, Valentius autem & vrticæ semen, & mulla in qua coniectum fuit paululum aliquid acrium herbarū, quales sunt origanum, & hyssopum, & calaminte, & pulegium, & illiricæ ireos radix, omnia hæc remedia desumpta sunt ex Gale. decimo quarto Metho. ad idem valet syrupus de hyssopo, syrupus de prassio, si renue facit resina abietis. Porro si ad vesicam vergit pus, exhibenda sunt quæ vrinam cient, si ad intestina porrigenda sunt quæ aluum emolliunt, pure in vesicam prorumpente, optimum est mithidatum & theriaca, in aluum proreptante prosunt clysteres, ex decocto hyssopi, & prassii cum benedicta, facit ad idem hiera simplex deuorata, porro cū pus expurgatur emplastra calfacientia

ria sunt pectori ad mouenda.

Pvre expurgato: cicatrix est inducenda, quam medicamenta exiccantia inducunt, huic rei seruit pastillus de terra Iemnia, pastillus de electro, puluis lapidis hamatidis, & puluis coraliij, tunc verò bonum est synapismum vel dropacem pectori ad mouere, extrahunt quippe hæc medicamenta calida quidquid saniosum in pectore manens recurrere facit malum.

Silape puris collectio contingat, vitione est vrendum, vrendi formam, cap. de Asthmate vt iam diximus tradidit Aetius. Porro paulò antè quàm hæc ipse dictassem, quendam empyemate correptum, qui prope fauces iam erat horcisi secare iussi, qui mire fuit restitutus, admiratus fui admodum qui tot dies, quibus laborauerat, tabem non contraxerat.

DE TABE.

TAbes nunc corporis corruptio quæ à siccitate fit vocatur, nunc vlcerosa in pulmone dispositio, nunc verò morbo tabifico aptitudo vel opportunitas, prima significatione à marasmo non differt, de qua fusissimè proprio libro Gal agit, tertia significatione non est morbus, sed in morbum procliuitas, eos enim qui adeo sunt angustio thorace, et restricto, vt à tergo in morem alarum promineant operta scoptula vocarunt Medici veteres tabidos, vt primò libro de Morbis vulgari. commen. primo, idem dixit autor, de hoc genere tabis, & de primo in præsentia non est sermo, solum de secundo de quo Hipp. & Gal. quinto libro Aphorif. Aphori. vndecimo, & duodecimo, & quatuordecimo, tractant.

Cæterum

Cæterum qui à veteribus dicuntur tabidi, facillè in vlcerosam pulmonis dispositionem incurrunt, quia angustum & restrictum thorax præ imbecillitate, quibuscumque iniuriæ est opportunum, maximè si caput facillè impletur, quod cum plenum est multas spiritus organis destillationes demittit, vt libro de Vulga. iam citato dicit Gale. Cæterum species tabis, libro de Internis affectionibus, alio modo diuidit Hipp. Primam dicit fieri ex pituita ex capite in pulmonem deluente, hæc videtur referri ad secundam quam diximus esse vlcerosam in pulmone dispositionem. secundam dixit fieri ex labore quæ ad primam quæ est corporis siccitas potest reduci, tertiam ex noxa dorsalis medullæ ait euenire, quam dorsalem tabem libro secundo de Morbis vocat, hæc recenter sponfos & veneri deditos dicit vt plurimum inuadere. Hæc verò tabis species sub prima videtur complecti, sed vt verum ingenue fatear, artificio vacat hæc diuisio: adeo vt Hippocrati ascribi non mereatur. Porro de hac tertia tabis specie, quæ ex immoderato coitu prouenit, vulgus mentionem facit, vocatq; eos qui sic laborant ex medullatos, hoc enim & quod ex Hippocrate retulimus, alludit eorum sententia, qui credunt, ex cerebro & medulla fieri præcipuam seminis excretionem, sed dimissis his, vtamur nunc tabe, prout scilicet vlcerosam pulmonis dispositionem significat, quæ mulieres vt pote quibus præ hominibus angustius est pectus, frequentius corripit, vt elicitur ex ijs quæ dicit Gal. tertio libro Vulga. commen. tertio, verum ratione destillationum erodentium & acrium, quæ viros crebrius inuadunt, eos tabifico morbo esse opportuniore videtur. Sed ad causas tabis rursus reuertamur, quæ sanè produci solet ex sanguine vel pure in pulmonibus non expurgato, ad hæc ex excrementi ijs humoribus aliunde in pulmones trans-

missis, quoniam vt libro de Theriaca ad Pisonem Gale. ait, quia membrum rarum & spongiosum esse pulmo. facile humores per corpus oberrantes recipit, quo fit vt ex hamorroidum suppressione tabes oboriatur, vt dixit Hippo. sexto libro Apho. Apho. duodecimo, eadem causa ex mensium cohibitione mulieres facile tabem incurrunt, atq; cum ex mensium suppressione fit tabes, periculosissimam esse secundo libro prædictionum dictauit Hippo. causa vero mea quidem sententia est, qd sanguis per vterum purgari solitus ad pulmones semper decurrens morbum fouet & auget.

Methodus curandi tabidos est, destillationem si qua est cohibere, consuetas naturæ euacuationes citare, pus abluere, vlcus exiccare, atq; vires roborare.

Inter initia nondum viribus colapsis ad cohibendam destillationem acrium humorum, exhibenda sunt quæ blande illos purgent, iuuat serum caprinum in quo cocta sit fumaria & epithimū, prodest catholicum cum decocto myrobalanorū lutearum & nigrarum, apozema myrobalanorum Mesue est utile. Porro ad præcauendum malum quod erodentes humores solēt facit rare, pilulas de aloe quinto Metho. exhibet Gale. atq; per interualla sanguinē mittit, Auicenna vero cuncta cōfundens, sine discrimine dicit oportet vt fiat mundificatio cum phlebotomia & medicinis extrahentibus superfluitates diuersas, sicut pilulis coctis & proprie cū bdelio. Porro quæ Gal. ad præcauendum malū quod erodentes humores minantur, posuit Auicēna ad phthisim curandam, verum inuadente iam phthisi, illę pilulę suspectę sunt habendę, quippe exiccant multum atq; præca

precauendo mala quæ erodentes & acres humores ad pulmones defluere parati possunt ac titare, licebit per intermittibus viribus pharmacum moderate purgās exhibere, licebitq; aliquādo venam secare, sanguinis quippe missio, membra temperās, quæ infectum & erodentem gignunt succum, non vulgarem solet opem præstare, interim vero ad distillationem compescendam, capiti est prouidendum, ad mouendumq; eius parti anteriori emplastrum de tapfia, vel synapiſmus, iuuabit etiā humores per nares deriuare, diapapauer vel bolum armeniam vel quid simile in ore tenere, & tandem suffumigijs & alijs remedijs, quæ ad curandā distillationem cap. de distillatione diximus, est vtendum, vnice autem est cauendum, cum medicamenta exhibentur ad reprimendam distillationem, ne pus si quod est in pulmone coerceant, si hoc vero nō times philonium theriacāq; quatuor mensium ad distillationem cohibendam optimè propinabis.

Consueras euacuationes vt hæmorrhoidum vel mensium citare conuenit, nisi virtus imbecilla illud impediat, eluant pus, mulsæ, syrupus de hyssopo, syrupus de glycirrhiza, si fortio rem vis expurgationem, potes syrupis addere puluerem diaris. Porro tempore quo fit expurgatio, emplastra molliendi vim habentia pectori sunt ad mouenda, vt facilius fiat creatio, ad quod iuuat emplastrum zacariæ, & vnguentum de althea.

EXiccar vlcus saccharum rosaceum verum quia tarde penetrat. soleo ego succum rosarū tantum coquere vt mixto, bolo, armenia, & corallio induretur: & sit pastillus q ore detētus facilius ad pulmonē

M in

nes decurrit. Cæterum theriacā & mithridatum ad vlcus exiccandum porrigunt autores, abstinendum est tamen ab his medicamentis, si febris vrget vel membra sunt nimis extenuata, porro tempore quo exiccationem intendimus, emplastrum exiccans pectori est admouendum, optimum est quod describit Aetius, quod habet ceræ libram vnā, picis libram vnā, visci quercini libram vnā, ammoniaci trientem, gallæ, hypocistidis, aluminis, scissilis, acatig, mali corij, seminis apij, rhois, culinarij, cuiusq; vnciam vnā, olei myrtini trientem, sicca cum ficcis in aceto contere liquefactis quæ eliquari possunt, atq; vt emplastrum hoc optimè possit penetrare, miscenda sunt medicamenta tenuium partium, quæ rerum adstringentium penetrationem adiuuēt, interim vero prosunt suffitus, est suffumigium tabidis & anti-quis pectoris passionibus, Aetio sermone tertio, primæ parrismultum commendatum, quod constat ex styracere bentina sandaracha & maïtiche equaliter mixtis.

ROborant vires cibaria optimi nutrimenti inter quæ ab omnibus est laudatū asininum lac, quod non solum est alimentum, sed vices obtinet medicamenti, parte quippe serosa vlcus eluit, parte caseosa adstringit, parte pingui glutinat, sua humida substantia hæctico calori repugnat. est tamen considerandum, quod humoralis febre tabidos committante, lactis vsum non esse tutum, quoniam putrescit facile, quo euenit vt putridæ febris sit seminarium, verum si vehemens febris non est, lac asinæ tuto potest præberi, quoniam hoc difficile accenditur, non enim omnibus febrientibus, sed valde febrientibus lac interdixit in Apho. Hippo. ego enim in progressu febrium quæ à calidis & siccis humoribus duxere ortum volens membrorum ariditati succurrere,

currere, asininum lac sæpe exhibui & non sine agrotan-
tium magna vtilitate, verum est cōsiderandum quod in
tabidis facta vlceris expurgatione potius videtur lac vl-
ceris recrudescēdi quā curādi esse causa, omnia quip-
pe humida vlcere curando sunt offendicula, quare sa-
pienter ager medicus, si ferrum ignitum sæpe in lac cō-
iecerit, nimirum vt ierosa pars absumatur, etenim sic pa-
ratum lac exiccando vlceri proderit, distillationesq;
cohibebit, suāq; adstringēti qualitate purredini quā fe-
brilis calor conatur inducere relustabitur. Ceterū quia
canceri vim habent infrigidandi & glutinādi, aduersus
hoc malum pensī faciunt auctores, ait sane Aetius conue-
nientissimi sunt canceri crudi triti cum lacte potati, aut
cocti in cibo sumpti, assidue iure eorum semper absor-
pto, conuenit eis adeps ceruinus recens in sorbitionibus
eliquatus, vt Aetius dicit, glutinat hic adeps, & ad hanc
aliqua sympathia debet pulmones iuare, etenim pul-
monem cerui phthisicis multum prodesse Gale. libro de
Remedijs, facile parabilibus ad Sotonem ait, porro lib.
de Simplicium medicamentorum vndecimo, vulpinum
pulmonem commendat, Celsus verò quarto libro, cap.
quarto, nō pulmonem vulpis, sed iecur esse proficuum
dixit, monstrat porro experientia Vulpinum pulmonē
magnas vtilitates phthisicis prestare, hic est in comuni
vū, quem etiam laudauit Dioscorides. Cæterum quo
modo vſtio fit faciēda videbis apud Aetium. Cæterum
antequam vltimum colophonem addam, si sentio non
inuoluam, quod quidam Medici neoterici quorū vnus
Hieronymus Fracastorius est, vnguento ex argento vi-
uo, quod communiter aduersus morbum gallicum pa-
ratur, dicunt phthisim extirpari, formidolosum quippe
remediū quod licet quatenus vlcus mire exiccat, pul-
monesq; multa exputione expurgat proſit, quatenus

verò magnam siccitatem inducit, quæ phtisicos solet male habere, est periculosissimum, audiui tamē: quosdam qui non erant admodum emaciati, hoc remedio adprimē fuisse adiutos, alios verò audiui, cyne decocto magnam vtilitatem persensisse, quotidie enim artibus sūt additamenta.

DE CORDIS PALPITATIONE.

Or vitæ radix & principium est, est quidem principium, quia vt infra dicam, est vitalis facultatis domicilium, non enim illud principium voco, quia priusquā reliqua membra formetur vt multi dicunt, nam secundum Galenum libro de Fœtus formatione, prius hepar generatur, tanta verò cordis est necessitas, quod eius deficienti motu protinus perit animal, quod nisi cor afficiatur animal interire non potest autore Galeno quinto de Locis, quod verò multis modis affici possit in Enchiridio dixi, qua parte probavi turpiter errasse illos qui dixerunt Aristotelē negasse inflammationem non posse cor obrepere. Cæterum cor esse venarum & sanguinis cito fluentis originem Plato dixit in thimeo cum sanguinis cito fluentis dixit esse arteriarum sanguinisq; arterialis principium intellexit, vt sexto de Decretis à Galeno est explicatum, est etiam cor facultatis vitalis prima sedes, atq; quodā modo facultas naturalis, quoniam vt lib. de ther. ad Pisonē dicit Gal. licet in hepate sanguis gignatur, in ipso præparatur corde, vt nutrire queat, quo fit vt debilitato corde, potētia nutrix debilitetur, est igitur vitalis facultatis officium sanguinem puriorem & naturæ conformiorem reddere, sui etiam muneris est arterias cōtrahere &

here & distendere, vt natiui caloris fiat euentilatio, spiritusq; generatio. Porro si vim facultatis vitalis perpēdis quo ad hoc quod quodam modo sanguinem generat nutricemq; virtutem quodam modo vita dixerim afformat, pueri ceteris reliquarum ætatum virtutem vitalem fortiolem habent, vt tertio libro Prog. Gale. dixit. Cæterum si vim vitalis facultatis consideras, quo ad robur quo arterias distendit, & cōtrahit, fortior est facultas vitalis in iuuenibus, vt docuit tertio lib. de Causis pulsuum Gal. hoc nempe modo has autoritates quæ prorsus videntur aduersæ, quæ multis sanè imposuerūt, videntur mihi posse conciliari. sed ad cordis palpitatio nem iam descendamus, quæ vt lib. de Palpitatione dixit Gale. eleuatio quædam præter naturam est, atq; depressio ducunt cordis palpitationem, vt octauo de Decretis est exaratum, rerum terribilium timor, fortis ira, hæc sunt procatartica causæ, antecedētes sunt fortis interperies, venenosus humor, tumor præter naturā, vt quinto de Locis, à Galeno est proditum. Cæterum afficitur cor primario affectu, nunc per oris ventriculi vel alius membri consensum, panniculo enim cordis affecto, facile afficitur cor, quod si panniculus cordi non mutuat malum, inter ignobiles partes reputatur, vt quinto de Locis, dixit Gale. quidquid Matthæus Gradi dissertauerit. Cæterum diximus cap. de tremore, proprie cordi non accidere tremorem, sed palpitatioem, idq; nō quæ quarto differentijs pulsum dixit Gale. comprobauimus, atq; idem colligitur ex ijs quæ dicit de Sympt. causis, lib. secundo, vbi ait voluntatem non esse separabilem à tremore, cum verò cor secundum voluntatem nō moueatur, reliquitur nec tremore corripi, nec ignoramus quod Aëtius deprauatum cordis motum tremorem vocat, sed equidem credo quod locutus est iuxta

Illorum opinionem quos parte citata de pulsibus citat Galenus qui cordi accidere posse tremorem non sunt inficiari, hoc etiam debuit sequi Fuchsi, qui de tremore cordis, vti de palpitatione tractat.

Curant cordis palpitationem venæ sectio, purgatio, auersio, medicamenta quæ alterant, medicamenta quæ roborant.

Sub inflammatione vel herysepelate vel sanguinis multitudine fit cordis palpitatio, citra puluerem venam esse secandam dubitat nemo, refert quidem Gale. quinto Metho. pluribus integra valetudine degentibus sine manifesto accidente palpitationem euenire esse vilam, atq; omnes sanguinis detractione fuisse iuuatos, ait etiam alios ad anteuertendum malum venæ sectione ylos fuisse quibus ex voto successit sanguinis missio, sanè cum cor membrum calidissimum sanguinis subtilis pròptuarium plurima ex parte calidis morbis afficiatur, non mirum quod si vires constant, vti consistere solent, in ijs quos integra sanitate degentes sine manifesta causa palpitatio inuadit, quod venæ sectio, tum reuellendo, tum euacuando, iuuat. Cæterum si repletio sanguinis in corde est, venâ axillarem dextram esse secandam, si est vaporosa sinistram, Auicenna docet, insinuauit nepe, quod axillaris dextra à dextro cordis sinu euecat, & sinistra à sinistro, verum vt supra iam annotauimus, sunt qui asserât, per sanguinis missionem venarum quæ in gibero sunt, sanguinem dextri ventriculi non euacuari, solumq; ratione pectoris harum venarum sectionem iuuare, alij quocunq; cordis sinu laborante, venæ axillaris sinistre sectionem opitulari dicunt quod cap. de peripneumonia iam annotauimus, porro si sangui

si sanguinis missione ad palpitationem præcauendam visvri, venas malleoli congruenter tundes, si menses vel hæmorrhoides sunt suppressæ, ad has porro consuetas euacuationes vocando naturam auertes humores qui cor pctentes palpitationem solebant producere.

E Vacuatione est vtendum, cum ab humorum praua qualitate hæc oboritur affectio, humor enim impense calidus, & frigidus, & venenosus, hunc potest producere morbum, abolita causa morbus profligatur. Cæterum quia medicamenta purgantia prope deleteriam vim habent vt sexto de Vulgaribus, commẽ. vltimo Gal. dixit, ideo oportet cum ad curandas cordis prauas affectiones adhibentur, vt optimẽ sint correctæ & retusa, atq; si semper conuenit, medicamenta bene olentia eis admiscere, iuxta id quod libro quos purgare conueniat est exaratum, tunc maximẽ cum ad purgandum humores cor infestantes porriguntur. Porro ad purgandos humores calidos valet antidotum rosaceum Mesue, potio ex diluto rhabbarbari & electuario de prunis, ad purgandos humores frigidos profunt pilulæ elefanginæ agaricus, pilulæ de agarico, formabis pilulas cum gallia moichata.

A Versio facienda est vinculis, frictionibus, porro venæ sectio, & purgatio, cum conuenit euacuando auertunt.

C Vm ab intemperie proficiscitur palpitatio, solum ea quæ alterant, palpitationem profligant, si intemperies calida est, medicamenta frigida sunt ad mouenda, si est frigida calida. Cæterũ quia cor est vitæ principium, præcipuãq; vitæ radix est calor, medica

medicamenta impense frigida nō sunt exhibenda, quæ enim multum frigida sunt, infito cordis calori admodum repugnant, & ad hæc tarde permeant, quo fit vt pigre præstent opem, corrigitur calida affectione laborante, exhibenda sunt medicamenta frigida, eisq; congruenti mensura miscenda sunt pharmaca tenuiū partium, quæ penetrationem adiuuent, & aromaticitate corroborent, omnia quippe aromatica cor roborare, à doctis est concessum Medicis, flagrās porro odor amicus est vitali animaliq; spiritui. Cæterū refrigerant cor intemperie calida læsum, aqua rosacea, aqua oxalidis, aqua intubi, succus pomorum, acidus succus granatorū, succus limonum, atq; quæ ex ijs componuntur serapim, hæc quippe sumpta & extra epithematis loco admota cordi laboranti subueniunt. Porro si frigida intemperie cor est affectum, tuto medicamenta calida porriges, sint tamen ea quæ adhibētur cordi amica, quæ enim citra ullam adstrictionem multum calfaciunt, spiritus depopulantur eosq; faciunt exhalare, calfacit cor aqua boraginis, aqua mellysophili, aqua menthæ, syrupus decorticibus citri, syrupus de mentha, syrupus labor, ex ijs aquis & syrupis potes parare epithema, infra verò plurium medicamentorum apponetur cāthalogus.

Cor infrigidatum roborant, quæ diximus illud calfacere, conforrant cor calefactum quæ diximus illud refrigerare. Aromaticum rosaceum, aromaticum caryophyllatum, diambarū diamoīchos, diacameron, hæc infrigidato cordi magis profunt, calfacto cordi subueniunt electuarium de tribus sandalis, diamargaritum frigidum. Porro ego iam in Enchiridio annotavi, quod hoc electuariū communiter ex medicamentis frigidis adstringentibus in quibus nulla est naturæ

naturę concordia ac repugnantia paratur: conuenit vero vt medicamenta cor possint penetrare, ne omnino adstringentis sint naturę, nec ad cor roborandum medicamentorum adstringentium magna est necessitas, quoniam hoc vilcus non vt ventriculus & iecur adstringentia medicamenta requirit, Galeno teste vndecimo Metho. quę si aduertis videbis toto declinare cęlo, qui dicunt medicamenta adstringentia qua ratione adstringentia sunt esse cordialia, sic dicunt multos lapides preciosos bolum armeniam ex cordalium medicamentorum esse albo, sanę ego non abnuo, multas gemmas cor roborandi posse habere facultatem, sed hoc arcana & insita qualitate fieri arbitror, non solum adstringenti. Porro scripserunt recentes Medici, gemmas suo splendore spiritus irradiare, hacq; de causa facultatem vitalem roborare, verum hoc minimę quadrat. Nā gemma subtilissimę trita iam non lucet, potius terra natura spiritus oppacabit, quam splendorem immitet. Caterum vt electarium frigidum de margaritis sine ordine paratum vitupero, ita execror multorum medicamentorum scrupulosam misturā, sed vt veluti in parua tabella religiosam medicamentorum construendorum formam dispicias, vide descriptionem Diamargaritonis calidi Nicolai, quę habet leuistici scrupulum vnum minus granis duobus ad quid religio hęc nocebit forsā scrupulus integer. Porro si hoc legisset Plinius Democriti poterat diuere risu, qui vigesimo libro, cap. primo, officinarum antidota exprobens sic ait, mytridaticum antidotū ex rebus quinquaginta quatuor componitur, interim nullo pondere æquali & quarundam rerum sexagesima denarij vnus imperata, quo Deorū perfidiam vitam monstrante. Hominum enim subtilitas tanta esse non potuit, hęc Plini, qui vigesimo secundo libro, cap.

vigesimo, & vigesimoquarto libro, capi. primo, omnia medicamenta composita vituperat, dicens esse officinarum & auaritiæ cōmenta. Porro grauis error esset omnia medicamenta composita damnare. Sed certè nunquam mihi arrisit, tam anxia salubrium medicamentorum per granorum minuriastrutina, iam vidisti quid in Diamargaritone dixit Nicolaus, eandem trutinandi vel parulo scrupulosiorem videbis in alijs quæ construxit medicamentis, habet quippe diacameron zingiberis drachmas quinque, & scrupulum vnum, & grana decem & septem, sed quod vitæ discrimen esset quod essent zingiberis drachmæ quinque, & scrupulus vnus, cinnamomi & caryophyllorū scrupulus integer, nō enim est arbitrandum, tria grana tam salubrium medicamentorum descriptionem peruertere, verum vt admiratio: ni omnibuseffet, tam acuratam trutinandi tradidit formā, idē facit in Adriano & in Esdra & fermē in oībus quæ cōposuit medicamentis, reddit etiā Esdrā præstabilissimā plene pultri & vtre mergi: sed de his medicinis præceteris non meminerunt. Alibi enim diximus Aetium fabulosum censuisse, quod de ventre mergi quidam prodiderunt: nec est cur cuiquam ille vendat paulinam portionem, quæ habet sanguinem mergi, sanguinem anatis, coagulum leporis, & hœdi, & agni, atque vrsinū fel: persuasit sibi confectioem æstimandam, eo quod tot animalia iubet ducere ad aras, sicut blancā putauit multi pendendam, quæ ob vnā drachmam carnis leonis, iubet nauigare in Syriam, vt inde tantum leoninæ carnis asportetur, quantum famelicam vix faciabit muscā: vide quantum posset facitäre tantilla caro: nam licet prædicta confectio admodum frugifera esset, ob eius penuriam, multi eam conficere recuarent, sicut multos deficientibus duabus mannae drachmis, à conficiendo diacarthamo

diacarthamo abstinuisse vidi, non aduertunt: quàm parum in tam exigua quantitate manna agere potest, quæ ab igne caloricisq; medicamentis breui absumetur: sed forsan autor à quo hoc medicamen accepit Guido, intellexit mannā thuris, quæ magis potest retundere fortium medicamentorum violentiam, quàm blanda huius dulcissimi roris natura, si in maiori quantitate non ponitur: in his videbit lector, quàm multa absq; arte & industria ab his qui medicamenta componunt sunt tradita. A quo errore neque omnino immunis est Ioannes Mesue, quorum multa composita potius quandam arrogantiā quàm vtilitatem præ se ferunt: posuit in limine electuarium de gemmis, quod habet corallium, limaturam eboris, succinum, folia auri & argenti, ambarum & moschum: non dimisit pharmacum eorum quæ in scrinio reposita, non soleant exhilarare, verum debilitate cordi maiorem vtilitatem allaturum puto, vinum fuluum bene redolens, atq; melius suo electuario pellet ventriculi ventositates cinnamomum, ne dicam rosmarinus: sed dices quadam arcana facultate medicamenta quibus hoc pharmacum componitur omnia viscera roborant, sed non tibi credam, quando præstantes medici hoc non expresserunt, succino & corallio nō nisi adstringentem qualitatem dederunt, nec insinuant delitescentem qualitatem ad roboranda viscera habere: ocimum ventriculo inimicum dixit Galen. in moscho forsan tuam spem collocasti, sed auderem cōtendere, non omnia medicamenta fragrantia intus accepta, principes partes roborare: fateor equidē quod bonus odor animalibus spiritibus dat robur, sed cum hæc medicamenta per os accipiuntur, non odore agunt, non intus sunt mille olfactus organa: multa enim video naribus apposita multum exhilarare, quæ intus accepta corpus

turbant, vt in rosa quam alexandrinam vocant, in flore perfici arboris & iride quis videre poterit, atq; licet violæ iocunde afficiant olfactum: eas cordi nocere dixit Symeon Seti: aliud est igitur odore aliquod medicamentum iuuare, aliud tota sua substantia: non ergo arbitreris cum à Gal. lib. secundo de Ratione victus, & alibi dictum est, medicamenta aromatica ventriculum cōfirmare, de omnibus medicamentis bonū odorem aspi rantibus dictum esse: licet enim verum sit, quòd quatenus fragrant interna membra confortant: quatenus vero aliam substantiam membris forsan inimicā habent, offendere poterunt: quæ enim multum fragāt, plurima ex parte substantiam habent multum siccam & aridam, quæ ad refarciendas vires ex immodico diffusio exiccatas parum valet: nō igitur ob hoc quòd moschos suo odore animam recreet, iam compertū est: quod cum deuoratur multam præstet opem, sanies ex cuiusdam animalis vomica est, quam cum humano sanguine potest habere concordiam: parum olet lac, sed quis abnuet, ex siccitate collapsas vires magis restaurabit: sed de hoc satis. Porro si multa promisit, electarium de gemmias, multa etiā pollicetur electariū diarhodon, cuius compositio non videtur industrius, cur spodium tantum amas qui non contentus pastillis de spodio spodium iterum apponis, sic radix arundinis tuū spodium quid in hac radice tā laudabile inuenis, vt bis illud describas, sed pro spodio ponesebur cōbustum, sed cum hoc mera cinis sit, quam cum corde amicitiam habere putas: atq; cum dictum electarium omnia medicamēta, quæ sunt in pastillis de diarhodone habeat spica: excepta, non opus fuit nisi simplicium addere quantitatem, & sanè nescio, quam concordiam voluit seruare inter illa semina frigida & caryophyllos & suum moschū qui non,

qui non contentus illa quantitate moscha quam habet gallia moschata, scrupulum medium moschi, iterū addit, ram amicus moschi fuit hic autor, quod in triphera moschata, ponit illius drachmam vnam & mediam adiunctis porri duabus drachmis, foetidis pugnabūt odora, mutus conliabitur odor, vti ex castorio & moscho in philonis medicamento, in ijs quæ concordia, quæ etiam concordia est in hepate lupi & cornu dextro capræ, quæ posuit in athanasia, in hac compositione dedit capra dextrā lupi dexteræ, eo vsq; progressa est amicitia. Porro quā parū Gal. lupino hepati fidat alibi iam diximus, quare non est credendum, quidquid Mesues dicat, hanc confectiōē sumpsisse à Galeno, quem nunquam credo ad ea quæ hic dicit autor Cornu capre laudasse, iam verò quod laudasset, non pluris faceret dextrum quam sinistrum, sed forsan dissensio quæ de Cornu cerui est inter autores, hic ad Cornu capræ voluit reducere, sed electarium quo vtuntur Reges & Prælati nos vocat, cuius quidem tāta dignitas est, quod vtrunq; amplexatur brachium, ecclesiasticum scilicet & seculare, digna quidem commendatio, attitlatio superbia, sed quantuncunq; regiam & apostolicā ornet mensam, ego plaris facerem duo ouorum lutea, habet hoc electarium pineas amygdalas, oleum rosaceum, & aquam rosaceam. Porro cum amygdalæ & pineæ difficiles sint concoctu, pineæq; ventriculum malè habeāt, cur eas ad illum roborandum tantum laudas, quid ventriculū magis nauseabundum reddet quam oleum rosaceum. Sanè ego potius pro vnguento quā pro electario ram oleosa confectiōe vterer, optimè enim facere ad hecicos illiniendos videtur. Porro nec ad roborandum ventriculum quidquid ille dicat perficis conditis vterer, quādo autore Galeno secundo libro de Alimentorum fas-

culatibus, persica ventriculorum supinant, de multis fructibus quæ Mesues condidit, idem dicerem, quos si condere antiqui noluerunt, non fuit quia tam arcanam doctrinam attingere non poterant, sed quia censebāt fructus qui sua natura ventriculo incommodant, quantumvis pallato blandiantur, ventriculo nō subuenire, quod in cortice citri condita, & condita cucurbita verū esse quis abnegabit. Sed dices arrident pallato hæc condita, arrident etiam vrrica saccharo confecta vt nux græca, & nux regia immature confecta melle arridere solent, sed e de nucem immaturam, videbis an ventriculo sit amica matura ventriculū male habet, quo modo immatura tantum iuuabit. multa de medicamentis Meue diximus, si verō institutum permetteret, poteramus multa plura dicere, quæ clare indicarent. Nam prorsus a veritate Plinij dicta in medicamentorum compositores abhorrere, sed dicet aliquis pro Mesue, hic vix labi poterat, quippe qui confectioe anacardina quæ est confectio sapientum vrebatur, verum tātum abest, vt suam confectioem laudem, quod a siero detestabile esse, viros sanos ad mentem illustrandam hac vtī, quando medicamenta vehementer calida ingenium multum perturbant, adeo vtræ multum æstuant mentem quodam modo obtundit, quod si quis est qui hac confectioe iuuari poterit est qui pituita refertum habet cerebrū, qui quidem non meretur dici sanus. Sed de his pluiquam satis præter penitum in hunc sermonem de compositione pharmacorum qui propriam exigebat volumen incidimus, vtrūq; hic fuerit discussus minimè curationem cordis laborantis, cuius examinantes medicamenta hæc diximus peruerret. Redeundo igitur ad medicamenta quæ corroborant, est notandum, quod ultra electaria quæ abhibentur ad corroborandum, apponuntur epithemata

themata & iaculi, Medici faciunt epithema ex ambro & moscho & precioso iudore, putant hæc ad sinus cordis penetrare, sed credo quod magis iuuant, per vapores quos naribus immittunt, quam per cordiale qualitatem quam per thoracem cordi demandant, quod si de epithematibus hæc credo, quid dicam de sacculis liamatura auri & argenti & eboris suffarcinatis, sed de his cap. de curatione febris hecticæ multa. Cæterum ad infrigidandū cor, facit epithema ex aqua rosacea, & succo granatorum, & endiuizæ. Si placet adde Diamargaritonis nō nihil, ad calfaciendū facit epithema ex aqua milyiophylli & syrupo de corticibus citri addito puluere diambari, facit oleum nardinum, paratur sacculus ad infrigidandum ex folijs rosarum nymphaeæ santalis & caphura, sacculus calfaciens fit ex speciebus cinnamomi croci diambari, si vngueta placet calfacies vngueto concinato ex oleo amaracino & nardino & speciebus diambari & cera, infrigidabis vngueto parato ex oleo rosaceo, oleo de nymphaeæ mixtis speciebus electarij de tribus santalis, iidemq; mixtis facit vnguentum rosaceum. Porro quod ad adiuuandum cor tuto rubra medicamenta possis propinare, satis iufficienter in Enchiridio contra Manardum diximus. Cæterū si omnia hæc aduertis breui medio syncopi parabis remedia, iuxta ea quæ diximus morbo indicante, vacuabis, alterabis, & roborabis, quod si ab aliqua exundante euacuatione oboriatur syncope, euacuationem cohibebis, si à ventriculi humoribus proficitur, ventriculo intendes, syncopem iam prementem frictionibus profligabis, exhibebisq; non interdicens inflammatione panem ex vino. Porro quantum vinum cordi laboranti subueniat libello de Vini commoditatibus, longo declarauimus sermone. Cæterum inter ea quæ maximè cor roborant

numerant Medici violas ex quibus vnam ex quatuor cordialibus dicunt parari confectiōem. Symeon verò seti violas cor offendere vt supra diximus dictauit.

DE CHOLERA.

Holera vt autor finitionum medicarum definit, est acutus affectus cū vomitibus biliosis, multis aluiq; deiectionibus: porro hic morbus à causa hoc sibi vindicauit nomen, autore Galeno secundo Methodi. Alexander verò Trallianus hunc morbum colericum hoc est intestinorum affectionem ait nominari, eo quòd priſci Græci intestina laxiora, quòd in ea fundatur bilis cholera adpellant. Cæterum Hippo. comment. quarto de Ratione victus, non solum immoderatam ventris perturbationē cholera vocat, sed malum quod in ventre est, ex incongrua cibarium miscela ortum, cui ventris perturbatio non sit adiuncta cholera aridam appellat: porro quæ Hipp. dictauit, sic exponit Gal. cholera humida ex acris oritur humoribus, qui ex esorū ingestione prodierunt, sic arida ex spiritu flatuso acri, quo fit, vt quæ prope ventrem sunt neruosa corpora mordeantur, & intendantur, & dolorem pariant, hæc ille, postmodum subiungit, cū spiritibus quidam possint interdum retineri, interdum & exire, propter retentos spiritus generari cholera asserere non possum, vtcunq; sit claret Galenū non fuisse inficiatum esse cholera humidam & siccam: primam ex acris humoribus inquit eboriri, non tamen insinuat, quòd eā biliosus vomitus aluiq; deiectione comitentur: malum enim quod humores acres ventriculum offendentes, & lancinantes producunt, cholera Galeno dici ex sui sermonis

monis colligitur contextu, consueta tamen voce immo derata ventris perturbatio, quæ multo bilis fluxu cum alui deiectione tum vomitu fit, cholera nuncupatur, hac quæ significatione fuit septimo Methodi vsus Gal. cū dixit, sunt quibus diarrhoeæ & cholera certis interuallis omnem corporis redundantiam educât. Cæterum hic affectus (vt Paulus dicit, interdum propter multam ciborum prauitatem, nonnunquam verò ob prauos humores aggestos proficiscitur) porrò quia omnia cibaria crudos & vitiosos humores generâtia, ventriculum supinant, hoc excitant malum, quo fit, vt pepones homines huic morbo obnoxios efficere consueuerint, vt secūdo lib. de Alimentorū facultatibus dixit Galenus.

Choleram sanant, quæ humores prauos & vitiosos euacuant, quæ ventrem roborant, quæ totius corporis vires reitaurant, quæ musculorum contractionem emendant.

Si sponte ferantur humores, nū expedit exhibere. Si verò pro multitudinis ratione non euacuantur, oportune irritare conuenit, aqua tepida exhibita, ac ægro vomere iussu, aquam porrò mulsam non esse exhibendam dicit Aetius, quia mordacitatē operatur, torsionesque auget, quam facile in bilem transire vndecimo Methodi Galenus dixit, verū tamen dilutam mulsam tuto potes adhibere, mulsam enim multum aquosam laborantibus canisio exhibet Hippo. tertio libro de Ratione victus, quam citra morsum detergere dicit Galenus decimo tertio libro Methodi, cui sententiæ forsan annexus Alexāder tertio libro cap. decimo quarto, ad irritandum vomitum mulsam exhibere monet cholera affectis, etenim sunt quidam qui aqua tepida sor-

bitione leuissime irritantur, quibus non inutile erit ex-
 hibere tepidam aquam, cui mulſc parum ſit immixtum,
 quod ſi qui hoc afficitur morbo imbecillimo ventricu-
 lo eſt, non ab re erit pauxillum aniſi vel ſeminis fœnicu-
 li vel cimini incoquere, omnia quippe tepida vētriculi
 firmitudinem exoluunt, vt octauo Methodi, dicit Gale.
 vt ergo aqua tepida ventriculi vires iam labefaſctas
 prorsus non proſternat, opportunum eſt aquæ tepi-
 da noxis contrariſe. quod ſi ventriculus imbecillus eſt,
 calidam aquam & non tepidam exhibere præſtat. ete-
 nim ſi ventriculi exoluuntur vires, vix hic morbus ma-
 nui ſubſcribet auxiliari. Porro Alexander timēs de ven-
 triculi imbecillitate, indifcriminatim aquam calidam
 & non tepidam porrigit. Caterum conſideratione eſt
 dignum, quod Hippo. & Gal. quarto de Ratione vi-
 ctus, videntur inſinuare vomitum hoc morbo affectis
 eſſe interdicens, etenim de cholera tractans Hipp.
 ait, ita affectum ne vomat ſeruato, quem textū Gal. ex-
 ponens dicit, quam citiſſime clyſterem exhibere & vo-
 mitum prohibere, præcepta ſunt communia omniū que
 in ventre præter naturam continentur, & quæ vt excer-
 nantur apprime contendimus, hæc Gal. quæ licet non
 fiat ſermo de cholera, cuius noſtra eſt diſputatio, vidē-
 tur inuere, vomitum eſſe prohibendum, quando in ven-
 tre præter naturam continētur humores, verum enim-
 uero, nil hæc aduerſus ea quæ ſuprà aſſeruimus, etenim
 quæ in inteſtina ſunt clyſteri eſſe vacuanda, & non vo-
 mitu, parte citata Gal. voluit, de humoribus enim inte-
 ſtina occupantibus intellexit. Caterum ventriculū per
 vomitus, inteſtina, per inferiores excretiones eſſe expur-
 ganda, ſecundo libro ad Glauc. cap. de cauſis inflam-
 mationum fuit profeſſus. Porro quia in cholera vexan-
 tur inteſtina, vt ventriculus, clyſterem etiam adhibere
 conuenit,

conuenit, qui humores qui ima reptāt euacuet, optimū
 est clyster ex decocto hordei cui sacchari parum sit im-
 mixtum, nec à re erit multa eluere aluū, sunt qui casiam
 & aloem ore accipere monēt, ad detergendos scilicet
 humores, qui in intestinis residēt. Verum si hoc clysteri
 congrue sit, caue à purgantibus medicamētis, quoniam
 quæ fortia sunt, aliunde multorum humorum trahunt
 copiam, qui læsa viscera magnopere infestant. leuiave-
 rò pharmaça qualia sunt casia & aloes nō prorsus sunt
 tuta, casia enim remollitum ventriculum qualē habent,
 qui cholera præhendūtur debilitat, vomituq; facit ob-
 noxium, aloë verò non solum quæ in intestinis sunt va-
 cuat, sed aliunde humores trahit, poit multos etiam vo-
 mitus ventriculus emaciatus moleste sustinet aloem, ve-
 rū in cholera leui, vbi per exigua est alui deiectio ad-
 estq; conatus vomendi & cunendi non erit alienum vt
 Alexander dicit purgatione vti, quam sanè prouinciā
 nulli aliq; pharmaco committendam dicit, quam scam-
 monij liquori, fortè verò est hoc medicamētum, quo ra-
 renter in ijs, qui ex hoc affectu ventriculum tam lanci-
 natum habent vtimur, verum in ijs qui solum vomendi
 & deiciendi conatus habent, cum pauxilla purgatione
 qua illos egere consideramus, nō solū aloem & casiam
 propinabimus, licebit nonnunquam exhibere rhobar-
 barum electuarium rosaceum & alia quæ redundātem
 humorem euacuent, quod si humor biliosus ventriculi
 tunicis est imbitus, hieram picrā porrigemus. Cæterum
 euacuatio quæ per sudorem fit, viui solet esse nō qui hoc
 morbo capiūtur. porriges ad proleſtandum sudorem
 aqua fœniculi cui incocta sit diptamus, facit aqua icas-
 biole mixto vino flauo.

H moribus vitiosis vacuatis adhibere oportetq;

ventrem robovent, vires quippe debiles à vomitu & alui deiectione multum pessundantur. Porro ad cohibendum vomitum & alui subductionem, optimum est linire ventrem oleo nardino, oleo de citonns, oleo mastiçino, ex ijs oleis cum pulvere aromatici rosacei coralii & sandalis parabisvnguentum, ad hanc rem predest emplastrum de bucella panis, emplastrum diaphoenicon, interim per os sunt exhibenda quæ ventriculū robovent, optimus est syrupus de mentha, miua citoniorum, per inferna sunt exhibenda clystera vim adstringendi habentia, prodest decoctum rosarum, rhois culinarij, balaustrarum, decocto adde amyllum, & oleū de citonijs, ad compescendam fluxionem calidumq; innatum roborandum, frigidam aquam cyati mēsurā præbere monet Aetius, Celsus frigidam vituperat, egelidam laudat, verū ipse Aetius ne nimīū frigida sit etiam monet, & merito sanē aqua multum frigida est interdicienda, quæ quidem ventriculū partem neruosam & ex euacuatione labefactatam supra modum offendet. Caterum si nimis acria sunt quæ excernuntur, cucumeris semen maceratum desquamatum ex aqua cyatistribus exhibere monet Aetius, datur etiam vt ille dicit vtiliter cū amylo, vtilissimeq; datur cum cristalo, dicitur enim cristalum exustis venenosisq; humoribus antiphasia quadam repugnare, sed hoc præstantissimi Medici non docent, non tamen negandum est sua frigiditate iuuare posse.

AD restaurāda totius corporis vires si pulsus intercidatur: & fluxio cohiberi nequeat, est exhibendum vinum adstringens dulce, non tamen odoratum vt dicit Aetius, Celsus verò vinum odoratum laudat, & sanē non videtur, cur sic collabentibus viribus vi

bus vinum odorum sit denegandum, parum quippe infra odora menta naribus admouere præcipit Aëtius. Ceterum ad roborandas vires sunt exhibenda iuscula caponis & gallinæ, non tamen sint pingua, ne ventriculū subuertant, insperges non nihil pulueris aromatici rosacei vel caryophyllati porriges miscelam ex saccharo rosaceo & saccharo de boragine cui sint mixtę species rosatę nouele & diambari.

AD tollendas musculorum contractiones, vestis de trita panniculi, oleo calido madefacti conueniunt, contractis musculis impositi, & cerata humida aliquando castorium recipientia, prodest oleū nardinum irinum amaracinum, sed de his alibi multa.

DE VENTRICULI imbecillitate.

Imbecillitas ventriculi est infirmitas impotentiaque temperatura culpa orta, ad propriam edendam functionē, vt septima Methodi Gal. dixit. Ceterū noluit ille quod solum à dis temperamēto producat imbecillitas. Nam secundo Methodi empiricorum refellens opinionem dicit quemlibet morbum ventriculum reddere imbecillum, verū cum propter phlegmonem vel scirrhum, vel solutam continuitatem, ventriculus ad propriam edendam actionem est infirmus, potius dicitur phlegmone vel scirrho prehendi, quam imbecillitate laborare. Porro de ea imbecillitate quæ morbus est citata parte tractat Gal. nam alio modo citra morbum & citra tēperamenti vitium, ex sola corporis ventriculi gracilitate, vel ex tenui fibrarum textura dicitur

ventriculus imbecillus, quibus nempe corpus vetriculi gracile est, deterius concoquant, quam quibus carnosum, vt quinto de Vsu partium, à Galeno traditum est. Cæterum cum carnosam tunicam multus concomitetur calor, gracilis verò tunica caloris fit inops, si gracilitas tanta est vt morbum inuehat, ad temperamentum quodam modo refertur, vtcunq; verò sit, est vsitatissimum eos ventriculo imbecillos nuncupare, qui licet propria potiantur valetudine, tamen ex tenuitate tunice vel si mauis ex caloris vernaculi inopia, nil nisi quod concoctu facilimum est concoquere valent, qui hanc verò infelicem sunt sortiti naturam, leui de causa transeunt in illam imbecillitatem quæ est morbus, etenim quælibet res quæ qualitate vel quantitate à medio declinant ventriculi concoctionem offendunt, illa verò vitata cruditates suboriuntur, crudiq; succi sunt imbecillitatis fomes & incirabulum, hoc vtiq; modo si ventriculus temperamenti calidissimi est, facile res coctu faciles præcipue si biliosæ naturæ sunt illi insupinant & subuertunt. Cæterum licet frigidi succi quos ventriculus frigidus generauit imbecillitatem adaugeant, vel biliosi humores quos in temperies calida produxit suo modo ventriculum offendant, ita vt non solum ex temperamenti vitio nascatur malum, dicitur ventriculus imbecillitate laborare, quia totius mali fons & origo ventriculi temperaturæ est culpa, ex eius enim occasione euenit, vt si frigidus sit, frigidi accumulentur humores, si calidus redundent calidi idem de alijs temperaturis intellige.

Ventriculi imbecillitatem curant quæ alterant, quæ euacuant, quæ roborant.

Omnis intemperies contrarijs est profliganda, calidam

lidam extirpant frigida, frigida calida, humidam sicca, siccam humida. Porro si intemperies composita est suo modo adhibebis contraria, calidæ & siccæ frigida & humida, calidæ & humidæ frigida & sicca, frigida & siccæ quæ calfaciunt & humectant, frigida & humidæ calfacientia & exiccantia. Cæterum intemperie calida laborante vëtriculo, prodest syrupus de intubo, syrupus de granatis, si magna est scandeicentia valet syrupus de nymphaea, aqua lactucæ & cucurbitæ, tantum enim ventriculus potest æstare, quod gelida est tribuenda, vna enim hora frigida portione ventriculi imbecillitatem resarcisse testatur Gal. septimo Methodi. Verum non præcipitanter medicamenta quæ multum infrigidant sunt porrigenda, metus enim est ne ab ijs quæ refrigerant ventriculus noxâ contrahat, vt citata parte Gal. dicit, Liniëdus est in hac affectiōe vëtricus oleo rosaceo, vel vnguento rosaceo cui santali vel coralia sunt admiscenda, si intemperies est frigida opitularur mel rosaceum, syrupus de absintio, syrupus de corticibus citri, syrupus de mentha, decoctū camæmele, aqua vitis, aromaticum rosaceum, aromaticum caryophyllatum, diaciminum, diatrion pipereon, atq; ad adiuuandam coctionem, non solum summo mane ventriculo ieiuno hæc electaria calida sunt porrigenda, sed etiam post cibum, etenim diatrion pipereon ijs qui ob frigiditatem ad concoquendum adminiculo egent exhibet Gal. quarto lib. de Sani. tuenda, ad roborandum verò ventriculum mire facit liquor hoc modo extractus nucis myristicæ cardamomi cinnamomi caryophyllorū macis singulorum accipiatur media vncia infundantur in vino optimo per quatuor dies deinde vinum iniectis speciebus destilletur, liquor verò qui extrahitur mire vëtricum corroborat, sed hoc pransis non detur, sed iei-

iunis, porro à cibo ad concoctionem iuuandam frigiditatem tollendam, non est necessum semper electaria quæ diximus propinare, sate est anisum vel cinnamomum vel caryophyllos porrigere, & hoc vel à cibo vel ante cibum, est verò aliquorum Medicorum tanta insipientia, quod re facili morbos profigare putant indecorum, ex hoc euenit, vt multa electaria sine ordine parata sint inuenta, non propinant semen fœniculi nec roris maris ni folia, quod non viderunt amomum laudant, non enim video cur ad frigiditatem ventriculi tollendam, non magis faciat piper, quam electarium de ambaro. poterat quidem preciosas confectiones Galenum Marco Aurelio propinare, sed solum vino optimo pipere insperio. Ventriculi morbum quo tantus Imperator laborabat profigare intendidit vt ex his quæ lib. de Precoognitione ad posthumum dicuntur. liquido elucescit, sed de his multa in præfatione. Cæterum post cibum medicamenta quæ ad distributionem vehementem faciunt non sunt propinanda, quare diospoliticon à cibo non est exhibendum, vt quarto de Sani. tuenda, Gale. dicit, porro quæ ratione interdicitur diospoliticon est interdicens atheriaca & mithridatum, ieiuno tamen ventriculo vtilissima sunt hæc medicamenta ad propulsandam frigidam affectionem, ex his verò quæ ex Galeno nuper citauimus, claret perspicue quantum fuerit hallucinatus Fontanonus, qui cap. de epilepsia dicit diarhodon non esse exhibendum à cibo, ne cibarium faciat distributionem. Cæterum in prædicta affectione, liniendus est ventriculus, oleo nardino, vel de absintio, vel de mentha, vel oleo laurino, cum his oleis & cera & caryophyllis & agalochis & cinnamomo & puluere methæ congrue paratur vnguentum, valet emplastrum quoddam ad stomachum nuncupatur, sacculus suffarcinatus ex flo-

re camamelæ & folijs milysophylli & menthæ & absinthij & calaminta & puluere cardamomi & caryophyllorum & cinnamomi & agalochi, prodest. Ceterum si ab humiditate proficiscitur malum, facillime curant cibi & medicamenta quæ citra vehementem calfactionem refrigerationemve siccant, mirifice prodest camemela, aromaticum rosaceum est proficuum. Porro si intemperies est sicca omnium difficilime curatur: huic affectioni medetur balneum temperatum: aqua enim quæ frigidior est latenter frigus corpori infirmo insinuat, calidior autem cogit constringitque tenues meatus ac densat, exhibendum est porro ægrotanti muliebri lactis eius est copia, hoc deficiente optimum est asininum. Porro si timor est quod in ventriculo cogatur, parum mellis vel sacchari vel salis adijce, extra linies ventriculum vnguento quod resumptium vocant. Cæterum sunt qui monent in affectionibus ventriculi vnguenta vel emplastra non solum esse admouenda in parte anteriori in abdomine scilicet, sed etiam in parte posteriori hoc magnopere irridet Cornarius in expositione sexti libri de Compositione medicamentorum Localium, ubi linacrum acriter taxat, dicens quod quia non probe veritat quæ decimotertio Methodi à Galeno dicuntur, errandi dedit occasionem. Verum licet ego libenter fateor, quod emplastrum parti anteriori admotum, magis iuuat, non renuo quod multa frigiditate ventriculum vexante, & quæ parti posteriori admoventur, quatenus magnam arteriam & membra vicina calfaciunt, possint ventriculo caliditatem mutuare, aliter afficitur ventriculus, supra rem duram & frigidam homine cubante, quam supra mollem & calidam, utcumque sit, execror eorum consuetudinem, quia assidue parti posteriori quæ anteriori in ventriculi affectibus admovent medicamen-

ta, hi enim eam indicationem quæ apositu est sumenda, non considerant. Cæterū nec est assentiendum Matthæo gradi & Fontano, qui hora cibi emplastrum è ventriculo amouere monent, ne scilicet cibū prohibeat descendere, etenim si emplastrū dimouetur frigidus aer externa rare facta reperiens intus penetrabit & multū mutabit dānum, neq; emplastrū sic potest premere vētriculū vt cibi descēsum prohibeat, calore enim quem mutuat ventriculus adiutus melius distenditur quam si frigidus aer eo detecto intra penetrat & illum coartat, sed non opus est tantis, si quidem experientia monitrat multos longo spatio emplastrum ito machicō a vētriculo non dimouere & offendi nihil.

E Vacuatione est vtendum, si humor est in ventriculi sinu vel eiustunicis imbibitus siue impactus. expurgant porro ventriculum tum vomitus, tum alui deiectiones, vtraq; quippe parte illum expurgari dixit Gal. secundo lib. de Febribus ad Glauco. & quinto libro Methodi. Cæterum si facile vomit æger, exhibenda sunt quæ vomitum proliciunt, humore bilioso ventriculum occupante exhibe aquam tepidam vel mulsam, si crassus est humor decoctum seminis anethi cum oximellite, si vomitui non pareat æger, datur ad deperciendum aluum hiera piera, si enim inhibitos & impactos in ventriculi tunicis humores optime vt ex Galeno habemus purgat, minori negotio quæ in cavitare sunt vacuabit. Cæterū quia leuiter hiera purgat, per interualla est propinanda, quousq; a prauis humoribus ventriculus vindicetur, quod si humores multum crassi hiera non obediunt, nō ab re erit parum agarici miscere, vel exhibere pilulas elephangineas, nec solum has, sed pilulas quæ

quæ fortius euacuent, etenim si ventriculus imbecilliter concoquit non solum in eius cauitate & eius tunicis aggregatur humor, sed vitra hepar redundant cruditates, nempe non concoctis in ventriculo cibis, optimus sanguis in iecore creari non potest, vt sexto Vulga. cōment. quarto dicit. Caterum si sicca intemperie ventriculus laborat, à medicamentis purgantibus est abstinendum, præcipue si sua natura siccitatem inducunt, vti aloes est quam sicca intemperiei maxime molestam esse octauo Localium, dixit Gal. à Paulo etiam secundo libro est traditum, aloem marasimum inducere, vnde patet, grauius errasse Auicennam, qui cap. de cacexia, dixit humiditatibus innatis hieram picram non officere, constat hieram picram, quatenus tanta aloes quantitatem habet posse marasimum inducere, coniequenterq; genuinę humiditati posse incommodare, atq; annotandum est, quod licet ex toto corpore non vacuet aloes, nam eius vis purgatoria hepar non transit auctore Gal. septimo Metho. quod dicitur à Galeno lib. de Ther. ad Pisonem, vniuersum corpus purgare in hoc sensu forsitan, quod facit vnā ex generalibus purgationibus, ventris subductionem, scilicet, vel quia facta purgatione ex ventriculo & hepate membris omnium humorum officinis, quodā modo totum corpus dicitur euacuari, quomodo cūq; vero autoritas exponatur, non declinas ab ijs quæ Gal. instrēdidit probare, nec ipse discredo quod in multa quantitate aloes exhibita possit vltra hepar progredi, si enim drachmæ duæ optime ab hepate purgant, cur quatuor drachmę maiorem non explebunt purgationem, mitto quod monstrat experientia, aliquos quorum alius medicamenti purgantibus facile parer, hiera picra non instrenue purgari,

ROborant ventriculum medicamēta quæ adstrin-
gunt, quæ em̄ solum remolliunt ventriculi exol-
uunt robur, vt vndecimo Metho. dixit Gal. Cæ-
terum si sicca intemperie ventriculus laborat, austeror-
um vñsest molestus, quippe austera absumunt insitum
humorem, vt septimo Metho. Gal. dixit. Porro ventri-
culum sanum nil eque atq; dulcia delectant, vt tertio de
Ratione victusest exaratum, atq; quia voluptas non le-
ue præsidium ad refarciendam ventriculi imbecillita-
tē affert, ideo ex frigidityte ventriculo læso dulcia sunt
porrigenda, enimvero quæ dulcia sunt, non solum fri-
gidityti reluctantur, sed oblectatione quam ingerunt
mentem quodam modo ventriculo & alijs visceribus
reddunt, quare mel congruētissimum esse senū victum
iam omnibus est in confessio, vt vero iocunda sunt quæ
sunt dulcia, sic iniocundissima ventriculo sunt quæ sunt
amara vt parte citata Galeno testante quo fit vt amaris
non sit vtendum, nisi ratione medicamenti. Cæterum si
tanta iniocunditate medicamenta amara ventriculum
afficiunt, non est probanda eorū consuetudo, qui quod
medicamenti ventriculo gratis efficere possunt, non
alijsquam amaris pulueribus vel succis vel apozemati-
bus efficere curant, exhibenda sunt quippe amara cum
exposcit morbus, sed nō tam assiduas ne ventriculū ma-
gnopere subuertant, hæc generatim sunt dicta. Porro
ad roborandum ventriculum multa sunt parata electa-
ria, plurima tamen ex parte frigida ventriculo subue-
niunt, prodest aromaticum rosaceum, aromaticum ca-
ryophyllatum diambarum electarium pliris, diacimi-
num, diatrion pipereon, porro calido ventriculo auxi-
liatur electarium de sandalis diamargaritum. Cæterum
ab analibus multum celebratur coralium, arcana enim
& delitescenti qualitate ventriculo infirmo subuenire
aiunt,

aiunt, nec solum per os sumptum, verum etiam collo sus-
spensum, verum quæ illi corallio ascribunt, autores prisca
de iaspide dixerunt. Etenim Gal. nono libro de Simp.
medicamento. facultatibus ait, iaspis virescit stomachum
adhesu ventrisq; os adiuuat, subdit huius lapidis abũde
feci periculum, torquẽ enim ex huiusmodi lapillis con-
fectum à collo suspẽdi, ita vt lapides os ventris contin-
gerent, apparebant autem nihilo secius prodesse. Idem
dicit Paulus. Porro Auicenna secundo libro omnia hæc
de corallio Galenum dixisse fatetur, hallucinatus fuit
tamen, cum nulla de corallio ab illo fuerit facta mētio.
Cæterum vt multi dicunt, abdita qualitate coralliũ ven-
triculum roborare, ita contendunt tunicam internam
ventriculi gallinæ magninice arcana qualitate huma-
num iuuare ventriculum, in Enchiridio tamen & libel-
lo de vini commoditatibus iam nos probauimus, hoc à
Galenii & Aetii declinare sententia, siquidem edocent
hi falso mergi & gallinæ ventriculos ad ventriculi hu-
mani præsidium laudari: ibidem diximus quo modo sit
intelligendum dictum Dioscoridis, qui galli ventricu-
lum videtur cõmendare, declarauimus etiam, quod Ga-
lenus licet negauerit gallinæ ventriculũ predicta pro-
prietate donari, non abnuir libro de cibis boni & mali
succu præstantissimi esse nutrimenti, à qua sententia iam
monstrauimus declinare Aetium, qui omniũ volucrum
ventriculos damnat. Cæterum ad refarciendam ventri-
culi imbecillitatẽ, vt vtuntur multi electario quod dia-
citron vocat & electario de corticibus citri, verum hæc
electaria parum ventriculo imbecilli sunt amica: cortex
enim citri teste Galeno secũdo libro de Alimentorum
faculta. coctu difficilis est, quare electaria ex eo confes-
cta non sine negotio concoquuntur, fateor enim quod
electarium de cortice citri calorifice est potentia, sed

esto quod calfaciat concoctioni repugnat, nec arbitror ego electarium diacitrum (quidquid Medicorum vulgus asseueret) multi esse nutrimenti, in fructibus enim parum esse quod sit vtile, multum quod sit inutile Gal. tertio Metho. fuit professus. Porro si hoc electariū multum nutrire videtur, ex eo emanat quod quia tarde conficitur, multam in ventriculo moram trahit, ibiq; detentum appetentia tenet auenas, sed de ijs alia. Ceterum si omnia quæ de ventriculi imbecillitate diximus consideras, facile dolori ventriculi adhibebis remedia, si a mala intemperie producitur eam modo dicto profligabis sicq; profligabitur dolor, si ab humoribus producitur dolor eos vacuare intendes, considerans an in tunicis sint imbibiti vel in cavitare contenti. Ceterum si aliunde humores fluxi dolorem pariunt, parti mittenti attende animum, quæ nunc cerebrum nunc hepar, nunc vniuersum corpus est, sed hæc ex generali Methodo satis patent. Ceterum vomitus medellam ex ijs quæ cap. de alui fluore dicemus addisces, est quidam sanguinis vomitus, qui vt dysenteria sanguinea est curandus, est vomitus ex vetriculi imbecillitate ortus, quæ eadem remedia quæ leenteria exoptat, est vomitus abile vel melancholia productus, qui a diarrhoea ex bile vel melancholia producta parum in curatione euariar, atq; vt sit per inferna colliquatio, sic per vomitum: vtraq; tamen eandem curationem exoptat. Ceterum acida eructatio si Galeno primo de Patientibus locis credimus, ex ventriculi frigidityte proficiscitur, quapropter medicamentis calidis est extirpanda, cui rei faciunt medicamenta quæ vetriculi imbecillitatem ex frigidityte ortam refarcire diximus. Porro Alex. tertio libro Galeno non consentit, quod semper acida eructatio a frigidityte pueniat, verum sapor acidus qualis in & fructibus immaturis reperitur

DE ARTE CVRATIVA.

212

peritur semper frigidam causam refert, est alia aciditas
vt ita dixerim acuta & vehemens, quam ab immodico
calore posse generari videtur elici ex ijs quæ tertio de
Locis dicit Gal. qui ait est atra bilis quæ est velut ifex san-
guinis quæ non habet acidam qualitatem, est alia atra
bilis essentia multo tenuioris, quæ vomentibus & olfa-
cientibus videtur acida, quæ & terræ radit & fermentat.
Porro cum hæc atrabilis ex calore sit genita, sequitur
esse humorem acidum cuius causa immodicus est
calor, sed de ijs hæc satis.

DE INFLAMMATIONE ventriculi.

Quod inflammatio fusa significatione non
solum phlegmonem: qui ex sanguine me-
diocrem crassitudinem obtinente fit, sed
omnem tumorem qui quomodolibet ex
sanguine affluente oboritur significet, alia
bi iam declarauimus, perspicuum enim est, quod pro-
prie tunc dicitur ventriculus inflammatione corripitur, cum
a tumore ex sanguine mediocriter crasso orto corripis-
tur, generali tamen significato siue sanguis biliosus siue
pituitosus siue melancholicus tumorem produxerit: dic-
etur inflammatione occupari.

Curant ventriculi inflammationem venæ sectio,
medicamenta quæ repellunt, quæ digerunt, quæ
euacuant, hoc sit dictum si ad resolutionem ten-
dit inflammatio, nam si ad maturationem procedit, iu-
uant quæ maturant, quæ abscessum rumpunt, quæ vlcus
abstergunt, demum quæ illud exsiccant. Cæterum si cir-
culus ventriculum vexat, alia vt infra dicemus progres-

O n

diendum est via.

VEnæ sectio inter initia viribus permittentibus non reclamante etate nec alijs icopis est adhibenda, tundenda verò est vena axillaris dextra copiosèq; est sanguis profundendus.

Medicamenta repellendi vim habentia in morbi principio sunt applicanda, nec solum quæ repellunt extra admouebis, sed etiam intus sumenda propinabis. Porro medicamenta repellentia frigida & adstringenti dotantur natura, verum quo calidior fuerit inflammatio, hoc frigidiora exposcit medicamenta, quare non ea quæ inflammationi herysipilatosæ profunt, profunt inflammationi cædemose, adstringentia hæc exposcit, sed quia non calida est fluxio vti in herysipelatosæ, medicamenta quæ admodum infrigidat auersatur, si ex sanguine bilioso producta est inflammatio liniendus est ventriculus oleo rosaceo, oleo myrteo omphatio: ex his oleis cum santalis & rosicoralio parabis vnguentum, pro conseruando insito ventriculi calore addes foliorum absinthij paxillum, caue autem si impactus est iam fluore si vehementius refrigeras, tumorem non tolles, sed liuidam frigidamq; efficies partem, & in scirrhum mutabis affectum, quod si in omni inflammatione est periculosum, maxime tamen in ea quæ vicerum est. Caterum si à sanguine non feruidet oboritur inflammatio, linies ventriculum oleo rosaceo & de absinthio, ex his oleis cum mastice & aloe & sandalissit vnguentum, in principio inflammationis exhibebis oxiacchar, syrupũ de omphantio, syrupum de oxalide, syrupum de succo citri; hæc nempe repellunt, & sunt adstr.

adstrictione ventriculum confortant.

TRansacto principio ad mouenda sunt medicamenta, quæ partim repellant partim digerant, in vigore solum quæ digerant, nunquam tamen sint ad strictionis immunia, sola enim relaxantia vt tredecimo Methodi Gal. dixit robur ventriculi magno opere exoluunt, in augmento igitur alicui ex medicamentis repellentibus miscebis farinam hordei, farinam fœnigræci absinthij comam, florem camemelle, in vigore cum oleo nardino & de absinthio & melle & flore camemelle & thure & farina meliloti conñcies vnguentum quod ventriculo ad mouebis.

Medicamenta quæ euacuant in principio nullatenus sunt exhibenda, siquidem longissime ætata fluxione parte quod redundat reuellere, nequaquam ad eam trahere cõuenit, vt tredecimo Methodi Gal. dicit, qui quidem intantum hoc asserit esse seruandum, quod aloem porrigere verat ijs qui phlegmone ventriculi laborant, donec phlegmone prorsus inclinauerit, quæ si aduertis videbis deerrare Auicennam, qui hieram propinandam inter initia inflammationis ventriculi censet. Ceterũ nec cassia fistularis quia vis purgatoriæ non est immunis tunc exhibeatur, in inclinatione verò tuto cassiam & aloem & rhabarbarum poteris propinare, quod si male dençiataluus, ante inclinationem exhibebis cyteres & balanos, per os etiã porriges aliqua quæ molliant.

Si inflammatio ad suppurationem venit, emplastra quæ maturent sunt ventriculo apponenda, obseruabis tamen quod sæpe monuimus, quod aliqua adstringentia ijs quæ molliunt admisceantur. Porro

ex malua & althea & polline & coma absintij cum bus-
tyro & pinguedine anatis & galline optimum paratur
cataplasma, ad idem valet emplastrum zacariæ, cui ad-
des carycas, farinam meliloti & fœnigræci, nardum &
absintij comam, efficacissimum est emplastrum à raze-
nono almanforis descriptum, facta suppuratione rum-
punt abscessum ea quæ vomitū proliciunt, iuuabit etiam
ore tenere hieram, vt ex displicentia concitetur ventri-
culus, sicq; rumpatur abscessus.

F Acta apertione ad eluendum pus, exhibēdum est
decoctum hordei cui saccharū fuerit iniectum, si
sic conuenienter nō eluitur, dāda est mulsā, quod
sic bene expurgatur, iuabit exhibere decoctum
hyssopi vel prassij cum melle rosaceo, atq; ad pus ex-
purgandum facit etiam vitellus oui crudus, quem vlcus
expurgare dixit Celsus, nec mirum quod alios humo-
res in ventriculo contentos possit eluere,

E Xpurgato pure, ad exiccandum vlcus exhibēdi
sunt pastilli de electro, & de terra lemnia vel de
spodio; proficuus est tunc vsus lactis, qui serosa
substantia abstergit, caseosa solidat, parte pingui do-
lorem mulcet, si solam vis exiccationem ferris ignitis
aquosa substantia est absumenda. Cæterum cum vlcus
exiccare cupis, admouendū est ventriculo emplastrum
exiccans, optimum est quod stomachicō vocant, si ma-
gis vis exiccare, admoue emplastrum quod ad exiccā-
dum vlcus pulmonis iuuare diximus.

S I inflammatio in scrrhum abierit, quæ sufficienter
emolliunt sunt adhibenda, optimum est empla-
strū Aetij, quod habet colophonie pellucidæ sex-
tantem

DE ARTE CVRATIVA.

228

tantem, cere purę vntiam vnā, mastiches purę vntiam vnā, olei communis cocleare vnum, tantū omnia depurata in ollam coniecta super carbones liquefacito, assidue agitando, donec exploratum habebis, quod in frigidam aquam deitillata in pastilli modum emollire ac cogere possis, ad hunc vsum valet emplastrum quod proprio cap. describit Razes, & emplastrum de meliloto & emplastrum diaquilō. poteris n̄s emplastris addere absintij comam, & nardum, ad præcauendum scilicet malum quod multa emollitio potest facitare, inetusumat æger pastillos de nardo, quos proprio cap. describit Razes, iuuat per interualla ad deiciēdam aluum sumere cassiam fistullarem, pilulas ruphi, quę habēt ammoniacum myrrham & aloē, ammoniacus enim & myrrha non solum ad subducendam aluum iuuant, sed etiam ad durum tumorem emolliendum, quare cū pastillis de absintio poteris etiam aliquid ammoniaci miscere, ægroq; frequenter propinare.

DE SINGVLTV.

Valis passio est conuulsio musculis, talis est singultus stomacho, ait Gal. septimo libro Aphorif. Aphorif. tertio. Porro singultus conuulsio nō est, vt pote qui in singulis accidit musculis, vt tertio libro de Symptomatum causis idem autor dicit, licet verò singultus non dicitur conuulsio, dicitur conuulsificus motus à Galeno quarto libro de Ratione victus, ob hoc n̄ mirum, quia eodem modo ventriculus mouetur in singultu, ac musculosa membra moueri solent cum cōuulsione apprehenduntur. Caterum singultus non solum ventriculi est passio, sed etiam gulæ, v̄ ex ijs quę secun-

do libro de Sympto. causis, & septimo libro Aphorif. Aphorismo. citato Gal. dicit, liquido illucescit, libro enim de Symp. causis ait, quæ in ventre & gula sunt singultum excitant, libro vero septimo Aphorif. dicit, singultus aduenit nonnunquam humoribus totum ventriculum infestantibus, nonnunquam os eius & gulam.

Singultus causæ immoderata repletio, immoderata inanitio, res quæ ventriculum vellicant, & mordent, vt quarto libro de Ratione victus Gal. dicit, sub his causis alia quas autores ponunt completur, cibis scilicet corruptis, ventriculi frigiditas, ventriculi inflammatio. Porro cibus crudus & inflammatio & frigiditas ad causam repletionis reducunt, cibus in mordacem qualratem mutatus ad causam tertiam refertur, hoc autem est dictum de singultu qui primogenium est malum, nam solet nonnunquam oboriri per consensum neruorum, inflammato cerebro, vt septimo Aphorif. parte citata dicit Gal. singultit etiam ventriculus, hepate inflammationem patiente, quia magnus est ori ventriculi & hepatis consensus, ad hæc bile satis calida & multa in hepatis inflammatione genita, ac confluente ad intestinorum principium, atque ita superfluitate atque ad ventriculum recurrente, contingit os eius morderi, atque ideo singultire, vt septimo libro Apho. commento decimo septimo, Gal. declarat.

Curant singultum venæ sectio, concoctio, purgatio, auersio, medicamenta quæ ventriculum alterant, quæ humores ab eo repellunt, atque quæ sensum hebetant.

Cum singultus ex cerebri vel alicuius visceris inflammatione

flammatione oboritur, incunctanter est vena secanda, omnia enim præsidia quæ prædictis inflammationibus opponuntur, sunt singultui remedio. Cæterum & non occupante inflammatione, nonnunquam est vena aperienda, nimirum si sanguinis appareat plenitudo, cohibita quæ sunt sanguinis purgationes menstruæ scilicet vel hemorrhoidum.

Hvmores crassos atq; tenaces singultum producentes concoquit mel rosaceū, oximel simplex, oximel diureticum, syrupus de hyssopo, atq; syrupus de præsisio & syrupus de eupatorio, syrupus acerratus, diarhodon, syrupus de thimo.

Purgatio tunc est adhibenda, cum ab humoribus ventriculū infestantibus singultus proficiūtur. Cæterum si vniuersum corpus prauis humoribus abundat, noxiosq; humores ventriculo insciπiente hoc oboritur malum, totum corpus vacuare conuenit, si vero aliud peculiare membrum, vt hepar vel cerebrum, malos ventriculo humores mutuatur, mittenti membro ipsiq; vētriculo respicies. Porro solo ventriculo noxijs humoribus infecto, quæ illum solum purgent sunt adhibenda, purgant autem illum tum vomitus tum subductiuum pharmacum, si à cibo crudo vel in acrem qualitatem corrupto, vel ab humoribus acerbis singultus ducit ortū, porrigēda sunt q̄ proliciūt vomitū, cui viui seruit decoctū seminis anethi vel mulsā, vel decoctū seminis, radicis, ad acres humores sufficit aqua tepida. Cæterum crassis humoribus ventriculū imbuentibus, vomitus etiam est proficiuus: ante verò quā quæ vomitū citant exhibeantur, porrigēda sunt quæ humorum crassitiem attenuent & dissecent, atq; post cibum vomitum prole-

Et abis: tunc enim humores crassi cibis immixti minori
 negotio euomuntur: porro si difficulter vomit æger,
 quæ aluum subducant sunt porrigenda: prodest hiera
 picra, pilulæ ruphi, pilulæ de mastiche: nempe solo ven
 triculo laborante, nocuum est ea exhibere, quæ magna
 vi aliunde ad ventriculum humores trahunt: porro multa
 si in omni singultu rhabarbarū laudant, qui forsitan hoc
 à Dioscoride accipere putāt: hic enim aduersus singul
 tum rha. esse vtile dicitur: verum cum rha. ille exhibet,
 minime purgare intēdit, sed ventriculum roborare &
 calfacere, purgatoriam enim vim, vt alibi disseruimus,
 in hac radice ille non agnouit, potiusq; bilem quàm pi
 tuitiam quæ plurima ex parte singultum parit, illud pur
 gat, calfaciendo tamen & exiccando non est dubium
 quin multum profir: vidiq; ego admodum iuuare ore
 detentum & masticatum. Cæterum, si non solum ven
 triculus, sed vniuersum corpus prauis humoribus abun
 dat, totum corpus purgare conuenit, si fluxio à cerebro
 in ventriculum est, exiccandum est caput, per nares fiat
 purgatio: vacuata verò abundantia, iternutamentū pro
 dest: quod præter hoc quod quando est destillatio, des
 riuat, facit vt muscoli abdominis ventri applicentur, ven
 tremq; vna contrudant, ita vt violentiorem impetum fa
 ciat, in ipsas affligētes causas, quo circa in omni singul
 tu iternutatio est proficua, vt secūdo de symp. causis di
 xit Gal. Cæterum si iecur biliosos humores ventriculo
 demandat, conuenit exundantem bilem vacuare, calia
 damq; iecoris intemperiem corrigere, quibus verò me
 dicamentis caput sit purgandum, quæ sint medicamen
 ta quæ deriuationem faciunt abunde supra iam diximus:
 quomodo verò intemperies hepatis sit corrigenda, in
 fra cū de hepatis morbo tractabimus, copiose enuclea
 bimus. Cæterum purgationis opus sæpe explent clyste
 res, qui

res, qui euacuant humores ad ventriculum fluitantes, & ab illo etiam reuellunt.

A Versio fit ventris sectione, purgatione, & clysteribus: quo modo ipsa sit utendum, supra diximus: auerunt etiam pedum & manuum frictiones vincula.

Cum frigiditas singultum excitat, quæ ventriculus calfaciant sunt propinanda: prodest syrupus de hyssopo, syrupus de itecade, electarium de ambaro, electarium pliris: in magna frigiditate mistridatum, theriacq; iam fermentata, bonum est spiritum retinere: extra etiam admovebis quæ ventriculum roborent & calfaciant, oleo anethino & laurino, vel nardino illinendus est ventriculus: cum his oleis & cardamomo & cypero optimum paratur unguentum. Facta verò vacuatione iuuat cucurbitam ventriculo admoveere, quod enim dicit Aetius, quod & pectori figatur cucurbita, Aristotel. videtur sapere opinionem, qui vigesima tertia sectione proble. singultum passionem pectoris esse insinuavit. Porro cucurbita ventriculo admoda ventriculum calfacit, humores discutit, & adhuc ventriculi motum compescit: nec inutiliter post admoveatur synapsismus: prodest ad discutiendos humores ventriculo fixos sudorem hoc modo citare, impleatur cucurbita decocto saluig et itecadis, anethi, camemele, roris marini, thimi, & ventriculo applicetur, caliditate decocti sudore extruduntur humores ventriculi fibris adfixi, in diuturno singultu decoctum Gaiaci non est inutile, cum a siccitate proficitur singultus, febrile sanationem non recipit, ut quarto commentario de Ratione victus, dixit Gal. si quod verò medicamen est quod iuuat est lac humanum primo, deinde asinum

tandem omnia quæ ficcitari ventriculi suprâ diximus
conducere huic generi singultus profunt, cui rei faci-
electarium resumptium.

Cum abunde ad ventriculū biliosi humores fluūt,
vomitus & per inferna purgatio (vt diximus) iu-
uat, iuuat etiam exhibere quæ infrigident & ad-
stringant vt retundant bilis acrimoniam, eosq; deor-
sum derrudant, ad hūc vñum valet syrupus de granatis
oxiſacchar, syrupus de omphantio, bucella panis infu-
sa in aliquo horum syruporum vel in succis ex quibus
hi syrupi conficiuntur non instrenue auxiliatur. Porro
his biliosis acribusq; humoribus fluentibus, ad mouenda
sunt stomacho vnguenta, quæ illum roborent, & humo-
rum affluentiam cohibeant, optimum est oleum rosa-
ceum, oleum de citonjs, cum ijs oleis & sandalo masti-
che & bucella panis aceto madida paratur vnguentū.

Quæ sensum stupefaciunt, licet aliquando exhi-
bere, cum ab humoribus acribus stomachū ob-
stringentibus singultus excitatur, ijs humoribus
vacuatis danda est requies magna, vel philonium aqua
frigida sæpe contulit, non enim solum humorum acri-
tudini opponitur, sed sensum hebetat, calfactumq; ven-
triculum roborat, constringitq; & densat, vt non quali-
ber de causa concutiatur, atq; quia frigida roborando
os ventriculi, atq; etiam pōdere humores deorsum de-
trudere facit, non solum vbi calida est humorum afflu-
xio, sed etiam in alijs generibus singultus solet prodes-
se, quare Plato in Symposio, ad curandum singultum
fauces ablucere præcepit.

DE CANINO APPETITV.

Cum

Vm tota moles animalium in perpetuo fluore sit, nisi similis altera substantia per ea que defluxit restituta sit, euaporabitur atque dissipabitur vniuersa, quo factum esse est arbitrandum, vt non animalibus modo, verum et in stirpibus infinitas quasdam vires deficientis ac desiderati semper appetentes ab initio ita tum natura dederit, vt primo libro de Sanitate tuenda, Galeno autore. Ceterum dedit etiam ventriculo naturam & penuriam sensum, vt primo libro de Symptomatum causis idem dicit. Porro hunc sensum ventriculo solum inseruit, qui licet in eo concoquatur quidquid cetera membra est nutriturum, hoc tamen non intendit ille, solum quippe propria intendit nutritioni, etenim postquam est iaturatus, quidquid superat tanquam illi onerosum expellit, vt sexto libro de Decretis, & tertio libro de Facultate naturae idem prodidit autor, quod si aduertis, non miraberis, cur athletae qui multo sunt referti sanguine famem incurrant, etenim quia ventriculus postquam satiatus est, quod restat expellit, actu tunc quod illud quod est sibi amicium & desideratum deficit, ad cibum denuo proritat: hanc causam aduerte, quam quae ab vgone & musa de hac re sunt traditae nullo fundamento innituntur. Porro si ventriculus esset mente praeditus, multo tempore chylum detineret, neque tam frequenter in hoc deueniret desiderium: sed quia licet cetera membra alimento non augeant, tanquam a re excrementitia se deonerat, ob id in athleticis vt iam diximus, non deest appetitus: mirari tamen subit, quod Antonius Musa comment. tertio de Ratione victus sectio. 11. non aduertens ea quae ex Galeno citauimus, appetitum communem ponit in ventriculo: ponit etiam alios duos appetitus, quod quid est quam ventriculum animal ratione praeditum appellat.

re, sed de fame naturali satis: ad eam quæ morbus est, nostrum conuertamus sermonem: est quippe nostrum institutum de morbis præcipuè in hoc libro tractare: quod si de rebus naturalibus aliquid inserimus, est quatenus ad morborum tractatum aliquid asserunt emolumentum. Cæterum immensa comedendi cupiditas appetentia dicitur canina, quam aliquibus dici phagedænam colligitur ex ijs quæ dicit Gale. sexto vulgarium cõmentis. tertio, & ex ijs quæ Plini. vigesimo sexto lib. cap. 11. porrò qui appetentia canina capiuntur, obnoxij sunt vomitibus: enimuero cū in ingerendis cibis modum excedunt, multitudine eorū aggrauati, & assumptos citra nocumentum ferre non potentes, ad vomitum diuertunt, quemadmodū canes, vt Aetius dicit, vnde est huius mali nomen. porrò nonnunquā multorum ciborum quantitas non vomitus, sed cœliacas vel dysentericas affectiones, vel aquam inter cutem producit, prout enim fuerit dispositum corpus, hæc aut alia comitatur affectio: differt verò canina fames à bulimo, quia in bulimo fames non quaque perdurat: inchoat enim à fame, sed non habet eam amplius adiunctam, vt Gale. dicit secundo libro Aphoris. Aphoris. vigesimo primo: in qua parte insinuat bulimum non esse ingentem famem, sed casum potētiz: quod si aduertissent hi, qui practicas scribunt, vt Fontanonus & alij, non dicerent bulimum esse appetentiam caninam: sed expendamus auctoritatem Galeni, quæ habet mentiri eos qui bulimum dicunt famem: in libro etiā primo de Arte curatiua ad Glauco. capi. de febre continua, ait, bulimum nil aliud esse quàm animæ defectum, vtcunq; sit ex frigiditate exteriori oboritur hoc malum, vt in Apho. citato Gal. ait: quare mirari subit, quod Alex. cap. tertio tertij libri ex calore nimio dicit hunc morbum proficisci.

elici. Cæterum, rames canina accidit cum acidus vitiosus iuccus ventriculū mordet: porro hic succus acidus, vt plurimum est pituita acida, nam quod Fuchsius contendit melancholiam naturalem quæ à liene ad ventriculū fluitat, huius appetentiæ esse causam non quadrat, cum melancholia quæ naturalis est, vitiosus succus propriè non dicitur, nec acida qualitate participat, vt Gal. dicit tertio de locis: nec est cur dicas, quòd de atrabile quæ non est naturalis intelligit Fuchsius, cum si de hac intelligeret, non est cur Mauritanorum vellet conuellere opinionem, siquidem nullus fuit arabs qui melancholiam non naturalem famem excitare fuit professus. Adde quod Fuchsius commẽ. primi libri de Symptomatum causis, vbi ex professio hanc materiam tractat, multis rationibus persuadere molitur, melancholiam naturalem caninam & non naturalem excitare famem. Porro ego vt in Enchiridio dixi, adhuc dubito, an melancholia quotidie ad adiuuandam coctionem & appetentiam excitandam ad ventriculum fluitet, semper tamen asseuerabo, quod si naturaliter in ventriculum immittitur, non minus posse appetentiam naturalem conciliare, quam coctionem adiuuare, coctio etenim à calore fit, appetentiam res frigide iuuant, magisq; solent res frigide sua frigiditate coctionem ledere quam sua siccitate eam adiuuare, atq; quod melancholia, quæ appetentiam caninam excitat, non sit naturalis, sed quæ inperantem qualitatem acidam obtinet admodumq; maligna est, lib. de Multitudine expresse dicit Gal. Cæterum si naturaliter dicis fieri vt natura ad coctionem auxiliandam melancholiam naturalem tam ordinate ad ventriculum mittat, non est cur in considerate factum dicamus, vt ad appetentiam excitandam melancholiam etiam demandes. Cæterum tanquam certum nõ sic Gal.

expressit, vt illud scilicet quod melancholia ad coctio-
nem iuuandam ex liene ad ventriculum demandetur,
sed de his sint hæc satis: nam non est quæstio tam frugi-
fera, vt longiorem moram trahere nos cogat: regre-
diamur igitur ad alias causas caninæ appetentiæ, quæ
etiam accidit vbi totum corpus immodicè digestum
inops alimentis redditur: porro immodicè digeritur cor-
pus, aut ex facultatis retentiæ in toto corpore imbecil-
litate, quæ cibis dominari non potest, aut ob plurimi ca-
loris fortitudinem, quæ instar ignis cibos consumit,
cutem rarefacit, ac exhalationem efficit, vt dicit Aetius
& Alexander, vnde conitatur nunc ex nimia frigiditate,
nunc ex nimia caliditate appetentiam caninam profici-
scisci: nec obitat q̃ Gal. quinto de locis dicit, calidas in-
temperies nūquam commitari ciborum appetentiam,
quia solum de temperamento ventriculi, adiacentiūq̃
membrorum loquitur, non attendit animum calidæ in-
temperaturæ, qua totum corpus immodicè digestum
inops alimentis redditur, atq̃ quia appetentia canina vt
soli ventriculi passio est, ex frigiditate fere semper
oboritur, ob id etiam idem autor quinto libro de sim-
pliciū medica. facult. dixit: frigiditatem iunctam sic
citati hunc affectum excitare: voluit quippe Gal. q̃ in-
temperies ventriculi admodum calida non famem cō-
ciliat, sed minuit: fundi enim liquariq̃ facit tum in ven-
triculo, tum in venis succos, vt primo libro de sympt.
causis est traditum: patet ergo hinc q̃ calida intemper-
ries quæ appetentiæ caninæ est caua, nō est illa quæ so-
lum ventriculum afficit, sed quæ vniuersum corpus im-
modicè digerit rarefacit: quapropter Tralliano nō est
acquiescendum, si cum dicit tertio lib. cap. secundo, ex
intemperie calida ventriculi appetentiā caninam con-
stari putat, solam ventriculi intemperiem hoc produ-
cere ma

cere malum. Caterum nec solum quæ immodice digerunt inops alimenti reddunt corpus, sed vermes, sanguinis & aliorum humorum immodica euacuatio, verum vermes & immodice euacuationes quodam modo ad causas quæ immodice digerunt, possunt reduci.

Curant appetentiam caninam quæ ventriculum calfaciunt, quæ acidos humores concoquunt & purgant, quæ os ventriculi emolliunt, quæ alimenti inopiam emendant.

Medicamenta quæ calfaciunt, ventriculum roborando frigiditatemque humoris acidi qui os ventris mordet & irritat oppugnando, huic capitulis morbo sunt praesidio. conuenit verò vt medicamenta quæ adhibentur calida: sitipitate non polleant, ne exustionem ventriculi adiuuent. Porro quæ vrinas mouent, quia citra adstrictionem calfaciunt, sunt proficua, calfacies igitur ventriculum syrupo de hyssopo, syrupo de praelio, syrupo de rhimo meliocrato in quo origanum & iatureia sint decocta, crocum dicit Auicenna magnopere appetentiam auertere, ego considerans classicos autores hoc non dixisse, sed adstrictionem eos croco tribuisse non vnde quæque Auicenna dictis acquieui. Caterum calfacies etiam ventriculum rebus extra admotis, prodest oleum de amygdalis dulcibus, atque oleum de lilio & de anetho, concoquunt humores acidos quæ nuper diximus ventriculum calfacere, ea enim non solum calfaciendi vim habent, sed facultatem etiam humores acidos incidendi abstergendi que. si vis quæ magis incidant & abstergant, exhibe meliocratam in quo decocta sit aritolochnia, vel porrige mulsam scylliticum.

Humores acidos optimè purgare hieram dicitur. Actius, ad idem profunt pilule ruphi. Est verò aduertendum quod si non solum frigidis vicis disq; humoribus yêtricus est suffarcinatus, sed in cerebro horam humorum est moles, à quo in ventriculū fit defluxio, purgandum est etiam caput, quod optimè faciunt pilule de agarico, ipsaq; agaricus cum zingibere & sale fossili concinnata. Porro vt capiti nunc esse respiciendum dico, idē te intelligere velim si ab alio membro sit defluxus.

Quæ os ventriculi emolliunt suctionem prohibendo appetentiæ reluctantur, quæ in re valet oleum omniaq; pingua, verum quando alium de ad ventriculum humores decurrunt, medicamenta quæ multum relaxât sunt noxia, quoniâ ultra hoc quod vires ventriculi eneruant, lædunt, quia illum ad suscepiendos humores reddunt procliuem.

Si corpus ob immodicum calorem multum digeritur, condensare cutem oportet, facies hoc cū oleo ex oliuis immaturis expressio, vel oleo rosaceo vel myrteo vel lenticino, ex his oleis cum rosis santalisma stiche alumine in aceto acerrimo prius trito optimum concinnabis vnguentū, facit aqua alumina balneum, intus etiā exhibebis quæ humores incraissent & adstringant, facit syrupus myrteus, syrupus citoniorum, lac in quo ferrum ignitum sæpius fuerit immissum.

Si ob facultatis retentricis imbecillitatē in toto corpore est inopia, cōsiderabis quæ sunt quæ illā debilitât, & totis viribus causæ oppugnabis, si immodicus calor est vt frequenter solet, adstringētibus & refrigerantibus corpus

DE ARTE CVRATIVA.

227

corpus linies, si ex multa humiditate imbecillitas oboritur, rebus exiccantibus corpus est vngendum, si vermes inops alimenti reddunt corpus, quæ eo pernecent sunt exhibenda. Cæterum si ob sanguinis fluorem & assiduos vomitus, vel aliam euacuationem est inopia alimenti, quæ sanguinis profluuium vel aliâ euacuationem nescihibent adplicabis, de h. verò proprijs capitibus astrætabitur.

FINIS.

P H

Præstantissimo

viro maiorum imaginibus & morum probitate claro, Domino Domino Leoni à Goñi & à Peralta in Ecclesia Pompelonensi Mensæ meritisimo Archidiacono:

Alfonfus Lopez de Corella

Salutem & perpetuam
felicitatem.

Am cōpertum mihi est, Archidiacone dignissime meas lucubrationes qualescunque fuerint, tibi esse boni consules, amplectendas, & superuacaneū puto, eas longa Epistola tibi commendare. Scio quippe, & vel audito libelli autore, non poteris auxiliarem operam non impendere, quando tanta est tui animi sinceritas, tanta tua humanitas & munificencia, & vel tantilla intercedente consuetudine beneuolentia ducetis, & totus alios iuuandi amore flagras: & si tali

si tali es ingenio natus, non est cur dubitem, tuas mihi petenti non defuturas esse suppetias: maxime q̄ quodam fausto sydere, tota Goni familia est mihi fauens & aspirans: nec est cur timeam, q̄ honorificum & auctum sacerdotium nouos tibi indiderit mores, tuumq̄ beneuolum mutauerit ingenium: siquidem genuinae quæ in te splendent dotes, non nouam dignitatem neq̄ exoticos honores admitantur. quæ enim ex ipso tu contraxisti natali, atq̄ quæ maiores æmulando ab ipsa probe fecisti pueritia te clarum, te circumspectum, te honoribus cumulatū reddiderunt. Porro ut paucis multa complectar, qui discere voluerit, qui sis, atq̄ qualiter hucusq̄ gesseris, maiorum tuorum à quibus non potes degenerare respiciat splendorem, consideretq̄ qui fuerit qui ad hanc te elegerit dignitatem: porro tam clara est tui generis prosapia, tantum est tuorum progenitorum nomen, q̄ nemo qui aperte sciat, te illorum esse propaginem, dubitabit te virtutibus probeq̄ factis esse deditissimum. Cæterum, qui perpenderit q̄ à viro sapientissimo christianissimoq̄ fueris electus, proindeq̄ approbatus, luce ipsa meridiana clarius tuum introspeciet decus & ornamentum: porro te successorem nominauit auunculus tuus Dominus Dominus Ramigius Goni, cuius reconditam & sublimem eruditionem nemo est qui non prædicet: sicuti est nemo qui viri tam exacti, cuius morte literæ sunt

passuræ iacturam, obitum non deplorat: verum tanta calamitati non mediocriter viuens ille succurrit, opus quidem celebre de Immunitate Ecclesiæ, & alterū de Charitatiuo subsidio magna vtens charitate posteritati reliquit: quæ sane opera miram literarum studiosis ferunt opem, quæ etiam clare monstrant, quanto iure vtrinq; ius Pontificium scilicet, & Cæsareum illi debeat, qui suis laboribus vnum & alterum adornauerit. Cæterum huius viri præstantissimi morum integritatem pietatemve quis est qui non agnouerit? quis est qui non fuerit admiratus? docuit quidē faciendæ imitanda itidem fecit: quidquid fere ex suis prouentibus nunc sci poterat, pauperibus irrogabat, atq; charitatiuum subsidium quod ædito libro commendauerat, xenodochio per se constructo admodūq; locupletato satis ostendit. Sed quo sum progressus, huius quippe eminentissimi viri amore raptus præter pensum in hæc incidi, quæ longam profecto exigunt historiam: quæ sane si vere enarraretur, clare indicaret, quantum huius viri suffragium quo tu hanc subisti dignitatem sit æstimandum. Si enim Aristotelis commendatione vinum Lesbium Theophrastus scilicet omnibus illico fuit exceptum, cur approbatione viri tam christiani & sapientis tu non venis commendandus? certo enim scio, qd vt ille erat constans, & pia religione semper ardens, qd si reipsum quem sæpius expertus est non approbasset,

approbasset, q̄ suum calculum tibi non dedisset: verum tuarum virtutum specimen, tuorum morum rectitudo, quæ ab ipsa pueritia præ te tulisti, non solum illi te reddiderunt charum, sed omnibus qui vel eminus te norunt iocundum, adeo ut ex benevolentia qua omnes te prosequuntur, & ex illo splendore qui in te nunquam non micat, putem ijs duobus de Arte curatiua libellis, auram qua tuti in medium prodesse conciliandam.

Vale vir generosissime &
dignissime ex Peraltis
Nauarra.

ALFONSI LOPEZ A

Corella, De Arte Curatiua,

Liber Tertius.

VSPICATI EVIMVS PRI-
 mum librum de Arte Curatiua à ce-
 rebro: Tertium verò hunc veluti alte-
 ram opellam ab hepate dignum dus-
 ximus exordiri, est quidem hoc facul-
 tatum naturalium principium, veluti
 illud animalium sedes: dissident quo-
 dammodo horum officia, nam iecur totum est in agen-
 do, cogitatrix verò facultas quæ cerebro assidet, tota
 est in contemplando, ne verò hæc iecur clamore & stre-
 pitu suo minimè turbaret, procul à cerebro illud esse fa-
 bricatum lib. de natura. dixit Plato. Sensit enim quod si
 prope cerebrum esset alimenti officina, quod vapores
 qui inde aspirarent illud frequenter laceisirent. Atq;
 quia officium iecoris quodā modo officio cerebri ad-
 uersatur, ideò prouerbio dicitur pinguem ventrem nō
 gignere subtilem mentem: cuius prouerbij libro an ars
 gymnastica ad medicum attineat Gal. meminit: maxi-
 mè quod voluptas quæ teste Platone est esca malorum
 ab epate vt pote à membro quod concupiscibilis facul-
 tatis Platone & Galeno autoribus, prima sedes est pro-
 ficiscitur. Cōstat verò quantum voluptas cogitatrici fa-
 cultati soleat esse impedimento: nec defuerunt qui iras-
 citiux potētis iecur esse domicilium insinuarunt, nam
 hoc innuit Iuuenalis, cum cecinit, at nescis quantum sic-
 cum iecur ardeat ira: Lactanti. etiam Firmi. lib. de ira
 iecori hanc facultatē inditam esse visus est inuere. Por-
 ro si

rò si volumus Lactantiꝝ ceterorumq; qui iecori visi sunt iram attribuere dictis Platonis & Galeni conciliare dicemus, quod eo aliquibus dictum est iram iecori asidere, quia generat bilem hominem irritantem & in iram procliuem reddentem, vere tamen cordi vipote membro omnium calidissimo ira est indita, vt lib. de Ira explicat Seneca. Cæterum quia irascendi vt ira dixerim materiam iecur suppeditat, ideo eos qui difficile propenduntur in iram difficileq; irritantur, bono iecore natos vulgus appellat, atq; quia de ira ipsa sermonis se quella aliquid dicere nos inuitauit, notandum est, quod aliud est esse iratum, aliud iracundum, iratus quidem est magnanimus, & humilium rerum contemptor: iracundus facile irritatur, vltionis est appetens, quia verò generoso viriliq; animo non est, temperamēto est frigidior, vt Gal. dicit primo Vulga. commen. ij. Solet tamen nonnunquam Gal. iracundū capere pro irato in quem senium dixit secundo de Temperamentis, & lib. quod animi mores, quod iracundi sunt calido temperamēto, nec solus Gal. sed multi ex autoribus latinis iracundum pro irato vsurparunt, vt linguæ latinæ periti docte declarant. Quod si iracundus aliquādo capitur pro irato, claret in dictis Galeni non esse cōtradictionem, quid quid aliqui garriant, ex dictis patet, quod proprie ira est prior viris quam fœminis, & iracundia prior fœminis. Sic Arist. lib. de Histo. taxans sexū fœmineum, dicit esse quærum, & iracundum. Ex ijsetiam est perspicuum, quid secundo de Sanita. tuenda, voluerit Gal. cum dixerit vltionis appetentiam esse accessorium ire, vlciscendi quidem libido ad iracundiam potius pertinet, vt ex ijs quæ tertia Tuscu. dicit Cicero liquido illuc esset, quare mulieres & quicumq; frigidiori sunt temperamento appetentiores sunt vindictæ quam viri magna

nimi, qui humilium rerum sunt contemptores: hæc an-
 notare placuit, quia in eorum declaratione multos ces-
 spitare vidi. Cæterum venarum est principium iecur,
 sed non quarumcunq; , sed earum quæ nō pullant, quod
 verò nomine venæ arteriam, etiā antiqui intellexerint
 iam cap. de corde ex Galeno Platonem interpretante
 prodidimus, atq; apud latinos venā pro arteria etiam
 vsurpato video. Celsus enim secūdo libro cap. sexto ait
 venis enim credimus fallacissimæ rei, Plini. quoq; libro
 septimo venarum dicit formicantem pulsum, hæc Gel-
 lius non aduertens turpiter increpauit medicum quens-
 dam qui attigisse venam dixerat, porro vti à iecore ori-
 untur venæ, ita ab eo vim generandi sanguinem acqui-
 runt propria eū vi quia sunt albæ sanguinem non creāt,
 vt in Enchiridio iam dixi. Cæterum iecur quibusdam
 lobis veluti digitis est distinctum, quo maiusq; fuerit iecur
 hoc sunt maiores lobis, vel maiores digiti, si sic pla-
 cer appellare, putans verò Auicēna in ijs quibus hoc for-
 san legerat, de manus digitis sermonem haberi, rem
 nulli rationi fulcitam dixit, quod longi scilicet digiti
 manus attestantur iuprà hepatis magnitudinem. Porro
 membrum hoc quauis ē primoribus vnum sit patientis-
 simum est, quando sexto libro Apho. Gal. non relucta-
 tus est ijs, qui fibram hepatis abiectam fuisse sanatam di-
 xerunt, retulitq; mihi vir generosus illum venatum fuisse
 ceruum, in cuius hepate inuenit aculeum vndiq; à car-
 ne hepatis circumdatū, qui vt apparebat multos dies fuit
 ibi transfixus, vide quantum faciat senius acuties ad mor-
 tem accelerandam, quod cum hepar vnum ex principi-
 bus partibus sit, potuit tanto tempore tam ingens pati
 malum, ob id profecto equidem dixerim, quod eius
 substantia obruē sentit, quod si sensibiliissima pars vt vē-
 triculi hostiolum esset, vel vna hebdomada tantum ma-
 lum

DE ARTE CVRATIVA. 235

lum non potuisset tolerare, vehemens quippe dolor præter hoc quod multum virtutem labefaciat, humores aſcicit, qui dolentis partis morbum adaugent. Porro ne omnino ſenſus hepar eſſet expers, neruum in illud natura inſeruit, vt quarto de Uſu partium dicit Gal. vnde præter eos à veritate declinare, qui dicunt hepari nullū eſſe inditum ſenſum, accidit porro dolor grauiſ hepatis ſubſtantiæ, acutus membranæ illud ambienni, vt ſexto lib. Apho. Apho. quinto idem prodidit autor. Non eſt cur mireris lector optimè quod in breui opella duas nuncupatorias appoſuerim epiſtolas hoc potius humilis animi multorum auxilium explorantis quam arrogantis eſt nota: maximè quod cum vltra ego nō poſſim: cogor vel tantillo xenio lo viris tam inſignibus quibus ſane deuinctus ſum & oberatus ſi non aliud ſaltem meum animum indicare, neq; id eſt nouum. Nam Galenus grauiſſimus autor ea quæ ſcripſit de Theriaca duobus Pamphiliano ſcilicet & Piſoni nuncupauit ex noſtris etiam Ioannes Manardus vir hac ætate apprime doctus ſuos non vni omnes ſuos libros medicinalium epiſtolarum dicauit Cæliusq; rodonginus fere tot nuncupationes quot capita ſuo opere lectionum antiquarum ædidi. Vale.

DE DOLORE HEPATIS cuiusq; obſtuctione.

Roducitur dolor in hepate nihilo ſeius quàm in reliquis membris, vel ab intemperie, vel ſoluta continuitate: interperies vel ſola eſt, vel cum humore.

Curant hepatis dolorem sanguinis missio, medicamenta quæ alterant, medicamenta quæ purgant, quæ digerunt, atq; quæ obstructions eximunt.

Si à sanguinis plenitudine dolor oboritur, ilico vena interior dextra est secanda: periculum quippe est, multo sanguine venas hepatis extendente, ne inflammatio proficiatur: q; si iam insitâte inuadenteq; inflammatione, dolor circa hypocondrium dextrum molestat, sine vlla intercapedine ex eadē vena affatim sanguinem esse mittendū neminem dubitare arbitror. Cæterum, non solum in affectionibus hepatis, notis sanguinis apparentibus venam esse secandam quidam dicunt: sed etiam in omni obstructione licet à viscidis crassisq; humoribus fuerit producta, insanissimā certē opinio: negat Gal. decimoquarto Methodi, in lethargo quæ inflammatio est venam secare si humoris cruditas adest, & n̄ in morbo qui citra inflammationem est id non considerant

Si à nuda qualitate proficiscitur dolor, solis medicamentis refrigerantibus faciliè propulsatur, si à frigidityte itidem euestigio quæ calfaciunt illum pellunt: oportet verò vt medicamēta quæ iecori admoventur non sint citra adstrictiōem, quando è primoribus ipsum est munus suum obeat, vel in ipsis morbis est necessum: infrigidant calfactū hepar oleum omphancinum, oleum rosaceum, omphantis succus, omphantium, vnguentum rosaceum, ceratum de sandalis: calfaciunt infrigidatum hepar oleum de absinthio, oleū de amygdalis amaris, oleum nardinum, cū ijs oleis & mastiche & agalochō optimū parabis vnguentum, intra etiā exhibentur quæ hepar alterant: ad infrigidandum prodest

prodest syrupus de intubo, oxilacchar, electarium de tribus sandalis, saccharum rosaceum : calfaciunt hepar syrupus de absinthio, syrupus de radicibus, syrupus de bissantis, syrupus de eupatorio. Cæterum hæc medicamenta ante venæ sectionem vel purgationem possunt adhiberi, si sola intemperies afficit : verum sola intemperies parum durat, quin prauos humores aceruet : calida quippe calidos, frigida frigidos : calidum porro hepar biliosos gignit humores, frigidum pituitosos : cum verò humores adesse cognoueris, eos vt infra dicemus vacuabis : post euacuationem vtiliter cum prædictis medicamentis iecur affectum temperabis : porro q̃ in præsentī sectione ad infrigidandū laudauimus sandalos, annorandum est, aliquos inter medicamenta calida illos numerasse, sensisseq̃, esse aspalatum antiquorum : hoc ego in Enchiridio volui refutare, citans quandam autoritatem Galeni tertij Methodi : verum inficiari nolo, q̃ vbi Gal. habet asphaltum, aspalatum esse scriptum me putasse : quo factum fuit, vt autoritatem quæ contra Manardum nihil concludebat, ego citassem.

E Vacuatione est vtendum cum humor dolorem infert, considerare verò oportet, an gibbam vel cauam hepatis partem occupet humor, quod si gibbamprehendit, quæ vrinam prolestant porriges, si verò cauam, purgatorium pharmacum exhibebis. Cæterum si humor est bilioſus, facit rhabarbarum electarium rosaceum, electarium de prunis : si vero humor frigidus hepar infestat, facit diaphœnicon, agaricus, pilula de rhabarbaro. Cæterum quæ sint quæ vrinam cient sequenti sectione videbis, etenim quæ obstructions aperiant lotium prolestanti vim habent, considerandum vero est, quod etiã si humor qui dolorem infert gib-

ham teneat partem, præstat antequam diuretica exhibeas leuiter purgare nimirum ne diuretica excrementis aliqua inueniât, quæ ad gibbâ possint ducere partē.

Si flatuosus spiritus inducit dolorē, exhibenda sunt, quæ dictum humorem digerūt. Porro medicamenta quæ flatum vetriculi discutire suprâ asseruimus, iuuât, prodest sane diaciminum diatrion pipereon, extra iuuat oleum laurinum, oleum nardinum, oleum de lilio, cum his oleis & puluere absinthij & caryophyllorum & florum camamelę & cera parabis vnguentum, nec solum ad flatuosum spiritum digerendum, hoc prodest vnguentum, sed etiâ ad attenuandū diffecandumq; humores crassos qui obstructionem producunt, verum de medicamentis quæ obstructionibus medentur, iam proprium sermonem audiri.

Frigidi crassiq; humores ac flatuosi pariter obstructionem solent gignere, ea porro medicamenta quæ obstructionibus medentur, funditus dolorem auertunt, dissoluunt obstructionem, medicamenta quæ aperiunt, aperiri & abstergit mel, quod si lib. de attenuante victus ratione dixit Gal. mel in affectibus hepatis nocere, de affectibus ab estu vel humoribus calidis ortis intelligendum est, multi summe laudant nuces ponticas, sed prædicto libro dicit Gal. eas nullam ex visceribus vim abstergendi habere, quæ cum dure coquantur & crassum nutrimentum gignant, ego eas non tanti facio. Cæterum prodest anisum, fœniculus, eupatorium, apium, petroselinum, casutha pistacia, prodest syrupus de radicibus, syrupus de bisantij, syrupus de eupatorio, syrupus de scolopendria, de hyssopo, porro ex corticibus quinq; radicum & passulis & amygdalis amaris & lupi

& lupiniscum vino flauo efficacissimum paratur apozema, efficacius fiet si additur lauri cortex, & nlicia hucus, optime faciunt trochisci de rhabarbaro, trochisci de absintio & de eupatorio, trifera, dialaca, diacucurma, mithridatem. si febris deit & de calida inter pene est timor, exhibenda sunt quæ citra manifestam caliditatem aperiant, huius farinae est cortex veriusq; intubi, casurha, est enim cicorei natura si Alexandro credimus ut calidiori hepatis adiumento frigidiori vero nocumento non sit, qui etiam ait ex oleribus solum cicoreum bonum sanguinem gignere, contrarium dicunt qui buglossum dicunt inter olera primas tenere. Porro Gal lib de Cibis boni succi malum succum gignere cicoreum dicit. Cæterum quod de cicoreo dicit Alexander de hepate lupino & cocleis scribunt multi quippe asseuerant, arcana qualitate hepar læsum iuuare, hoc vero non consentaneum esse Galeni dogmatibus in Enchiridio iam dixi, sed obstrepet aliquis forsitan, octauo Localiū multum laudat hæc pharmaca Galenus, ait enim vñs lupini hepatis consimilis cocleis, teritur enim exacte lupinum hepar, & datur drachma vna cū vino aliquo dulci, benigne enim hæc iunt viscera, ipsum nutrire potentia, & media iuxta calidi & frigidi oppositionem, & ob id talia pharmaca omnibus intemperaturis conuenire videntur, hucusq; ille, sed aduerte animum quæso, ne in multis quæ in libris Medicamentorum Localium dicta sunt, labaris. Porro multa sunt in prædictis libris commendata, quæ non sunt iuxta Galeni sententiam, sed iuxta opinionem eorum quos ille citat: adeo vel maiori iure sit dicendus dictorum librorum Galenus compilator quàm auctor, quibus in libris aliqua examinat, multa verò indiscussa dimittit: sed ut hæc clarius illucescant, perpendamus aliqua quæ dictis

libris dicit. Porro decimo libro medica. localium vrinam capræ aduersus hydropem esse proficuum reperimus: sed non est cur credamus, huius medicamenti vsum ab illo fuisse laudatum: quippe qui decimo simp. medi. eos qui humanum lotium bibere, vel eo caput abluī præcipiunt, tanquam rem obscenam præcipientes magnopere execratur. obscenius verò est caprinum lotium bibere: quare non ex illius, sed ex archigenis sententia quem citat esse commendatum palam fit omnibus: cur etiam discredemus, Galeno nauseam non mouisse medicamentum de felle vrsino, quod nono localium ictericis exhibuisse andromachum fatetur, turpius sane videtur, fel vrsinum libare, quàm humanū lotium ebibere. Cæterum, si quis contentiosus velitari audet, omnia quæ Gal. in libris medica. loca. singillatim non damnat, illius albo esse approbata, tenetur etiam concedere, cynoglossum si lienosis est opitulaturū, sinistra manu ante solis exortum esse colligendum, vt ex sententia Aesclepiadis nono localiū habetur: tenetur etiam modo quo Archigenes vñs est in ictericis curandis nō dissentire: sed quis non videt multum à Methodo in curando ictero deuiasse Archigenem, qui vt nono locali. dicit Galen sic tractandos ictericos monuit, vt absinthii ex aqua mulsa bibant, aut cum cyclamini succo purgatis naribus lauentur, aut vena sub lingua eis aperiatur: subdit q̃ si ad nullum horum auxiliorum malum cedat, expurgatione quæ per scammoniam & exquisita dicta vrantur, atq; ita ad exercitia progrediantur: hæc Gale. quæ ianē non videntur eius sapere myrotecia, sed Archigenis officinam ex qua sunt deprompta, non enim prius sunt lauandi icterici, quam redundans bilis euacuetur, at Archigenes prius tentat lauacrum, quam cum scammonia purgationem, & durante malo facta iam euacuatione

euacuatione exquisitam dietam & exercitia laudat, quæ omnia vires multum denſciunt, corpusq; ad bilem procreandam nimis proclive reddunt, mitto quod venam ſub linguam ſecat, quod licet ad bilem expurgandam faciat, conſtat parum aut nil ad mali radices extirpandas conducere, ſed hæc notiora ſunt quam vt à me explicari deſiderent, atq; vt in hac ſum ſententia, vt hæc curandi norma Galeno non arriſſerit, ſic credo illi non approbari, quod oſtauo Loca. de affectionibus circa ſtomachum ab Archigene eſt traditum, vbi reperitur ad ſaliuam multam in ſtomacho eſt admodum vtile, vitis folia, aut portulaca viridis, aut caſeus recens, quod ſi ſtomachus ſit multum eſtuofus, veſicam aqua expletam imponi iubet, & niuem ſuperaddere. Omnia hæc porro tantum à Methodo diſtant, quod bene monſtrât Galeni ſigillo non eſſe ſignata, ſed perpende omnia quæ in prædicto capite ex Archigene refert Galenus, & deinceps non dubitabis multa eſſe in prædictis libris à Galeni doctrina multum aborrentia. Ait quippe prædicto cap. citatus Archigenes, diſplicetias ac moleſtias ſedari aiunt coclea aphrica cruda integra vorata, exoluto ſtomacho da lactucæ ſemen, aut paſſerum ſtercus, aut glaciem ieiunis, vt ea aſſidue manducata ſaliuâ expuant; hæc ille, quæ minimè Galeni merentur digna ſuffragio. Cæterum vt hæc Galeno non arriſſiſſe arbitror, ſic credo illū minimè probaſſe religioſum circa mortarium Archigenis apparatus, qui vt decimo Localiū eſt ſcriptum, poſt deſcriptionem cuiuſdā pharmaci dixit, hoc verò pharmacum quæadmodum accepimus, cum quadam religione præparatur, ligneo enim mortario ac paſtillo tunditur, oportet eum qui tundit, neq; anullum habere ferreum neq; calciameta clauis ferreis tranſixa, hoc à ruſtico vt manuſcriptum accepimus, pulchre ſane di

ctum, ferunt enim hæc præ se rusticitatem, quam Galeni scripta redolent nunquam. Caterum qui his aduertit animū, non religiosum deinceps putabit, pharmaca quæ in prædictis libris scripta sunt optima examinare bilance, cum exploratum iam habere possit, non omnia quæ Gal. ibi nō taxat, suo fuisse probata calculo, sed ad aliam vertamus stilum, ex dictis enim velut ex vnguibus vtraius poteris cætera cognoscere.

DE HEPATIS INFLAMMATIONE.

HEpar haud secusatq; alię corporis partes à copioso sanguine inflammatur, porro nisi inflammatio magna sit, aut muscoli hepatis incumbentes extenuentur, tactus nullam hepatis potest præbere notitiam, ut quinto de Locis Gal. dicit, in qua parte hepatis inflammationis traditas à Galeno videbis notas. Porro licet omnis hepatis inflammatio sit periculosa, periculosior est quæ in conuexa parte quàm in caua, ut. vi. de Morbis Vulg. comm. ij. Gal. dixit. Caterum annotandum est quod cum inflammationem hepatis dicimus, non solum phlegmonem, sed hieresypelam etiam complectimur, ordema verò non est cur comprehendamus, quia ut autor est Gal. quarto lib. de præfagatione ex pulsibus, ca. de pulsu qui accidit hepatis affecto, ordema pituitosum nō innascitur hepatis, quare non est credendum Auicennæ, qui caput ordematis iocinoris facit, quædam tamen contradiçtio videtur in Galeno, qui in eodem lib. capit. de Pulsu qui fit affectis meningibus dicit, iecur ordemate affici, hanc controuersiam sic puto diluendam, quod in hac parte qua dicit iecur ordemate affici, de hepatis membrana intelligit, in qua vesicæ aqua plenæ generari solent,

lent, vt. vii. Apho. Apho. lvi. idem prodidit autor, hæc verò vesicæ generali nomine ordemara appellantur. Porro quod mēbrana hepatis humidior & mollior reddita pulsus reddatur mollis, ex ijs quæ parte vltimo citata de præfagitione ex pulsibus dicit Gal. est perspicuum, quod si dictam partem perlegeris, non dubito quin fatear, nos apparētem contradictionem, quæ multorum diuorsis intellectus optimè diluisse.

IN curanda hepatis inflammatione, eadē ferme Methodus quam in ventriculi inflammatione seruandam diximus, est seruanda. quare non est cur spectialem hic protrahamus sermonem, mittendus scilicet est sanguis semper ex axillari dextra, inter initia medicamenta repulsoria sunt adplicanda: quæ semper calida debent applicari, vt tredecimo Methodi dicit Gal. transacto principio adplicanda sunt medicamenta quæ digerunt, nulla verò medicamenta quæ stipicitatis sint expertia iunt adnouenda, quando robori hepatis quod toti corpori suppeditat alimentū, maximè est intendendum, vt enim recte vndecimo Metho. Gal. dixit, non ex ijs quæ deuorantur, sed ex ijs quæ ventriculus & hepar recte concoxerint, alimentum toti corpori suppeditatur. Cæterum annotandum est quod dicit Aetius, quod secundo die à venę sectione cucurbita hypocondrio dextro apposita iuuat, verū quia dierum numero principium non potest defeniri, & in secūdo die potest esse magna plenitudo, hoc perpetuo non est seruandum, quoniam vt dicit Gal. tredecimo libro Methodi, vtendum cucurbita (in ipsa parte quæ phlegmone vrgetur) inter initia non est, immo postquam totum corpus vacuaueris, ac necessarium est eorum quæ in inflammata parte continentur aliquid educas, atq; eruas, aut etiam

foras versus attrahas, hæc ille, quæ eo libenter produxi
ne quis dictis Acti male pensculatis accedēs laberetur.

DE ICTERO.

Cterus quodammodo est hepatis passio, quodammodo vesicæ bilis, plurima enim ex parte fit patiente iocinore, non tamen semper, vt infra dicemus, atque quatenus vesica fellea bilis flaua est receptaculum, icterus inter morbos vesicæ bilis aliquibus solet annumerari. Porro est hic transeunter notandum, quod Aristoteli libro quarto de Part. anima. veterum laudat sententiam, qui causam cur diutius viuatur fellis vacuitatē esse dixerūt, qui ideo asseruerunt, cernos diuturnam agere vitam, quia felle scilicet vacant, verum hæc sententia nō est approbanda, quoniam licet cernus fellea vesica careat, bile nō caret, nihilo enim secius in eius hepate gignitur quam in aliorum animalium hepatibus, bilis vero natura est quæ opponitur vitæ non ipsa vesica, adde quod homo & elephantis vt ex ipso Aristotele colligitur, duratione vitæ reliquis animantibus præstant, qui nec bile nec felle vacant. Cæterū cū bilis redūdat, & per vniuersum corpus suffunditur dicitur icterus, si bilis est flaua nomē generis retinet, si est atra, dicitur icterus niger, icterus vt iam dixi plurima ex parte fit patiente iocinore eius, scilicet intemperie in caliditatem permutata, vel ob eius inflammationem: vel scirrhum, vel obstructionē vt Gal. dicit quinto de locis: oboritur etiam icterus ob imbecillitatem vesicæ bilis, quæ biliosum humorem in se non attrahit: nonnunquam ob porī fellei obstructionem, vel debilitatem: aliquādo vt dicit Paulus a feruido distemperamento solidorum corporum id quod

id quod alimenti ratione loco erat exhibitum in bilem commutantium. Caterum licet icterus plurima ex parte accidat ex iocinoris praua affectione, contingit accidere iecinore illegso. vt Gale. quinto de locis dicit: hæc dicta sint de ictero bilioso. Icterus verò niger vt plurimum fit ob splenis vitia: splene quippe humorem nigrum non attrahente, per vniuersum corpus nigra bilis effunditur, quæ nigro colore cutem imbuunt, id etiam potest contingere obturatis vns: per quas niger humor ab splene ad iecur depellitur: atq; hepatis expultrice debilitata: sed ad primam morbi regni speciem auriginem aliquibus dictam regrediamur, quæ aliquando est citra febrem, aliquando in febribus accidit. Porro morbus regius qui in febribus ante septimum diem prouenit, malum est autore Hippocrate: significat quidem hepatis inflammationem, vel eius magnam obstructionem. Porro contendit Fuchsius, commento prædicti Aphorismi, icterum qui fit in febribus ante septimum, necessario ex hepatis inflammatione oboriri: sed Gal. parte citata clare insinuat, ex obstructione ante septimum in febribus pronisci posse: & esto q; Gale. hoc non inqueret, quis potest inficiari, quod in febre biliosa tanta potest humoris biliosi quantitas hepar ante septimum obrepere, quod icterus procreetur, qui quatenus indicat multam bilis crassæ copiam, quæ difficulter à natura vinci potest, malum portendit. Caterum in aliquibus exemplaribus aphorismorum reperitur, nisi humores ex aluo prodeant: humores verò qui ex aluo prodeunt, non faciunt saluum icterum ex inflammatione hepatis genitum: sed illum quem obstructio generauit, atq; arbitrandum est, quod illi febrientes de quibus Hippocrates & Gale. primo de morbis vulgari. commen. secundo tractant, quos icterus die sexto inuasit: deinde reualuerunt, quod ex obstru

ctiōne cōtrahere malum : clarè enim verba Galeni hoc indicant, ijs enim verbis ait, non valuit bilem natura excernere: ijs collecta ad cutem morbum regium excirauit, horum ipsorum illi fuerunt salui, quibus alia ratione natura retrimentum excernere valuit: nec nostris dīctis reluctatur, quod quidā ex Galeno allegant, ex obstruptione scilicet non generari febrem, nisi biliosi humores redundantes diutius corpus obsederint : nā nos febris causam nō dicimus obstructionem, sed icterum ex obstructione hepatis febre iam inuadente ortū malum esse asserimus. Sed aliquis dicet Galenum malè collexisse, icterum in febribus ante septimum vel ex inflammatione vel obstructione proficisci: siquidem quinto de locis, iecinoris temperie mutata dicit posse oboriri icterum, hepate inflammatione vel scirrho vel obstructione non affecto: verum si in febribus ex hepatis magna scandescentia, icterus enascitur: nihilo secius porrendit malum, quā quando ex alijs causis producitur: quatenus quippe demonstrat magnum hepatis incendium, quod & breui tempore ante septimum scilicet iecinoris temperiem vehementer permutare valuit. Cæterum affectis ictero magnopere extenuātur membra, quia infectus sanguis est, qui pro alimento suppediatur: adde quòd bilis quæ per corpus est effusa, innatam humiditatem absument: quòd sitalis est bilis natura, mirandū est de Philoteo qui secundo lib. Aphor. Apho. vigesimo credidit, naturaliter bilem in ventriculum cōfluere, cuius opinionem falso vt in Enchiridio dixi, recentiores multi Galeno ascripserunt.

Curant morbum regium venæ sectio, humorum cōcoctio, purgatio, medicamenta quæ alterant, atq; quæ defedationem tollunt.

CUm ex iocinoris inflammatione oritur aurigo, cōfestim est vena axillaris dextri brachij secanda. Multum etiam opitulatur, vt in Enchiridio dixi, secta vena iuxta medium dextræ manus digitum: nec solum obsidente hepar inflammatione, eū sanguis fundendus: sed semper q̄ sanguinis multitudo vna cum bile abundat: atq; si ob scandescentiam hepatis icterus proficiscitur, licet sanguinis multitudo non appareat, vena secta quæ ad annularem digitum obreptat: magnam opem solet præstare, sanguine ex hac vena fuo refrigeratur hepar, eiusq; moderata temperie temperatiores gignit humores, atq; adeo proruitur malū: particulatim autem & per vices est sanguis detrahendus, si Aetio credimus, ne per coaceruatam euacuationem vires ægri prosternantur: verum enimvero si ex iocinoris inflammatione aurigo oboritur, dummodo vires ægri consentiant affatim sanguinem detrahere conuenit: tūc enim ictero vt symphthomati, inflammationi vt morbo propriam curationem exigenti est respiciendum, in inflammatione autem iecinoris copiose sanguinem esse fundendum si vires ferunt: & ipse Aetius proprio capite docet.

Medicamenta quæ humores præparant conducunt: præparant humores syrupi vel decocta frigidam naturam habentia, quatenus exuberanti bilis qualitati opponuntur: huic rei seruit syrupus de intubo, decoctum ex corticibus intubi satiui & filuestris, boraginis, casulæ, hordei, scolopendriæ: ad oppilationem verò demendam, omnia ea medicamenta iuuant, quæ cap. de oppilatione hepatis esse proficua diximus: singulariter valent syrupus de radicibus, de bisantjs, & de eupatorio, & acetatus diarrhodon: hæc ve

ro ad attenuandum mirificè etiam profunt.

IN Ictero bilioso exhibēda sunt medicamenta quæ bilem purgant, quæ forti irritandi vi pollere debent: imbecillia enim ob virtutis siccitatem inefficacia in ipsis cognoscuntur; prodest electarium rosaceum, electariū de prunis; si Icterus est niger, quæ atrā bilem purgent sunt propinanda: facit diasenna, confectio hameç, pilulæ indæ, pilulæ arabicæ: aduertere tamen debet, qui icterum nigrum curat, an inflammatio vel obstructio, vel scirrhus sit in liene: & prout fuerit affectus, lien præsidia præstare, quo modo verò hi lienis affectus sint propulsandi, infra fusius declarabitur.

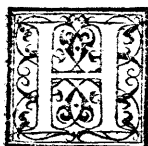
Medicamenta quæ alterant, conueniunt ad tollendam intemperiem calidā hepatis: facit vnguentum rosaceum, oleum nenufarinum mixtis sandalis, succus endiuie cum omphantio; quod si ex immodico solidorum membrorum calore oboritur icterus, ut aliquando euenire dicit Paulus: optimum est solidorum membrorum calorem temperare: iuuant lauacra, potiones refrigerantes, facit serum, iuuant apozemata frigida, quod si habitualis est calor, lac asinæ est præstantissimum.

Sex morfu animantis venenosi obortus est icterus, alexipharmaca medicamenta conueniunt, iuuant theriaca & mithridatum.

Ad bilem quæ in vniuersa cute est excludendam, radix ciclamini trita pota ex aqua multa valet: prodest rumex satiuus, serpilū hypericū, atque ut in summa multa cōplectar, omnia medicamenta quæ

ta quę vrinam mouent sunt vtilia, facit lanacrum aquę calidę: cui camemela, anethum, forniculus, pulegium fuerint decocta.

DE HYDROPE.

Ydropum tres sunt species, vt Gal. dicit libro quarto de Ratione victus, vnus humiditatis substantia tenuis copiam in tota ventris regione acervat, hic dicitur ascites. Secundus locum hunc non aqua sed spiritus plenum habet, vnde est illi nomen tympanites. Tertius habitum totum pituitę plenum habet, huic nomen est, anasarca aliqui solum duas species posuerunt dicentes anasarcum sub caxexia ab autoribus complecti, verum oppositum ex autorum dictis colligitur. Ceterum aquo sushumor qui ascitem producit, & flatulentus spiritus qui tympaniam parit, nõ inter abdomen & peritoneũ, vt multi dixerunt continetur, sed inter peritoneum & partes sibi subiacentes, Galeno quinto lib. de Locis auctore. Porro nulla species hydropis potest suboriri, nisi hepar afficiatur, vt in eadem parte idem dixit autor, non tamen semper ob primariam eius affectionem excitatur, lienis enim vel ventriculi vel intestinorum frigiditate facile infrigidatur hepatis siue partes, quo fit vt ad iecoris corpus frigiditas perueniat, quę hydropem procreat, occasione etiam pulmonis vel septi trāsuerſi, vel renum infrigidari potest hepar, hydropicusq; excitari morbus, omnia hæc colliguntur ex ijs quę citata parte dicit Gal. quę si perpendis liquido intelliges, quid Hipp. & Gal. commen. secundo Prognos. velint, cum dicunt aquam intercutem nunc à iecore nunc à lūbis, nunc ab intestinis, vel ventriculo incipere. Incipere

quidem potest ab his membris, sed nisi sanguificationis officium, quod in hepate est intercidat, minimè potest proficisci. Porro sanguificationis officium intercidit, natiuo hepatis calore debilitato, atq; q̄a frigiditas potissima caloris natiui depopulatio est, propterea Gal. quinto de Locis & quarto libro Apho. Apho. vndecimo insinuauit, omnem hydropem ex iecoris frigidityte oboriri, Aetiusq; dixit, citra hepatis refrigerationē impossibile esse aliquem in hydropem incidere, verum sexto de Locis non negat Gal. ex calida & sicca intemperie quæ cibum in sanguinem transmutare vetat, hydropem proficisci, neq; huius speciei hydropis immemor fuit Gal. secundo lib. Prog. Hoc considerans Paulus non ex sola iecoris frigidityte, sed ex calore etiam hydropem oboriri docuit, neq; ab hac sententia abluſit Trallianus cum tertio libro Curationis hydropis ex æstu ortam memoriam facit, quam cum medicamentis frigidis esse oppugnandam dicit, atq; rationi videtur consentaneum, ascititium calorem qui vernaculum languidum & imbecillū reddit hydropem posse excitare, si hepar enim suo non fungitur officio, multa excrementa generabit, quæ inter peritoneum & intestina delabentia, hydropem factitabunt. Ceterum vt diximus plurima ex parte ex hepatis refrigeratione oboritur hydrops, atq; quia in ascite magis est refrigeratum hepar quam in tympanite, vt citato Apho. Gal. sentit, ideo est multorum opinio ascitem periculosiorem esse tympanite, huic sententiæ videtur suffragari Gal. lib. quarto de Causis pulſuum, qui ait tympanitem minus facultatem grauari ascite. Aetius vero cap. de Hydrope tympanitem dicit ascite periculosiorem, adhibetur inquit in ascite pertusio siue punctio & reliquis quoq; remedijs promptius quam ille obedit. Porro qui ascitem magis peri-

DE ARTE CVRATIVA. 252

gis periculosam cenſet, dicit: fateor in aſcite adhiberi pertuſionem ſiue punctiōem, ſed cum pertuſio felici ſucceſſu vix ſemel adhibeatur non eſt cur dicenda ſit curatu facilior aſcites, addes etiam, quod licet aquoſus humor magis obedit quam flatulentus ſpiritus, non ideo aſcitem eſſe ſalubriorem, ſiquidem cum magis ſit leſum in aſcite hepar quam in tympanite, licet mineri molimine extrahatur humor, à morbo minus ſe vindicare egrotantem, quod hepar difficilius à prava affectione explicatur, ſunt porro qui anaſarcam, dicunt periculoſiorem, hanc ſententiam docet muſa, quarto lib. Apho. Apho. vñdecimo, quam docuiſſe Aetium & Paulū dicit, ego apud hos autores hoc minime exaratum legi, poterat muſa apparentius citare Galenum, qui commēt. quarto de Ratione viſtus de hydrope anaſarca loquēs ait, interſicit autem protinus poſtea quam factus fuerit, autor vero prædiſti libri non ſolum cū factus fuerit, dicit eſſe inſanabilem, ſed etiam cum incipit, quod Gal. noluit approbare. Cæterum non ab re quis dictabit, incipientem anaſarcum facilius aſcite propelli, iam verò factum eſſe periculoſiorem, etenim cōtingit anaſarcum quem cohibita ſanguinis euacuatio excitauit, ſanguine miſſo facile ſanari, tam breuiq; curari aſcitem non contingit, verum cū iam radices ægerit anaſarcus, qui non ſolum hepar, ſed iam omnia ſolida occupat membra, quibuſcunq; præſidijs male parer, & tādē omnes inueterati hydropeſ ſunt periculoſiſſimi. Cæterum aquæ inter cutem non minus formiſas quam viroſe eſſe obnoxias dicit Aetius, parum infra ait, pueri vt plurimū ab hydrope ſarcite apprehendūtur, Fuchſius Magnus Aetij emulatoꝝ ſine negatione legit, ſiſ verbis ait formiſæ minus quam viri huic affectioni ſunt obnoxij, ſed non videtur creditu dignum, formiſas minus viris aqua inter cutem

tentari, si quidē vis sanguificationis fortior est in viro, magisq; labefactantibus causis reluctatur, adde quod dicit Hipp. secundo libro de Morbis mulierum, caro mulieris ut pate tenerior & rarior carne viri, ocyus & magis ad se humiditatem ex ventre trahit, quod videtur iuvare, ut anasarca illa sint magis obnoxia quod si hanc causam perpēdis, acquiesces etiam Aetio, qui in eadem parte ait, pueros esse anasarca multū proclives, etenim quia puerorū caro mollis est & tenerrima, non mirum quod facile humiditatem ex ventre trahat, indeq; hydrops consequatur, sed his aduersatur, quod pueri naturales potentias vegetas habent, aduersatur etiam quod Hippocrate tertio Apho. malos habitus senibus et non pueris proprio esse dicit. Porro experientia ostendit, tum ob assignatam rationē, tum ob multam inglumem cuius quidem occasione senibus ut alibi dixit Hippo. Iuvenes aegrotant magis, malo habitu frequentius corripi pueros, in eadem parte dicit Aetius, ex malo habitu maxime perire pueros, ob hoc scilicet, quod firmitatē vitalem habent debile, & quod ob cutis raritatem succi in eis facile transpirant, hoc tamen dictum videtur creditu difficile, cum contrariū monstret experientia, suadeatq; ratio, pueros eo quod facultates naturales habent vegetiores, facilius senibus a malo habitu se explicaturos. Ceterum circa id quod dicit Aetius, quod pueri scilicet habent vitalis firmitatis debilitatem, annotandum est, quod vitalis firmitas non dicitur Aetio vitalis facultas, hac enim pueros reliquos ante ire, dixit Gal. tertio libro Prog. Firmitas verō vitalis de qua hic intelligit Aetius, est membrorum ad ea quæ occurrant renissus, & eorum quæ offendunt tolerantia. Porro pueri citissime propter corporis humiditatem alterantur, atq; quia membra habent mollia, & tenerrima, facile a laboribus

boribus offenduntur difficulterq; quæ inuadunt sustinent iniurias, hoc quod in hac parte dixit Aetius, alludit dicto Galeni, qui tercio libro Apho. Aphor. vigesimo septimo dixit. Alterantur puerorum dispositiones citissime, propter corporis humiditatem, & naturalis potentia debilitatem, quam enim Gal. vocauit potentia naturalis debilitatem, vocauit Aetius debilitatē vitalis firmitatis, multi vero dictū Galeni simpliciter intelligentes, dixerunt textum esse deprauatum, cum omnibus sit in confesso, potentias naturales pueros habere vegetas, verum Gal. vt iam dixi, non tractat de potentia naturali, quæ actionum naturalium est principiū, sed de potentia vt ita dixerim passiuā, quæ in pueris multarum humiditatum ratione, & membrorum multa teneitudine, debilis est. Quicumq; enim dictum Galeni perpendit, meam expositionem non vituperabit.

C Vranthypem venæ sectio humorum concoctio, purgatio, medicamenta quæ vrinas mouēt, quæ exiccant, chirurgia.

I N anasarca quam sanguinis multitudo excitauit, sanguinem esse mittendum Gal. quarto de Ratione victus dixit, à copia enim sanguinis calor natiuus prope extinguitur, vbi vt ille dicit nullum remedium est præstantius quam sanguinis extractio. Porro si ex mensiū vel hæmorrhoidum suppressione, anasarca excitatur, vena malleoli est secāda, si vero alia ex causa multus sanguis frigidus est acruatus, qui calorem natiuum prope extinguit, venam brachij axillarem secabis. Cæterum in eadem parte dicit Gal. tympaniam & ascitem nullum per sanguinis missionē curare esse ausum. Porro licet nullus horum hydropum sanguinis missionem

exposcat, quia nec aquosus humor, nec flatulentus spiritus, qui sub peritoneum est, venæ sectione potest extrahi, præsentaneum est tamen aliquando mittere sanguinem, ad medendum quippe alicui inflammationi, si quæ est aliquod viscus vexans, at quiescendo etiã ipsæ quæ dicit Tralianus, quod in hydropæ febre coniuncto refrigerantibus medicamentis est utendum, ad sanandam iecinoris calidam intemperiem, ex qua dicit aliquando hydropem oboriri, non ab re sanguis in pauca quantitate si virium infirmitas non reclamet potest fundi: sane sanguis missus ex vena quæ paruum digitum dextræ manus, vel digitum medium reptat, præclare intemperiem calidam hepatis sanare solet, soletq; febribus præsentaneum esse remedium, ut in Enchiridio dixi: si igitur obrepit febris, magnusq; est iecinoris æstus, liquido patet venæ prædictæ sectionem singularem posse præstare opem.

AD humores concoquendos iuvant ea medicamenta, quæ obstructions aperiunt, humorumq; crassitiem attenuant: prodest syrupus de radicibus, syrupus de bislantijis, syrupus acetatis diarrhædon, syrupus de eupatorio. Porro syrupi parum liquoribus stillatitijs sunt diluendi, ne ventrem qui satis maderet humectent: hos quos recensuimus syrupos non præsentente febre iuxta Alexandrum laudare convenit, nam urgente febre in totum medicamenta frigida esse porrigenda docet. Caterum, non de febre qui ex humore falso qui in ventre continetur orta Alexander intelligit: nam hac ut plurimum ut Aetius dicit ægri non vacant, intelligit verò de febre quæ ex humoribus calidis iccore scandente oboritur, quæ ad eius extirpationem iecorisq; resarciendam intemperiem, medicamenta frigida

ta frigida exposcit: verum quia non solum iecori, sed etiam aquoso humori in ventre contento, & ventriculo est respiciendum: ob hoc oportet ne immodicè infri-
gident, quæ ad curandum dictum hydropem adhiben-
tur: est etiam considerandum, q̃ sæpe lotium multū ru-
brum decipit medicum, arbitratur quippe, hoc non nisi
si iuxta calidam intemperiem hepatis posse attestari,
cum hepate ex frigiditate læso, hoc lotium emitti possit,
fit, quomocunq; enim hepar sit læsum, si sanguis non
bene expurgatur ab vrina, lotium rubrū reddet æger.
Porro aliquos qui hydropem ex calida hepatis intempe-
rie cōtracta laborarunt, memini me ab ægritudine ven-
dicasse, exhibito sero caprino mixto cicorei succo, cui
rhabbari drachma vel semidrachma erat immissa:
hoc verò medicamento per multos dies vtebatur æger.

IN qualibet specie hydropis medicamenta purgan-
tia conueniunt, in anasarca exhibenda sunt quæ pi-
tuitosum humorē vacuant, atq; quia in tympanite
ratione languidi caloris non potest pituitosum excre-
mentum non aceruari, etiam pharmaca quæ pituitam
subducunt sunt vtilia, in ascite eadem ratione & id ge-
nus medicamenta conueniunt: conueniunt verò maxi-
mè quæ aquam subducendi habent potentiam, vt enim
libro aduersus Iulianum dicit Gal. sunt medicamenta
quæ hac sunt donata facultate, id genus scribunt esse
bryoniæ succum, succum iris, granum cnidium, radix
cucumeris syluestris: asseuerantq; aliqui, & huius facul-
tatis rhabbarum non esse immune, verū si quis quæ Gu-
liemus Puteanus dicit subscribimus, inferior est vis rha-
barbari quàm vt aquam subducere possit, qui etiam as-
serit, medicamenta quæ aquam vacuant inter omnia de-
bere, esse fortiora; tenet enim hic egregius vir, q̃ medi-

camenta non abdita qualitate, vt Gal. fuit professus humores subducunt, sed solum calore vel offensione quā naturæ inferunt, cum substantiam habeant minimè à calore coctibilem: huic suo fundamento annisus, dicit cassiam solum leniendo purgare, asseueratq; rhabarbarū & aloem solum de obstruēdo humores subducere, eo q̃ non habent tam intensum calorem vt à toto corpore possint vacuare, atq; quia myrobalani non sunt feruīdo calore donati: ideo dicit nil attrahere, sed solum cōprimendo purgare, quos dicit ex officinis vt inutilia & damnosa medicamenta esse relegandos, multa alia in libello purgantibus medicamentis dicato dicit hic auctor, in quo Galeno tam aperta fronte oppugnat, quod diceres illum galenom astringem: sed in multis hic bonus vir mea quidem sententia hallucinatur, cum multa sint medicamenta, quæ tantā vim aperiendi habent, ac rhabarbarum & aloes & nil subducunt: nec creditu est dignum, quod omnis oppilatio quam deobstruit rhabarbarū ex humoribus biliosis fuerit pronata: videmus tamen rhabarbarum plurima ex parte bilem subducere: multa etiam videmus medicamenta, quæ maiorem cōprimendi habent vim quā myrobolani, non tamen tam efficaciter purgant: videre etiam est rosam quam Alexandrinam vocant, quæ non intensum habet calorem, nec substantiam naturæ multum odiosam, quæ efficacissimè purgat. Contra verò alia videmus medicamenta, quæ intensum calorem habent, & substantiam habent naturæ displicentē: quæ sanè nō purgant, quod credere facit præter calorem esse aliam peculiarem vim, qua determinati humoris fiat vacuatio. Sed de his hæc sufficiant, quæ ad integram explicationem, proprium requirunt volumen.

Quæ

DE ARTE CVRATIVA.

257

QUæ vrinam cient in qualibet specie hydropis conducunt, faciunt pastilli de absintio, pastilli de rhabbaro, & de eupatorio, facit theriaca mithridatum, decoctum apii, fœniculi, rusci, scolopendriæ, rubiæ, dauci, anisi, asari, cinnamomi ex vino, facit puluis herinacei terrestres, præclare iuuant vermes terreni cocti triti ex vino potati, quod si vitio splenis hydrops est ortus mire facit confectio de ferri limatura.

Post purgationem vtilissimum est medicamenta quæ redundantem humiditatem resiccēt, flatusq; discutiant adhibere. Porro in anasarca insolationes, fricationesq; maximè siccant; in insolationibus tamen caput est velandum, conandumq; ne tumor vehementius calefaciat, caseus recens multum coaguli habens optimè ad omnes tumores partes impositus facit, facit etiam sterens bubulum conuenienter resiccatum cum posca aut aceto mulso infarcta sulfuris quarta parte, proficuum est emplastrum de baccis lauri. Cæterum omnia impinguantia & resinosa cerata ac malagmata sunt vitanda, vt Aetius monet, inflant enim & tumores diutendunt, errant igitur qui cum multis adipibus & butyro vnguenta ad sanandum hydropem concinant. Cæterum ad resiccandum, aqua marina aut aluminosa aut sulphurenta hoc morbo affectos lauare movent Aetius & Paulus. Alexander dicit balneorum vsum in morbo hydropico aduersissimum haberi, sed cum balneum absolute ponitur de balneo aquæ dulcis intelligitur, de quo credo intellexisse Alexandrū. Porro si theriaca non sunt ad manum, arte ex decoctis calidis potes parare balnea. Cæterum viles sunt cucurbitæ inanes supra ventrem posite, prodest vesicam semiplenam decocto calido ventri admoovere, quæ sudorem ciendo stre-

R

nuc iuuat, omnia enim quæ sudorem prolestant, vniuerso corpore vacuato, in anasarca præcipue sunt iuuamentum, facit præclare gaiaci vel cyne decoctum.

Quo modo aqua in ascite sit emittenda Cornelius Celsus septimo libro docet, sed tam infelicitè hæc ventris perforatio solet cedere, quod vix vnquã adhibetur, forsitan tam sinistre succedit, quia cum adhibetur, prorsus vires sunt deiectæ, iam est prope libitinam ægrotus, quod si in malo nondum inueterato fieret, forsitan succederet ex voto, propter quod credo dictum esse ab Hippocrate sexto populariũ sectione septima, hydropicos citius secare oportet, tabescentes statim vrere. Cæterum ad curandam anasarcam vtilissimum esse dicit Aetius, figuras circa internum talum infligere in loco quatuor digitorũ spatio supra talum eminente, ea profunditate qua quis in venæ sectione vti solet. Laborant verò multi in pedum œdematibus, quæ hydropem consequuntur profligandis, sed vt secundo ad Glauco. dicit Gal. œdema in hac dispositione accidensest, nulla propria præcipuaq; curatione egēs, adeo quod sola frictio ex oxirhodino vel ex sale iniecto oxirhodino sistit ipsum.

DE LIENIS DOLORE.

Venadmodum reliquæ corporis partes ab intemperie vel soluta continuitate dolent, sic lien qui affigitur iuxta intemperierum genera, verum frequentissime frigidam & humidam sustinet, vt Aetius docet. dolet vero in calida & frigida intemperie, minus vero aut nihil omnino in humida, minimũ vero in sicca.

in sicca. Porro simplex intemperies parum sola durat. Nam si calida intemperies fuerit intensa sicca eam consequitur, & ad frigidam inueteratam humida committitur. Cæterum quia lien parum sentit, vt quinto de vsu partium Gal. dicit, ideo nuda intemperies parum illum affligit, verum facile intemperies nuda ascicit humorum concomitantiam, atq; quia lienis substantia rara est vt quarto de Vsū partium Gal. ait, facile aliunde humores excipiet, frigida verò illum affligente intemperie spiritus procreantur flatulenti, qui distendendo dolorem inuehunt, contrahitq; ex hac intemperie duritiem ac obstructions, & aliquando scirrhum qui etiam ex inflammatione inueterata solet saepe proficisci, est enim hoc viscus scirrhuso tumori multū obnoxium, etenim licet eius substantia rarior sit quam iocinoris: propter nutrimenti verò quo vitur speciem frequentius hepate scirrho tētatur, vt dixit decimotertio Methodi Gal. sed impugnabit aliquis, dicens non sibi Galenum constare, si quidem quarto libro de Vsū partium dixit, ex tenuiore parte sanguinis nutriri splenem quam hepar, hic nodus sic est diluendus, quod decimotertio Methodi cum dixit crassioris nutrimenti vti specie indicauit crassiorem sanguinem esse in liene quam in hepate, verum vt quarto de Vsū partium dicit, crassus sanguis qui est in liene quia elaboratur ab arterijs q̄ illic sunt. Atq; adeo venis multo densiorem tunicam habentibus, quam que sunt in hepate, nō affatim neq; crassus carni splenis, sed subtilis & paulatim mittitur. Porro ad probandū quod splen frequentius hepate scirrho capiatur, non est necessum quod crassiori sanguine alatur, sat est q̄ crassior sanguis in eo quam in hepate cōtineatur, & hoc in Methodo Gal. voluit. Cæterum lienis cura non est negligenda, est quippe instrumentum quod purgat limosa

& crassos ac melancholicos succos in hepate genitos, quare Hippocrati dictum est libro de Locis in homine quod, secundo de facultatibus naturalibus etiam Gale. retulit, quibus corpus floret lien minui, quibus magnum & tumens augetur, si corpus minuere & cacochymum reddere, tumidus enim lien melancholicos succos non expurgat, quo fit ut per vniuersum corpus disseminentur, qui corpus minuunt & cacochymum reddunt: quapropter sapienter Pompeia plorantia Traiano Imperatori procuratores habenti rapaces, qui prouinciales calumnijs expilabant dixit, fisco esse lienem, quod sicut eo crescente reliqui artus contrahescunt, sic crescente fisco flacescunt vires subditorum. Porro quia lien expurgat melancholicum succum, qui per corpus disseminatum tristitiam & mœrorem incutit, ideo illi risus esse causam sapientibus philosophis est assertum: hoc tamen multi non intelligentes aliene proficisci ritum dictarunt. Sed de hoc multa in meis quinquagenis.

Curant lienis dolorem, medicamenta quæ alterant, sanguinis missio, medicamenta quæ inflammationi medentur, quæ obstructions emendant, atque medicamenta quæ emolliunt.

In exhibenda affectionum lienum curandi Methodo, parum immorari conuenit: eis nempe præsidijs quibus hepatis affectionibus medemur, & paucissimis mutatis lienis morbis succurrimus: etenim quæ prauam hepatis intemperaturam emendant, lienis sanant intemperiem, medicamenta calida frigidam, frigida calidam, sicca humidam, humida siccam: atque eo ordine, quo inflammationem hepatis diximus esse curandam, lienis est curanda inflammatio. Hoc tamen est discerniculum, quod in hac

In hac ex axillari sinistra est mittendus sanguis, in illa ex dextra: quia tamen lienis inflammatio multos solet decipere, nota quod non secus ac in pleuritide solet in illa dolor scapulas clavemq; occupare; quod fit ut multi lienis inflammationem putent esse pleuritidem, ut optime Alex. annotavit: longe tamen diversa est adhibenda cura, quia lienis inflammatio & in vigore adstringentia medicamenta exoptulat, ut decimotertio Metho. Gal. monuit: verum raro lienis inflammatio pleuritidis notas præ se fert, quia ut Gal. dicit secundo lib. de difficultate respirationis, minime dolor osium viscus est splen, neq; septum transversum premit similiter ut hepar, nisi maximum habeat tumorem circa caput. Ceterum medicamenta quæ hepatis obstructioni conveniunt lienis obstructioni sunt utilia: sed quia hoc viscus quod melancholicum ac limosum est, ex iocinore expurgat: idcirco vehementiora medicamenta quam hepar exigit, ut decimotertio Metho. Gal. dicit: medicamenta igitur quæ hepatis obstructionem aperiunt, mediocribus lienis obstructionibus opitulantur: quale est enim medicamentum iocinori absintium, tale est lienicapparis cortex, quale iocinori eupatorium, tale lieniscolopendrium: fortiori enim vi cortex capparis & scolopendrium pollent quam absintium & eupatorium. Porro cum hæc citata parte dixit Gal. non ratione sympathiæ hæc fieri intellexit, sed ratione caloris: quidam quippe intelligunt ratione sympathiæ absintium iuvare hepar, & scolopendrium lienem: verum Gal. dicens fortiora medicamenta exigere lienem quam hepar, gratia exempli posuit quatuor, quæ vidistis, quorum quæ efficacius aperiunt, lienis obstructioni maxime conducunt: quod si lienis obstructio levis est, absintium & eupatorium rem poterunt explere; mitè autem eam quæ ni-

R in

mis inueterata est obstruētio ferri limatura sanat, estq; à Mesue de hac limatura confectum medicamen, quo ego frequenter post purgationem vtor, & feliciter succedit. Interim vero q̄ hanc confectionem adhibeo, guttam ammoniacam aceto infusam alumine scissili admixto hypocōdrio sinistro applicare moneo, mirū dictū, quā ex voto omnia succedant. Porro quia lienis obstructions plurimæ ex parte euenire solent mulieribus quibus menses non respondent, antequam ad medicamenta fortiter aperientia venio, venas malleoli tundere iubeo, factaq; purgatione venam quæ ad anullarem digitum sinistra manus perrepat aperio. Ea verò quæ his præsidij non reualescit, non obstruētionem patitur, sed inueteratum scirrhus cui fauet gutta ammoniacæ extra apposita & deuorata, ex ea enim & ferri limatura & capparidis cortice pilulas paro, quæ in prædicta passione strenue iuuare solent. Porro cum ammoniaco alumen, sequens Aetium in emplastro misceo, nimirum vt visceri sua natura raro & ad suscipiendos humores apto addat robur,

DE COLICO DOLORE, & de Ileco.

Dolor colicus est coli intestini, à quo accipit nomen, qui est verò tenuium intestinum dicitur ileon vel voluulus, vt sexto libro de Locis Gal. dixit. Caterum Alex. libro tertio capitu. quadragesimo octauo ileon nihil aliud esse dicit, quam plenioris intestini immodica augmentatio, Gal. etiam tertio libro de Morbis vulg. commen. secundo, in crassis intestinis confidere voluulū insinuat, neq; ab hac abluit sententia Aetius cum leta

cum letalem dolorem intestinorum voluulum esse dixit, nempe in hac parte non negat ex crassi intestini inflammatione voluulum posse excitari. Paulus verò lib. tertio capi. trigesimo septimo, non solum vehementes intestinorum dolores voluulum vocat, verum etiam stomachi dolores immensos, qui plurimum conuellunt. Si enim voluulus dicitur, quia præ molestia quodprehendit facit voluere, non mirum quod oris vetriculi ingentissimus dolor dicatur voluulus, si quidem in spumoso dolore conuoluitur stomachus. Cæterum quia inflammatio plenioris intestini ingentem ac periculosum inuehit dolorem, qui etiam crassum intestinum facit coagumentari, voluiq; & circum volui, non citra causam voluulus potest appellari, non enim à circumactione doloris ut quidam dicunt, sed à conuolutione intestini hoc nomen voluulus dicitur ut sexto libro de Patientibus locis Gal. dicit. Cæterum quod ad similitudinem: iagens stomachi aliarumq; partium dolor passio voluulosa quibusdam medicis sit dictus, ex ijs quæ octauo de Medicamentis locali. dicit Gal. est peripicum: qui ait scripsit Asclepiades ad voluulos stomachi subuersiones, coniectarit quispiam voluulos appellare fortes, quemadmodum in voluulis subuersiones fiunt cum magna contentione, hæc Gal. quæ clare explicat, quo modo affectio stomachi & crassorum intestinorum voluulosa quibusdam dicatur, non tamen possumus inficiari, quod Alex. & coli inflammationem proprie vocari voluulū dixerit, quæ opinio diuersa est ab ijs quæ sexto de Locis, & sexto lib. Apho. commēto. quadragesimo quarto dicit Gale. qui si in crassis intestinis, tertio de Vulg. voluulū fieri dixit, modo quo octauo Loca. ipse Asclepiadem exponit ipsum expones. Inflammatio enim plenioris intestini quia conuolueret facit, & facit etiā for

resubuerfiones, vti inflammatio quæ in tenuibus fit: ex similitudine dicitur voluulus. Porro philot pressius Galenonomen voluulus sumpsit, quippe qui septimo lib. Aphor. commento decimo solum vomitum stercoris ileum dicit, vomitus verò stercoris non in omni ileo sed solum in letali fit, quantum verò cecutiant qui ileum dicunt esse intestini & non morbi nomen, ex his quæ ex Gal. sexto de Locis, & sexto Apho. citauimus est perspicuum. Caterum qui sit vehementior dolor an qui crassa intestina vexat, aut tenuia est scrutatione dignum: videtur quod qui tenuia, cum horum passio ventriculo magis mutetur. adde quod ad similitudinem doloris tenuium intestinorum; dolor ingens qui crassa intestina torquet dicitur voluulosa passio: cōtrariū tercio de Patientibus locis videtur docuisse Galenū. Porro de dolore qui citra inflammationem fit, hac parte locutus est Gal. constat verò quod si ad humorum cruditatem frigiditatemque respicias, quod vehementiores dolores fiunt in intestinis crassis, durū enim est creditu, quod humor tam frigidus qualē Galenus se excreuisse dicit: in tenuibus intestinis aceruaretur: quando & Gal. miratus fuit, quod dictus humor excretionis violentia expulsus frigidus exciderit, quod si humor tam gelidus in crassis intestinis aceruatur, non mirarer quod & dolores ab inflammatione producti tantum non inueherent dolorem ac tam frigidus humor: qui cū a membrorum calore nec tantillum potuit calefieri: non posset membra attingēs & nouo motu nouā alterationem frequenter inducens durum & acerbum non generare dolorem, sed de his satis. Caterum causa doloris colici est spiritus flatulentus: crassus ac viscosus humor, vel humor acris & erodens, necnon etiam inflammatio. Voluuli causas dixit Gal. sexto de Locis esse inflammationem vel obstructionem,

has

has excitant vt Aetius dicit continua ciborū corruptio: plage: vehemens frigus: acernata frigida potio, maxime si ab exudatibus accipiat in intestini in scrotum vna cum itercore delapsio, ita vt inflammetur, atq; etiam veneni potio. Porro si dicta Aetij & Pauli expendimus, videbimus illos non negasse, quod humores crassi & tenaces hoc possint excitare malum, verum Gal. Aphor. citato non videtur cōsentire, quod crassi humores vim habeant tātum obstruendi intestina tenuia vt inde voluulus generetur, is enim verbis ait, mihi videtur inflammationem vel durum tumorem vel abscessum tantam posse facere loci angustationem, vt nihil possit ad inferiora transmitti, quod autem humores crassi atq; tenaces in causā sint: nō admodum mihi probabile videtur, subdit, verum & hoc si libeat ponito, pones igitur has causas si libet quæ etiam si voluulum possint excitare, nō chordapson, quod non est citra tumorem eminentem in tenuium intestinorum parte, vt iexto de Locis & proprio cap. dicit Aetius, errant igitur qui omnem voluulum vocant chordapsum.

Curant dolorem colicum & voluulum venæ sectione, vel scarificatio, purgatio, medicamenta quæ crassos humores attenuant & digerunt, medicamenta quæ flatuosus spiritus discutiant, medicamenta quæ stupefaciunt, quæ delitescēti qualitate iuuant.

Si inflammatio in tenui vel laxo intestino est, dum modo vires ferant, cōfestim sanguis est detrahendus: porro ad reuellendum optimè facit venæ cubiti sectio: ad euacuandum venarum crurum scissio: si quidem sexto vulg. comme. primo Gal. ait: membra super secur cubiti venæ sectionem postulare, infra vero crur-

ram. Cæterum vbi sanguinem detrudere non licet, cucurbitas partibus dolentibus agglutinare, scarificationesq; vti docet Paulus, proprio cap. porro magna existente plethoria periculum est ne cucurbita multâ auocet humorum affluentiam: vbi verò plenitudo non est, vel iam per venę sectionem est vacuata, hoc remedium adprimēiuuat, quoniam reuellit de internis ad externa, atq; materiam affluxam euacuat.

Purgatio quæ clysteribus, balanis, quæ vomitu, atq; subducēte pharmaco fit, in dolore coli. & vultu sololet opitulari, in colico dolore qui ex flatulento spiritu oboritur, exhibendi sunt clysteres statim discutientes: facit clyster ex decocto camemelle, anethi, fœcædis, anisi, cumini, rutæ, decocto colo transfuso: cōgruè miscetur oleum anethinum, oleum rutaceum, atq; ex solis ijs oleis optimum concinatur clyster, vinum cui incoctæ fuerint prædictæ herbæ est efficacissimum: si à crasso humore proficiscitur dolor, iuuat clysteres quos numerauimus: addestamē aliquid quod humores crassos purgare possit, benedicta, hiera picra, hiera logadij, antidorum indum: huic rei faciunt, si stercus est nimis induratum, medullam casæ & pinguedines decocto malux & altæ, & fœnigræci: pro clysteribus miscbis. Magnam verò vtilitatem ego inueni in resina abietina dialtheæ mixta, & decocto remolliente clysteri exhibita. Quod si nullatenus obedierit aluius, follem fabilem indere, & in ventrem flatum immittere: deinde extracto folle clysterem lenientem adhibere tertio de morbis consultit Hipp. & Alexander laudauit: fit verò hoc facilius magna syringa: rem nota quoniam est præsidium præstantissimum, quo ego non sine vtilitate aliquando sum usus. Cæterū in quibuscunq; exhibeas clysteribus

steribus, vnicū est cōsiderandum quod duodecimo Mes-
 rho. Gal. dicit, ne clysteres scilicet, qui multum calfa-
 ciunt, cum crassus lentusq; humor dolorem excitat ex-
 hibeamus. Crassi enim frigidiq; humores, vt ibidē Gal.
 ait, à vehementer calfacientibus liquantur, ac in flatum
 mutantur: porro si erodens humor dolorem concitat,
 clysteres qui humoris acrimoniæ repugnāt humorem
 q; eluant profuant, opitalatur decoctum hordei: cui ad-
 ditum fuerit parum sacchari, si magis vis acrimoniam
 hebitare, parabis clysterē ex decocto seminis lini vio-
 larum & hordei, facit lac à quo extractum est butyrum:
 facit serum, si inflammatio est quæ intestinum vexat, cly-
 steres lenientes temperatq; infrigidantes in principio
 conducunt: deinde ea quæ leniunt sunt infundenda: in-
 ter initia prodest decoctum seminis lini, maluæ, fœnē
 græci, decocto colo transfuso, adde oleum rosaceum:
 deinde oleum de semine lini, & vitellos ouorum: hæc
 de euacuatione quæ per clysteres fit. Porro ex nomi-
 natis antidotis parare potes balanos: cæterum vomit-
 us in dolore colico opitulatur: educitur enim cru-
 dus cibus vel frigidus humor dolorem concitans,
 mulsa, vel decocto anethi, vel oleo tepido facile solet
 vomitus irritari: porro quia in voluulo solet sterco-
 sursum ferri, periculosus est vomitus: si tamen ciborum
 cruditas in vētriculo est, quæ facile vomitu potest pro-
 pellituro: porriges multam, verum si nihil crudorum
 ciborum in ventriculo continetur: omni conatu eniten-
 dum, quo tum flatustum sterco-
 ra infratrahantur. Cæte-
 rum est purgans medicamentum nonnunquam q̃s quos
 coli dolor tenet exhibendum, nimirum si clysteribus
 non congrue eluitur aluus, ab humoribusq; qui aliunde
 vt sæpe contingit dauunt fouetur morbus. Porro si inflā-
 matio in intestinis est, nullatenus in principio iuxta ea

quæ Gal. decimotertio Methodi dicit purgās phar-
 macum est exhibendum, si est etiam ab arido stercore ob-
 structio interdendum est pharmacum, antequam ob-
 structio eximatur, etenim si obstructo intestino purgās
 pharmacum exhiberetur, attraherentur ad intestina
 multi humores qui per intestina nō potentes delabi ma-
 gnum negotiū ægrotanti facefferent. Porro iam quod
 nil pharmaci exhibitionem impediat, nimis caute est
 purgandum, quoniam si vitiosi humores solum in inte-
 stinis resident, forte pharmacum potius morbum auge-
 bit quam toller, memorat Gal. duodecimo Method.
 quod cuidam qui colico cruciatu erat affectus largam
 cum scammonia purgationem admodum nocuisse. Ce-
 terum nec placet Fuchsiij opinio, qui forte pharmacum
 semper interdicit, enīmuero si corpus vitiosis humori-
 bus scatet, & vigiam sunt reserata, medicamentū quod
 efficacius hiera purget est exhibendum, quod enim
 Fuchsius in suis paradoxis dicit, quod sola hiera coli-
 cos duodecimo Methodi purgavit Gal. nil suadet, si
 quidem de cruciatu colico loquitur Gal. quē acris hu-
 mor eductu facilis, pepererat. Porro si humor purgatio-
 ni obstinator malum procreat, tuto Trallianum sectan-
 tes medicamentum quod efficaciter purget poterimus
 propinare, etenim hic libro tertio catapotia ex aloë &
 euphorbio & grano cnidio & scamonio cōcinata pro-
 pinat, neq; ijs vlsq; fuisse frustatum fatetur, describit alia
 quæ habent aloem & scamonium & agaricum, multi
 verò ac Auicennam æmulantes, agaricum non secus in
 hoc morbo ac letale venenum esse interdiciendum pro-
 clamant. Cæterum cum medicamenta purgantia exhi-
 bentur, concoquere humores prius oportet, corporaq;
 prius fluxa facere, iuxta ea quæ magnus Hipp. commē-
 dauit, optimè enim dicit citato cap. Alexan. quod qui
 audaculi

audaculi & confidentes non cocta medicari & mouere cruda audent, discriminis plus quam emolumenti languentibus inferunt. Porro omnes syrapi qui calfaciendi & attenuandi habent vim, ad concoquendos humores crassos iuuant, quod si viscidus est humor adhibeque incidant, ad purgandum humores crassos facit antidotus de dactylis, diacarthamum. Biliosos humores optime purgat hiera, quod si in humoribus vniuersum corpus catet, non errabit, qui fortius exhibuerit pharmacum, debile quidem mouens & non euacuans nil aliud quam humorum in intestina delapsum adaugebit. Ceterum si alia via hæc humorum redundantia optime euari potest, fateor quod tutius est à loco dolente humores auertere, difficulter tamen alia via educuntur.

Digerunt humores crassos eorumque frigiditatem minuunt vel tollunt syrapi calfacientes, qui ad concoquendum exhibentur, iuuant cataplasmata & perfusiones calidæ loco dolenti admotæ, herbæ ex quibus parantur clysteres calidæ admotæ iuuant, oleum laurinum, oleum rutaceum, lana exceptum ventri impositum magno solet esse solatio, ex oleo de castorio cum pipere longo & ruta, baccis lauri & melle optimum paratur vnguentum, vnguenta quæ fortiter calfaciunt, post purgationem sunt tutiora, intro dabis diaciminum diambarum decoctum samplici cum vino, decoctum castorei, decoctum serpili iniecto stercore lupino, facit theriaca mitridatū. Extra mire prodest oleum cui incoctum est spoliū serpentis, vt Gal. lib. de Medecinis facile acquisibilibus laudat. Ceterum ad flatum discutiendum, nullum remedium adeo præstat, quam cucurbita sæpius cum multa flamma affixa. Porro vt in dolore à frigido & crasso humore orto calfa-

cientibus medicamentis humorū naturæ repugnamus, sic cum calidus acrisq; humor dolorem excitat, ea exhibebimus quæ acrimoniam hebetēt & retundant, intus dabimus syrupos infrigidantes, extraq; medicamentis temperate infrigidantibus & lenientibus ventrem fouebimus: quantumvis verò acris sit humor cucurbitam versat Alexander, quam dicit innata qualitate dolorem colicum procreare: verum Aetius in dolore coli à morda et humore orto cucurbitam assatam exhibet.

Nisi cum alia non iuant, medicamentis stupefaciendi vim habentibus non est vtendum, tunc tamen tutius propinantur, cum calidus acrisq; humor dolorem parit, quā quando frigidus. Cæterum si in tenuibus intestinis est dolor, intus est exhibendum stupefaciēs medicamen, quod si crassa intestina dolēt, infusis vel balanis possumus stupefacere, nō inficiamur tamen quod per quancūq; partem stupefaciens medicamentum exhibueris, effectū non frustaberis. Porro medicamentum stupefaciens porrigendum est vacuo ventriculo, constet viribus non sit imbecillis calor: q; natiui inops ille cui exhibetur, languidum quippe calorem depopulabitur. Cæterum medicamen stupefaciūm sit à medicamentis calidis correctum, & catigatū, præclare facit philonium, quo post annum tempus vel aut minus semestre vt secundo ad Glauconem Gal. mo nec est vtendum.

Arcana qualitate iuant cornu cerui, lumbrici terrestres: aliqui laudant semina mespilorum: verum credo, q; si aliquādo iuant, est quando ab acri humore dolor coli pronociatur: porro iterum lupinum insigniter iuuare solet, quod nō solum deuoratum

DE ARTE CVRATIVA.

271

ratur, sed appensum iuuare decimo de Simpli. Medic. faculta. dicit Gale. nec requiritur vt super spinas colligatur, quemadmodum Auicenna dixit, ab spinis enim hanc non nanciscitur facultatem, abdita etiam qualitate faciunt cochleæ terrestres in cibo sumptæ.

DE ALVI PROFLVIO.

E alui profluuium nunc tractamus, non vt diarrhœam solam significat, sed vt complectitur etiam leuenteriam, & dysenteriam, & teneismum: porro diarrhœa ab auctoribus dicitur larga per intestina defluxio, citra inflammationem & exulcerationem: cum verò alui fluxio non recens est, sed diuturna cum verminibus multis dicitur auctori fini. Medica cœliaca dispositio: hæc vero vermina non fiunt humoris mordacitatis causa, siquidem Gal. sexto de Locis ait, in cœliaco morbo humores nō esse mordaces. Fiunt ergo vermina ob intestinorum imbecillitatem, ob quam vel à mitibus humoribus percelluntur & irritantur. Porro Aetius cœliacum morbum ait vocari, cum lenia & humecta excrementa egeruntur, ventre præ imbecillitate ea digerere nequeunte: qui sic afficiuntur, habent vt dicit alius iduā egestionem, aliquādo fœtidam cum animi deliqui sensu: aliquando verò flauum sanguinem ac tenuem, vñ cum ijs quæ egeruntur: ob quam causam fiunt decolores vehementerq; graciles, corrugata insuper vniuersa cute. Hæc non multum absunt ab ijs quæ ex auctore finitionum & Galeno retulimus: porro Cornelius Celsus aliter cœliacum morbum accipit: lib. enim quarto cap. duodecimo hunc morbū describens dicit, in ipsius ventriculi porta consistit, is qui & longus esse cōsuevit, sub

hoc venter indurefcit, dolorq; eius eft, alius nihil reddit, ac nec fpiritum quidem transmittit, extremę partes frigefcūt, difficulter fpiritus redditur: hæc Celiſus: quæ clare indicant, non ſub ventris profluio cœliacam difpoſitionem illum fuiſſe complexum. Cæterū ſi cœliaca diſpoſitio vētris eſt fluor, vt diffinitionū autor et Aetius & Alexander voluerunt, optimè ad diarrhoeam poteſt referri, vel ſi maior ad leenteria, vt Paulus dicit, ſed de leenteria infra. Cæterū colliquatio de qua proprio ca. agit Aetius videtur ſub diarrhoea complecti, eſt autem colliquatio cum optimā ſubſtātia pinguedinis aut carnis aut ſolidorum membrorum ab ardenti febre reſolvitur, & colliquatur. Porro quia ſimul cum humoribus hæc reſolutæ partes deſluunt, & ipſæmet reſolutæ partes humorum naturam æmulantur, nō ab re vt dixi hæc fluxionem ſub diarrhoea comprehendemus, eſt tamen hic aduertendum quod non cuiuſlibet humoris fluxionem conſuevere antiqui diarrhoeam vocare. Etenim ſanguinis quæ per inteſtina propter aliquam partem intercifa vel conſuetam exercitationem dimiſſam ſit euacuatio, licet citra inflammationē & exulcerationem inteſtinorum ſit, dyſenteria à multis vocatur, vt elicitur ex ijs quæ dicit Gal. tertio libro de Symptomātū cauſis, & tertio libro de Morbis vulga. comment. tertio. de diarrhoea hætenus, ſub qua vt viditiſ aliàs differentias fluxuum quas diſtincte autores poſuerunt complexi ſumus. Cæterum leenteria vel inteſtinorū leuitas, vt Gal. dicit ſexto libro Aphor. Apho. primo eſt velox exitus eorum quæ comeduntur atq; bibuntur, quæ talia denſciuntur qualia fuere deuorata, hoc verò diſcerniculo dicit Paulus leenteria differre à cœliacā paſſiōe, quod in leenteria celerius quā in cœliacis quæ aſſumpta ſunt alimenta denſciūtur, tamq; graui cruditate vt aſſumpti quoq;

quoq; nutrimenti genus liquido cognoscatur, in cœliaca verò semicocti molles crudi cibi euadunt, neque tam celeriter sicut in leenteria denſciuntur: dysenteria est intestinorum exulceratio, vt Galeno autore, tertio libro de Sympho. causis, vbi tres alias differentias ponit: sanguinolentę excretionis: vna quidem ipsius sanguinis, in ijs quibus artuum aliquis est abscessus, vel qui exercitationem dimiserunt, per circuitum repetens: altera cum ex imbecillitate iecinoris aquosus sanguis deſcitur, tertia in qua melancholicus splendensq; sanguis euacuatur: has tres sanguinis excretiones (vt Gal. ibidem dicit) multũ ad dysenteriam non referunt, solum enim intestinorum exulcerationem intestinorum dysenteriam nominandam censent, Gal. tamen aliquãdo sanguinis excretionem licet sit sine exulceratione dysenteriam vocauit. Etenim tertio libro de Morbis vulgaribus, commenta. tertio, duplices ait scimus esse dysenterias, intestinũ exulceratione erosũ alteram differentiam, alteram cum copiosius sanguis per venas quę ad intestina pertinent euacuatur, sed vt Gal. sæpe monet de nominibus non magna est habenda sollicitudo, tinesimus Galeno parte citata de Sympho. causis autore est, cum vlcus in recto intestino est factũ, in qua significatione ex dysenteria est genere, itaq; symphomata infert dysenteria similia, nixus sunt tamen vehementiores in tinea, largo verò significato, tinesimus pro vehemēti nixu inaniq; egerendi cupiditate sumitur, cum sic accipitur, nõ semper ab exulceratione intestini recti proficiscitur: gignunt enim illam desidendi cupiditatem: nonnunquam exter num frigus: bilioſi ac acres humores intestinum mordētes, salſa pituita, ascarides, stercoreis obſtructio, et vt diximus intestini exulceratio vel inflammatio, omnes verò hæ causę dysenteriam proprię dictam produciunt, diar

rhœa accidit propter imbecillitatem ventriculi & intestinorum: si magna & diuturna imbecillitas est, cœlia cusuboritur morbus, accidit etiam diarrhœa ex virtutis concentricis venarum imbecillitate, quod vile est continere non valentis, proficiscitur aliquando virtutis expellentis robore, quod supernacuum est foras emittentis, sic accidunt diarrhœe in crisibus, & aliquando sanitatis tempore, ait quippe Gal. septimo Metho. sunt quibus diarrhœe certis intervalli. omnem corporis redundantiam educant. Porro aggregatur humorum redundantia, quæ ventusfluore propulsiatur, vel ob dimissa consuetudine exercitia, vel ob cutis meatus obstructionem, vel ob alimentorum pravorum multam ingestionem. Porro & cibaria quantumvis vitio careant, si multa ingeruntur, quia bene non concoquuntur diarrhœam movent. Cæterum leenteria ut colligitur ex his quæ dicit Gal. sexto Aphor. Aphor. primo accidit, ob ventriculi & intestinorum imbecillitatem, ob quæ hæc partes gravata à cibis assumptis ipsos confestim excernunt, fieri etiam potest ut à quorundam humorum mordacitate fiat hæc passio, nam & tunc erit necessarium ut permeantibus cibis partes exulceratae dolorem sentiant. Cū longo tempore hæc leenteria perseverat, in alteram passionem quæ dysenteria est ut dicit Gale. transmutatur, frequenter verò ex ipsa dysenteria oboritur leenteria, nam post magnam exulcerationem intestinorum, consequens est, ut cibi obtingentes partes ulceratas: quia dolorem inferunt non remorentur, hæc sint dicta generatim de omni alui profluvio. Nunc verò ut cuiuscunque fluxus curatio magis innotescat, cuilibet proprium appingemus caput.

Curant diarrhœam purgatio, auersio, humorum concoctio: ventris & membri à quo fluxit humor robora

roboratio, vētris adstrictio, viriū corporis instauratio.

Raro venæ sectione in diarrhœa vtimur, non tamen semper interdicitur: nempe si quis sanguinis fluori vel venæ sectioni assuerus, diarrhœam incurrit, & huic nimis estuar hepar dummodo vires cōstent, tutò ex vena axillari, vel ex ea quæ ad anullarem digitum obrepat, mittitur sanguis: verum iam q̃ mittatur, est parce mittendus: quia vt Gal. dicit, quarto de Ratione victus, si post detractiōem perleuerat fluor, virtutem prostrernit.

Vbi magna est humoris redundantia, conuenit vsq̃ quo natura omnem curam suam impenderit expectare, aut etiam ipsius motus aciuare, vt Aetius dicit sermone primo tertiæ partis cap. trigesimo quinto: magnum quippe periculum est inter iniitiam fluxum cohibere: si enim antequam redundantes humores euacuentur, fluxiones reprimere tentes, humorum abundantiam ad principes partes retorquebis, vt Galenus tertio de morbis vniuers. commen. tertio differit. Cæterum quia humoribus multum naturam infestantibus, periculosum est expectare viquequo natura omnem curam suam impenderit. Ideo consentaneum est nonnunquam diarrhœa correptis pharmacum purgans exhibere: magna tamen conuenit illud exhibere aduertentia, ne à purgante pharmaco nimis irritata natura, tantum fluat aluus, vt nullis medicamentis compesci queat. Porro licet hoc in qualibet diarrhœa magnopere est obseruandum, tunc verò maximè cum adfuerit febris, nā febrilis caloris ratione, assidua semper fit defluxio, virtusq̃ tum à calore tum alui profluuiū quotidie debilitatur, adde q̃ febris præcipue si est acuta omnia medi

camenta purgantia vtpote calida prorsus respuit. Hoc animaduertens Gal. li. pri. de febris ad Glau. cap. de curatione febrium continuarum dixit, sed neq; si fuerit febris cum profluio ventris alia est opus euacuatione, verum hæc sola sufficit, quanuis non sit pro multitudinis ratione, quicumq; enim his plus adimere fore necessarium putâtes, aut sanguinem mittere, aut ventrem modere tentauerūt, in grauiora pericula duxerunt: vide igitur quantum medicamenti purgantis exhibitio- nem in alui profluio cum fuerit febris formidauerit ille, verum vbi alui profluuium citra febrem est, com- mode pharmacum purgans si natura in humorum red- dundantia purgâda multum remoratur exhibebimus, atq; infestante febre, conuenit nonnunquam exhibere pharmacum, contingit enim quod acres humores inte- stina vexent, debilitentq; ad eaq; sic morsâ & debilitata fluitet humor, tunc sane curandum est vt hiera picra vel aliquo mitissîmo medicamento purgetur infestans hu- mor: si etiam magna est humoris redundantia, & natu- ra pigrè se deonerat, aberrabit minimè quisquis eâ ad- iuuare conatur: vnde cunq; enim natura repit inde du- cere, vt in Aphor. dictauit Hipp. sed vt diximus, non præcipitanter & sine delectu purgatorium pharma- cū est exhibendum, ne ad grauius periculum ducatur æger: febre enim infestante multa esse quæ à pharmaci exhibitione deterreant iam diximus: quare tunc maxi- mè cauendum est à medicamentis effrenibus, optimum est rhabbarum, præstantissimi sunt myrobalani. Hæc enim medicamenta ratione stipticæ substantiæ qua pol- lent roborant nutritionis membra: quo fit vt purgatio- nem deorbitari non sinant. Quod si prauorum humo- rum est multitudo, & natura in eos euacuando trahit moras, poteris aliquando exhibere quæ fortius rhabbar-
baro

baro euacuent: multi tamē scio & nil nisi rhabarbarum torrefactum, & torrefactas myrobalanos exhibere audent: verū si magna est humorum redundantia, hæc medicamenta affata vel torrefacta minimē vt conuenit purgationem explebunt: imo euacuandum humorem sic cohercebunt, vt naturæ opus non iuuent, sed impedian. Audet Aetius corliacos vbi magna est ventris imbecillitas scammonio purgare, & est cur rhabarbarum myrobalanosq; mitissima sanē medicamenta, vbi magna est humorum redundātia formidemus: etenim si vides naturam præ multitudinis ratione iam humores purgasse, non est cur eos purgare moliaris: si verò eam adiuuare consentaneum ducis, quam opem cum torrefacto rhabarbaro ne dicā extincto præstare putas. Cæterū in purgatione est attendendū, q fluxus aliquando venit vitio cerebri, aliquando vitio splenis humorē non expurgantis, aliquando ventriculi, vel hepatis imbecillitate: si culpa cerebri fluxiones fiunt, exhibe quæ caput purgent: si splen laborat, adhibe quæ splenē respiciunt: idem de alijs membris esse intellectum velim.

AD reuellendū fluxiones quæ ad ventrem fiunt, iuuat artus plurimum fricare, calfacere, atq; aligare, ligare & fricare manus, vt libro primo ad Glau. cap. de cura febrium cōti. dicit Gal. Balneum etiā sistit fluxum, quia fluentes humores ad corpus vniuersum reuellit, vt parte citata idem dicit autor, q si tertio de Ratione victus dixit, in ventris fluore balneum detrimentum asferre, intellexit cum magna est humoris redundantia, quia tunc nocuos humores per vniuersum corpus disseminat: si vero non est humorum redundantia, & multum vires languent, infestissimum etiam est balneū, quia debilitatas vires amplius eneruat. Porro

ro à balneo maximè est abstinendum, cum qui alui profluio detinetur febricitat, & ob profluuium animi defectum patitur: multis enim de nominibus sunt tunc lassatæ vires: propter quod Gale, ad Glauco. parte citara monet, vt in ventris fluxionibus quas animi defectus comitatur, abstineamus à balneis, præcipuè si fuerit febris: porro potest & balneū intempestiuè adhibitum febrem excitare, mouendo scilicet humores, eosq; ad venarum & arteriarum loca adducendo: & quid mirum q; hoc faciat balneum, cum ex desurgendi frequentia in diarrhœa febrem proritari dicit Gale. octauo Methodi, ait sanè, febricitant autē nonnulli, & ex his quos diarrhœa ex cruditate malè habet, quibus vtiq; non minimè proritur febris ex desurgendi frequentia. Aduertant hæc medici, & optimè ventris profluio correpti saluti consulent, si eis omni motu interdixerint, à lectoq; eos surgere vetauerint. Porro nō in quolibet vētris fluore hoc considerandum dico, sed cum copiosissimus est, illūq; cohibere conamur: aliquando enim motus in leui ventris fluore iuuat: tunc sanè cum ob consueta exercitia meatus cutis obturatur, indeq; proritur ventris fluor: sedere enim equo laudat Celsus, quia intestina sic confirmantur,

Humorū concoctione vel alteratione in diarrhœa est vtendum: etenim si biliosus est humor & sua acritudine diarrhœam mouet, proderit humoris acrimoniam corrigere & emendare: si pituitosus est, ita vt sua frigiditate lædat, illum concoquere iuuabit idem est faciendum si atrabilarius humor diarrhœam ciēt, corrigunt acritudinem humoris biliosi syrupus de intubo, syrupus de succo granatorū, syrupus de oxalide, syrupus de citri succo, aliqui inter initia in ipso pri

ipſo primo congreſſu exhibent ſyrupos adſtringentes, deinde purgant, ordo ſane præpoſterus, diſcernunt redundantiã humorum euacuare, & quod prauos humores compellat exhibent. Porro ſi pituitoſus eſt humor mel roſaceum, ſyrapus de radicibus vel de hyſſopo opponitur, ſi vero ſimul vis reſtringere, facit ſyrapus de abſinthio, ſyrapus de mēta, ſyrapus de corticibus citri, hi verò ſyrupi etiam melancholico humori opponuntur; eſt tamen conſiderandum, quod ſi in hepate vel liene eſt obſtruſtio ex qua profluuium excitatur, quod ſyrupis qui ventrem roborant admiſcendi ſunt qui de oppillent, ſi enim adſtringentibus medicamentis morbo mederimoliris, obſtruſtionē adaugebis, minimeq; ex voto reſſuccedet,

IN omni fluxu ventriculi robori eſt intendendum, tunc verò maximè cum ex ventriculi imbecillitate fluxiones fiunt. Porro quia ex qualibet intemperie poteſt ventriculus debilitari, non vna duntaxat illum roborandi via eſt addiſcenda. Etenim ſi ob vehementem calorem languet, exhibenda ſunt quæ refrigerent, ſi vero ob frigiditatem, propinanda ſunt quæ caſfacienti vim habent: quæcunq; tamen adhibentur vi polleant ſtiptica, vt commodius imbecillitatem reſarciant fluoremq; compellant. Porro vt ventriculum conuenit roborare, ita oportet reliqua membra quorum occaſione fluxio excitatur confortare, etenim ſi vitio cerebri fiunt fluxiones, roborandum eſt cerebrum, ſi debilitate hepatis, debilitaſta hæc eſt reſarcienda, idem de alijs membris dictum puta, ſed aliqui exēpli cauſa appingamus calido vetriculo prodeſt ſyrupus citoniorum, ſyrupus de infuſione roſarum ſiccarum, pituitolo ventriculo faciunt ſyrupi quæ pituitoli humoris naturæ repugnant,

& vī magis confortēt adde in causa calida santaloscos-
 raliū, in causa frigida cinnamomum agalochum, vī-
 guentis etiam ventrem poteris confortare, sed de hoc
 sequēti theoremate dicemus, si ab hepate scilicet pro-
 ficiscitur fluxio, linies hepar cerato ex santalis succo in-
 tubi sandalis & speciebus diacoralī mixtis, sed adhuc
 ex dictis innotescunt.

QUæ ventrē adstringunt hæc tota diametro flux-
 xioni repugnant. Porro ad restringendū por-
 rigūtur potiones, adhibētur clysteres, extra-
 & linimētis & emplastris procuratur adstrictio, restrin-
 git bolus armenia, terra lemnia, sanguis draconis, semē
 plantaginis, succus citoniorum, ex eo cōfectus syrupus,
 morum immaturum, rosa sicca, grana mali punici, præ-
 cipue torrefacta, lac acidum, hæc in causa calida valēt,
 sunt verò medicamenta quæ cum sint calida restringūt,
 quæ magis in causa frigida conducunt, id genus iunt
 thus ladanum cuminum adiantum, nardus, agalochum
 absintium, menta sicca, mylisophilon, cornu cerui vītū,
 omnes communiter ad restringendum laudant masti-
 cem, sed Aetius libro octauo ca. lxxvj, & ca. vltimo vim
 purgatoriam illi tribuit. Cæterum ex medicamentis di-
 ctis potes parare potiones, clysteres, & vnguēta, bolus
 armenia vel terra lemnia, vel pastilli qui de eadem ter-
 ra conficiuntur cum succo plantaginis optimè ore exhi-
 bentur, pulvis mori immaturi & sanguis Draconis cum
 succo vīæ acerbæ, vel syrupo myrteo, vel syrupo de ci-
 tonijs conuenienter in fluxu calido exhibetur, pulvis
 agalochi & cumini torrefacti cum syrupo de absintio
 optimè in fluxu ex cruditatibus orto facit. Cæterum ex
 succo plantaginis vel ex decocto rosarum plantaginis,
 putaminis mali punici & rhois culinarij, cum sanguine
 Draco

Draconis paratur clyster, ex terra lemnia & coralijs & thure & oleo cironiorum conuenienter paratur vnguentū, quod si calfacere vis, ex absinthio & cinnamomo & thure, & cornu cerui vsto vnguentum concinabis, si emplastra magis placent, efficacissimū est emplastrum diaphœnicon emplastrum de custra panis. Cæterum annotare conuenit, quod non solum medicamēta quæ restringunt fluxionem coercent, sed etiam medicamēta quæ humores incrassant eosq; ad motum pigros reddunt, atq; quia amyllum crassos tenacesq; reddit humores, ideo præclare alui fluxionē sistit. Porro quod amyllum sua crassa substantia facit, faciunt omnia medicamenta stupefactiua sua ingēti frigiditate, hæc enim humores incrassando somnūq; conciliando solent in moderato fluxui sæpe succurrere, hoc præclare facit phislonium theriaca, possunt autem medicamenta stupefaciendi vim habētia, in portionibus & in clysteribus exhiberi, balaniq; ex eis possunt concinari. Cæterum quia de clysteribus qui ad compescendā aluum in hoc theoremate mentionē facimus, subnotandum est, quod clysteres qui ad restringendum infunduntur, melius est vt sint frigidi quam calidi, ait enim Gal. quarto lib. de Ratione victus, commento textus ita affectum ne euomas seruato, prouocat siquidem calidū clyster, & frigidum reprimat, quod non solum est verum de clysteri quod virtute est calidum, sed de eo quod actu calfacit, licet enim clyster ex rebus infrigidantibus & stipticis sit paratum, si calidum adhibetur caliditate quam inducit prouocat. Porro quia de medicinis aluum compescensibus in hac sectione mentionem facimus annotandum est, quod Theophrastus nono de historijs plantarū ait, dari granum cnidium contra alui solutionē, textus debet esse deprauatus, cum experientia monstrat largiter

illud solvere, nisi dicas in pauci quantitate exhibitum lotium ciere, sicq; ventrem cohibere, vt de scamonico prima secti. problema. dicit Arist.

AD instaurandas corporis vires ob fluxum debilitatas, cibaria optimi nutrimenti conducunt, præclare iuuat hoc quod præter hoc quod optimum sufficit alimentum, insigniter adstringit, si serosa eius pars ferri laminiscandefactis absumitur. Cæterum in decoquendo superitatem spumam auferre oportet, vt Aetius monet, qui etiam optime consulit quod cum febrientibus exhibetur, aquæ quarta pars ad lac ipsum affundatur, decoctionem facientes donec dimidiū totius consumatur. Cæterum sunt multa electaria & confectiones quæ ad roborandas vires cōducunt, prodest sane electarium de sandalis, diamargaritum frigidum, diacitonium, saccharum rosaceū, ex saccharo rosaceo & diacitonite cum speciebus diamargaritonis & rosaræ & diacoralij conditum concinatur, hæc in fluxione calida cōducunt: in frigida valet aromaticū rosaceum, diacameron, diamargaritum calidum: porro summopere annitendum est, vt vires non collabantur, atq; quæ debilitatæ sunt restaurentur, nam vbi magna est debilitas, contentrix virtus nec quod optimum est continere valet. sed vt iam supra à me audiiti, ad restaurandum parum fido in his cordialibus dictis medicamentis, ex quibus nec tantillum succi extrahere posses.

CVrant leenteriam, medicamenta quæ purgant, medicamenta quæ membræ nutritionis confortant, atq; medicamenta quæ urinam mouēt, quæ cicatricem intestinarum sanant.

CUm ab humorum mordacitate superficiē ventriculi vel intestinorum abradente leenteria oboritur, iuuat mitissimis medicamentis humores acres purgare, quam rem præclare facit hiera simplex. Porro ad obtundendum humoris acrimoniam, ea medicamenta profunt, quæ diarrhœæ ex humore bilioso ortæ opitulari diximus, si verò multus humor pituitosus est acernatus superficiem ventriculi & intestinorum applanans, pituitam hiera picra cum modico agarico purgabis. Porro sub purgatione complectitur vomitus, quem a cœna esse proficuum dicit Aetius.

CUm ob ventriculi imbecillitatem leenteria nascitur, ea medicamenta sunt adhibenda, quæ imbecillitatem refarciunt, quorum cathalogum superioris capite diximus: confortant enim ventriculū frigiditate læsum miua aromatica, syrupus de corticibus citri, syrupus de menta, aromaticum rosaceum, extra facit stomachicon emplastrum, & vnguentum confortandi vim habens, quod parabis ex oleo nardino, & oleo de absintio cū puluere aroma. rosacei, & gallia moscata.

Quæ lotia cient quatenus translationem efficiunt iuuant ut Paulus dicit, ad hæc etiā profunt quia oppilationes aperiunt, pituitososque humores qui ex ventriculi imbecillitate acernantur attenuant & dissecant, huic rei seruit syrupus de radicibus, syrupus de hyssopo, si multa est humoris crassities oximel simplex dictis syrupis miscebis. Cæterum quod faciunt hæc medicamenta attenuantia & dissecantia, faciunt etiam acrium rerum comestiones, quæ tunc sunt maximè proficuae, ut dicit Aetius cum cicatricem esse factam coniectamus, acrium enim comestio velut refrigerationē quan-

dam operatur, quin & insitum calorem reuificat, & cō-
coquendi facultatem quodammodo refocillat.

CVrant dysenteriam venæ sectio, purgatio, medi-
camenta quæ abstergunt, quæ adstringunt, quæ
lotia cient, atq; quæ dolorem leniunt.

VBi sanguinis apparuerit plenitudo, saluberris-
mum est axillarem brachij dextri incidere, iu-
uat enim sanguinis missio abundantiam vacuan-
do, reuellendoq; humorem ad intestina fluentem, quo
nomine verat in intestinis inflammationem oriri, fas-
tæq; iam inflammationi succurrit, mitto quod per
sanguinis missionem attemperatur humoris acritudo,
si quæ est quæ vlcerationem parit, & sanè quia secta ve-
na quæ inter medium digitum & anullarem interiacer,
hepatis vehementi ardori magnopere succurrit, multū
solet in dysenteria quæ hepatis calida tēperatura pro-
uenit opitulari: parçè tamen est extrahendus sanguis,
ne virtus à duabus euacuationibus multū labefactetur:
fluente enim aluo. sanguinem non esse mittendum di-
cit Gal. quarto li. de Ratione victus; quoniā si post des-
tractionem perseverat fluor, virtutem prostermit; hoc
de diarrhœa quæ copiosum est alui profluuium pro-
priè est intelligendum. Ex hoc tamen liquido colligi-
tur, q; in dysenteria quæ sine fluore non est, parçè & per
intervalla extrahatur sanguis. Huic sententiæ accedit
Aetius, qui curam dysenterix tradens, insensibiliter &
furtim sanguinem extrahere monet, qui etiam humera-
riam venam secare iubet; hoc forsan fecit vt magis res-
uelleret. Alexander tamen lib. tertio, cap. de cura dy-
senterix, minus duabus heminis non dicit esse funden-
dum: respicit ille phlegmoni maximis cum doloribus
intestina

Intestina tractanti, vbi vt congrua fiat reuulsio & euacuatio, affatim sanguinem esse extrahendū voluit: nec inconueniens iudico, vbi multa est plenitudo, in initio dysenteriae sanguineae sufficienter sanguinem mittere: paucus enim sanguis vbi multa est sanguinis copia, parum ad diuertendum vel euacuandum facit.

Medicamenta purgantia multi in dysenteria esse interdicenda contendunt: hoc in suis Paradoxois mordicus tenet Fuchsius, non video ego tamen cur nonnunquam non sint admittenda: etenim si phlegmon in intestinis non est, & vniuersum corpus humorū prauitate peccat, satius videtur redundantiam vacuare, quam expectare q̃. longo spatio natura se deoneret: quoniā vt in Enchiridio dixi, fieri potest vt humor assiduē destillans intestina cauet & vlceret, qui si cursim per intestina flueret nihil incommodaret, vt vnda quę assiduō illis saxum cauat: raptim verō transiens fluuius nec superficiem elidit. Huic verō sententię suffragatur Diosco. qui agaricum dysenterij esse proficuum dicit. Plinius etiam aloem dysentericis cōmendat: nec relustatur Gal. quem in suum patrocinium aduersarij citant, aiunt dixisse decimotertio Methodi, cū phlegmon occupare cōperit, ventriculum & intestina, purgatorium medicamentum non est dandum. Fateor ego quòd incipiente phlegmone purgatorium pharmacum qua ratione ad incipientem inflammationē humores trahit nocere, verū sine phlegmone potest esse dysenteria: adde quòd licet incipiente phlegmone ventriculī vel intestinorum purgatorium pharmacum vetet Gal. inclinante phlegmone in eodem libro aloem optimē posse exhiberi dicit, deñciendi ventris gratia. Caterum decurrant multi in dysenteria, qui

vlcerationi solum attendentes de fecum eiectione minime curant: à medicamentis verò adstringentibus feces indurata negotium magnum vlcerato intestino & toto corpori exhibent. Cum ergo medicus sic induratas feces cognouerit, faciet optimè si clysteribus lenientibus vel potione leniente qualis ex casia fistulari paratur, eas vacuare studet: quòd si multam remollitionem timeat, misceat aliquod adstringens cum casia.

Vlcus intestinorū non secus ac aliarum partium vlcera est abstergendum: si enim antequam abstergatur, medicamenta adstringētia exhibes, purulentam materiam in penitioribus recondes: leuiter abstergit decoctum hordei cui saccharum est mixtum: si prædicto decocto miscetur mel rosaceum, fortiori vi abstergendū pollebit: vbi sordidū est vlcus quæ fortius abstergant sunt miscenda: facit decoctum hyssopi cū melle, prodest decoctū præsij & aristolochiæ.

Post absterfionem, medicamenta quæ glutinant sunt adhibēda: si in crassis intestinis est vlcus, præstant clysteres, quàm ore ebibita. Porro si dysenteria sanguinea vti ita dixerim est, clysteres sint frigidi: in reliquis vero dysentericis tepidiora ac leniter calida, vlceribus enim frigidum infestum est, nisi sanguinis eruptio simul adsit. Cæterū si tenuia intestina vlcus præhendit, ebibita clysteribus præstāt. Porro ad glutinandum iuuant medicamenta adstringentia quæ cap. de diarrhoea recensuimus. Sunt vero alia medicamenta, quæ quatenus temperant & incrassant iuuant: huius farinae sunt amyllum, gummi arabicū: atq; vltra hoc quod humores incrassant & attemperant, tegunt & induunt superficiem

superficiem intestini vlceratam: sic testa vero à mordace qui transit humor non tantum percellitur, ac si nuda detecta; maneret: tegit vero optime partem vlceratam amyllum, quia crassæ lentæq; substantiæ est, quod cum parti vlceratæ adharet difficulter auellitur. Cæterum quæ ratione amyllum partem vlceratam operiendo iuuat, iuuat adeps iuillus & caprinus & hircinus: inter adipem vero caprinus primæ tenet, vt dicit Gale. primo de Simplicium medica. faculta. facile enim concretis & intestinis iungitur, plurimoq; tempore inhæret, nō inutilis est adeps hircinus: sed quia multam acrimoniam habet, non tam proficuum esse ego iudico. Si tantum ergo ad curandam dyſenteriam caprini adipis est auxilium, merito cum glutinationem intendimus illum exhibemus nec solum in clysteribus sed ore acceptus: si in superioribus intestinis est vlcus iuuat, rustici enim cum dyſenteria se correptos vident, ex frustulis panis & adipe sibi in sanitate assuetum edulium parant, quod non infirmitati illis opitulatur. Cæterum non solum medicamenta quæ vim adstringendi habent, dyſentericis prosunt: sed quæ citra adstringentem vim habent exiccandi: medicamenta enim quæ exiccant absumendo humiditatem quæ vlceri sanando est impedimento iuuant: porro quia theriaca & mithridatum idq; genus confessiones exiccant, intestinorum vlcerebus prosunt: hoc nomine etiam iuuat coagulum, ossa dactylorum vsta, cornu cerui vstum, & alia id genus. Sed vt omnia quæ diximus maiori luce perspiciantur, rem exemplis aperiamus, absterſo intestinorum vlcere, exhibebis clyster ex decocto mali corni, rhois culinarij, balauſtj, verbasci, decocto collo transfuso adde terræ lemnis & sanguinis draconis, & thuris, singulorum drachmam mediam, pinguedinis caprinæ vntiam mediam: si adest fe-

brisaqua calibeata fiet decoctio, si nulla febris vexat & flatus intestina vexant vino rubro stiptico prædicta coqui iuuat, nam præter hoc quod vinum flatus discutit, vlcus etiam exiccat, atq; si flatulenti spiritus multa est copia, res quæ exiccent & adstringant, citra multam frigiditatem exhibere conducit: si in superioribus intestinis est vlcus, facit syrupus de citonijs, syrupus myrteus, succus plantaginis cui micletavel pastillus de terra lemnia vel de spodio vel diacoralium vel aliquid coagulli leporis congrue miscetur, aliquando theriacam cum decocto symphiti propinabis. Porro iusculum pinguisimum quatenus vlcera intestina tegit proficere iam ex superioribus patet. Porro si robustus est æger, & febre vacat, caseum iusculo miscbimus, laudat hoc remediū Alexander. rusticus solenne est caseum torrefactum ad curandam dysenteriam edere. Aetius capit. de cocleis terrestri hoc medicamen multum laudat, cocleas scilicet integras vna vstas cum tosta galla omphacitide ac pipere ammixtis, ita vt sit piperis vna pars, gallæ duæ, cineris coclearū. iij. hoc remedio ego sum vltus et nō citra vtilitatē. Ceterū lac caprinū à quo serosa pars est absumpta miris modis dysentericis auxiliatur, cui ne coaguletur admiscenda aqua: præcipue si febricitans æger. Porro si sic parato lacti oryza præcipue tosta coquitur, & pabsonio ægro exhibetur, mire restringit & densat, atq; vt lac ore sumptum prodest, sic in clysteri exhibitum. Cæterum si putrescens vlcus aliquid habeat, medicamenta quæ fortiter resiccant morbus exposcit, quidam exhibent muriam, postea pastillos de arsenico, hac ferme curandi forma fuisse vltum quendam recitat Gal. duodecimo Methodi, qui licet sanabat aliquos vno die, iugulasse multos dicit, sed qui tolerandis his medicamentis sufficere potuerunt, prorsus esse sanatos dicit. Cæterum ad
adstring

adstringendum & glutinandum, vnguenta & emplastrum ventri admota iuuant, prosunt porro illa quæ capi. de diarrhœa recensuimus, ad adstringendum etiam iuuant suffitus quos cap. de teneſmo describemus, inter remedia paratu facilia laudat Gal. cocti anterini oui putamen minutissime tritum dimidiæ drachmæ quantitate propinatum, quædam oua ex india nunc asportantur, quæ dicunt dysentericis insigniter subuenire.

CUm nimio dolore intestina vexantur, ea debet medicus exhibere, quæ dolorem mulceant, quoniam dolor præter hoc quod multum proſternit virtutem, fluxum adauget: hoc monet Gale. duodecimo Metho. vbi ait in dysentericorum deiectionibus vbi vehementer rodunt, tragi succum, vel hircinum seuum, vel ceratum rosaceum infundemus, quibus præsidij exulceratio ipsa intestinorum non sanatur, maxime si putrescens aliquid habeant. Si igitur non valida est virtus, & dolor multum vrget, huic maxime est attendendum: longe aliter est faciendum si valentissima sunt vires, quoniam vt ibidem dicit Gal. licet augeamus dolorem, fortia medicamenta quæ vlceri sanare possint exhibemus. Porro mulcet dolorem lac potum & infra infusum, iusculum pingue, decoctum maluæ, & seminis lini, cui immistum est vnguentum rosaceum vel ceratum Galeni, vel lutea ouorum: extra ad mulcendum dolorem prodest ad mouere lanam quæ exceperit oleum camemelle & de amygdalis dulcibus, & de lilio: pannus etiam madefactus decocto fœnigræci, meliloti, & camemellæ vtri ad motus minuit dolorem: tandem omnia quæ relaxant, dolori tollendo prosunt: verum licet relaxando dolorem leuent, intestinorum vlceri & fluxui nocent: sed vt Gal. dicit duodecimo Methodi, præstat longo

spacio curari, quàm contra dolorem reniti & virilliter mori. Cæterum dolore multum vexante medicamenta quæ stupefaciunt sunt exhibenda, quo nō solum doloris vehementiæ sunt remedio, sed humores incrassando fluxum sanant. Porro si Alexandro credimus, nō medicamentis nunquam est utendū, nisi aliqua dira necessitas cogat: quoniam vt ille dicit, non est salutare si æger huiuscemodi potu sumpto omnem noctem dormiat, & ventris profluuium compescatur: si quidem postero die acervatis iam in vnam humoribus, continuo & sine intervallo semel deiciantur, capiteq; grauato, viribusq; corporis deiectis, deterius ventris malum ingruit, & grandiori fastidio tentantur: sed nemo propter hæc quæ dicit Alexander, ab ijs medicamentis abstineat, licet enim stupefactiuum medicamen non correctum hæc pariat damna, cum castigatum est multas affert utilitates: ego sane magnā opem philonium dysentericis exhibuisse iam experientia didici.

Quæ lotia cient, qua ratione diximus in leentaria iuuare, in dysenteria profunt: reuellunt enim ad alia fluentes humores: adde q̃ quia calida & sicca sent ad vlcus exiccandum profunt: supra aliqua medicamenta diuretica nominauimus: inter medicamenta composita præstabilissima est theriaca, & mithridatum, dummodo febris dysenteria correptum non vexet. Cæterum ex prædictis, teneſimi cura innotescit: quæ si ab intestini vlcere proficiscitur, abstergentibus & exiccantibus, vt in dysenteria diximus, est utendum: suffitus verò optime exiccant, qui sunt ex terben-tina & piee: facit vapor aceti, cui ferri scoria candens fuerit iniecta. Si a frigore teneſmus est obortus, sacculi calfacientes, vapor rerum calidarū, fessio super lignum calfactum

DE ARTE CVRATIVA.

291

calfactum, deindeq; arietina vel hircina pinguedine illitū inuāt: ad mulcendū dolorē ex albo oui & mucagine pŷlij & dragachāto & thiure fit balanus: fit balanus exiccans ex puluere cornu cerui, & balaustijs, & succo rhois culinarij cū albo ouorū: si stuporē vis inducere, ex philonio balanus prodest. Cæterum cum cœliaca ex intestinorum ventriculi imbecillitate oboriat, ex dietis patet quomodo sit curāda, assiduo vsu hieræ picræ, aloë lota cōcinara, aliquibus cœliacis ego succurri. Præcipuum quod in collicatione est intendendum, est prænam complexionem calidam remouere, lacte acido & decocto ranarum mixto amilo, adhibito etiam humectante balneo nōnullis coliquatione laborantibus præstiti opem.

DE VRINAE DIFFICVLTA TE

eiusq; suppressione.

N Schuria hoc est vrinæ suppressio est cum in totum vrina suppressitur, ac cohibetur, disuria verò cū meiere æger cupit, & cum vi vrinæ excernuntur. Cæterum retinetur vrina vt tertio lib. de Symp. causis Gal. dicit, vesica præ imbecillitate excernere non valente, vel eius collo ocluso, & collū quidem eius claudirur, vel propter obstructionem, vel conuiuentiam, fit autē obstructio tum ex concreto sanguine, tū crasso pure, tum calculo, tum tofo: præterea cū in eius meatu veluti germen aliquod est enatum, conuiuentia verò aut propter collectionem aliquam quæ præter naturam sit, aut propter nimiam siccitatē accidit, fit collectio ex phlegmone, scirrho atq; alijs tumoribus, qui non solum cū sunt in vesica sed in ano, yterōue collum vesicę faciunt conui

T n

uere, quaecumque porro collum attolunt in internum meatum urinam refundunt, accidit etiam urinae retentio ob vlcus vel scabiem vesicae, natura enim sentiens morsum repellere recusat, praepedito etiam vesicae sensu vel eius nervis convulsis cohibetur urina. Porro ex multa diffinitione vesicae urina cohiberi solet, aliqui enim qui ob negotiorum importunitatem diutius continuerunt mictionem, reddere urinam non potuerunt, quod accidit quia impleta vesica ad lotium emittendum non potuit se contrahere. Haec causa colliguntur ex ijs quae citato loco dicit Gal. Paulus vero praeter has causas ponit urinae acrimoniam verum urina acris potius producit straguriam quam difficultatem urinae vel Ischuriam. Circa vero id quod diximus: quod propter obtusum sensum accidit urinam cohiberi. Norandum est, quod ischuria & distorta facultatis naturalis proprie sunt symphomata: siquidem vesicae actio naturalis est Galeno sexto de Locis autore, verum quia officium meiendi instrumento animali, ut pote musculo vesicae collum ambientem percutitur, ideo propter laesionem sensus ischuria potest accidere, atque quia in mictione sensus musculi interuenit, ideo Ischuriam quae vere ad actionem naturalem pertinet, inter actiones animales; lib. 1. de Sympho. differens numeramus Gal. & hoc modo contradictionem dilues. Ischuria igitur quatenus proprie ad vesicam attinet, actio vel primario actionis naturalis est, si vero Ischuria accipitur pro affectu officio meiendi contrario quodammodo inter actiones animales potest numerari, est etiam annotandum, quod perdita renum actione urina cohibetur, ut Gal. tertio de Sympt. causis dicit: cum vero urina omnino in vesicam non venit Ischuria non est, quare errant Medici illi, qui renum schirrum inter Ischuriam numerant affectus, verum permittendi sunt

sunt ita nominare vt Gale. dicit, quia propriam appellationem non habent, est autem considerandum, quod aliqui inter causas ischuriæ & disuriæ ponunt imbecillam vesicæ attractionem, errant tamen cum Gal. sexto libro de Locis, vesicam arenibus non trahere docuerit. primo tamen de Faculta. natura. in Enchiridio annotauimus, aliud visus est sentire. Cæterum disuriæ causæ vt Gal. tertio de Symp. causis dicitur, eiusdem sunt generis cum illis quæ ischuriam creant: magnitudine tamen deficiunt, causa enim quæ ischuriam gignit diminuta gignit disuriam, sicut causa quæ disuriam parit: magis aucta ischuriam pariet.

Curant disuriam & ischuriam venæ sectio, medicamenta quæ purgant, atque quæ alterant, phar-
maca quæ humorem viscidum vel concretum sanguinem, vel crassum pus, vel rophum dissolunt: atque quæ lapidem à vrinæ meatu dimouent, quæ sensum ex-
pergefaciunt.

Cum à phlegmone ischuria vel disuria proficiscitur, præsentaneum remedium est sanguinismissio, quæ verò vena sit secanda, cap. de inflammatione vesicæ explicabimus. Cæterum ad præcauendam inflammationem anteuertendam à ischuriam, sanguinismissio solet iuuare, cōtingit enim in magna plethoria naturam sanguinem per vesicam excernere, qui sanguis in causa est vt vrina difficulter mittatur, tunc sane præsentaneam opē affert sanguinismissio, noui etiam aliquos in hoc symptoma incidisse ex hæmorrhoidum suppressione, sanguis enim ille per hæmorrhoides vacuari solitus, per vesicam excernebatur, qui vrinam reddebat difficilem, hi sanguine missio egestigio fuerunt

seleuati.

Cum crassi humores vel purulenti ex hepate, vel venis, vel ex alia quauis parte vesicam abeunt: ipsiusque meatum obstruunt, salutiferum est adhibere aliquid quod per intestina eos excernat, prauide tur enim sic futuro malo, noxiisque humoribus vacuatis secure medicamenta quæ urinæ meatus aperiunt, pos sunt propinari: nam venis vitiatihumoribus refertis calorifica medicamenta non sunt tuta, quippe quæ prauos humores in vesicâ præcipitant, mitto quod si vesica plena est: ut infra dicam urinam cientia sunt damnoſa: si quidem vesicam distendere faciunt. Porro purgabis clysteri vel deiectionario pharmaco: optimum est clyster ex herbis calfacientibus, decocto addes oleum laurinum, benedictam, vel diaphœniconem: si purulentus humor in hepate est hiera deuorata est optima. Porro diaphœnicon vel pilulæ aggregatiuæ pituitosos humores euacuant. Cæterum ignorandum non est, quod si in totum urina est cohibita: iam non tam membris à quibus germinatur malum quam periculoso symptomati est succurrendum, quare citra puluerem conandum est urinæ meatum aperire.

A Duabus qualitatibus præcipue hæ oriuntur affectiones, à frigidityte scilicet & siccitate, frigiditytas quippe imbecillam reddendo vesicam diuſuriam vel ischuriam gignit, siccitas verò faciendo ut vesicæ collum conniueat urinę difficultatis vel suppressionis est causa. Cæterum si à frigidityte hoc proficiscitur malum, exhibenda sunt quæ vesicam calfaciāt: prodest syrupus de quinq; radicibus, syrupus de hyssopo, de stœcade: si fortioſorem vis calfactionem: adde croci vel galangæ, vel dauci, vel pastillorum de hepatorio nō
nihil,

nihil, adhibe theriacam vel mithridatum: est tamen hic aduertendum sapenúmero hæc medicamenta quæ vrinam cient, disuriæ ischuriæque nocere; nam licet calfaciendo profint, quatenus vesicam replent magno perefficiunt: si quidem plena iam vesica non se potest constringere, hoc animaduertens Aetius monuit capit. de vrinæ suppressione, ab ijs quæ vrinam cient in totum abstinere qui ischuria laborat, magis opportunum igitur erit in ischuria quam frigiditas produxit, remedia extra adiuuere, quam medicamenta calfacientia intra propinare. Linies igitur pectinem oleo laurino, vel irino, vel de scorpionibus: ex ijs oleis & puluere rubiæ & myrrhæ concinatur vnguentum, valet dialthea, vnguentum de agrippa: si embrocæ placent, fovebis pectinem, vinum cui incoctum fuerit pulegium, stæcas, calaminta, libanitis, saluia, prodest. Si ex siccitate coniuget collum, quæ humectant sunt exhibenda, prodest lac asininum, vel mulibre, iura pingua, oleum de amygdalis dulcibus, extra liniendum est pecten vnguento quod resumptiuum appellat, vel oleo de amygdalis dulcibus, iniiciendum est hoc oleum, & oleum de cucurbita per syringam, prodest etiam irrigatio circa pecten cum decocto capitis pedumque veruecis: & ut multa paucis complectar, remedia quæ hæctica captis conueniunt huic mendantur affectioni. Caterum Aetius cucurbitæ semen præmudatum aqua maceratum sufficienter aqua affusa teriac percolari iubet: succumque bibendum, nec diffinit in quo genere ischuriæ conueniat, ego quidem arbitror quod si in aliqua conuenit est in ea quam siccitas procreauit.

Medicamenta quæ frigiditati vesicæ opitulari diximus, iuuant ad dissoluendum humorem glutinosum, vel pusecrassum vel coactum san-

guinem, intra profunt theriaca mithridatum, verum si vesica plena est, quia hæc medicamenta lotium proliciunt, non sunt tuta, quare melius est vnguentis calidis, calidisq; irrigationibus vel balneis, quidquid crassum est dissolvere, tentare, ad idem prodest oleum de scorpiionibus, mithridatum cum decocto chamepitis cum syringa in vesicam immittere. Ad dissoluendum verò sanguinis grumos præclare facit coagulū cum oximelite intra assumptum, & per syringam cum aliquo liquore vim extenuatoriam habente iniectum. Cæterum ad medendum ischuriæ ex tofo pronatæ, profunt cataplasmata calfacientia & humectantia, calida balnea vel euaporationes calidæ. Porro omentum arietinum calidum quia leniter calfacit & relaxat magnam utilitatem solet præstare, nec solum in ischuria ex tofo orta, sed in omnibus alijs. Porro si viscidus humor vel coactus sanguis ijs medicamentis non dissolvitur, nec patulus sit vrinæ meatus, cathetere est vrina prolectanda. Hoc porro instrumentum ad dimouendum lapidē est adprime idoneum: quod si nec sic cedit malū, resq; est in vltimo discrimine, scindere parū vesicæ collū oportet, vt vesica vacuetur. Cum ab inflammatione vel schirrho vel vlcere vrina cohibetur, proprijs capitibus est petendum auxilium: idem etiam est faciendum, cum à tumore ani vel vteri vel hemorrhoidibus collum vesicæ attollentibus vrina suppressitur.

Si obtusus est vesicæ sensus, cataplasmata calida, balani ano inditi iuuant, croco vel nitro ad caput virgæ admoto vrina prolectatur, auxiliari verò vesicæ oportet ambabus manibus supra imum ventrem admotis, quod præcipue iuuat cū ob negotiorum importunitatē lotium diutius retentū vesicā debilē reddit.

De calculo

DE CALCULO RENVM

& vesicæ.

Alculi in renibus generantur affo in q̄s crasso glutinosoq̄ succo, vt decimo quarto Metho. differit Gal. eodem modo generantur in vesica, quia vt dicit autor de renum affectus dignotione & medicatio ne, in nobis frigus nō potest gignere lapidem, non enim fieri potest vt viuo corpori tantū frigus accidat, quo concreſcere valeat in homine lapis. Caterum conſiſtūt lapides in renibus iuxta ventriculos ipſorū aut parui aut maiores, vt dicit Aetius, ex quibus colligitur illum voluiſſe ſolum in cauitate lapides generari: Auerroes verò & quidā Medici quos ſexto Vul. commē. primo citat Gal. ſolū in carne lapillos gigni docuerunt, vt tamē ibi dixit Gal. & autor libri de Renū affectus dignotione. in vtraq; poſſunt generari parte, generatur etiam lapis in vtero, & ex pulmone vidiffe fruſtra grandiniſimilia, quarto de Locis memorat Gal. alij dixerunt vidiffe lapides genitos in inteſtinis, refert Rodoginus vidiffe Venetijs lapidem ſerpentini coloris ad nigrum vergētis in hepate Auguſtini viri patricij genitum.

C Vrant calculoſum affectum venæ ſectio, purgatio, medicamenta quæ relaxant, medicamenta quæ aperiunt, & lapides atterunt, quæ ſenſum ſtupefaciunt,

C Vm lapis in renibus fuerit obturatus, & vehemētiffimos intulerit dolores, ſanguis plenitudine apparente mittendus eſt ſanguis, ſanguinis enim

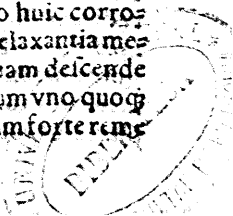
multitudo periculum minitantis materias ad tensione affectam partem aduocat: ob acutos videlicet dolores. Porro venam cubiti propinquæ manus in corpore ex repletione affecto secandam esse monet Aetius. Gale. verò libro de Sanguinis missione, venam poplitis aut malleoli secandam esse dicit. Autor vero de Re num affectus dignotione. Si valida sit virtus venam poplitis vel quæ ad malleolas est aperire monet; si imbecillis, venam quæ est in cubito: ob hoc sane inquit virtute debili vena malleoli non est secanda, quoniam infra euacuando retentrix facultas quæ est imbecillis non retinebit: sed vniuersa in præceps rapietur, & partem assiduo de fluxu impetet. Sane hæc ratio non firmis videtur fundamentis nixa, quoniam si virtus est admodum imbecilla, nec vnam aut alteram venam secabimus: quæ si virtus constat, non timor est quod sic præcipientes humores fluant, pari enim ratione diceremus, phlegmone aliquam partem occupante, ex parte affecta esse sanguinem mittendū si vires valent, eisdemque debilitatis ex parte adueria, ob hoc scilicet quod virtus retentrix quæ est imbecillis non retinebit, sed vniuersa in præceps rapietur, & partem assiduo defluxu impetet. Cæterum videtur, quod si sanguis mittitur in Nephritide, ad reuellendū sanguinem, quem ad affectam partem fluxurum formidamus, venæ cubiti sectionem esse admodum proficuum, vt dixit Aetius. Si verò non solum sanguinis plenitudini volumus respicere, sed ad hæc cupimus, vt sanguinis missio iuuat ad lapidem infra mittendum, quæ poplitis vel ad malleolos est vena magis conducit: tusa enim hac vena expultrix facultas quæ infra humores expellere conatur, ad lapidem excitatur propellendum. Hoc considerans Gal. libro de Curandi ratione per sanguinis missionem, venam poplitis vel

plitis vel malleoli in nephritide secandam dixit. Non inficiatus est tamen, quod ad reuellendum sanguinem qui in renes fluit, ad minuendâq; plenitudinem venæ cubiti sectio sit vtilissima, quare non abnuittrenibus phlegmone occupatis optimè sanguinem ex cubito extrahi. Porro Aetius plenitudini intendens, volensq; mederi malo, quod sanguis ad partem affectam fluens gignere posset. Nō indignum duxit cubiti secare venam, ex qua sane missus sanguis optimam solet opem præstare, quoniam præter hoc quod abundantiam minuit, renes multo sanguine refertos, proindeq; teniose explicat, à qua tensione ipsi releuati promptius possunt lapidem propulsare: etenim vt ex ijs quæ libro de sanguinismissione Gal. dicit colligitur, renes nō tam infra sunt vt quodammodo inter superiores partes non possint nuuari: quapropter venæ cubiti illis respiciunt, veram vt cap. de inflammatione renum dicemus, propinquius à renibus euacuare venas pedum quàm cubiti sensit Gal. Porro ex quacunq; vena sanguis mittatur, multò minus euacuandum est quàm ipsa repletionis copia expostulat: neq; enim futurum speramus, vt Aetius dicit, vt omnino citò è renibus excidat lapis, quare seruare oportet sanguinem in eam quæ cum tempore futura est in corpore expellam. Porro si plenitudo vel viarum infarctus tantum calculosis nocet, mirandū est de Auicenna, qui *hum. c. 1* à cibo dolores renum fieri leuiores dixit, in quo non solum *sequunt.* rationi, sed Galeno sexto vulg. oppositum proficenti contradixit.

Purgatione est vtendum, cum vitioso humore corpus abundat: dandum verò est pharmacum prout peccantis humoris fuerit natura. Porro si antequam purgaueris, quæ lapidem atterant vrinasq; cient

exhibueris, refartientur prauis humoribus. Prae-
 ctici verò multi nil præter casiam calculosa affectione
 captis esse exhibendam dicunt. Casia verò solum ven-
 triculum & intestina expurgat: vitiosorum vero humo-
 rum qui per vniuersum corpus sunt disseminati, nec tan-
 tillum vacuat. Attendere illos præstaret quod Gal. septi.
 Metho. non solū cum vniuersum corpus prauis humo-
 ribus scatet, dicit deiectorium pharmacum esse exhi-
 bendum: sed cum ipsi renes multo vitioso succo sunt re-
 ferri, quod Aetius cōsiderans purgationem esse aptam
 renibus calculosis dicit, quæ abundanti humori est cō-
 ueniens. Cæterum ad præcauendum malum casiam vel
 aliquod leue pharmacum exhibere laudo: auertuntur
 enim humores ad renes ire soliti: quare ab omnibus cō-
 mendata est lenis aluus, sicut adstricta magno est dedi-
 ta vitio. Cæterum quia abietis resina clementer aluum
 ducit, renesq; commodè expurgat, ideo eius vsus mul-
 tum probatus est, ad calculosam passionem præcauen-
 dam: atq; vt magis attēperetur, sæpe decocto frigido
 illam lauabis, illiq; miscebis species electarij de sanda-
 lis. Porro vt casia & id genus medicamina ad mollien-
 dam aluum iuuant, iuuant clysteres lenes ad malū præ-
 cauendum. Si aluus sponte non deijcit, quia vt diximus,
 nil magis officit quàm sicca aluus. Cæterum purgatio
 quæ fit vomitu conuenit, tum ad anteuertendum calcu-
 losum affectum, tum ad expellendum iam genitum la-
 pillum: crassis quippe humoribus per vomitum vacua-
 tis, minuitur humor qui lapidis est seminarium: per vo-
 mitum etiam mouetur lapis, qui renibus est fixus & ad-
 hærens. Porro sic auulsus minori negotio propellitur.
 Cæterum si in vrteris est lapis, vomitus nō omnino est
 tutus: faciet enim lapidem reuerti sursum, licet concu-
 tiendo soleat lapidē fixū dimouere, proindeq; iuuare.
 Relaxantibus

Relaxantibus medicamentis post purgationem
 tuto possumus vti, meatus nempe aperiunt, quo
 facilior est lapidi exitus: dabis igitur oleum de
 amygdalis dulcibus, ius pingue, decoctum ficuum &
 malua, cui butyrum sit iniectum, clysteres parabis ex
 decocto malua, althea, ficuum, foeni graeci, seminis li-
 ni, herbae muralis, meliloti, floris camamelae, decocto
 colo transfuso: addes butyrū, oleum de amygdalis, pin-
 guedinem anatis vel gallinae: ad idem valet decoctum
 capitis veruecis. Cæterum non tantæ quantitatis debet
 esse infusum in calculosis renibus, sicut in dolore coli,
 ne nimia scilicet quãtitas renes ipsos distendat, nec cly-
 sterium vsus sit assiduus, quia multa emollitio vt dicit
 autor libri de affectus renum dignotione renum robur
 exoluit. Cæterum ad relaxandum prodest cataplasma
 ex herbis quibus paratur clyster: ad idem valet vnguen-
 tum de althea, panis passio decoctus, emplastrum zaca-
 riae. Porro vt immoderata emollitio quam clysteres so-
 lent inducere, non omnino est tuta, sic etiam ea quã vn-
 guenta præstant: quare prædictis vnguētis aliquid cro-
 cistisq; camameli & rosarum, vel olei rosacei non
 incongrue miscebis: renes quippe rebus adstringenti-
 bus corroborati absq; alio auxilio soliti sunt lapidem
 expellere: quod aduertens autor libri de Affectus renū
 dignitione frigidam aquam frequenter & acervatim
 esse bibendam dicit: si calidius sit a gri corpus, sitisq; ve-
 hementer infestet, sitq; corpus iam vacuatum, nullumq;
 ex visceribus sit debile, corroboratis enim renibus ob-
 turatum in ipsis lapidem expellent. Porro huic corro-
 borationi attendens Alexan. postquam relaxantia me-
 dicamenta apposuit, in frigidam nympheam descende-
 re agrotantem præcipit: nec semel tantum vno quoq;
 die, sed bis ac ter aut saepius. Nos vero si tam forte reme-

dium formidamus, non ab re faciemus si post lenientia cataplasmata, vnguento rosaceo & cerato santalino renes attemperamus. Cæterum ad relaxandum, viasq; aperiendum non postremum locum obtinet cucurbita dolenti parti, vel parum infra agglutinata: intar enim incantamenti solet succurrere, parum enim infra admodum ultra hoc q; vias patefacit infra etiam trahit.

AD aperiendum, lapidesq; atterendum, medicamenta quæ diuretica vocantur cōueniunt, quæ calida & sicca debent donari natura, vt quinto de simp. medica. faculta. Gal. dicit, improprie enim semina frigida vrinā ciere dicuntur, cū acrē naturā nō habeant, vina etiam aquosa, lora & id genus multa: licet vrinam augeāt, minimē sunt ex vrinam cientium albo, quatenus enim per vesicam prompte excernuntur multamq; reddunt vrinam diuretica aliquibus nominātur. Cæterum vrinam ciendi vim habet, acorus, gramen, & nardus, calamus aromaticus, daucus, oroselinum, hypericum, brionia. Lapidēs in renibus cōfringūt: bdelium viticis semen, radicis lauri cortex, paliuri semen, tribuli decoctum, ciceris iusculum, puluis pellis leporina: ab Aetio sermone, tertio tertiæ partis cap. vndecimo eomendatur, nūc in vsu est totam leporem vrere, sanguis hircinus a nemine summis laudibus nō excolitur, quem nō solum bibendum dicit Alexander, libro tertio, sed cataplasmatismodo locis dolētibus super inducendū. Aliqui exhibent rubi fructum, qui nulla vi pollet. rubi radicem aliquam vim habere dicit Gal. sexto de symp. medicina. Porro ea quæ vrinam cient & lapidem frangunt tunc exhibere conuenit, vt Aetius dicit cum vehementes dolores remittunt: si enim obfirmatus est lapis plurimus potus vitandus: itemq; ea quæ vrinam ducunt, est etiam

est etiam magna consideratione dignum, quod licet
 medicamenta calida & sicca lapides atterendi vim ha-
 beant, quod calorem renibus præstando qui est qui la-
 pire solet, solent officere: quod considerans autor libri
 de affectuum renum dignotione, quæ tepida caliditate
 sunt prædita exhibere monuit calculoso morbo affe-
 ctis, quod ab Auerroe quinto lib. cap. decimonono ni-
 mis commendatum video, Gal. etiam sexto lib. de Sani-
 ra tuenda inquit, calculosis quæ valde calfaciunt dari
 nullo modo conuenit. Insistat tamen aliquis, Gal. exhi-
 bet theriacam & alias antidotos ad frangendum lapi-
 dem, quæ non instrenuæ calfaciunt, quo modo ergo me-
 dicamenta valde calfacientia calculosis interdicit, sane
 theriacæ vires licet sint præstantissimæ, non tam à calor-
 ris excessu quam à præstanti forma proficiuntur, nec
 inficior quod medicamenta satis calfacientia lapidem
 frangant & atterant, & ab ijs qui passionem calculosam
 patiuntur non omnino esse abstinendos classicorum
 monstrant scripta, verum si præseruare vis, ne lapides
 renascantur, nil magis est interdiciendum, quam medi-
 camenta immodice calfacientia, hoc insinuauit Gal. vi
 de Locis, cum dixit perseverante dolore renum aut co-
 li utraq; pars eisdem indiget præsidio, tempore verò
 subsequente oportet diueria auxilia adhibere, vide qd
 tempore doloris pharmaca quæ colicis conueniunt, ait
 renibus calculosis subuenire, tempore verò subsequente
 non idem. Et sic dilues contradictionem, quæ multorum
 distorsit intellectus, quod tempore scilicet intermissio-
 nis doloris interdixit medicamenta calida Gal. non
 verò tempore exacerbationis, quæ enim frigida sunt
 præseruant, calida verò calfaciendo reneseosdemq; ra-
 refaciendo meatusq; patefaciendo ad creandos lapi-
 des renes disponunt, quod à Galeno decimoquarto Me-

tho. ijs verbis fuit annotatum, calculi generatio ijs qui balneum post cibum ingrediuntur cur omnibus non contingat, satis patet, quippe incredibile nō est, quibusdam vel denſos admodum eſſe renes, vel per anguſta venarum in iocinore ora: quibusdam contra eſſe habita, vide quod renum denſitudo multum obluſtari lapidis generationi dicit, ſicut eorum raritudo eos calculoſa paſſioni reddit obnoxios. Porro quia medicamēta calida plus & quo eos calfaciunt, ſequitur eis multum incommodare, Nō ſane aliquos quibus frequenter calculoſa affectio vexabat, a vino prorsus abſtinuiſſe, integroq; a morbo fuiſſe releuatos, quod ob nil aliud eueniſſe autumo, quam quod aqua magis denſos renes magisq; adſtriſtos meatus qui ab hepate ad renes ſunt: reducit. Quod eſſe magnū obicē calculi generationi iam ex Galeno annotatum vidisti, mitto quod frigida potior renum calorem temperat: vinum verō illos ſcādeſcere facit. Porro qui aquam bibit videat vt ſit pura, deſcata, leuis: ſed quaerēt aliqui ſi vinum bibit qui hoc ſolet torqueri morbo, quam debet habere naturā: ſi quidem varia ſunt vinorum genera. Porro vinum rubrum ruſo vel pallido eſſe praferendum; docent multi. Inquiunt enim vinum tenue cibis ijs mixtum ante eorum concoctionē cibaria pellerē & facere properare, ideoq; generationi calculorum eſſe oppertunum, Aetiua tamen ſermonē tertio tertiæ partis capit. decimo quinto, vinum tenue urinam ciens exhibēdum eſſe nō quod ad ſeruare volumus ne lapides renaſcantur dicit, dulcia quippe vina calculoſis eſſe nociua dicat, idem dicit autor libri de affectum renum dignotione. Cæterum licet vinum dulce non probetur, nō videtur laudandum vinum ruſum vetus, quippe quod multum aperit & reſrareſaciens non poteſt non officiē: illud igitur vinum eſt.

num est probandum, quod mediocriter aperit tenuisque est substantiæ, vinum porro album optimum est, vinum etiam rubrum non crassum nec dulce, quoniam dulce à iecore facile attrahitur, quod si crassum est hepati & renibus admodum incommodat.

D Olore renum multum vexante stupefactius medicamenta exhibenda dicit Paulus. Porro id genus medicamenta morbum minimè profigant, symptomati tamē quod sepe auxiliāres exposcit manus optimè succurrūt: intra propinabis philonium extra supra renes admovebis vnguentum populneum.

H AEC omnia quæ calculosis renibus esse vtilia diximus facilem tibi ad sanandam vesicam calculosam ostendent scopum, etenim conuenit ad prohibendum ne lapis generetur, vel si genitus est non augeatur, frequens purgatio per vomitum, vel per clysteres, & aliquando per pharmacum deiectorium, ad minuendum dolorem medendumq; vrinæ suppressæ medicamenta relaxantia quæ iam recēsuimus, prosunt. quod si nec sic tollitur dolor, sed lapis in vesicæ collo fixus adheret, catheterē est euellendus, dum modo vesicæ inflammatio non prohibeat: ad atterendum verò lapidem medicamenta conueniunt, quæ lapidis renū fractioni esse vtilia dictauimus. Mire facit sanguis hircinus, vel puluis pellis leporinæ, vel puluis tre gloditidis, per os exhibebis hos pulueres cum decocto nardi & radicis præoniæ, vel bryoniæ, ad idem laudatur amygdalæ amaræ gummi, vitis lachryma, pruni arboris lachryma, horum vnumquodq; cum vino albo datur decoctum. facit thuris granum cum vino mulso, abrotoni semen, cum piperis pari modo ex vino, laudant aliqui

lapidem iudaicum, sed Gal. nono libro de Symp. medi. facul. Ad lapides vesicæ parum profecisse se expertum dicit, ad eos verò qui in renibus hærent satis esse efficacem asserit, alij ad comminuendum lapidem vesicæ lapidem in vesica genitum laudât, verum Gal. decimo libro de Symp. medicamentorum facultatibus falsum dicit hoc experientia indicatum. Cæterum cum lapis multum est auctus, vix aliud remedium quam quod chirurgia fit opẽ ferre solet, ante enim meatus qui ad ventriculo ad renes sunt caloricis medicamentis dissanatis, quam induratum lapidem dissolvas: adde quod calorifica medicamenta si ad comminuendum non sunt efficacia, lapidem indurant, quod si certè aliquod remedium tutum est, est quod molliendo assiduo illi lapidem minuit, id genus est decoctum malvæ, vel altheæ cui sanguis hircini aliquid sit inditum, & miscebis ad adiuuandam penetrationem aliquid nardi vel dauci, dicit tamen aliquis operam ludit qui medicamenta ad frangendum lapidem vesicæ tribuit: siquidem Gal. v. de Morbis vulg. comen. quinto, sola manu vesicæ lapidem curari: nō enim verbis ait, creatur etiam pueris in vesica lapillus, sed haud ita multos vt sacer morbus invadit, quem quidem in puerilis ætatis mutatione plerumq; nisi magnopere in victu delinquant remoueri contingit, vesicæ calculus nō ætatis lapsus sed manuum opera duntaxat curari potest, ad hæc quis forsitan dicet quod manus opera non solum Galeno vocatur sectio quæ fit ferro, sed etiam medicamenti exhibitio, nō est tamen hoc in vsu apud probatos autores: cap. enim de suffusione Celsus manu intellexit suffusionē curari cum curatur acu: Gal. etiam secundo ad Glauco. cancerū manus opere curari dicit cum ferro extirpatur. Porro dicere possumus, quod quia in pueris non tanto periculo extrahi

DE ARTE CVRATIVA.

367

extrahitur lapis, vt in ijs qui firmiorem agunt ætatem adhortandum medicos ne lapillum augescere finant, dixit Gal. non esse expectandum ætatis beneficium, tutius enim in ijs est manu extrahere lapidem, calorificis medicamentis non cedentem q̃ post adulescentiam, vbi iam magno periculo collum vesicæ secatur, hac enim ætate nō sic scēte partes vniuntur, vt in puerili, in qua natina humiditas multam vniendo vulnere opem præstabit, verum non abnuendum est, esse aliquos lapides tam tenerę substantiæ qui medicamentis ebibitis possint atteri, sicq; attriti foras propelli: quod considerans Celsus dixit septimo libro, scissionem non esse adhibendam nisi cum aliter succurri non potest, qua parte ait, in corpore quod iam nouem annos nondum quatuordecim excessit, sectionem esse experiendam. Sed certè si puer vegetus est, et à lapide torquetur, melius est curationem non differre, etiā si nouem annos nondum attigerit, quotidiana enim monstrat experientia, & sex annos natishoc remedium præstitisse opem, quę etiā mōstrat & multis qui quatuordecimum excessere annum oppido quam fuisse proficuam.

DE INFLAMMATIONE

renum pauca,

Enes non secus ac reliquæ nostri corporis partes inflammatione corripuntur, quorū inflammationis notas copiose tradidit Aetius, accedit agris dolor pulsatis retro iuxta primum dorsi verticulum, distendit autem dolor sursum vsq; ad hepar, præsertim rene dextro affecto, deorsum verò vsq; ad vesicam & pudendum lumbosq; & coxendicem, frigent eorum

V ij

extrema consequitur stupor propinqui cruris, adest
vrinæ emittendæ difficultas.

C Vrantrenum inflammationem, venæ sectio, ven-
tris lenitio, medicamenta quæ repellunt, medi-
camenta quæ digerunt & discutunt, medica-
menta quæ vrinam cient, atq; medicamenta quæ dolor
rem sedant.

P Ermittentibus viribus sanguis ex vena cubiti aus-
tore Aetio est mittendus, Gal. tamen decimoter-
tio Methodi, & libro de sanguinis missione, ve-
nam poplitis & malleoli esse secandam dicit, nō it infi-
ciatamen libro de sanguinis missione, quod incipiente
phlegmone vena cubiti secetur. Porro inter initia vbi
multa affuerit sanguinis copia, venā cubiti secabimus,
deinde poplitis venam aut malleoli, non est tamen si-
lentio trāseundum quod Aetius timide videtur aggres-
di sanguinis missionem, quippe ait si clysteri adhibito
vehementior exurgat dolor secabis venam.

L Enienda est aliis lenibus clysteribus, purgato-
rium enim pharmacum si Aetio credimus prorsus
est circuncidendum, nulla enim corporis pars
vt Alexander dicit ampliore cum periculo purgante
medicamento tentatur atq; renes & vrinæ inflammatum
receptaculum, partes enim hæ vt procliuēs humores re-
dundantes suscipiunt, ita ægrius in eis suscepti digeruntur
vt dicit Aetius. Porro licet inter initia inflammatio-
nis hoc quod ille dicit, acceptandum videatur, non in-
ficiandum est, quod vigore transacto pharmacum lenē
utilitatem afferre possit, purgamus in intestinorum in-
flammatione quæ etiā sunt procliuēs partes, & per quas
noxia hu

noxij humores debent trāfire, cur igitur renibus inflammatis purgatorium pharmacum nō poterimus exhibere: huic verò sententiæ accedit Alexander, qui humoribus concoctis, si sola victus ratione superfluus humor educi nequit, à purgatorio pharmaco non abstinere. Ceterum fortia pharmaca propter Aetij rationem vitabimus, clementia verò qualis casia, manna, lac asinæ vel serum est, tuto propinabimus, & aliquando rhabarbarum & garicum correctum exhibebimus.

INter inflammationis initia (ea dum feruente) medicamenta repellentia sunt renibus applicanda: iuuat oleum rosaceum cui pauxillum aceti fuerit immixtum: porro multum frigoriſca sunt vitanda, ne durities renibus inducatur. Porro si ex magna inflammatione vrina supprimitur, frigida medicamenta quatenus vias arctant renesq; indurant non sunt tuta: tunc enim potius demulcentibus quàm repellentibus vtendū est.

AD discutiendum digerendumve iuuat vnguentum concinatum ex farina hordeacea, & semine lini, & oleo camemelino, & anethino: circa finem vero morbi miscebis nardū, abrotonum, asarum, iuncum odoratum: adhibendum dicit Aetius ad digerendum emplastrum quod habet galbanum, terebentinam, & farinam erui. Verum quia medicamenta multum calfacientia ad suppurationem perducunt, vt Alexander dicit, ideo huius emplāstri & aliorum id genus nisi in inclinatione morbi vsus non est tutus. Cæterum in fine morbi hæc emplāstra iuuant, tum discutiendo, tum attrahendo, de internis ad externa: vnde ægrotantem multum à dolore leuant. Cæterū humor qui in renibus est impactus multum imminuitur cucurbita luma

bis admota, & per filuras sanguis extractus, qua ratione enim dicimus post vigorem iuuare in pleuritide: iuuat etiam in renum inflammatione. Cæterum si filuris admouetur vnguentum, vel emplastrum digerens & discutiens breui sua absoluit munia, quia albus potest penetrare.

Post inflammationis concoctionem, medicamentis vrinam cientibus est vtendum: eo inquam tempore quo medicamenta discutientia applicamus. Porro medicamenta quæ vrinam mouent ad discutendum adhibentur: quæ quidem inter initia vbi repulsione & nõ discussione est opus sunt nocua, vt decimotertio Metho. Gal. dixit: ad vrinam vero ciendam prodest syrupus de quinque radicibus: & tandem omnia quæ hepatis obstructioni esse vtilia diximus.

Sedant dolorem: medicamenta quæ relaxant, facit vesica plena decocto seminis lini, & maluæ, & altheæ, melilori, renibus admota, facit cataplasma ex dictis herbis cum oleo amygdalarum dulcium & butyro, sunt id genus multa.

DE VERMIBVS.

Res sunt in summa lumbricorum differentie vt dicit Paulus, vna quidem quæ tereti & rotunda forma est secundum crassitudinem: alia vero eorum quos lumbricos latos nominant: tertia quos Ascarides greci nuncupant, Hanc differentiam dicit Brassaui vigesimo sexto Apho. tertie sectionis, bipartiri in eo qui proprie dicuntur ascarides, & quos cucurbitinos appellant.

pellant. Porro si græcorū monumenta quis optimè speculatur, inueniet cucurbitos sub secunda lumbricorum specie esse complexos: nam Paulus & Aetius minimè fallax esse signum lati lumbrici dicunt, si cum excrementis quædam cucurbitæ similia excernantur. Enimuerò cum tota membrana tenuium intestinorū in latum lumbricum permutatur, integræq; excernitur, visu horrendum exhibet spectaculum. Cum verò in partes minutas decisa eiicitur, quædam cucurbitæ similia excernuntur: ac si sanè dixeris cōstare latum lumbricum ex partibus prædictam formam representantibus. Porro vt verum ingenuè fatear, antequam occulate hoc spectassem, vel audissem aliquem vidisse cucurbitinū illud genus magnam illam teneam struere, sola prædictorū autorum lectione ductus, in hanc descendi sententiam: atq; postquam hæc scripsi legi libellum Antonij Beneuenui de abditis morborum causis, in quo sic ait, vidisse in Aunionis balneis mulierem, quæ eiecit multam quantitatem lumbricorum cucurbitorum, qui ita inter sese dum alteri alteri mordicus inhærerent iungebantur, vt cum sua ipsi serie quatuor cubitorum longitudinem excederent: vnum tamen corpus, vnum duntaxat vermem putares. Hæc ille ingeniosus vir: quæ me in prædicta sententia apprimè corroborarunt. Porro si lumbricis cucurbitinis adhærentibus generatur tēnia, neminem debet admiratio tenere, tēnias tricenum pedum visas fuisse, quod vndecimo lib. cap. trigesimo tertio dicit Plinius, quem mordent multi dicentes, hanc mensuram intestinorum longitudinē excedere. Porro licet sic in humano corpore illi lumbrici cucurbitini non essent adiuti, non inconueniens est, qd in egressu vel postquam sunt egressi tantæ longitudinis tēniam constituerent. Ceterū Celsus de lumbricis tractans, de ascaridibus nullam

fecit mentionem. Videtur enim vocabulum lumbrici ijs non competere, quia non lubrici sunt. Ob quod forsan Collumela sexto lib. cap. trigesimo, nō omnes vermes intestinorum lumbricos esse appellādos insinuat: ait enim, solent etiam vermes quasi lumbrici nocere intestinis: cum quasi lumbricos dicit non planē lumbricos adpellat: quōd si placet, dic Celsūm ascarides potius in ani egritudinibus numerare quā in intestinorum: sed de his hactenus. Cāterum non solum in intestinis generantur vermes, sed etiam in aure: atq; & in renibus fuisse genitos memorat genti. prima tertij de dolore capitis tractans, qui ait q̄ Guidarelus passus est quotidianam cum dolore renū per octo menses, & in cōualeſcentia emisit cum vrina vermes paruos & largos, & cessauit dolor: neq; ego discredo q̄ & in ventriculo possint generari, creatur humor venenosus, cur ex pituita putrida ibi cōtenta vermīs non generabitur: Mitto q̄ vt infra dicam, vīlū est in quadam peste apud Indos obire homines vndiq; vermibus oppletos: cāterum in quodam Arabia loco vermes, vel si mauis serpentes nasci solent, vt sexto de Locis tradidit Gal. est verō subnorandū quōd serpentis nomine autores aliquos intellexisse pediculos, vt testatur illud Plinij septimi libri: Pherecidem sci licet Syrium copia serpentum ex corpore eius erumpente expirasse: pediculari verō morbo illum interisse ostēdit cāmen Quinti Sereni, qui cap. de phthiriasi ait: Sed quis non paueat Pherecidis fatā trageđi, qui nimio sudore fluens animantia tetra eduxit. Cāterum narrarūt multi qui apud Indos habitarunt, in India yucatam pestem inuasisse, qua infecti vermibus vndiq; scatentes interibant. Nec mirum quōd hoc morbi genere Pherecidem interisse intellexerit Pli. nam numerans vndecimo libro aliquos qui pediculari morbo obierunt, Pherecidis

recidis non facit mentionem: sed de his satis. Porro causa lumbricorum, ut Paulus dicit, cruda & crassa pituitosaque materia est: biliosa enim & melancholica, ut ille dicit, materia nutricandi naturam supergressa, ad lumbricorum constituendam originem inepta est, & prorsus incommoda, imo contraria. Sed non videtur cur ex melancholia naturali vermes non possint generari, cum non habeat qualitates vermium naturae aduersas, videamusque ex re frigidiori & sicciori vermes generari, adeo ut ex capillis mulierum serpentes produci quidam prodiderint, in malignisque ulceribus ex humore nutricandi naturam supergresso vermes generantur. Melancholia vero naturalis bonitate multis numeris dictum humorem superat: neque diffiteor quod & bilis rufa mixta pituitae, illam calfaciens, extremumque calorem excitans, vermium generationi aliquando adiuuet. Ceterum quod ex bili sola non generentur fateor, haec enim sua acritudine & scandescentia lumbricos interimit, quod considerans Auicenna, detestatus fuit lumbricos mortuos in febre. Attestari illos inquit supra putridissimum humorem eos interimentem. Aetio vero viuentes mortuis esse deteriores dictauit, coniectans forsitan non nisi ob magnam alimenti inopiam propria domicilia deserere. Porro si Auicenna lumbricorum generationem in declinatione morbi laudare voluit: idem cum Aetio docuit. Etenim qui in declinatione morbi generantur lumbrici, ut Aetius ait, ex permutatione omnium in melius fiunt, qui sane citius superantur a natura ipsos reliquorum excrementorum instar foras pellente. Porro cum viui in hoc tempore prodeunt, quia eorum generationem in declinatione monstrant, bonum auspicatur. Cum vero mortui excernuntur: ideo protendunt malum, quia indicant aliquem perniciosum humorem latitare, qui

eos interimat, verum cum hoc tempore mortui eijciuntur minime credendum est tunc generari,

SVnt lumbricorum remedia, quæ ipsos necant, vel vrita dixerim seminecant, atq; ea quæ mortuos vel semimortuos expellunt.

PHarmaca quæ lumbricos interimunt, faciunt hoc manifesta qualitate vel arcana, manifesta qualitate lumbricos lædunt, medicamenta acria, medicamenta amara, atq; quæ oleosa substantia sunt: necnon pharmaca quæ vehementer infrigidāt vel stupefaciūt, inter medicamenta acria numeratur. allium, piper, cardamomum, bacca lauri, euphorbiū, cortex radicis mali punicæ, centaurij radix, theriaca, mithridatum, multa sunt id genus. Amarorum medicamentorum vermes necantium multus est numerus, valet mētha, absintium, abrotonum, colocyntis, lupinus, coryā dri semen, myrrha, omnia fellum genera, aloes, rhabbarbarum, hæc vltima, non modo necandi sed etiam educendi vim habēt. Cæterum oleum occludendo meatus quibus vermes aspirant si Alexandro Aphrodisio credimus illos solet perire, alias verò rationes quibus oleum vermibus aduersatur, videbis apud Galenū libro secūdo de Sym. medicamentorum facultatibus. Cæterum contendere quis posset, medicamenta quæ stupefaciūt esse in causa, vt semimortui vel mortui vermes cum stercore excernantur, ait enim Gal. decimo quarto lib. Method. lumbrici expelluntur mortui vna cum stercore, cum hoc etiam viui vel stupefacti & vrita quis dixerit semimortui facti. Verū quia hæc medicamenta magnum ventriculo negotium exhibent: natium calorem depopulantia faciendoq; pituitosa excrementa vermium materiam

riam abundare: raro eis est vtendum: vermibus verò & alui fluore simul infestantibus id genus medicamenta opem solent præstare, sunt huius classis semen hyosciami, succus portulacæ, semen aliqui commendant, Diosco. verò succum laudat, qui non solū frigiditate sed etiam suo lentore prodest. Porro acetum in frigidando vermibus etiam potest nocere, in communi viā est illud tribuere, sed si a multis interroges quā vi prodest rem nescient absoluerē, & sane potius videtur officere quā iuuare, natium scilicet calorem debilitando, & pituitosam materiam faciendo generari, quapropter ego autumo, quod si aliquibus videtur prodesse est, iis quibus biliosus humor ventriculum mordet, qui morsus a vermibus inferri, & Medico, & ægrotantibus putatur. Cæterum sunt aliqua medicamenta quæ licet non infrigident, vel stupefaciant, quodam modo inebriant, vel verrigine afficiunt vermes, qui sic apprehensi intestinis non adherent, sed sine negotio cum stercore expelluntur, facit hoc semē canabis, vinū: sapa, hydropiper: quæ etiam inescantur vel inebriantur pisces: nec mirū quod sic argentum viuū vermibus sit remedio, in Enchiridio verò iam diximus contra musam argenti viui deuotionem iuxta Medicos qui illud venenum esse scripserunt esse damnatam, cui nocumento remedium est lac vt Diosc. dicit, atq; quia in infantium ventriculis lactis sæpe est copia, hinc debet euenire vt argentum viuū, quod in pauca quantitate eis exhibetur parum offendat: de medicamentis quæ manifesta qualitate vermes necant hætenus. Porro arcana qualitate vermibus nocent cornu cerui, lumbrici terrestres: & ipsi lumbrici intestinorum antipatha quadam nocent: vt scorpio scorpionis ictui, nocent etiam nuces ponticæ: vnde n̄t palam eos decerrare, qui dicunt omnia dulcia vermes creare, dul-

cia enim quatenus bonum alimentum gignunt, non videntur vermiū generationi esse vtilia: licet vermes iam genitos potius alant quam interimant, sed non omnia dulcia, quia aliqua sunt: quæ arcana qualitate nocent: ut nuces ponticæ, quæ dulcedine non vacāt: contingit etiā quod multum dulcia biliosis exhibita vermes nocent: quia facile vertuntur in bilem, quæ sua amaritudine interimit vermes. Cæterum educunt lumbricos, quæ lubricam reddunt aluū, quæ irritando mouent, & in summa quæ subducendi vim habent. Porro oleum, decoctum malux & altæ, medulla castæ leniendo lumbricos educunt: mixta vero vermes alliciunt sequaciq; vermium coherētia simul extrahunt, eo modo gramæ decoctum vermes pellit, nullā verò vermibus qualitatem aduersam habet. Porro acris & salsa irritando vermes pellunt: aloes, & rhabarbarū, & colocyntis, & vrsu matim dicam omnia medicamenta quæ vim purgatoriam habent humores educendo simul lumbricos educunt, hi igitur in vermium medella seruabuntur scopi: ut primo exhibeas quæ illos necent, secundo quæ illos educant, ad necandos verò vermes latos fortiora requiruntur medicamēta, quam ad interficiendos teretes: ut decimo quarto Metho. Gal. dicit, ad teretes igitur extinguendos medicamenta amara sufficiunt, ad latos medicamenta acuta propinabis, aduersus teretes optimū medicamentum est absinthium, & abrotonum, nemini tamen est secundum semen quod vocāt Alexandrinum. Hoc medicamentum sæpe sum expertus, & præstantissimè suum munium absoluit. Cæterū latos necat nitrum, piper, cardamomum, horum medicamentorum æquales partes commiscero, & coclearij mensura exhibero. Ad idem prodest cortex radicis mali punicæ, facit euphorbium, baccæ lauri, præclare iuuat theriaca: pastilli de vipera

de vipera. Caterum cum medicamenta exhibes dulcibus illa misce, vt alliciātur melius vermes, dulce de quippe illos allecābit. Amarities verò interimet, & bſernans dum est etiam. vt ventriculo ieiuno exhibeantur, vt fac melumbrici adaſti auide medicamenta deuorant, inſantibus igitur ſummo mane cum lacte poteris exhibere puluerem ſeminis Alexandrini, ventriculum linies vnguento cōcinato ex oleo amygdalarum amararum, & ſucco abſintij, & puluere myrrhe, & aloes, & farina lupinorum. Porro cum per os aliquid exhibetur, ventriculum amariffimis medicamentis non line, ne id genus medicamenta auerſantes lumbrici per os exhibita non deguſtent, quod ſi ventriculum linire vis, aliqua medicamenta vermibus grata medicamentis amaris miſce, Aetius lac vel mel non ob aliud linimētis etiam addit, aliquando verò cum hac via non ſuccedit aliā aggredimur, & ſola nempe medicamenta amara intus & extra ad mouemus: vt à ventriculo vermes fugiant. Tunc verò vas lacte plenum iuxta anum apponimus: vt lumbricos qui ab amaris fugiunt lactis gratiffimus odor alliciat, hoc verò non ſolū ad decipiēdos teretes, verum etiam ad deludendos laticos lumbricos prodeſt. Ad idem iuuat ſuffitus ex cornu cerui ore acceptus, quo tempore exhibebis lactis infuſum, haſtenus de lumbricis laticis & teretibus, aduerſus verò aſcarides balani vel infuſa ex iam numeratis medicamentis iuuant: quidquid enim lumbricos laticos & teretes interimere poteſt, aſcarides interimet. Caterum medicamenta adſtringentia quatenus malam temperaturam recti inteſtini relarciunt, putrediniq; repugnant, generationi aſcaridum opponuntur, quod Aetius conſiderans illi linire anum iubet acatia hypociſtidis, vel rhois ſucco cum alumine liquido, vel paſtillo andronij, nos loco huius paſtilli poſſumus inſdere balanum cōfectum ex puluere, paſtilli de ſpodio,

& alœ, & myrrha, omnia hæc dicta sunt de lumbricis, cum alius morbus simul non inuadit, inuadente vero alio morbo, vtriq; est succurrendum. Etenim si febris & lumbrici simul infestant, exhibenda sunt medicamenta quæ lumbricos necent, & febrem non adaugeant: nempe quæ acuta sunt medicamenta licet vermibus sint proficua febrem exacerbāt: tum igitur temporis cicoreum myxarum decoctum, succum portulacæ vel cornu cerui ramentum vel absintium, si febris non sit intensa propinabis. Caterum quibus lumbricorū culpa alius fluore perturbatur, exhibēda sunt quæ vermibus aduersentur fluoremq; compescant: hoc optime facit succus plātaginis, succus portulacæ, coryandri semen, præcipue rostum, cornu cerui ramentum, & efficacius puluis cornu cerui vsti.

DE HAEMORROIDIBVS.

HAemorrois est quasi dicas sanguinis fluxum: non tamen nūc de qualibet sanguinis fluxione, sermonem agimus: sed de ea quæ ex sede est, atq; licet ex tumidis anis venis sanguis non profluat: cōsuetudo est illam venarum inflationem hæmorroidem vocare. Porro cum sedis venæ sanguinem effundunt, dicuntur hæmorroides reclusæ: cum verò nihil excernunt, dicuntur cæcæ. Caterum hæc sunt primæ hæmorroidum differentiæ: aliàs verò differentiās ponit Gal. libro finitio. medicarum, ijs dicit verbis, differentiæ hæmorroidū sunt à magnitudine, multitudine, figura, loco, cōstitutione, accidunt verò hæmorroides nōnunquam ob sanguinis plenitudinem, plurima verò ex parte ob sanguinis melancholici redundantiam, vt libro de cibis boni & mali succi.

Illicci & secundo libro ad Glauco. dicit Gale. aliquan-
do verò ob sanguinis tenuitatem vel acrimoniam, sed
qui acutus & biliosus est sanguis vt plurimum ex nari-
bus profluit, sicut qui feculentus & atrabiliarius est per
ani sanguifluas venas: contingit tamen biliosum sangui-
nem venas ani proritare, qui verò tenuis est & vt sic di-
cam aquosus nullo alio nomine per venas ani effunde-
tur, quam quod transcolatur minimeq; à virtute reten-
trice complectitur. Caterum licet ex omnibus ijs causis
possint hæmorrhoides proficisci, ferme nunquam hæ-
morrhoides antiquæ ab alia causa quam ab humore me-
lancholico oboriuntur, plenitudo enim & sanguinis
æstus & acrimonia & tenuitas non sic perdurare solēt,
vt durat propria temperatura quæ sanguinem melan-
cholicum generat, quod si prædictæ causæ durent non
tam proprium illis est hæmorrhoides parere, sicuti san-
guini melancholico. Porro quia cum natura adsueta
est sanguinem melancholicum per hæmorrhoides ex-
cernere, periculum est, quod si ille sanguinis fluxus
cohibetur, quod lepram, vel cancerum, vel elephan-
tiam, vel id genus morbos pariat: ob id monuit Hipp.
quod sananti antiquas hæmorrhoides vna relinquatur.
Perpende vero, quod dixit antiquas: nam diuturnæ nō
sunt, quæ ex plenitudine vel ex temporanea sanguinis
acrimonia, vel tenuitate oboriuntur: sine periculo enim
quæ ab ijs causis proficiscuntur possunt omnes hæmor-
rhoides sanari: quæ verò ob redundantiam humoris me-
lancholici qui ex natiuo temperamēto generatur obo-
riuntur, non sine periculo propter rationem dictā pror-
sus extirpantur. Nō igitur absq; causa addit Hippocra-
tes antiquas. Aetius verò aliter interpretans Hippocra-
tem, non dedignatus est Galenum fugillare, qui sermo-
ne secundo quartæ partis ait. Conuenit recta dicta ac

venæ sectiōe præmissa hæmorrhoidum extirpationem moliri, & nullam penitus relinquere, quemadmodum quibusdam visum fuit: non enim velut quidam opinantur Hippocrates dixit, si non vna relinquatur: sed si bono regimine non adieruetur: hæc Aëtius, in quibus non putat Hippocratis Aphorismo aduersari, sed Galeno expositori: hallucinatus verò fuit, quartoq; de ratione victus id quod Gal. exposuit etiam est traditum. Porro cum ijs grauib; autoribus ratio & experientia suffragetur, non est cur Aëtio acquiescamus. Et mirari subit q̃ Cornarius in cōmentario noni libri de medicamentis locali. interpretationem Aëtij, Hippocratis sententiæ esse consentaneam dixit, atq; non solum in antiquis hæmorrhoidibus vna est seruanda, cum adhibetur curatio: sed in antiquis vlceribus vel fistulis per quas humores superuacui expurgantur talis est adhibenda medecina, vt non prorsus humores vacuare assueti compescantur: quod colligitur ex ijs quæ dicit Gal. sexto de morbis vulgaribus cōm. ment. tertio: quare optimum erit si fistulam occludis, frequentibus vacationibus vti. Quod si neq; ijs fidis, laboriosumq; arbitraris, tot medicamenta purgantia iuxta propinare, reserabis fontem qua humorum redundantia quotidie vacuetur. Vidi verò aliquos qui ex hæmorrhoidum omnimoda suppressione in graua incommoda frequenter incidebant, qui sub genu fonte aperto mirè ab assuetis malis se liberarunt.

C Vrant hæmorrhoides venæ sectio, humorū purgatio, quæ dolorem leniunt, quæ ipsas aperiunt, atq; quæ fluxum cohibent & adstringunt.

C Vm sanguinis est plenitudo, vel ex hoc solū conuenit venæ sectio, vt plenitudo tollatur: quod si affatim sanguis per hæmorrhoides effunditur, be

DE ARTE CVRATIVA.

321

ne potestunc abstinere à venæ sectione. Per hæmorrhoides enim excernetur redundans sanguis: porro opitulatur sanguinis missio cū ex multa sanguinis scandescencia venæ ani referantur: refrigerato quippe per venæ sectionem sanguine minimè venas sedis aperiet. Porro cum ijs de nominibus sanguinem fundere discernimus, venam cubiti aperiemus: id ipsum etiam faciendum cum auertendi gratia sanguine melancholico redundante sanguinem mittere est animus. Cum verò hæmorrhoidum aperiendi vel citandi gratia sanguinem volumus extrahere, secunda est vena malleoli, vel crura scarificanda: omnia hæc ex ijs quæ Gal. dicit libro de Sanguinis missione sunt conspicua.

SI melancholia infectum reddit sanguinem, post eius concoctionem (quæ syrupis cap. de melancholia enarratis fit) propinanda sunt quæ melancholicum humorem euacuent: facit confectio hæc diascena, pilulæ de fumaria, pilulæ de quinque generibus myrobalanorum.

AD mulcendum dolorem quem hæmorrhoides cæcæ excitarunt, medicamenta quæ vim habent relaxandi & molliendi profunt, iuuat iniunctio quæ fit cum butyro & pinguedine gallinæ, vel anatis. Ad idem prodest oleum de amygdalis dulcibus, verbascum cum butyro, oleum de ranis, oleum cui insectæ fuerint limaces rubræ est mirabile, vexante dolore facit populneum: verum medicamenta quæ multum infrigidant noxam solent dimittere, præstabit igitur lenientibus medicamentis dolorem mulcere: deinde hirudinem apponere, ad leniendum dolorem præter dicta medicamenta facit oleum de semine

lini, & de fefamo, cum ijs oleis, & cera, & luteis ouorū,
 & croco conficitur vnguentum: ad idem facit emplā-
 ſtrum zacariae, ſefio in decocto maluc, altehg, ſeminis li-
 ni, ſœni græci dolorem lenit: ante omnia verò eſt pro-
 uidendum, ne alius ſit dura: quomā nimis exiccata ſcya-
 bala dolorem mouent. Caterum aliquando tam inclu-
 ſæ ſunt hæmorroides, quod neceſſum eſt ad hoc vt hæc
 medicamenta illas attingant, adhibere aliquid quod
 illas extrahat, hoc facit piper & nitrum per harundi-
 nem hæmorroidibus appoſitum, facit idem fel tanri-
 nū, ſuccus ey claminis. Caterum hæc quæ numerauimus
 medicamenta, non ſolū vim habent hæmorroides in-
 cluſas extrahendi, ſed etiam aperiendi, ſua enim vi cal-
 facienti inflata hæmorroides rumpunt & referant, ali-
 quando verò tam intus latent hæmorroides, quod nul-
 lum medicamentum ſufficit ad eas extrahendum, quare
 ſi medicus vel chirurgus eas vult videre neceſſum eſt in-
 ſtrumento aliquo anum aperire,

Si immodice fluunt hæmorroides, ea ſunt exhiben-
 da quæ fluxum cohibent. Etenim cibaria & medi-
 camenta quæ diarrhoe vel ſanguinis expuitioni
 proſunt, hæmorroidibus immodice fluentibus ſunt pro-
 ficua, proſunt paſtilli de ſuccino, vel de ſpodio, vel de
 terra lemnia cum aqua vel ſucco plantaginis, ex pulue-
 re horum paſtillorum, & ſanguine draconis, & maſti-
 cis, & aloes loræ cum albo ouorum optimum ſit lini-
 mentum, iuuat ſpongia madefacta in vino ſtiptico cui
 incocta ſit balauſtia, verbaſcum, rhus obſoniorum, nux
 cypariſi, roſa purpurea, corium mali punici.

Ad menſes confertim erumpentes.

Ad men

AD menses confertim erūpentes ea medicamen-
ta sunt præsidio, quæ expuritioni sanguinis sunt
vtilia, medicamenta igitur adstringentia cum
fluxum cohibere visper osexhibebis, & in vterum in-
fundes, eiusdemq; farinę emplastra pectini admoue-
bis, ad reuellendum brachiorum frictiones, cucurbitæ sub-
ter mammas appositæ iuuant: nonnunquam verò venæ
cubiti est tūdenda, quæ optimè reuellit, quod si ex san-
guinis acrimonia menses plus æquo erumpunt, profi-
cium erit biliosos humores sanguinem pruriginosum
reddentes vacuare. Cæterum vt huic symphthomati con-
ueniētem adhibeas curationem caput de sanguinis ena-
ribus fluore perlege, vbi causas sanguinis vndecunq;
manantis reperies: habitoq; causæ & membro à quo
fluit sanguis respectu, inuenies remedia.

DE VTERI STRANGVLATV.

Strangulatus vteri in superiorem partem
vulvæ ascensus est, in societatem afflictio-
nis principes corporis partes ducentis: vt
Paulus & Aetius dicunt. Porro non oma-
nes vna dantaxat forma hac affectione
corripiuntur, quoniam vt Gal. sexto de Locis ait. Quæ-
dam sine sensu immobiles iacent: cum obscuro paruos
q; pulsū, vel omnino sine vllō pulsū, aliæ sentientes quia-
dem & moveri potētes, atq; integra ratione, sed tamen
animi defectione & difficili inspiratione laborantes, alię
vt ille inquit crura & brachia contrahunt, ex quibus eli-
citur non esse verum discrimen, quod inter epilepsiam
& vteri strangulationem ponit Celsus, quippe qui air,
in vteri strangulatu nervos non distendi, Constat verò

ex Galeno, aliquos vteri strangulatus non esse sine nervorum distentione: colligitur secundo lapsum fuisse Antoniū musam, qui quarto de Ratione victus sectio: ne trigesima ait, hysterica affectione captā sentire, idq; esse discrimen inter epilepsiam & vteri strangulatum, quod epilepsia correpta nō sentit, & ea quæ vteri strangulatu est affecta sentit, non aduertit hic autor, quod etiā si aliqua vteri strangulatio sensum non adimat, esse aliud vteri strangulatus genus: quod prorsum sensum eliminat, vt ex Galeno nuper citauimus, quod si discissi contingit in vteri strangulatu non esse sensum, dic quid voluit Hipp. parte citata de ratione victus, vbi ait: quoniam pacto vuluæ strangulatio cognoscitur: digitis duobus comprime, si sentit ea est: si non cōuulsio est, in hoc textu videtur esse insinuatū, in vteri strangulatu sensum semper esse, ad hoc dicemus, textum hūc industria & eruditione vacare, nec sapere Hippocraticā eruditionem cuius nomine attituitur, quod si ex Hippocrate esse contendis, dicam in citato textu autorem voluisse ex hoc agnosci, si sit vteri strangulatus vel epilepsia, quod in vteri strangulatu: compresso ac fricato pudendo ab obstetrice excitatur sensus, in epilepsia non item, aliquas verò strangulatu vteri capras hac compressione reualuisse narrat Gal. sexto de Locis, & Aetius proprio capite. Cæterum vteri strangulatus aliquando est primogenium malum, aliquādo est per cōsensum. Primogenio malo fit ex semine cohibito vel ex retentis mensibus, vt sexto de Locis dicit Gal. qui nono libro de simplicium medicamentorum facultatibus ex solo semine cohibito fieri insinuauit. Porro licet pluri-
ma ex parte ex feminis fiat cohibitione, non est inficiandum, aliquando ex mensium retentione & ex vteri refrigeratione fieri. Per consensum verò fit vteri strangulatus vt

DE ARTE CŪRATIVA.

325

latus ut dicit Aetius ex ventris repletionē, & aliquando hepatis aut splenis causa, quibus affectis vasa ex quibus uterus pendet retrahi solent.

Curant uteri strangulatum venę sectio, purgatio, medicamenta quę digerunt, atq; medicamenta quę uteri ascensum cohibent.

Sex cohibitis mensibus hæc affectio oboritur, præsentaneum subsidium est venas malleoli secare, hæc enim venarum sectio menses citat & sanguinem qui morbi est feminarium euacuat.

Purgatio convenit tam in eo strangulato qui primogenium est malum, quam in eo qui per cōsensum est. Etenim si ob pravorum humorum pravitatem menses cohibentur, qui cohibiti hoc malum producant, nihilo secius medicamentū purgans convenit, quam quando in solis mensibus promovendis intendimus animum. Porro quod ad movendos menses sæpe pharmacum purgatorium sit exhibendum, sequenti capite dilucidabitur. Cæterum si ex ventris repletionē vel ex humoribus ex hepate vel liene mutatis generatur hæc affectio, purgatio magnam opem potest afferre, repletionem verò ventris nunc vomitu, nunc clysteri, aliquando purgante pharmaco ablegabis, atq; prout fuerit hepatis vel lienis affectus præstabis remedium: si obstructione laborant hæc viscera, quę illa recludant porriges: & ita de alijs affectionibus intellige, quarum medella ex superioribus tibi patet. Cæterum quia plurima ex parte quę hæc affectione corripiuntur crudioribus abundant, & si inueterata affectio est ventriculū & cætera viscera debilitat: hierapicre vsus est commē-

darissimus, quippe quæ & viscera roborat, cruditates tollit, menses mouet, vterum calfacit, & quodam modo expurgat, atq; non debes esse contentus semel atq; iterum illam propinare, sed identidem vt malum præsens depellas & anteuertas futurum.

AD discutiendum semē vel vitiatos humores, qui in vtero assident & ad tollendam ventris cruditatem, frigiditatemq; vteri, optimus est theriace vel mithridati vsus; ad idem facit confectio de moscho amara, diaciminum, diatrion pipereon: cum hæc medicamenta propinas, enchathismata quæ vterum expurgent & calfaciant in vterum injicere iuuat: ad expurgandum facit mulla, decoctum marrubij cui nōnihil hieræ picræ conuenienter miscetur, confortat vterum & calfacit pessus ex cōfectione de moscho & puluere diambarr: ad idem iuuat suffitus ex dicto puluere & caryophyllis & ladano. Caterum ad calfaciendum vterum ipsumq; veluti manu tenendum, facit emplastrū ad vterum concinatum, cuius multæ sunt compositiones; emplastrum verò non solum pestini ad morum iuuat, sed etiam lumbis: vt colligitur ex ijs quæ dicit Aetius sermone quarto quartæ partis, cap, septuagesimo. Caterum ad erradicandum malum optimū est synapismum pestini admouere, qui post cucurbitæ appositionem mire iuuat: hæc dicta sunt de curatione quæ adhibetur ijs quæ hæc affectio solet corripere, nūc audi modum qui in propulsando paroxismo adhibendas est.

TEmpore exacerbationis conuenit, artus vincire extrema delegare, fricare crura. Porro cū vteri strangulatus est citra conuulsionem: omnia hæc facile hysterica tolerat, atq; cū cum conuulsione est,

mirum

mirum in modum cum frictionibus & ligaturis cruciatur: non tamen ob hoc sunt dimittendę: facit etiam curcubita cum multa flamma pectini admota, eidem parti appositus synapismus prodest. Cæterum ad excitandam sic affectam quæ tetrum fundant odorem sunt naribus apponenda: infra verò quæ suauem odorem aspirant, mirum est enim quantum gratis odoribus vterus gaudeat: adeo quod Plato. vel ex hoc solū vterum esse animal in thimeo disertauerit. Cæterū chalbanū, laser pitū, funiculus lucernarius naribus appositi iuuant: pectus odoriferus paratur ex lanugine sūpina intincta in galia moschata vel in sudore atgalia dicto, quod si placet miscebis moschum quæ vterum quamvis languidum poterunt excitare, quod si obstetrix ijs medicamentis tingit digitum & mulieris pudendum fricat, rem satis proficuum faciet, legisti iam quæ ex Galeno sexto de Locis citauimus.

Est autem hic considerandum, quod ea quæ in potu porriguntur tempore insultus paroxysmi aliqua adstringenti qualitate debēt esse donata: vt deorsum trudent prauos vapores qui ex vtero sursum scandunt: hoc videtur elici ex ijs quæ dicit Gale. nono Locali. vbi laudat semē plantaginis vel eius succum ex vino, & acetum scyliticum & medicamē onyx dictum, quę omnia stipitate non vacāt, laudat in ea parte agarici drachmam ex vino, quam non ad purgandum exhibere credas: sed ad calfaciendū. Prout varig sunt vteri strangulatus differentiæ: sic hæc medicamenta faciūt, si ex mensium suppressione & ventris repletionē nascitur suffocatio, facit agaricus ex vino, si semen est cohibitum mire facit acetum scyliticum quod infrigidati & vitati seminis qualitati opponitur, succus verò plantæ

ginis prohibendo feminis generationem, cohibendoq;
vaporum ascensum iuvat.

✠ Ad menses citandos. ✠

QUæ sit menstrui sanguinis causa, alibi longo sermone prodidimus: vbi diximus, Galenum tertio libro de Symptom. causis dixisse, hunc sanguinem non toto genere esse præter naturam, sed quantitate duntaxat: sed videtur sibi non constare, quãdo tertio lib. de morbis vulg. commen. tertio ait, est vero menstrua vacuatio non solum vacuatio, sed & purgatio. Purgationem verò esse alienæ materiæ per qualitatem, commen. secundo prognos. dixit, quod si menstruus sanguis est alienus per qualitatem, non solùm quantitate peccat: pro hac cōtradictione diluenda, dicemus, in muliere inculpari sanguinem menstruum sola quantitate peccare: nec Galenum parte de vulgari. aliud voluisse: volens tamen probare menstruorum suppressionem quæ est à partu reliquis mēstrui sanguinis suppressionibus esse peiorem, ait: quod mēstrua suppressio quæ est à partu non solum abundantiam, sed insignem parit prauitatem: subiungit sit menstrua vacuatio, etiam purgatio: vt enim concludat non est, sed sit litera debet habere, vt velit scilicet, quod etiã si praua qualitate sit noxius menstruus sanguis, nunquam sic erit vitiat, sicut quãdo à partu supprimitur: quomodo verò cohæcant autoritates Galeni, qui primo lib. de facul. natur. & primo lib. de sani. tuenda insinuauit, sanguinem menstruum esse omnium membrorum materiem; semen verò solùm opificem: & in alijs partibus ait ex semine membra quæ spermatica vocamus creari, alibi iam declarauimus.

Menses citant, venæ sectio, purgatio, medicamenta quæ vim habent aperiendi, pedum frictiones, lotionesq;, & medicamenta quæ calidam temperaturam temperant.

Cum plenitudo apparet, mittendus est sanguis: quod verò ex vena malleoli sepe fundi debeat, Fuchsius & alij contendunt: eo scilicet quod Galenus lib. de sanguinis missione, sectionem venæ malleoli mentes ciere ait, & quæ in venis manuum fit auertere. Aetii, verò in suppressione mensium quæ ob plenitudinem fit, & ex brachio sanguinem fundere non vituperat: neque in hoc si bene aduertis dictis Galeni reluctatur: non quidem ille ignorabat, quod ad inferna auocandum fusus ex venis malleoli sanguis apprimè cōducatur: considerauit tamen quod ad demendam plenitudinem quæ natura tantum grauat, quod non finit illam per consueta loca euacuationem moliri, quod ex venis brachij detractus sanguis ad modum opitulabitur: congruentius enim plenitudini quæ totum corpus infestat, succurritur: scilicet vena quæ est ad brachium quàm quæ est ad malleolum: ego sanè experientia saepe vidi, quod in ijs quæ multo sanguine abundant, secta axillari vena natura deonerata menstruam euacuationem explebat optimè: nec renuo quod si tunc vena malleoli secaretur, quod natura etiam deoneraretur, & sanguinem excernere satageret. Cōtendo tamen non esse refellendū dictum Aetii, qui & sanguinem ex cubito missum iuuare fuit professus. Porro si solum attrahendi causa venam aperire discernis, venam malleoli sine discrimine secabis. Verum Aetius nunquā in mensium suppressione sanguinem extrahendum docet, nisi cum ob plenitudinem sanguis suppressitur: ideoque tam laudauit sectionem venæ brachij quàm venæ malleoli.

Porro ad sanguinem infra promouendū, loco verò venæ sectionis tibiā scarificare, vel cucurbitas parti for-
morum internæ admouere, aliquando saterit.

Cum ob vitiatos humores menses nō respondent, porrigenda sunt pharmaca, quæ dictos humores euacuent: ad pituitosos facit antidotū de daty-
lylis & agaricum, cum polipodij decocto: ad melancholicos facit confectio hamec, cum decocto sennæ & epithimi: sed hæc ex superioribus patent.

Ad deobstruendas venas vteri, sanguinēq; infra ducendum, medicamenta quæ vim habent aperiendi sunt propinanda: quæ quidem maiori caliditate debent esse donata, quàm quæ vrinam mouent: quia vterus sanguinem menstruum non attrahit: perinde vt renes trahunt vrinam, promouet menses syrupus de radicibus, syrupus de artemisia, decoctum pascij & artemisii ex vino, decoctum calaminæ & cinnamomi, diacalamintha, mithridatum: lib. de sanguinis missione hieram picram laudat Gal. Constat quidem ex medicamentis vim aperiendi habentibus. Hæc potest vti egra septem vel octo dies, vt confectioes aperiētes sumere est in vsu. Est verò hic multorū medicorum inscitia notanda, qui noxijs & multis humoribus ea cui menses de sunt scatente, medicamenta efficacissimam aperiendi vim habentia propinant, quæ tunc temporis tantum abest, pro sint, quod nocēt humores noxios infra demittendo: præstaret igitur prius hiera picra, vel aliquo leui medicamento purgare, deinde quæ fortiter aperiunt tribuere. Dabis verò medicamenta aperiētia cum in balneo fuerit egra, vel suffitus, vel vapores calidi admoventur: hoc ex Gal. li. de sanguinis missione colligitur.

PEdum frictiones lotionesq;, quæ cum calido decocto fiunt, infra vocant; verum cum menses fluunt, non vnde quaq; iuuant; quia humores ad vterum fluentes deriuant, & secundum illos qui malleoli sectione in principio vteri inflammationis laudant resuellunt: quod considerans Paulus dixit: probatur interiorum corporis partium arctior cum ligaminibus ad tres vel quatuor dies constrictio, auspicante iam muliebrium frata hora ligamina adimat: is etiam astipulatur quæ primo ad Glauco. dicit Gal. qui pedum frictiones & vincula in alui fluore non vetat: licet frictiones quæ in brachijs fiunt vtiliores censet. Si verò pedum frictio quodammodo ex aluo auertit, cur non ab vtero? quare nō est eorū laudanda consuetudo, quod eo tempore quo menses fluunt, venam malleoli aperiunt: præstat tūc quousq; naturam omnem suam operam expenderit expectare, vt Paulus inuit.

CUm ob calidā intemperiem menses non respondent, ea quæ hanc prauam intemperiem corrigant exhibere monet Aetius: facit syrupus de inatubo, syrupus de granatis absq; aceto, victus in frigidās. Causa verò calidæ quæ menses solēt suppressere, medicis raro aduertunt animum, quare semper medicamenta calida propinant: porro quia aliquando medicamenta frigida temperaturam emendando causa sunt vt menses promoueantur, ob hoc credendum est dixisse Plinianum vigesimo sexto libro cap. vltimo, psyllium menses scire, quod si vi aperiendi hoc psyllium facere ille credidit, rationi consentanea minimè dixit.

DE VVLVAE inflammatione.

Vluę inflammatio perinde vt reliquarum
 partium inflammationes est tractāda, ple-
 nitudine apparente mittendus est sanguis,
 quem ex vena poplitis vel malleoli esse
 fundendum: videtur insinuare Gal. trede-
 cimo Methodi, & libro de sanguinis missione, videtur
 tamen harum venarum sectionem multa existente ple-
 nitudine plus damni quam vtilitatis allaturam, quoniā
 sanguinem aduocat ad inferna: promouetq; menses, &
 autore ipsomet Galeno decimotertio Methodi, in prin-
 cipio inflammationis vteri: fugienda sunt quę menses
 citant, nec quę Gal. lib. de sanguinis missione dicit vi-
 dentur conuincere, ait quippe, vteri inflāmationes ma-
 gis etiam quam renum a venis in crure sectis iuuantur:
 nam quę ex cubito fiunt euacuationes, aliud habent ad-
 iunctum malum: nempe quod purgationes menstruas
 comprimunt sanguinemq; ad superiores partes retrahant:
 quę verò fiunt ex crurib; tantū abest vt retrahant:
 vt etiam menses promoueant: hęc illę quę potius vidē-
 tur suadere quod in inflammatione vteri secetur vena
 cubiti quam oppositum dehortari. Si enim venę cubiti
 sectio ad superiora trahit: & optimē à parte affecta re-
 uellit, sectio verò venę malleoli menses citat, claret ex
 his quę ex methodo citauimus, huius venę sectionem in-
 ter initia inflammationis esse fugiendam, venę cubitiq;
 scissionem esse eligendam: adde quod Gal. secundo lib.
 de Arte curatiua ad Glauconem, cap. de causis inflam-
 mationis dicit, fieri deriuationem ex locis mulieribus
 venis malleoli sectis, reuulsionē verò facta sectione ex
 venis quę sunt in cubitis, atq; cum incipiente inflamma-
 tione, prius sit facienda reuulsio, quam deriuatio relin-
 quitur. Vtero inflammato prius venam cubiti quā mal-
 leoli esse secandam, mitto quod in eadem parte Gale.
 expresse

expresse laudat ad incipientem vteri inflammationem venarum quę in cubitis sunt sectionē: vbi dicit si in parte dextra locorum passio fuerit, a dextra manu sanguinem detrahendum, sicut si in sinistra parte fuerit ex cubito sinistro: laudat etiam ibi venas crurum parti patienti respondentes, quod ad deriuandum fieri ex superiori sermonis contextu intelligitur. Dicit vero aliquis, q̄ sicuti ad deriuandum cruris sc̄cta vena quę parti patienti respondet facit, sic ad reuellendum vena oppositi cruris, quando ad reuellendum l̄so vno crure sc̄arificat alterum. Gal. & secundum hoc autoritates quę videntur cōtrarię conabirur cōciliare: sed de ijs dicta sufficiant. Cæterum quo ad reliqua, tempora inflammationis seruabis, & prout fuerit tempus localia medicamenta appones, inter initia repellentia, cui rei seruit oleum rosaceum, cum succo plantaginis, oxi rodinū, ceratum sandalinum: intra etiam succum plantaginis potes infundere: caue autem intramittere medicamenta quę acetum habent: quoniam acutum vterū, vtpotē partem nervosam multum solet infestare, atq; cum nervosam partem audis, non intelligas illū verē nervosum esse: quomodo enim nervosus dicatur, in Enchiridio ex Galeno sexto de morbis vulgaribus diximus esse ad similitudinem: miratus sum verō cur Antonius Musa exponens textum Galeni, qui tertio cōmentario de Ratio. victus habet, vterum esse nervosum, verē nervosum esse senserit. In vigore morbi applicabis medicamenta quę digerunt, intra applicabis oleum de croco, vel oleū amaracinum, vel nardinum: extra appones vnguentum de agrippa, vel oleum samplici, mixta farina hordei, & meliloti, & fœni græci, & flore camemelæ: facit ex dictis herbis cataplasma, mixtis verō medicamentis quę repellunt, cum ijs quę vim habent digerendi, augmento inflammationis succurres.

LIBER TERTIVS
DE DIFFICVLTA TE PARTVS.

DE difficultate partus multa egregie dicta in medicinæ scriptoribus reperies, quibus si hæc quæ de naturali partu celebres philosophi & medici dixerunt addideris, opere pretiū mea sententia facies, quoniam & indicabunt tempus quo partus est adiuvandus, & aperient nonnulla in quibus multi medici cespitarunt. Porro autore Hippocrate libro de natura fœtus, & Galeno quinto lib. Aphorism. Aphorismo trigesimo septimo, defectus alimenti est partus naturalis causa: ait quippe in hac parte Gal. Hippocratem citans, alimentum atq; auctio à matre veniens, non amplius est infanti sufficiens quando decem menses præterierunt, & fœtus auctus fuerit: trahit enim à sanguine id quod est dulcissimum, & simul etiam lactis parte aliqua fruitur. Vbi verò hæc illi rariora fuerint, & iam infans molem corporis habet, plus cibi requirens quàm illud quod adest, calcitrat, & membranas dirrumpit. Hæc ille, ex quibus primo colligitur aliqua parte lactis nutriri fœtum. Colligitur secundo: decimo & undecimo mense partus fieri vitales, quoniam transactis decem mensibus, partum edi. his verbis quæ habent: quando decem menses transierint indicatur: hoc vero clarius docet Aristot. septimo libro de natura animalium, cap. quarto, cum ait homini vni multiplex tempus pariendi datum est: nam & septimo mense, & octavo, & nono, parere potest, & quod plurimum decimo, non nullæ etiam undecimum attingunt, hæc Aristot. in quibus decimo mense plurima ex parte partum edi dixit, quod Hippo. libro de septimestri partu & Plato quinto libro de legibus docuit, cui sententiæ astipulatus fuit Salomon lib. Sapientiæ, cap. septimo, thi
meus

meus verò vt dicit Plutarchus libro de placitis philosophorum contendit nonum mensem esse gestationis tempus, qua parte ait Plutar. polybū & Dioclem agnouisse octauum mensem genitalē: sed ad autoritatem Aristotelis & Galeni regrediamur, ex qua colligitur vltra vnde decimum mensem partum non edi quod nō succinitis quę decimo animalium docuit Auicenna, qui & decimum quartum mensem nonnullas attingere docuit: sed vt Aristot. citata parte dicit, qui diuturniores quam vnde decimo mense nasci videntur latere putatur, latet enim mulieris conceptus initium. Ceterum si decimo mense partus editur, constat repudiandam esse eorum opinionem, qui ob imparis numeri perfectionem septimestres partus vitales esse aiunt, octimestres non item, etenim si hec ratio valida esset decimus mensis non esset vitalis. Est verò hic obiter annotandum, quod licet Pythagoras in numeris posuerit perfectionem, quod non censuit vt multi putant omne impar esse perfectiorē pari, tã perfectum enim iudicauit quaternarium, quod vt dicit Plutarchus lib. de Placitis philosophorum, quaternarium numerū vt pote in quo vix denarij posita est, quasi sanctissimum iuramentum censebant Pythagorici. Porro causam astrologorum esse ridiculosam: ex omnibus ijs quę supra diximus patet, dicunt enim septimestrem partum esse vitalem & octimestrem infelicem, quia septimus mensis dicatur lunę planetę beneuolę: & octauus Saturno planetę nequissimę, si enim hoc verum esset, & decimus mensis non esset vitalis, quãdo iuxta eorum computationem attribuitur marti maleuolę planetę: adde quod si sua ratio vera esset, totus septimus mensis quandoquidem vni planetę attribuitur debent esse vitalis, contrarium tamen docet Gal. qui lib. de septimestri partu qui non tardius ducentis & quatuor diebus

fœtum nasci dixit, in qua parte ait esse vitalem qui censum & octoginta & tres dies minus quarta vna attrigerit: hæc libro de septimestri partu Gal. Hippo. tamen libro cui titulus etiam est septimestris partus, diebus censum & octoginta duobus ac dimidio & insuper accedente diei particula fieri partum ait, ut cumq; sit colligitur non integro septimo mense partum edi, totus verò septimus mensis secundum prædictos astrologos lunæ attribuitur, licet alij qui altius astrologiæ arcana dicuntur rimari, ioui. vii. mensem tribuunt, & primū Saturno, sed horū signmēta & nēnias plus quā aniles dimitramus, quas sufficiēter diuus Augusti. lib. v. de ciuitate Dei & Magnus Basilius in Exameron exploserunt: tam doctū q̄ de astrologorum nēnijs librū edidit Ioannes Picus, q̄ audeo dicere de illo quod de Plinio dixit Hermolaus, indoctissimū esse, cui ille non sapit: recantent igitur qui aniles fabulas excoluerunt: nam me qui satis & super astrologiæ fui addictus, huius recantationis non tēdet: sed dices, aperi tu causam ob quam septimestres viuant, & octimestres pereant: quando iam dictis non adhibes fidem. Porro Hippo. libro de septimestri partu hoc ob id euenire insinuat, quod octauo mense ægre laborat infans, ob laborem quem ex egressu quem septimo mense tentauit contraxit, & impossibile iudicat ut duas consequenter succedentes afflictiones pueri ferre possint, & eam scilicet quæ fuit in vtero, & eam quæ in partu est: alicui tamen hæc ratio non videretur sufficiens, quando & vndecimo mense natus viuunt, qui decimo mense etiam tentauit secessum: adde quod quarto mense quem egrediendi conatus non præcessit, grauidas maxime infestari ait Aristot. adeo q̄ quæ tunc abortiunt vitam soleant in mortem commutare. Si igitur volumus, in multas difficultates non incidere, dicamus potius expe

tius experientia quàm ratione esse inuentum. q̄ septimestres viuant, & non sic octimestres: neq̄ hoc ab ijsque libro de septimestri partu dicit Hippo. abhorret, qui air, & partus & abortus mulieribus, vt sanitas & mors omnibus hominibus fiunt. Hac vero ait fieri secundū dies, & secundum menses, & secundū annos: quod idem est, ac si diceret vti crisis quæ in septimo die fit laudatur: quæ verò in octauo die fit, datur vitio: sic septimestris partus laudatur, octimestris verò infelix iudicatur. Atq̄ vt sola experientia aliqui dies decretorij optimi sunt iudicati, alij vero perniciosi sunt inuenti: sic experientia potius quàm ratione est cōprobatum: septimestrem partum esse vitalem, & octimestrem non item. Cæterū vt ratione non potest inueniri, cur in quadraginta diebus, & in septem mensibus, & in septem vel quatuordecim annis puerorum iudicantur aliquę passiones: quod verum esse monstrat experientia: & tercio libro Aphor. tradidit Hippo. sic non potest euidentis dierum decretoriorum promi ratio, nec causa assignari laudabilis partus: qui fit in septimo mense: quis etiam efficacem inueniet causam multarum mutationum, quæ per septenarium & quadragenarium numerum accidunt, quarum libro de septimestri partu meminit Hippo. Non defuerunt tamen viri celeberrimi, qui propriam numeris virtutem tribuerunt, qui hos insignes effectus vi numerorum produci asseuerarēt. Ioannes quippe ille Picus, ob ingenij celebritatem, quibusdam fœnix nuncupatus, in sua apologia de cabala tractans, multis sacrorum doctorum autoritatibus, probare molitur, esse in numeris vim, & operandi proprietatem: qui etiam nominibus inesse vim operatricem non inficiatur: verū in alium sensum dictorum autorum dicta esse interpretanda asseuerant alij, Galē. lib. de decretorijs miratur Pithago

ram, qui numeris dederit perfectionem, aduersusq; numeris vim tribuentes eruditè inuehitur Chrysos. homi. vigesima quarta in Genesim. Sed ut (eorū qui numeris tanta tribuunt) error magis pateat, attende quę primo Saturni. dicit Macrobius. hic enim dicit ob id septuaginta annis vitę spatium terminatur, quia septuagesimus numerus constat ex septem & decem: non vides pugnantiam dicere vult perfectionem numeris tribuere, & vim vitalem in illo libro numeris attribuit: deinde vitę terminum mortem scilicet, ac si esset naturę robur numerorum perfectioni imputat. Caterum si verū est, quod supra ex Aristoteli retulimus, quarto scilicet mense & octauo mulieres magis quam reliquis mēribus infestari: non mirum quod quis velletur periculosius esse quarto mense quam tertio pharmacum purgans exhibere, quoniam per hanc intestationem abortus facilius citabitur: adde quod abortus quarto mense amputare solet vitam iis quę pariunt, ut in eadem parte dicit Aristoteles. ab hac verò sententia multum abludivit Aetius, qui sermone quarto quartę partis cap. decimo octavo, tradens modum quo abortus sit prouocandus, ait: secundus mensis ac quartus vitę duse est, est enim in utroq; naturalis quędam difficultas ac mora, subiungit & impares menses aptiores sunt ad aggressionem ac firmitatem: vnicum itaq; tertij mensis tempus deligendum est: neq; enim prius neq; posterius conueniet, hæc Aetius, quę si vera sunt, plane docent rutilius exhiberi pharmacum purgans tertio mense quam secundo, & quinto mēse quam quarto: sed certe non videtur verum quod ait, impares scilicet menses aptiores esse ad aggressionem: cum decimo mense qui par est plurimum partus edatur, est etiā contra Aetium Galenus. qui primo epidem. commē. tertio ait: fortum trimestrem & quadrimestrem præter ceteros in iurijs

iurijs resistere: sed difficultas se offert, quo modo de trimestri fortu hæc dixerit Gal. cum quarto lib. Aphoris. Hippocrati assenserit, qui mensibus qui sunt sub quarto mense facile dirrumpi nexus asseueravit: possumus dicere, quod trimestris fortus qui mas est, quod iniurijs bene resistit, nō item fœmina, minori enim spatio placatur & perficitur mas quā fœmina, minoriq; temporis interuallo nexus ex quibus mas pendet indurantur, quā hi ex quibus pendet fœmina: quod licet non ignora-uerit Hipp. prudenter monuit: vt à quarto mense vsq; ad septimum porrigeretur pharmacum: tertij mensis nulla facta memoria: quia incertum & incōpertum est quidquid externa signa significant, an marem an fœmīnā gesserit mulier, sed de ijs alias. Quia verò de vi & perfectione numeri imparis aliquid in hac parte tactū est, annotare volo, aliquos numeros vere esse pares, q̄ gradibus medicis dicuntur impares: ob id scilicet quod suū ortum non ex vnitare sed ex alio numero trahunt: & vñ rem apertius intelligas. Huiusmodi rei exēplum volo ponere: sane Gal. quarto lib. de Ratione victus, commento quinquagesimo sexto, decimum quartum diem, & vigesimum & trigessimū quartum & quadagesimū impares vocat: sunt verò hi dies quodam modo pares, quodam modo impares: pares sunt si ab vnitare numerare incipias: impares verò si à primo die illius cuius sunt hebdomadæ incipias cōputare. Etenim decimus quartus dies ab octauo die qui est primus illius hebdomadæ septimus est: proindeq; impar, vigesimus etiā dies quatenus vltimus dies est hebdomadæ quæ à decimo quarto die incipit septimus est, atq; adeo impar: sed dices secundum hanc computationem decimus septimus dies inter pares deberet poni, fateor, ponitur autē inter impares à Galeno facta computatione ab vnitare, si omnia hæc

perpendis, videbis quam frigida sint quæ in expositione huius textus scripsit Brasauolus. Porro difficultatis partus multe sunt causæ quas Iuculêre tradit Aetius. Cæterum curam quæ circa agere parientes est adhibenda, breuiter ex aspasia tradit ille sermone quarto quartæ partis, & vigesimo secundo capite eiusdem partis fusissime materiam difficultatis partus absoluit: quare cū nil habeam quod ipse addam vel exponā opere precium duco ad tantum autorem lectores relegare. Iam finem capiti huic imposuisse arbitrabar, cum menti succurrit aphorismus Hippocratis sexti libri Epid. qui septima sectione habet, labores partus per circuitus fiūt, quia fœtus qui in septuagesimo mouetur, terna multiplicatione perficitur. Considerans verò quid Hippocrates voluisset, videbatur illum censuisse, ducētis & decem diebus septimestrem partum perfici, quod contrarium est ijs, quæ ex Hippocrate & Galeno suprà retulimus: cupiens verò contradictionem si quæ erat soluere, & veritatem indagare, dignum duxi Fuchsi viri oppidò quā periti consulere commētarios. Iam quidem dictato capite amicus quidam ad me illos miserat, in ijs verò atque tam contradictionem non vidi, nedum dilutam, vidi tamen quæ dictis Hippocratis & Galeni plane aduersabantur, quoniam dicit Hippocratem prædicto Apho. septimestris partus terminum assignasse, quæ etiam parte ait, quod mensis qui ad fœtationem computatur, debet cōitare ex triginta integris diebus. Hæc porro prorsus ab Hippocratis & Galeni sensu enariant, quādo (ut Hippocratem dimittam,) Gal. lib. de septimestri partu voluit, quod nullus partus septimestris post quartum supra ducentimum diem est vitalis: vbi etiā asserit, quod mensis dicitur spacium quod ab vno lunæ coitu cum sole vsq; ad alterum intercidit, hic verò mensis non exquiri-
sit tri

DE ARTE CVRATIVA.

341

ſit triginta dies habet, ſed viginti nouem & dimidium, adeo vt quinq; meſes Galeni ſolum habet, cxlvij. dies & dimidiũ, quinq; verò meſes quos computat Fuchſi. cl. dies, reliquũ eſt igitur qñ aperte expoſitio Fuchſij dictis Hippocratis & Galeni reclamatur, quod dicti Aphorismi veram expoſitionem inquiramus. Cæterum iuxta ea quæ ex libro de ſeptimeſtri partu Galeni prodidimus, poſſumus dicere, quod Hippo. allegata parte Epide. de partu oſtimeſtri tractat, iuxta enim computationem quã tradidimus: fortis qui ducentis & decem diebus perficitur, oſtauo meſe perfici dicitur: nam ſeptem meſes non continent niſi ducentos & ſex dies & dimidium vnus diei, qui ergo in diebus ducentis & decem perficitur, oſtauo meſe perfici eſt dicendus. Cæterum quia oſtauus meſis eſt minime vitalis, & parientibus eſt admodum laborioſus, ideoq; credendum eſt Hippocratem qui laborum quaſerunt parientes erat commemoraturus, huius oſtaui meſis: qui præ alijs plures labores habere feciſſe mentionem. Si hæc vero quæ diximus vera ſunt, patet deerrariſſe Auicennam viginti ſecunda tertij, & Macro. ſecundo ſatur. qui partum ſeptimeſtrem ad ſeptem meſes vulgares qui habent ducentos & decem dies referunt: ſed dicet aduerſus quæ diximus eſt Hipp. qui ſecundo epid. parti. Tertia inſinuat, meſem qui in ſecundatione computatur, ex triginta diebus conſtare. At quidem à menſtruis vel à conceptione nouem ſunt numerandi meſes, qui certe ſeptuaginta & ducentos conſtituunt dies, hanc autoritatem ad ſua dicta roboranda citat Fuchſi. cui ſi ſatisfacies: ſi dicis quod liber ſecundus Epid. non eſt Hippocratis: ſed Theſali eius filij: vt tertio libro de difficultate reſpirationis Gale. dixit. Iam verò quod liber eſſet Hippocratis, dicam quod locutus eſt de menſibus iuxta Vulgi opinionem

quod vt Gal. ait tertio libro de diebus decretorijs mensum sumit pro spacio triginta dierum: verum qui nascitur in nouem mensibus vulgaribus, decimum mensium de quo docti medici intellexerunt attingit. Atque quia aliqui loquuntur de mense vulgi: prout triginta dies continent, alij de mense prout est spaciū menstrui temporis: ideo leges aliquos decimo mense vt plurimū partū edi, alios non scripsisse. Qui verò nono dicunt, si de mensibus vulgi loquuntur, idem cū alijs intelligunt: quoniam vt dixi, non autē menses vulgi, continent nouē menses vt ita dicā menstruos, & dies aliquot plus: sed de ijs sint hæc dicta satis.

DE ARTHRITIDE ET PODAGRA.

MOrbus articularis Aetio & Paulo auctoribus, debilitas articulorum est cum diuturna fluxione: ab articulo coarctatur hoc nomen. Dolor vero qui est in articulari morbo, articulorum utpote membrorum sensu carentium non est: quippe articulus auctore Galieno libro de ossibus ex cohaerentibus ossibus extrema pars est, quæ ab omni sensu est immunis. Dolor igitur qui in arthritide sentitur est vicinorum nervorum, qui a dicta fluxione tenduntur, & affliguntur. Sed dicet aliquis, arthritidem non solum esse articulorum debilitatem cū fluxione: siquidē Paulo auctore interdū iecur & lien quibus nullus est articulus, articularibus doloribus oblanguent: cruciauit quosdam sciolos hic textus, sed facilis est responsio. Tractans nempe Paulus, quod quando in omnes corporis articulos causa penetraverit sit dicendus articularis morbus: subiungit nonnullis aures quoque & dentes, & guttur, & interdum etiam iecur, & lien articularibus doloribus oblanguent, ac si diceret, interdum causa arthritidis omnia membra præhendit, & oculus

& occupat: adeo vt omnibus vertebris sic apprehensis, mutuatur malū auribus, gutturi, & interdum iecori & lieni. Nervos quippe ab spina recipiunt hæc viscera, & omnibus vertebris articulari passione affectis, non poterunt hæc viscera non oblanguere. Nec tamen me laet, quod si fusa significatione vocabulum articulus acciperemus, quod omne membrū habens nervos vel venas articulari morbo posset affici. Quidam enim ossa cum nervis & venis articulos vocant: sed de his satis. Ceterum licet dixi arthritidem esse articulorum debilitatem, cum diuturna fluxione, non abnuo dolorem articulare a nuda intemperie posse produci. Primo quia intemperies sola nata est producere dolorem. Secundo ait Gal. tertio lib. Aphorif. Aphorismo ultimo, articulorum dolores aliquando fiunt fluentibus ad hæc loca superfluitatibus: aliquando propter instrumentorum quæ natura ad eorum motionem fabricavit frigiditatem. An verò hic dolor quem sola intemperies producit, sub nomine arthritidis complectatur dubitabant aliqui. Scio Galenum sexto libro Apho. Apho. mulier podagra nō laborat; & tertio Apho. commen. Apho. decimifexti: podagram & arthridem sine fluxione nō fieri voluisse, in hac ultima parte ait: quasi igitur articulorum passionem in siccitatibus dixerit fieri, dignū est inquisitione: si enim immodicè facte consumplerint articulorum humiditatem, difficilem sane quandā motum ob siccitatem efficient, forte verò & dolorem nonnunquam: eā verò passionem quam arthritim vocant haudquaquam efficient; nisi quispiam omnem articulorum dolorem ita velit nominare: hucusq; ille, ex quibus etiam perspicue elicitur, nudam intemperiem posse dolorem articulorum generare: elicitur secundo q̃ mos antiquorum fuit arthritim non nominare affectionem

articularē, in qua non est fluxio, vt ex Galeno & Aetio
& Paulo colligitur: quæ diximus non aduertens Leo-
nhartus, non posuit discrimen inter arthritidem & do-
lorem articulare: & ob hoc dixit sexto libro Aphori.
q̃ dolor articularis non est sine fluxione: errauit tamen,
quoniam non omne quod arthritidi conuenit dolori
articulari quadrat. Est verò annotandum, q̃ ab autori-
bus articularis morbus siue arthritidis non dicitur de cu-
iuslibet articuli morbo, sed quando in multis corporis
articulis est malum: q̃ si in pedibus solum est, dicitur po-
draga: si in solis manibus, chiragra: si in aliquo coxarū
vertebro, ischias: quòd si genu solum affectio appren-
dit, gonagram si placet vocabis. Producent hunc mor-
bum cruditates coaceruatæ & ebrietates, ambulationes
concitiores q̃ pro more, & stationes diutius produ-
ctæ, & familiares excretiones suppressæ, & consuetorū
exercitiorum intermissiones, immoderatusq̃ rei
venereæ vsus: adeo vt dictū sit ab Hippocrate eunuchos
(quia rei venereæ non indulgent) in podagram non in-
cidere: atq̃ cum audis eunuchos veneri non nauare ope-
ram, non intelligas illos mulieres non subigere, sed se-
men genitale non emittere. Memini enim me apud Ma-
gnum Basilium libro de virginitate mira exempla de
quorundam eunuchorum vehementi incendio legisse.
Hæc ideo hic apposui, quia sexto Aphor. docet cōtra-
rium Philoteus. Sed de his aliàs. Porro Gal. non esse per-
petuum dicit, q̃ eunuchi morbo articulari non capiuntur.
Celsus etiam non generalem sententiam dedit, sed
ait: raro eunuchos articularis morbus inuadit. Experiē-
tia etiam monitrat eunuchos non prorsus ab hac ægri-
tudine esse securos. Hæc ego considerans dixi in meo
Enchiridio, fuisse aliquando suspicatum, ab Hippocra-
te non esse dictum, eunuchos morbo articulari, sed ele-
phantiasi

phantia si non laborare. Aetius verò in hanc me duxit suspicionē, quippe qui Sermonē primo quartę partis cap. centesimo vigesimo quinto, nullum ex cētum elephantia si corripī dictauit: quid mirum igitur Hippo. exemplar Galenum deprauatū reperisse: sed de hīs iam alibi.

C Vrant articulare dolorem venę sectio, purgatio, medicamenta quę repellunt, quę digerunt, quę auerunt, quę dolorem mulcent.

C Vm sanguinis apparuerit plenitudo incunctanter est vena secanda: etenim si antequam abundantiam vacuaueris, humores reprimere tentes ad principes partes ipsos retorquebis: porro non solum in hīs in quibus sanguineus humor abundat, sed in pituitosis etiam, & plus atrę bilis habentibus sanguinem esse fundendum docet Paulus, causasq; subiungit, quoniam & his humor in venis magna ex parte continetur, quantitate magis quam qualitate infestans. Hęc ille: ex qua causa si vera est, elicitur quare in articulari morbo ex bilioso humore producto sanguinis missionem non fecit mentionem, nimirum quia bileus humor plus qualitate quam quantitate offendit, verum ratio Pauli nō videtur sufficiens, quoniam cum pituitosi humoris est copia, vt à Galeno in multis partibus haberur, sanguis nullatenus est fundēdus, videturq; sanguinis missio plus in biliosa fluxione iuuare. Primo quia temperat scalfacta membra scandescentiamq; humorum, ad hęc optimè reuellit: meliusq; per venę sectionem funditur sanguis biliosus quam pituitosus. Ad de quod si articuli ab humore frigido sunt debilitati magis debilitantur per sanguinis missionem quam si biliosa affluxio eos debilitauit: exsequens Paulus curatio

nem dicit: quod missio sanguinis aggrēda est in prima statim ægritudinis curatione, alioqui inquit læduntur sanguinis euacuatione: verū si cognoscimus ex sanguine dolorem proficiūci, non est cur formidemus in secunda & tertia & reliquis curationibus (dum modō etas & vires consenserint) sanguinem mittere, maxime si aliquę sanguinis euacuationes sunt suppressę, Galenus enim sexto libro Aphorif. commen. aphor. quadragessimiseptimi, non semel atq; iterum sed identidem vsum fuisse veng sectione ad antevertendam podagrę & articularis morbi paroxysmum fatetur, ait quippe: nos itaq; purgando vel sanguinem euacuando plurimos ita seruauimus annos, qui longo antetempore singulis annis morbis capiebantur, atq; podagram & morbum articulare adhuc incipientem & nondum poros circa articulos facientem, ex tali euacuatione multis iam annis fieri prohibuimus, hæc ille. Quod si adhuc morbo non vexante pro illo præcauendo non vno vere sed multis sanguinem fundebat Gal. cur cum morbus grauer affligat ærotantem, sanguineusq; est humor qui articulos & neruos quatit (gratia reuulsionis & euacuationis) temperandum est a sanguinis missione: & si tertia quare sit morbi aggressio, Cæterum ex affecto membro discas, quæ vena sit secāda, si pes dexter laborat, secabis venam internam cubiti dextri: neq; ab re erit venā malleoli sinistri pedis aperire: vt elicitur ex ijs quę duodecimo methodi dicit Gal. Si verò crus sinistrum afficitur, secabis venam internam cubiti sinistri, vel venam malleoli dextri: quod si articularis dolor dextrā tenet manum, ex vena interna cubiti sinistri vel ex vena malleoli dextri fundendus est sanguis: quod si sinistram manum dolor tenet quid sit faciendum, iam intellexisti. Porro si vniuersos articulos dolor inuasit, ex venis cubitorum
internis

internis simul potes sanguinē exhaurire. Hæc vero sunt dicta dolore incipiente, nam post vigorem morbi non alienum est ex ipso membro affecto sanguinem detrahere, ait quippe Aetius post sectam verò venam: si dolores adhuc perseverēt, & fortis tensio sit in affecto membro, sæpe in ipso inflammato crure vena incisa & multo sanguine detracto hominem ab omni dolore liberavi, hæc ille. Porro quod non solum sanguis sit detrahendus ad curandum iam instantem morbum, sed etiam ad illum præcauendum, idq; vere iam ex Galeno audisti, quod etiam ex ijs quæ dicuntur libro de Sanguinis missione elicitur. Caterum in Ischiade ad retrahendam fluxionem inter initia ex cubito eiusdem partis fundes sanguinem, neq; à re erit tūc ex opposito pede sanguinem mittere, in inueterato dolore ex vena malleoli eiusdem partis sanguis est fundendus: internam verò malleoli laudat Aetius Auicenna verò & eius affeclæ externam: sed cum ambæ venæ à vna vena nascantur, quam volueris poteris secare, neq; in earum sectione est discrimen, ut Gal. dicit sexto libro Apho. Apho. trigesimo sexto, in cuius sane aphorismi expositione lōge à Galeni sententia absuit Fuchsus.

CUm ab alio humore, quam à sanguine, dolor articularis proficiscitur, consentaneum est humorem producētem morbum euacuare. Porro purgans medicamentum plus utilitatis affert in reuellēdo humores affluentes, quā in euacuando eos qui iam sunt inter articulos impacti, n̄ enim potius medicamētis discussorij sunt amoliendi, considerare igitur oportet, à qua parte præcipue est affluxio, & in illam tanquam in præcipuū scopum purgationem moliri. Porro si fluxio biliosa est, plurima ex parte ab hepate proficiscitur, si

cuti pituitosa quæ cæteris est frequentior ab stomacho vel cerebro, & melancholica ab hepate vel liene. Cæterum in articulari morbo ab humore bilioso producto, facit electarium rosaceum electua. de succo rosarum cum decocto myrobalanorum lutearum, faciunt pilulæ de rhubarbaro, pilulæ aureæ, pilulæ de fumaris: ad pituitosos humores faciunt pilulæ de agarico, pilulæ cocis, pilulæ diète sine quibus: si fortius vis euacuare, faciunt pilulæ arthetica, pilulæ de hermodatilis, pilulæ fœtide. Porro tempore intermissionis morbi exhibebis per intervalla quæ pituitosos humores moderate vacuent, & cerebrum & ventriculum confortent: nam cum ex cruditatibus ut plurimum oboritur malum, adeo ut magis crudus humor quam pituitosus dicendus sit qui plurima ex parte hunc morbum gignit; ut decimo de medica. localibus, dicit Gal. perspicuum est quod medicamenta quæ cruditatibus opponantur, pituitososque humores acervari vetant magno esse auxilio, huic rei faciunt pilulæ de hiera, pilulæ de mastiche, pilulæ quas vocant communes, pilulæ de assayaret. Attrabiliarios humores vacuant pilulæ inde, pilulæ de quinque generibus myrobalanorum, nec inutiles sunt pilulæ fœtide, in his enim merandis lassatur manus, quoniam ex his quæ superioribus capitibus diximus hæc sint precipua, atque quia perspicuum est, quibus syrups vel decoctis hi humores sunt præparandi, ideo percurro. Cæterum in ischiade purgatio quæ vomitu fit est utilissima, quia euacuando reuellit, dixit enim decimo lib. de medica. localibus Gal. Ischiadicis magis auxiliantur vomitus quam purgationes infernæ, ut qui reuellant deorsum repentem humorem: ex qua ratione sequitur utilissimos esse vomitus in podagra. Actius vero in podagra quam pituita concitavit utiliorem dicit esse vacationem per intestina, ob hoc sci

hoc scilicet quod pituitosa ægre per vomitum vacuantur, sed pari ratione in ischiade ex pituita orta vomitus parum iuuarent. Perro exploranda est ægrotantis natura, & si facile vomitionibus obedit, dabistā in ischias de quam in podagra quæ vomitum cient, præcipue intermissionis tempore, ad præcauēdam exacerbationē. Si verò æger magna difficultate vomit, & ad hæc angustum habet thorax, caputq; imbecille et ad anginam vel tabem vel oculorum morbose sit paratus, à medicamentis vomitorijs abstinebis, dabisq; medicamenta quæ deorsum humores educant. Cæterum euacuatio quæ per clysteres fit in articulari dolore iuuat, qui verò in coxæ dice est dolor acuta clysteria exoptat, facit clyster ex decocto marrubi & hiera logadij, velex mulia & hiera ex colocyntide.

IN principio exacerbationis doloris articularis qui à sanguineo humore proficiscitur, vacuata abundantia adplicabis medicamenta moderatè infrigidantia, quæ cohibendo fluxum, dolorem mulcent: facit oxirhodinum, facit aqua rosacea, cui mittere potes oui album, facit decoctum rosarū & lentium: q; si in superficie dolor consistat, per vini & olei vsum: ætate frigidum, hyeme calidum, magnam vt Aetius dicit præstabis opem. Cæterum in biliosa fluxione post purgationem quæ diximus repulsoria medicamenta, & alia quæ maiori frigiditate polleant potes applicare: facit succus portulacæ, & lactucæ, & plantaginis, vel semperviui, cremor psilij: egregiè facit oleum de ranis. Multi verò ante purgationem medicamenta quæ id genus sunt applicant, quod non est sine salutis ægrotantis magno dispendio, quoniam ad principes partes humores reducunt: quod insinuauit Gal, lib. de theri. ad Pisonem, cū

dixit: Sunt quædam medicamenta quæ humores ad pedes ferri vetant: sed horum superfluam humiditatem non discutientia, maiorem quendam morbum faciunt: nam fluxione per corpus oberrante, pulmo ad se illam trahit, quæ breui hominem suffocat. Verum multi qui medicinam facititant vsque adeo cecutiunt, quod si hominem vehementi febre captum dolor articularis inuadit, illico medicamentum valde frigidum parti dolenti admovent. Magnus quippe error, cum tunc natura pro febrientis utilitate humores de nobilibus partibus ad ignobiles transmittit: quo tempore potius est adiuvanda quam eius motus cohibendus. Etenim Gal. vndecimo Metho. laudat in homine febrienti articulari morbo obnoxio balneum: vel ex hoc solum, ut per balneum articuli utpote infirmæ partes superuacua excipiant. Cæterum, sunt aliqua iunctura quibus patientibus nullatenus repulsoria medicamenta sunt adplicanda. Etenim coxendium iunctura laborante repulsoria medicamenta esse vitanda decimo de Medicamentis localibus docet Gal. Sed veniamus iam ad alias fluxiones: porro in fluxione pituitosa purgatione facta adhibe cataplasma ex cyparissi folijs, eiusque pilulis & mastiche: ad idem facit unguentum ex oleo masticino, & de amygdalis amaris, cum cera concinatum: facit althea cum adipe suilo, pulvere mastichis, & thure admixto. Hæc verò medicamenta in principio melancholicæ fluxionis conducunt: quod si magis reprimere vis, miscebis succum plantaginis dictis medicamentis: sed caue ne cum repellere curas, humores suam naturam crudeos & crassos sic in iuncturis impingas, quod postea discussorijs medicamentis non possint diuelli.

IN augmento partim repelles, partim digeres: ad digerendum medicamenta calida conducunt, quæ calidiora

calidiora debent esse in arthritide ab humore frigido orta, quàm in ea quam frigidus humor concitauit, horum verò medicamentorum copiosam sylvam copiose tibi tradet Aetius, & Paulus, ego verò ad podagram calidam miram opem in oleo de lumbricis aceto immixto inueni, ad podagram vero frigidam & diurnam facit optime emplastrum ceroneū emplastrūq; relatum ad andromachum, efficacissimūq; est oleum de viperis, oleum hypericum. Porro in ischiade fortissima emplastra sunt admouenda, vtilissimus est synapismus post cucurbitarum appositionem, qui discutit & humores de internis ad externa aduocāsmire iuuat, sed si Aetio credis praeferes in hac passione emplastrū de stercore caprino synapismo: cum verò medicamentum discussoria cuicunque parti dolēti admoues, iuuat per os ad eūdem vsū aliquid exhibere, facit theriaca quā huic vsui libro de theriaca ad pisonem multum laudat Gal. facit mithridatum, atque tunc tuto potes exhibere vinum aliquod generosum, quod potenter calfaciat & reliquias humorum digerat, quod si corpus crudis humoribus abundat, ipsaq; podagra frigida est, non assentiendum nō est, qui protinus vinum circuncidunt. Ceterum ad discutiedum facit balneum: sed vide ne corpus multis vel prauis humoribus cateat: aliā vt ex Galeno vndecimo methodi citauimus, balneo magis prouocabis arthritidem quam pelles, vt enim ibi dicit Gal. balneum humores liquando & vias per quas meent patefaciendo articulare dolorē mouet, et hac de causa ad irritandā arthritidem eo vsus est Gal. ex nō patet quod in nō qui articulari morbo sunt obnoxij, vsū balnei nō omnino esse tutum, nimirum quia ex maximis incommodis est, vt via multum pateant: hi vero qui medicinam practicam scribunt, quos maior pars medicorum

sectatur, in omni dolore articulari quātum vis calidus sit humor morbum producens ad thermas sulphureas, huic morbo obnoxium mittūt, quæ sane licet quatenus vacuant iuuent, quatenus meatus aperiunt non leuiter incommodant.

A Dauertendum in chiragra, faciunt pedum frictiones, sicut in podagra manuum. Cæterū vſatissimum est in coxendicum dolore venas retro aures secare. Hippocrates verò sexto vulg. commē. sexto, venas aurium posteriores scarificandas esse tradidit. Hoc tamen non admittit Gal. dicens: non venas in auribus, sed circa aures esse scribēdum; eò scilicet quòd in auribus non sunt venæ aspectabiles. Porro ab aliquibus qui hoc malū sunt passi audiui, eos esse adiutos venis quę retro aures sunt scarificatis, vel ibi impresso cauterio. Hippocrates etiam, qui huius remedij meminit, libro de aere & locis, & libro de genitura: venas retro aures secandas esse dicit. Retulerunt verò mihi quidam qui coxendicis morbo grauiter laborarunt, prorsus ab ægritudine esse vindicatos, inusta cauterio eminentiore parte quæ est intra aures: & est annotatione dignum, quòd his qui tantam opem senserunt, non auris quæ ex directo laborantis coxendicis est, cauterio fuit inusta, sed quæ ex opposito est latere: res sanè aduersa ijs quæ de directione mille locis à Galeno dicuntur.

M Vlcet dolorem, pharmaca quæ causæ dolorem producenti opponuntur: aliquando tamen tam vehemens est dolor, tanta est ægrotantis mollicies, nec minimum dolorem tolerantis, quæ stupefactiua medicamenta adhibere cogimur. Hoc vero euacuatione facta est faciendū, ne subito hominem suffocet:

ſuffoces: vt ex ijs quæ ex Galeno libro de theriaca ad Piſonem audiſti, tibi eſt perſpicuum. Eſtq; hæc animaduuerſio habenda, ne quid poſt vehementis caloris & doloris extinctionem, vt Aetius monet, ex ſtupeſactiuo pharmaco in membro permaneat. Animaduerte ſecundo, q; in dolore quem humor frigidus procreauit, ab ijs medicamentis ſtupeſactiuis eſt abſtinendum: quoniam humores frigidos increſcendo, eoſq; intromittendo, iuncturasq; ſua natura & vi humoris frigidi caloris inopes magnopere offendent. Caterum inter ſtupeſactiua facit vnguentum populneū, lac bubulum, cui opij & caſtorij nonnihil miſcebis: facit vnguentum roſaceū ſucco hyoſciami addito.

DE ELEPHANTIA.

Elephantia vt elicitur ex ijs quæ libro de tumoribus præter naturam et multis alijs locis Gal. dicit, eſt veluti totius corporis tumor à ſanguine melancholico ortus, qui nō ſolum cutem aſperam & inæqualem liuidamq; reddit, ſed ad hæc venas & carnem prehendit: quod ſit tumor perſpicuum eſt, quod à ſanguine melancholico ſuum ducat ortum, explicat Gal. lib. de atra bile, qui ijs verbis ait: vbi ſimul cum febre melancholicus humor foras extruditur gignitur Carbo: quod ſi citra febrem abſcedat: cum ſanguine admixtus eſt, Elephantum parere ſua natura ſolet. Cum autem ſolus impermixtusq; principio nigrum tumorem efficit: deinde in cæcrum nominatum ſpatio temporis deſinit, hæc ille, ex quibus patet incipientem elephantum non eſſe cancrum quando in hoc impermixtus eſt humor, in elephante cum ſanguine mixtus. Adeo quod ſenior

morbus est cancer incipiente elephanto, spatio verò tē-
 poris elephante migrat in cancerum, quia vt lib. de tu-
 moribus præter naturam dicit Gal. primam quidē ge-
 nerationem ex sanguine melancholico elephante ha-
 bet. Tēporis verò spatio ipsius nigræ plus sanguine fit:
 sed adhuc videtur nunquam sine sanguinis permixtio-
 ne esse humorem elephantum producentem, quo fiet
 vt non tam atrociter ac vt verus cācer corpus dilaniet,
 sed dices cum à solo atrabiliario humore tumor dictus
 per vniuersum corpus procreat, quod habebit nomen,
 vocabis generali nomine cancerū totius corporis, quod
 si inueteratum elephātum vis vecare nil deerrabis, atq;
 non est cur credas: quod vno insultu omnes corporis
 partes elephanto apprehenduntur, tenet enim in prin-
 cipio vnā partem deinde aliā: & aliam, donec totum
 corpus occupet, quod si hæc consideras, non miraberis,
 quod Gal. libro de inæquali temperie posuerit elephā-
 tum inter morbos vnā partem corripientes, locutus est
 enim de elephanto incipiente: ex ijs verò quæ prædita
 parte dicit Gal. clare etiam conspicies, nō à loco quem
 afficit sed ab humore à quo producit elephante à
 cancro distingui. Si vero quæ diximus perpenderit vis
 de his quam supine ab alijs hæc fuerint discussa. Ceterū
 diximus elephante non solum cutem asperam redde-
 re, sed etiam venas & carnem, quo nomine lepra &
 scabies differit, vt lib. de tumoribus Gal. dicit, circa hoc
 est aduertendum vt alibi annotauimus lepram arabum
 esse elephantiā grecorum: lepra verò grecorū mor-
 bus multo minor elephantiā est, subnotandum est etiā,
 quod sequētes arabes suā vocatā lepram, diuidunt
 in vulpinā tyriam & leoninā & elephantiā, pu-
 tantes à quolibet humore adusto proficisci, sed hoc vt
 iam explicauimus Gal. nō docet, & si docuisset eorum
 distinctio

distinctio est indocta, cum sumendo lepram vt illi sumunt: à quo cunq; humore proueniat est dicēda elephātia, vel leontiasis, atq; quia de nomine morbi agimus, subnotare placet quod multi hunc morbum vocant satyriasm, sed vt elicitur ex hsq; libro de tumoribus dicit Gal. solum cum incipit hoc nomen antiqui illi dederūt, dicitur vero satyriasis similes sunt vultu, vel quia illi est quædam alacritas ad coitum, quæ non tam venit quia semine abundant; quam ob flatulentum humorem caloremq; pruriginosum, licet enim melancholicus humor sua natura frigidus sit qui elephantiam producit ascititium habet calorem, qui in venerem irritat. Cæterum grauis est hic morbus, & prope ex eorum numero qui incurabiles exiūt, & grauis quidem est ipsi agro intolerabilis conspicientibus, & sanè malum est cum ipsis conuersari vt dicit Aetius, quoniam ex vlcerum fœtore & ex vitiata spiritus exhalatione ambientem aerē inficiūt, qui quidē à circūstantibus attrahitur. Porro licet ego libenter asseram homines, qui tam infectos humores habent, non posse h̄s qui secum conuersantur magnā noxam non inferre. Non possum tamen mihi persuadere, (quidquid dicent quidam) hominis sani naturam posse esse alteri homini aduersam, & toto genere præter naturam: ait quippe Gal. lib. de inæquali intemperie: inde fit vt aliqua animalium conuenientes inter se succos habeant, aliqua non solum conuenientes, sed etiam quæ se mutuo corrumpant, veluti homo atq; vipera: at non homo hominem, morsu interimit, neq; vipera viperam: siquidem quod simile est id congruum amicūq; est, quod contrarium est inimicum ac noxium, omnia hæc Gal. quæ perspicue demonstrant eorum opinionem, qui arbitrantur vnius hominis temperiem tam disparem alterius hominis naturæ esse.

vt credant vnum hominem in aliud vibrare venenum,
 quod nec aspis facit in aspidem, nec scorpius in scor-
 pium. Caterum si dictis Galeni attentè animum aduer-
 tis, forsan dubitabis an sint effascinantés homines, quo-
 niam si vt Gal. dixit, quod simile est, congruum & ami-
 cum: nullusq; homo limites humanæ transgreditur na-
 turæ, non videtur quo modo in eadem spetie sint tot re-
 pugnantia, nam vt vipera non interimit viperam, nec
 basiliscus basiliscum, quia similes sunt: sic videtur homi-
 nem alteri homini non esse venenum. Sed dices: à viris
 grauiſſimis est scriptum, homines esse qui visu inter-
 mant: quod Ifigoni & Nymphodori sententia narrauit
 Plini. septimo lib. cap. secundo: à qua sententia non ab-
 iuit Aulus Gellius lib. nono de noctibus, cap. quinto:
 quæ opinio sic sapientum & vulgarium induit mentes,
 quod nullus est qui non opinetur, anus esse quæ infan-
 tibus vtpotè tenellis magnoperè visu officiant: quod si
 hoc euenit vt multi arbitrantur, quia ex prauis humori-
 bus in anis genitis, qui per oculos transpirant leduntur
 infantes, videtur quod ex Galeno nuper citauimus non
 esse vnde quaq; verū: ego verò dictis Galeni adhaerens,
 non absolum iudico asseuerare, hominem sanum nul-
 latenus, tam aduersæ naturæ alteri esse, vt visu vel tactu
 possit illum offendere: quæ enim dixit Ifigonis quæ ex
 apollonide retulit Plini. non tanta ratione sunt mun-
 ta, vt illis prorsus acquiescamus: non enim rationi con-
 cinit, quod homines sint in vno oculo geminam haben-
 tes pupillam, in altero equi effigiem: nunquam tantum
 est nauigatum quàm præsentis sæculo, nunquam ad tam
 abdita loca, tam ad remotas plagas quàm præsentis æta-
 te ventum est. Nemo tamen refert homines vidisse qui
 in oculo habeant equi effigiem, vel habeant geminam
 in vno oculo pupillā, nec creditu videtur dignum. Iam
 quod fate

quòd fateamur esse qui duplices pupillas habeant, quòd hi nocerent visu, cur enim aucta pupilla cū veneno habitura erat commercium. Quòd si certe aliqui homines sunt qui alijs tabem afferant, non ex naturali veneno in oculis genito fieri est arbitrandum: sed ex incantamentis, ex quibusdam delusionibus, quibus prauum hominum genus solet esse multum addictum: etenim quòd magicis, veneficijs & cantibus, nodisq; quibuidā homo hominem possit multum infestare, vñ decimo libro de legum latione Plato dictauit. Hinc etiam potes peripicere, quòd ab incantamentis præcipuè hoc veniat malum: nā ab incantationibus petitur medella, & mulieres quæ ijs deliramētis infantes irretiūt, cōtrarijs prestigijs solent morbū dissoluere. Quod enim quidā dicunt qd anus eo quod fixe imaginātur, eoq; quod sanguine mēstruo non purgantur hoc possint factitare, rationi est dissentaneū. Primo quia si ex praua imaginatione prauos humores acumularent, qui per oculos trāsmissi infantes læderent, consequium est quod ipsæ ab ipsis prauis humoribus multo magis quam pueri læderentur, quando proprius illas attingerent, quod verò dicūt de sanguine mēstruo est ridiculum, quando anus non egent purgatione mēstrua, & quia frigidi & sicci sunt temperamentij humores habēt minus quam iuuenes, ad exhalandum aptos: quo fit, si suis rationibus inhæremus, vt anus minus possent offendere. Cēterum silentio nolo inuoluere, qd postquam hæc de effascinatione sic dictaui, vidi Magnum Basilium meam opinionē prius sic confirmasse, qd pedibus & manibus me coegit in dictam sententiā ire. Ait quippe homilia de inuidia: inuidos putant quidā etiam per oculos solos noxam immittere, vt corpora bona habitudine prædita, & ex etatis vigore ad summam pulchritudinem efflorescentis

colliquesquant ab ipsorum inuidia, & tota moles aceruatim contrahatur, velut fluxione quadam pernicioſa ex inuidorum oculis diffluente, & lēdente, ac corrumpente: ego verò hanc fabulam vt popularem repudio, & abaniculis in gineceum ac muliebre conclaue inductam: illud autem aſſero, q̃ oſores probitatis dæmones vbi voluntates reperiant ſuis conſimiles omnino ipſis ad ſuum propoſitum abutuntur: quare etiam oculis inuidorum ad ſuæ voluntatis miniſterium vtuntur. Hæc eloquentiſſimus Baſilius: quibus etiam concinnunt, quę diuus Chryſoſtomus, & ſanctiſſimus Hierony. in expoſitiōe textus, quis vos fascinauit qui Apoſtoli eſt ad Galatas, ſcribūt. Hæc de fascinatione ſint obiter hic dicta: nam cum de periculoſa conuerſatione quæ cū elephantiali correptis habetur, ſit facta mentio: non abſonū cenſui hæc hic inferere: ante tamen quàm coronidem addam, notandum eſt, q̃ contra illud quod ex Galeno citauī, ſaliuam hominis non eſſe nocuam hominis ſaliuæ videtur eſſe Aetius qui ſermone primo quarti quaternionis, morſum hominis inter virulentos morſus Archigenem ſequens numerat. Senſui porrò videmus hoc reſpugnare, cum nutrices cibaria ſaliuæ imbibita infantibus porrigunt, ſine infantium ſalutis diſpendio. Cæterum eſto q̃ hominis ſaliua alteri homini non ſit noxia, rationi quadrat, q̃ vulnus illatum à dentibus difficilius curetur, quàm illatum à ferro: quia dentes mordendo humiditatem immittunt: quæ quantumuis ſit veneni expers, vulnere curando eſt impedimento, niſi quis dicat eſſe in dentibus hominis virus: vt Plini. vñ decimo libr. cap. vigefimo ſeptimo viſuſ eſt ſentire. Sed de iſo noſtro tractatu de venenis plura. Ad elephantiam nunc vnde ſermo deſluxit reuertamur, cuius regionē inductricem eſſe calidam & vehementer frigidam dicit Aetius: ob
hoc ſcilicet

hoc scilicet q̄ calida sanguinem adasset, & frigida frigore suo eundē congelet, & perspirationes prohibeat. Gal. tamen secundo lib. ad Glauconem, regionem frigidam rarerer hūc morbum inducere insinuat, qui ait in Alexandria elephātis morbo plurimi corripuntur, propter victus modum & feruorem: & in Germania & Mysia rariissima hęc passio videtur, cuius rei contrarię debent esse causę: frigiditas scilicet regionis, & temperatior victus. Regio verò plus debet adiuuare, nam cibarijs crassis Germani velcuntur: nec videtur in ijs regionibus licet satis frigida sint sanguinem congelari, calorem q̄ suffocari: imo à frigiditate adiuuatur, & roboratur calor, viuidiore q̄ est illis q̄ ijs, qui calidam regionem habitant: sed dicent aliqui, Germaniā non esse regionem vehementer frigidam: sed hoc non faterentur, qui ex Syria vbi Aetius habitauit illuc se appellerent. In eadem parte dicit Aetius, quòd elephāntus præcipuè inuadit pueros & iuuenes, maxime quo tempore pubescere incipiunt: hoc aliquibus videretur difficile, nam cū elephantiasis à sanguine melancholico oriatur videtur eam ætatem quæ hunc humorem plus generat frequentius inuadere, atq̄ cum pueri sanguinem melancholicum minus quam adulti gignant, sequitur eos elephantiasis esse minus procliues, respondebant tamen aliqui: hoc ratione sanguinis menstrui euenire, cuius vis in pueritia frequentius manifestatur, non mireris cum hæc audis. Quoniam ob sanguinem menstruum qui in venis puerorum latitat exanthemata frequentius ætatem puerilem quam alias ætates inuadere fatentur, absurde dictū cum nō sanguine prauo nutriatur fœtus, vt libro de fœtus formatione dicit Hippocrates, & Galenus quinto libro Aphorismorum, Aphorismo trigesimo septimo, & multis alijs locis. Porro nec sanguis infectus qui tem

pore partus expellitur decem menses in vtero reſeruas-
 tur: ſed in venis matris continetur vt in Enchiridio eſſe
 ad mentem Galeni, iam diximus: quod ſi in vtero non
 detinetur ille vitioſus ſanguis, ex eo noxam non cōtra-
 hent pueri. Cæterum ſi verum eſt quod pueros frequen-
 ter inuadat elephātia ex eo provenit, quod licet fœtus
 puriſſimo ſanguine alatur intra vterum cōtentus & oc-
 cluſus: a redundantia ſuperfluitatum nō poteſt cōgrue
 expurgari: ac ſi in edito loco eſſet expurgaretur, quo
 fit vt poſtquam in lucē eſt egreſſus: natura ſemper mo-
 liatur humorum expurgationem: mitto quod humores
 in infantibus nō ſunt perfecte decocti: ſunt enim veluti
 ſi muſtum dicas, natura in eorum coctione intendit: in
 qua veluti in muſto cōtingere ſolet, excrementiciæ par-
 tes ſeparantur: nec ſolum natiuus calor ipſos humores
 coquit, ſed etiam mēbra quoque ad integritatem ipſa
 produxerit: vt ex ijs quæ libro de Marafmo, Gal. dicit
 colligitur. Porro in hac naturæ coctione nunc manifeſ-
 tantur vlcera in capite, nunc pſora, aliquādo variolę:
 quas Acrius forſan ſub elephāto voluit complecti. Cæ-
 terum quia nunc ingluuies & in pueris regnat: quia etiā
 infantēs ſic indulgent vino ac lacti: hæc humorum re-
 dundantiæ magis apparent morbuſque variola dictus fa-
 miliarior eſt pueris quā præteritis ſeculis debebat eſſe.
 Nā non memini quod græcorum vllus faciat hūc mor-
 bum pueris familiarem. Vinū quippe calori puerorum
 additum veluti fermentum ebullire facit humores &
 naturę expurgationem impellit. Porro ſi tam frequen-
 ter hic morbus præteritis ſeculis pueros vt nūc inuade-
 ret, non dubitandum eſt, quod nihilo ſecius ponerent
 illum inter morbos puerorum familiares ac reliquos
 quos expreſſerūt: tantum verò abeſt quod hoc fecerint
 quod nec peculiare huic morbo dedere nomen: nam
 quod

quod quidam vocant exanthemata, generalius est nomen quam quod variolis conueniat, siquidem variolæ semper sunt cum febre, exanthemata sunt aliquando sine febre: ait quippe Gal. libro de atra bile, sed alia quæ pluribus non febrientibus exanthemata per cutem crassescentem oriri videmus: hæc vero sint per transenam dicta ad quæ explicanda dictū Aetij me inuictauit.

CVrant elephantiam venæ sectio, purgatio, res quæ prauam temperaturam corrigunt, medicamenta quæ extergunt.

CUm elephantiasis signa apparuerint, confestim sanguinem esse auferendum monet Aetius, quoniam reuiuiscit inde aliquo modo insitus calor: ut sensibiliter corpus alleuetur: est vero parce sanguis fundendus, quod si malum altas egit radices, à sanguinis detractione esse abstinendum docet Paulus, ob hoc scilicet ne fiat à cute in profundum ac intima trāsumptio. Porro hanc causam multi assumunt, ad probandū quod in scabie inueterata, vena non est secanda: verum errāt toto cælo, quoniam quando scabiæ stors suas radices egit, non est tam deprauatus morbus: ac incipiente elephantia. Quod si incipiente elephantia non interdicitur venæ sectio, cur in scabie affecto qui sanguine abundat est interdicienda: quod si dicis ab interna fit reuulsio, inficiabor utiq̃, quoniam si vbi vires valēt, & vasa non sunt exinanita, non est cur per venæ sectionem cogatur ex cutaneis partibus humores trahere, quod si cogentur non sic humores scabiem producentes qui solum iuxta cutem sunt ad intima remeant, ut humores elephantiam gignentes, qui altius adherēt, & ipsas venas proprius attingunt, Cæterum si incipiente elephantia licet

Inter initia venam secare, non absolum censerem mittere sanguinem in viro plectorico cui incipiunt pululare exanthemata, quando scilicet extruduntur segniter, & non pro multitudinis ratione: quoniam si multa est plenitudo, non timor est quod venæ internæ humores ad cutem transmissos reuocabunt, quod si semper velitis venæ sectione facta necessario ad interna fieri humorum remigrationem, teneris fateri quod in carbunculo qui ab humore non minus pernicioso quam est is qui exanthemata producit oritur, nullatenus esse venā secandam, ridebunt aliqui quod hoc probare sic annuntiar, sed minime mirabuntur qui sciūt maiorem partem medicorum qui medicinam faciunt, religiosum habere exanthematibus apparentibus sanguinē fundere.

Purgatio fit medicamentis atrum humorem cietibus, quæ non semel sed iterum atq; identidem sunt porrigenda, quoniam maligna & difficiliter cedens affectio est, faciunt ad euacuandum pilulæ arabicæ, pilulæ indæ, pilulæ de lapide lazuli, diasena, confectio hamec, hiera colocyntidis.

Inter medicamenta quæ ad repurgandum corpus in hoc morbo cōducunt primæ tenet theriaca, quæ præter alia salubria medicamenta habet carnes viperæ maximum huius morbi antiplarmacum, atq; hæc carnes paratæ miram opem hoc morbo correptis solēt exhibere, præter hoc enim quod nutriunt medicamentosam habent qualitatē, nempe exalfaciunt & deficiant, & per totum corpus euacuant vt vndecimo libro de simpli. medica. facult. dicit Gal. huius autoritatis occasione dixi ego in meo libello de vino, viperas esse calidi temperamenti: nec verum esse quod sola animalia frigida

frigida hyeme deliteſcant. Si em̃ pro proportione qua animalia in temperatura excedunt carnes quoq; diſſe-
runt atq; exuperant: vt in eadem parte dicit Gal. cōſtat
ſi carnes viperæ calidi ſunt temperamenti ipſas vipers
calidæ eſſe naturæ, ſed de ijs alijs. Porro parandæ ſunt
hæ carnes amputato capite & cauda, detracta q; pelle
exemptisq; interioribus viſceribus, aqua deinde affuſa
anethoq; ibi iniecto, vt Gal. dicit lib. de theri. ad Piſo-
nem: potes etiam vtralijs placet addere oleum & vinū.
Caudas enim inquit ob id amputandas quod ſordidio-
rem ſubſtantiam magiſtrahunt. xj. verò libro de Sim-
medi. facult. à ratione dicit alienum, caudas adimere,
nec dicere licet inquit: quod id faciendum ſit ob recre-
menta tum liquida tum ſicca. Nam interfectis atq; exco-
riatis apertisq; exempta interanea omnia abiicimus, vt
ſola ſit carniū ſubſtantia. Cæterū Dioſco. ob id quod
caput & cauda carne vacant amputanda eſſe dicit. Por-
rò iam quod Dioſcoridi daremus: ob id amputari cau-
dam non videtur acceptandum eſſe, quod de capite di-
cit, quoniam nō ob hoc quod carne vacat abiicitur, ſed
ob venenum quod ore cōrinet, vt vndecimo de Simp-
medica. facul. à Galeno eſt enarratum, quod ſi viperæ
carnes cū ſolæ exhibentur, vel theriacæ confectionem
ingrediuntur, à veneno iam ſunt immunes, taxandus eſt
gentilis & multi alij, qui eo ex ijs carnibus theriacam
parari aiunt, vt earum venenoſa ſubſtantia reliqua me-
dicamenta ad cor aſportet, induit enim eos in ſana opi-
nio, quod ſua natura venenum petit cor: ſed vt in quin-
qua genis iam dixi, commercium nullum cum corde ha-
bet venenum: ſed id eo creditur venenū cor petere, quia
cum viralibus potentijs officiat, autumant multi recta
cor properare. Sunt verò aliqua venena quorum natura
nō eſt vitalibus vel naturalibus facultatibus, ſed animæ

libus officere, qua ratione posses dicere petere ceres-
brum: ut alia sunt quæ membrīs vrinæ incommodāt vi-
talibus & animalibus potentijs illesis, sed ad viperas res-
grediamur, quas ex humectioribus locis esse capiendas
Gal. & cæteri probati autores docēt: multi autem nam-
nisi ex locis aridissimis eas volunt venari, non aduer-
tes quæ viri classici docuerunt: est etiam utilis caro co-
lubræ quæ ex locis siccis est melior, ego quidem in anti-
qua scabie magnam utilitatem in carne colubræ vidi:
aliqui viperas exhibent gallinis quibus nutriti volun-
elephanticum: hoc remedio vsus fuit Aurelianus, sed in
morbo tam atroci, vix faciunt viperæ nedū caro galli-
næ quæ viperinæ carnis non nihil imbibit.

AD extergendum faciunt vnguenta desiccatiua
mire facit theriaca, & oleum de viperis, faci-
vnguentum marciatum cui radicem betæ vsta
miscbis, optimum paratur vnguentum ex punice vsto
& sulfure & gallis & cocleis vstis cum adipe vulpino,
& oleo de viperis, & succo rumicis acuti, quod & ad
psoram non instrenue solet iuuare, ad tollenda ve-
stigia quæ ex lepra vel variolis remanere solent,
laudent quidam pro magno secreto ace-
tum acerrimum destillatum, sequen-
ti verò die dicunt abluendum
esse locum aqua in qua fur-
fur & malua decocta
fuerint.

FINIS.

LIBER QVARTVS ³⁶⁸

Qui sub compendio Febres curandi tradit Methodum.

Febris auctore Galeno sexto vulgar. commen. primo est præter naturam caliditas maxime quidem in totum animal effusa, sin minus aut omnino vel in plurimis partibus vel in nobilissimis accensa, ex qua diffinitione patet quam futilis sit eorum questio, qui anxie inuestigant, an necessario febris totum corpus occupet. Porro fit febris Galeno in multis locis auctore, calore naturali igneo reddito: adeo ut sub diffinitione vel descriptione possit comprehendi: quod dicit primo libro de Ratione victus, febrem scilicet esse conversionem nativi caloris in igneum: explicatur enim per hoc febris caloris natura, modusque suæ productionis. Cæterum febris triplex est genus, est quippe febris diaria, humeralis, hæctica. Porro febrisque proprie diaria est, ab incensis spiritibus ducit ortum, est verò alterum diariorum genus, quæ ex sanguinis feruore in iis qui sanguine abundat oboritur. Febris verò quæ id genus est ad tertium usque diem potest extendi: porro vocatur diaria licet hominis etymologia reclamet, quia ut dicit Galenus nono Methodi convenienti nomine destituti: ne aliud genus denuo configeretur clarioris simulque brevioris doctrinæ gratia ab eo quod sapius eis accidit nomen est inditum. Hæc verò febris alio nomine synochus non putrida nominatur: porro Aetius de diariis plurimum dierum aliter videtur loqui, qui quidem in corporibus vitiosis humoribus prædictis dicit eas exci-

ari, synochumq; non putridam inter diarias non numerat: sed postquam de diarijs multarum dierum tractauit, proprio capite de synocho non putrida sermonem agit. Hęc verò Aetij opinio tota diametro Galeni dictis oppugnat: quādo hic obitruccionem citra putredinem nisi id quod transpirare desinit, copiosum sit & calidam, febrem non posse generare iēnsit. Verū non videtur creditu indignū, in corporibus vitiosis humoribus præditis, vasīs circa cutem multū obturatis, quōd citra putredinem illi humores calefiant, quorum quidē calor duret circa primum ac secundum diem: qui quatenus citra putrefactionem est, nec membrorum est habitus dicatur diaria: atq; videtur quōd ea febris quæ ex bilis efferuescentia proficiscitur, de qua Gale. decimo Methodi tractat. Eadem ratione sub febrium ephemerarum genere complectitur. Est quippe citra putrefactionem, nec solidas corporis partes præhendit: quōd si vt ex Galeno nono Methodi circūimus, omne febrium genus ad diarias, & putridas, & habituales est referendum; non videtur ad quod genus hæc potius quàm ad diarias referantur. Obstat tamē quōd Gal. scorsim de his agit mentionem, & nono Methodi dixit nō ex alio humore quàm ex sanguinis feruore diariam pluriū dierum excitari. Aetius etiā diuersum caput his quàm diarijs plurium dierum dedit. Porro hæc febres quatenus ex accensis vaporibus fiunt, breuiq; niuntur optimè videntur ad diarias referri: quatenus verò earū calor mordax est & siccus, corporaq; arida vt plurimum præhendit, quandam similitudinē cum habituali febre habent: sed de ijs hætenus. Cæterum secundum febrium genus earam est quas putridus concitat humor, quas acutas vocari dicit Gal. tercio vulg. commen. primo. Verū proprie non omnes febres ex putridis humoribus orta sunt acutæ

acutæ, quando solas febres assiduas esse dicendas acutas, Gal. primo de Ratione victus dixit. Non tamen me præterit, quod tertio lib. Apho. Apho. vigesimo nono, tertianam febrem numerat inter morbos acutos: quod forsitan fecit, attendens breui terminationi & prauis symptomatibus, quæ aliquas febres tertianas solent commisceri, vel dices ibi intellexisse de tertianis continuis, sed non est suus mos, tertianas continuas ab ardentium febrium genere separare. Parte vero citata est exaratum, febres ardentes & tertianæ, textuiq; Hippocratis concinnit, q. tertianæ intermittentis ibi fiat mentio, quando & iuuenibus est familiarissima. Caterum humores febres producentes tres sunt, utraq; scilicet bilis, & pituita: illud enim q. libro de natura hominis reperitur, omnes febres à bile proficisci non videtur ab Hippocrate esse dictatum: nisi dicamus, q. eatenus dicuntur omnes febres à bile proficisci, quatenus omnes humores siue pituita, siue sanguis sint: cum producant febrem, bilis accedunt naturæ. Calor quippe insitus in sanguine & pituita subsistit, ut octauo de decretis Gal. dicit: cum vero redditus est igneus, ex sua natura potius humorem biliosum, vel ei accedentem pro subiecto desiderat, nam calor naturalis ex frigidityte est contemperatus, ut parte citata dicit Gal. ex qua clare colligitur, pituitam præter sanguinem esse humorem naturæ familiariorum. Colligitur secundo veram pituitam minus officere vitæ durationi, quam bilem: porro quia cum calor non optime ex frigidityte contemperatur, sed fit igneus in calidior, & ut ita dixerim, biliosa sanguinis substantia consistit, putrefactusq; sanguis breuiter transit in bilem, atq; eandem habet accessionum proportionem, ac bilis. Ideo febrem ex sanguine putrido genitâ, biliosam vocauit Gal. nec simpliciter dixit biliosam, sed quodam-

modo biliosam, ac si clare dixisset: non ratione primæ
 rñ humoris à quo enascitur, sed habito respectu ad ac-
 cessionum proportionem, quæ cum ea quam biliosæ fe-
 bres habent eadem est, dicitur biliosa. Cæterum febres
 ex ijs tribus humoribus quos diximus excitatæ, in du-
 plici sunt differentia: quædam quippe sunt assiduæ, al-
 teræ intermittentes: assiduæ sunt cum humores in vas-
 culis putrefiunt, ibiq; manent: intermittentes cū per to-
 tum corpus humores deferuntur: hæc cum frigore, vel
 rigore inuadunt humoribus externa membra motu ce-
 leri percellentibus: illæ vero sine rigore vexant, non eo
 q̃ humores à quibus dictæ febres producuntur, in vasis
 sint sensu expertibus, vt quidam perperam docent: nam
 venæ autore Galeno lib. de inæquali intemperie nō ob-
 tuse sentiunt, præter ceteraq; membra vario dolore af-
 ficiuntur: causa vero ob quam citra rigorem sunt febres
 assiduæ, est quia humores à vasis in quibus putrefiunt nō
 egressi nouam non inducunt alterationem: ob id dixit
 Gal. secundo lib. de differentijs februm, q̃ febris con-
 tinua cū exquisita fuerit, neq; rigorem, neq; horrorem
 habet, quod intelligendum est de rigore per circuitus
 repetente: nam contingit aliquas febres continuas cum
 rigore incipere, maligno scilicet humore naturā mul-
 tum stimulante: quapropter huiuscemodi rigor pern-
 ciosissimus Galeno primo vulga. commen. secundo iu-
 dicatur, qui ait, non oportet decretoria statim alluce-
 re: quo fit vt rigores in principio febriū ardentium sint
 perniciosi. Ceterū est notandū qđ licet febris continua
 non habet rigore, quod aliquādo nō est citra aliquam
 tepiditatem, quod insinuauit Hipp. cum primo de Ra-
 tione victus texto quadragesimo sexto, à forbitione mo-
 net temperare, cum pedes sunt frigidi. Atq; quod non
 omnes febres continuas careāt frigore in febrili pyria
 clari

clare perspicī potest: quæ vt Gal. dicit secundo lib. prognosticorum, commento quarto, accidit: propter magnitudinē inflammationis, quæ est circa viscera, in qua interiora vruntur & extrema frigent, sed de his iam satis. Nunc de qualibet specie febris aliqua speciatim an-
notemus. Porro febris ex sanguine producta, quæ continens Galeno dicitur in triplici est differētia, quædam enim à principio equali intensiōe perdurat, quædam semper augetur, alia semper minuitur vt nono Metho-
di & alijs multis locis Gal. declarat, à bile verò febris ardens & tertiana excitatur: humor enim has producens febres, idem est qui si in venis manserat febrem ardentem generat, si per totum corpus defertur tertianā. Porro febris ardens vt secundo de crisi dicit Gal. vel cum alicuius mēbri est inflammatione, vel citra alicuius partis inflammationem accenditur, mos verò veterum est, vt ille primo vulg. comm. tertio inquit, quæ ex alicuius partis inflammatione accenditur, non febrilem morbum sed pleuritim scilicet vel hepetim (prout fuerit scilicet membrum inflammatione affectum) vocare; atq; cum inflammatio magna circa viscus aliquod est, adeo vt internis partibus ardentibus extrema frigeāt, febrem lipyriam secundo libro Prog. comm. quarto Gal. vocat. Aetius verò febribus ex inflammatione vel si maius ex erysipelatibus viscerū ortis, propria nomina dedit, vocat lipyriam quæ est ex erysipelate circa vētrem, fumosam quæ ex erysipelate circa iecur, algidam quæ ex erysipelate circa pulmonem, qua parte in duobus Gale no dissensit primum est, quod solam vocat lipyriam, quæ est ex erysipelate ventris, cum Gale. ex cuiuslibet visceris magna inflammatione febrem ortam vocat lipyriam, secundū est, quod Gal. nō ex erysipelate viscerum, sed ex eorum inflammatione dixit lipyriam pro-

ficisci. Febres verò quæ ex viscerum erysipelate oboriuntur malignas ardentes vocat secundo libro de crisi quas à lipyrijs libro de inaequali intemperie distinguit, ubi ait in aliquibus febribus sentitur calor in visceribus & in externis partibus vniuersis frigus, tales perpetuo febres sunt, quæ græce lipyrie vocantur: præterea quoddam ardentium febrium perniciosum genus: hoc verò genus est earum febrium quæ ex erysipelate viscerum oboriuntur: de quo secundo libro de crisi mentionem fecit, ex omnibus ijs patet, quam diuerse de febre lipyria loquantur arabes quam ex pituita proficisci docet, in febris etiam hepialæ declaratione etiam differunt, dicunt quidem hepialam febrem esse, in qua calent interna & externa frigent, quam à pituita vel bile crassa proficisci dicunt, Gal. verò ut elicitur ex ijs quæ dicit libro de inaequali intemperie, hepyalam febrem vocat in qua simul in vna & eadē parte sentitur calor & frigus, hanc dicit proficisci ex duplici humore ex vitrea scilicet pituita & bilioso humore simul ad externa membra delatis, non tamen inficiandum est, quod alijs multis modis febres quæ varie afficiant possint produci, in quibus si simul sentitur calor & frigus sub hepialæ nomine complectentur. Cæterum febris ardens quæ citra alicuiusvis icteris inflammationem vel erysipelā proficiscitur, vrit magis aut minus prout fuerit humor eam producens. Etenim febris quæ ex flaua bile excitatur ardentior est ea quæ ex rufa bile producitur: quæ verò ex rufa bile generatur intensior ea quam palida produxit bilis, à quocūque verò humore producatur causus remissionem habet: ut secundo de crisi dicit Gal. vnde constat errare qui citra remissionem febrem ardentem esse docet, quantum verò hallucinatus fuerit Herculianus qui dixit. In febre ardente imparibus diebus fieri remissiones, eo quod hu

quod humores ad externa tunc mouentur, iam in Enchiridio diximus: nec mihi quadrat quod quarto libro Apho. Apho. quadragesimo tertio dicit Fuchsius, qui quidem ait. Ardentes febres secundo die validiores esse oportet, ut pote in quibus tertio die noua semper incipiat accessio, atque vigor in secundum incidat die. Porro cum dies in ægritudinibus non numeretur à media nocte vel à solis ortu: sed ab ipsius ægritudinis initio. Tertiusque dies sic computatus vigorem complectatur accessionis, Fuchsi ratio inualida est. Si enim quod ille dicit verum esset, diebus paribus in febre ardente fierent iudicia, quando in vigore accessionis iudicia fieri solent. Caterum tertiana febrisque ex bile ut iam diximus perinde ut febris ardens suum habet ortum, quo humor eam producat penitiores partes minus potest vexare, hoc est illa securior, aliquando vero in numero ardentium febrium numerat tertianam Gal. ut videre est in ijs que octauo de decretis dicit: eatenus porro est dicenda febris ardens, quatenus in humore febrem ardentem producente communicat: quod si libro de morborum temporibus reperitur, tertianam febrium esse deterrimam. **Textu** esse deprauatum intellige, quoniam si de tertiana esset sermo, verba quæ ibi scribit Gal. minime cohererent: ille enim Apho. iij. libri exponens qui habet febres quæcumque non intermittentes tertio die fortiores sunt, dicit. Non enim hoc ait Hippo. quocumque modo declinant, nam hoc falsum est, quippe cum tertiana febrium sit deterrima: tamen in declinationem quibuslibet manifestam peruenit, hæc ille in quibus vult probare, quod non de quocumque modo intermissione locutus sit Hippocrates, sed de intermissione quæ ad integritatem venit: atque cum tertiana ad integritatem veniat, male concluderet non loqui Hippo. de ea intermissione, quam habet febris

tertiana: putandum est igitur quod ubi textus habet tertiana omnium februm est deterrima, est scribendum semitertiana, in qua quidem febre optime quod intendes rat: probat Gal. hac enim declinationem vel remissionem habet, non tamen vacat periculo, quia declinatio non venit ad integritatem, quod si veniret citra periculum esset: ut aphorismus quem Gal. exponit palam docet: non citra causam vero semitertianam pro exemplo parte citata Gale. assumpsit, quia in aphorismo citato Hippocrates. hanc semitertianam scilicet, quae tertio die fit validior esse periculosiorem dictavit. Porro nec mirarer quod aliquis diceret, quod libro de temporibus cum dicit Gal. tertianam februm esse deterrimam quod detertiana assidua sit locutus, sed quae diximus dictis Galeni magis quadrant. Caterum a pituita duplex februm oboritur species, quaedam est continua: intermit tens altera, quae eo quod quotidie inuadit dicitur quotidiana: id vero quod lib. de morbis secundo Hippocrati ascripto reperitur, quod scilicet febris a bile quotidie corripit, non est ad grauium autorum mentem, forsan qui haec dixit in hanc incidit opinionem: videns tertianam duplicem quotidie molestare Porro Alexander Aphroditeus lib. de Febribus ephemeram vocat quotidianam, sed cum ephamera vnum non transeat diem, quotidianae nomen illi minimè adpratur, ab atra vero bile generatur quartana quae duplex est intermittens, & assidua. Quatum vero hallucinatus fuerit Trallianus, qui atram bilem producentem quartanam non putrefieri senserit, iam in Enchiridio annotauimus: porro quintanae & sextanae atra bilis etiam solet esse seminarium. Porro quartana ut primo de morbis vulga. commē tertio Gal. dicit, ipsa sua sponte periculo vacat, cui sententiae alludit quod dicit Corne, Celsus quartana ne minem

minemiugulat. Cæterum post pilorū defluuium quartanam febrem non esse vltra annū, sexto vulg. sectione sexta dicit Hippocrates, alij legunt quartanam ante annum non desinere; hoc plurima ex parte est intelligendum, sicut et illud nō esse vltra annum si absolute legas; vidi enim ego aliquos & octo annosa quartana fuisse correptos. Porro si ex quartana fit quotidiana in malis esse egrum, dicit Celsus, atq; cum hæc hic autor dicit; non intelligēdum est fieri quotidianam; eo quod atra bilis migret in pituitam, sed quotidiana fit à multishumoribus crudis quos prauo regimine, detenti quartana acervant, fit etiam quotidiana idest quartana assidua, vel triplex quartana, quæ quotidie inuadit: quotidieq; medicorum inscitia quæ pharmaca calfacientia in principio adhibent inducitur, vt primo libro ad Glauconē Gal. dicit. Cæterum quartanam nūquam hibernis mensibus incipere dicit Plini. septimo libro capi. quinquagesimo, cui experientia & ratio refragantur, nō quippe videtur cur melancholicus humor & vigēte bruma non putrefiat, & quartanam pariat; aduersatur etiam Plinio magnus Hippocrates, qui secundo libro Aphor. quartanas hyemales cæteris esse longiores dixit, nisi quis pro Plinio dicat; quod Hipp. non dixit quartanas quæ hibernis mensibus incipiūt esse maximas: sed inter autumnales eas esse maximas, quæ attingunt hyemem, vt pote sunt illæ quæ in fine autumnī incipiunt: dicetq; ob hoc Hippocratem quæ ad hyemem coniunguntur dixisse, & non hyemales, quia hyeme nō incipere quartanam vt Plini. etiam voluit. Verum aliud sonant Hippocratis verba à Galeno sapienter exposita. Cæterum quartana non solum ex simplici humore melancholico generatur, verum etiam ex atrabile ex alijs humoribus genita, vt pote ex melancholia ex sanguinis adu-

stione genita, & ex parte terrestri quæ putrefacta vel adusta bile remanere solet: atq; cum hæc audis, non intelligas quod atra bilis quæ ex superaffata sit bile quartanam generet, acrior quippe est hic humor quàm ut febrem sua natura periculo vacantem & diuturnam & integritatem habentem posset inducere: cum ergo dicit Gal. tertio lib. Apho. Apho. vigesimo secundo quartanâ fieri ex atra bile, genita ex sanguine crasso & bile superaffata intellige, quod ex adusta bile, incēdio iam extincto, terrestre quid remanet, quod denuo putrefactum quartanam vel errantes febres solet generare. Ceterum quæ de febribus hucusq; diximus, prout sunt simplices & exquisitæ sunt intelligenda, varijs verò modis componuntur febres, quæ & medicum eruditum solent decipere: miscetur quippe assidua de pituita cū assidua de bile: quartana continua cū quotidiana continua, & ut summam multa complectar, intermittēs ex vno humore cum intermittente vel assidua ex alio, de his omnibus copiose Gal. secūdo libro de differentijs febriū, & secūdo libro de crisi. Porro exquisita dicitur febris, quæ ex vnico duntaxat humore producit, quæ verò ex humore mixto oboritur spuria vel notha est, est exquisita tertiana quā sola bilis producit, est notha quam bilis pituitæ mixta generat, est quartana exquisita quā solus melancholicus producit humor: spuria dicitur, quæ ex melancholia pituitæ mixta generatur, ad eundem modum de quotidiana & alijs febribus est intelligendum: causus quippe exquisitus ex bile producit, qui verò non est exquisitus ex bile pituitæ mixta, est etiā causus non verus: ut iam in superioribus ex Galeno citavi qui ex pituita falsa producit, febrem verò quam bilis pituitæ mixta in venas manens producit, non in merito quis vocauit febrem ardentem spuriam, quod si
dicis res

dicisreclamat nomen: quoniam hæc nō multum ardet, respondebis, quod ob hoc vocamus illam non exquisitam febrem ardētem, quæ exquisita quippe est semper est cum assiduitate sitis exurentēq; calore: vt tertio vulga. commen. tertio dicunt Hipp. & Gal. quæ verò non exquisita est, non semper habet assiduam sitim: vt quarto de ratione victus dicit Gal. qua parte ait quod febris ardens interdum fit in toto corpore, interdum in vna corporis parte: quod si in toto corpore fit necessaria sitim parit, si in vna parte nō necessario, nisi ipsa pars sitim pariat. Ceterum febrium putridarū malignitas non solum ex caloris intensiōe prouenit: sed etiam ex praua putrescentis humoris qualitate. Ait quippe Gal. lib. tertio de crisibus, debiles quidem & paruæ febres quādoq; valde malignæ sunt, & alix calidæ, atq; incendentes vt aliquando itomacho angustiam & calorem & sitim intolerabilem afferāt: nihil tamen habent nonnūquam periculosum. Hæ verò febres quæ ex maligna humorum putredine oboriuntur, pestilentes sunt. Porro ex putredine aeris humores plurima ex parte hanc corruptionem accipiunt, licet ex potu aquæ infectæ posse pestem oboriri non est inficiandum, quo verò differat epidemia à peste in Enchiridio iā dixi, vbi declarauī, non omnem morbum qui pestis est, esse cum febre. Cæterum febres pestilentes omnes à putredine ortum habent, Galeno primo de differentijs febriū autore, huic sententiæ videtur repugnare, quod quarto de præsagitatione ex pulsibus dicit, quippe ait esse aliquas febres pestilentes hæcticas in quibus ait contingere nec in lotio nec in pulsu manifestam apparere mutationem, cui sententiæ voluit alludere Auicenna, sed sententiam Galeni accurate non intellexit, quoniam quæ Gal. de febre hæctica dixit attribuit ille febri pestilenti ex humoribus

putridis orta, in qua difficilius est lotium sano simile
 emitti quam in incipiente hectica, verū non est renuen-
 dum, & in febre pestilenti ex humoribus putridis orta,
 lotium inculpatum nonnūquam videri hepate scilicet
 parum laborante, malignaq; putredine in pectore assi-
 dente; quod si humor etereo geneus est, in quolibet ge-
 nere febris potest vno die apparere lotiū inculpatum
 & alio illaudabile, vt in Prog. dixit Gale. sed reuertar
 iam eo vnde sumus digressi. Porro licet febris pes-
 tilens sit hectica, non inde sequitur quod sit citra putre-
 dinem, inficit quippe aer putridus solidas corporis par-
 tes: etenim cū Gale. primo lib. de diff. febr. dixit, om-
 nes febres pestilentes a putredine ortū habere, non in-
 tellexit ab humore putrido, sed putredinē esse earum
 industricē, hec verō putredo ab infecto prouenit aere,
 quā si cor & innatam eius prahenderit humiditatem,
 hectica dicitur. Si verō humores ibi contentos infecer-
 rit, dicetur pestilens humoralis, nec defuerunt qui dixe-
 runt: omnem febrem pestilentem esse hecticam, dixit
 enim Montanus, quē recitat Hieronymus Fracastorius,
 febrium pestilentem esse, cum putrefactio est in substā-
 tia cordis, eoq; omnem febrem pestilentem esse hecti-
 cam, atq; licet hic auctoritatem nō asserat posset aliquis
 velitari, non esse Galeni dogmatibus dissentaneum, fe-
 brem hecticam esse cum putrefactione. Primo enim li-
 bro de differentijs febrium, recitās Athenēi sententiā,
 qui omne febriū genus ex putredine oriri asseuerauit:
 atq; huic viro magna ex parte consensio, nisi quod eas
 quæ ephemera nominantur excipio, neq; enim videtur
 mihi he humorum sequi putredinem, in hac parte Gal.
 non excipit hecticas febres, ab illis quæ ex putredine or-
 tum ducūt: atq; ratio videtur suffragari, quod externus
 & praternaturalis hectici calor putredinem in innatis
 humidita

humiditatibus quas præhædit exciter, verum esto quod aliquis fateretur, esse in aliquibus hæcticis putridum calorem in solidorum membrorum humiditatē fixum: nō videtur illas febres hæcticas quæ ex morore aut ira fuerunt productæ (cum non aliam quam febres ephemere habuere principium) cum putredine inter initia esse, licet quod temporis progressu externus & ascititius calor putrefaciat non est creditu indignum. Cæterum an notandum est, quod licet Auicenna pulsum durum tanquam febris hæctica semper comitem ponat, quod hoc non est semper perpetuum: vt primo libro de differentiis febrium scribit Galenus. Est etiam aduertendum, quod etiam si in ea febre quæ proprie hæctica est, calor non sentitur, quod ea quæ in principio est, prauum inducit sensum, vt elicitur ex his quæ libro de inæquali intemperie dicit Gal. qui solum cum omnes corporis solidæ particule ex calfactæ ad absolutionem iam sunt, dicit calorem nō sentiri, in qua parte videtur etiam insinuare, febrem non esse hæcticam: quæ ad absolutionē solidas corporis partes non reddidit calfactas: secundum quod diceret aliquis, ad quod genus febris reducenda esset febris, quæ ab humore nō proficiscitur, sed solidas corporis partes citra absolutionem præhendit, dices eā hæcticam imperfectam, quæ sane eo quod prauum inuehit sensum sæpe medicum decipere solet.

C Vrant febres diarias medicamenta quæ alterant, quæ densitatem tollunt, atque venæ sectio.

M Edicamēta alterantia plurima ex parte febres ephemeræ curant: quoniā ad tollendum feruorem qui in spiritibus est, sola alteratio sæpe sufficit: hoc cōsiderans Actius in omnibus fere diariis bal-

neum laudat, ad eundem verò vsum prodest etiam sy-
rupos infrigidātes qui feruorem extinguant exhibere,
dummodo ex cruditate vel frigore vel cutis densitate
diaria non sit oborta: nam tunc vtile est adhibere quæ
cruditatem tollunt, quæ cutem calfaciunt, quæ densita-
tem extirpant. Porro ad dēsitatem tollēdam facit bal-
neum & frictio & linimētum cum aliquo oleo calido,
quale liliaceum vel anethinum est, quod etiam facit in
ijs diarijs quæ ex frigore duxere ortū, & in ijs quas las-
situdine concitauit. Cæterum utilis est venæ sectio cū dia-
ria ex inguinum inflammatione proficiscitur, oportet
autem celerrime venā secare, vt dicit Aetius prius quā
humor in inflāmatione putrescat, ac febrem putridam
accendat, in qua parte ait inflāmato inguini ante ve-
næ sectionem adstringentia ac repellentia medicamen-
ta esse ad mouenda, & post venę sectionem laxantia ac
moderate discutientia. Porro hoc dissentaneū videtur
ab ijs quæ Auicenna & eius assecle docent, quippe qui
nullatenus repellentia inguini inflāmato esse appo-
nenda dicunt, qui etiā monent ne ante corporis vacua-
tionem repellentibus medicamentis medicus vtatur. Cē-
terū quia noxius non est humor in inflāmato inguine
contentus à quo diaria proficiscitur, repellentia medi-
camenta non sunt suspecta, nil enim ex ea parte potest
repelli quod offendat: atq; cum solum sit feruor & hic
à frigidis medicamētis possit extingui infrigidantia me-
dicamenta faciūt: vt temperatior sit humor qui sursum
aspirat, quod si certē multa esset plenitudo & noxius hu-
mor in inflāmato inguine esset, à repellentibus medi-
camentis Aetius abstinuisset, quæ si applicasset, non nisi
vacuata abundantia fecisset: verum feruorem solum cu-
piens extinguere, ante venæ sectionem ea applicat: quæ
facta admouet laxantia ac discutientia, vt si quid noxiū
in ingui

in inguine mansit discutiatur. Cæterum non solum in ephamera ex inflammatione inguinis concitata venæ sectio iuuare solet: sed etiam in ea quæ ex lassitudine excitatur, purgatio conuenit cum ex cruditatibus ephamera oboritur, in qua prodest famē adhibere, vomitu vel elyteri ventrem purgare, quod si nec sic cruditas propulsatur, & timor est, quod ex cruditate febris excitabitur putrida, leui pharmaco poteris ventrem subducere. multa poteramus hic de febrium ephemerarū curatione inferere: verum cum rærenter qui eis sunt correpti medicam præstolentur manum, vitataq; causa à qua sunt inductæ, breuiter lenetur eger, longiorē de eis nolo sermonem protrahere.

Curant febres putridas venæ sectio, cōcoctio, euacuatio, quæ viscerum obstructions tollunt, quæ ventriculo subueniunt, quæ alterant, & quæ delitescenti qualitate iuuant, & quæ symptomatibus opponuntur.

Venæ sectio multis de nominibus in febribus putridis iuuat. Primo quia obstructionem prohibet. Secundo quia transpirationem quæ putredinis est causa remouet, tum quia putrefactum humorem euacuat, tum etiam quia natium calorem temperat: ait quippe Gal. vñdecimo Methodi, quod duo præcipue scopi in curandis febribus putridis sunt habendi. Primus est à putredine. Secundus est à calore. Porro venæ sectio & ad tollendam vel inhibendam putredinem, & ad curandum febrilem calorē prodest: hoc considerans Gal. in omnibus febribus quas putridus concitat humor: vtilem esse venæ sectionem fuit professus, qui cum hæc distant; noluit vt in omnibus febribus putridis sanguis.

mittatur: insinuaui tamen, quod omnes febres putridæ quatenus cum prohibita euentilatione & obstruptione sunt, sanguinis missionem exposcunt: quod si aliquādo sanguinis missio non iuuat, est quia alia impediunt: vt potè humoris crudi multa copia, & præcipue sanguinis mittendi scopi: indicatione tamē sumpta ab humorum putredine, semper est in febribus putridis vena secanda: conuenienter igitur extrahitur sanguis in synocho putrida, quod verò in synocho non putrida utilis sit sanguinis missio, omnibus etiam est in confessio, conuenit etiam sanguinis missio in causo, grauius quippe errant qui dicunt, in hoc morbo sanguinem non esse extrahendum, cum si ætas & vires cōsentiunt, vel ob hoc solum, quod vehemens est morbus sanguinis extractionē exposcit: vt ex ijs quæ quarto de ratione victus, & libro de sanguinis missione dicuntur elucescit, libro etiam primo Aphor. Aphor. vigesimo tertio: vsq; ad delirium animi in febre ardente extraxisse sanguinem dicit Gale.

IN febre tertiana utilis est etiā sanguinis missio, quæ iam factæ putredini medetur, & putredini futuræ ponit obicem: obstruptionē quippe tollendo & sanguinem inutilem euacuando, nec obstat quod Gal. de cura febris tertianæ tractans huius singularis præsidij nō meminerit: quoniā hos libros de febribus, n̄s qui prius in libris de Methodo erant exercitati tradidit: in libris vero de Methodo iam dixit, non solum in febribus continuis: sed in omnibus quas putridus cōcitatur humor, sanguinis missionē esse vtilem: si igitur tertiana correptus iuuenis est, & virium habet robur, & tempus non reclamatur, dum modo crudis humoribus nō abundet, satis vtiliter extrahitur sanguis: extracto quippe sanguine. rustius exhi

tius exhibentur medicamenta, quæ obstructions aper-
 riunt, & medicamenta etiam quæ purgant: quoniã vñs
 referatis melius medicamẽti purgantis expletur actio.
 Porro si vtile censēs venam secare & inter initia & in
 progressu tertianæ potest fundi sanguis, licet in prin-
 cipio quoniam vires magis constant, securius adhibe-
 tur venæ sectio, nec Auicenna qui dixit si fuerit necessa-
 ria phlebotomia post tres periodos fac, ab hac abluſit
 sententia: non enim voluit quod non mittatur sanguis
 quousq; tres periodi tranſeāt, sed idem quod Gale. fuit
 professus ipse attestatus eſt: vt scilicet quod non solum
 in principio extrahatur sanguis: sed etiam post tres pe-
 riodos, si necessitatem incumbentem iudicamus, prole-
 tarij tamen multi suum principem non intelligentes, di-
 cunt quod post tres periodos in tertiana tutius sanguis
 mittitur, quia bilis eſt ſanguini mixtus: quantum verò
 hi cęcutiant iam vides. Cæterum ad vacuandam abun-
 dantiam, secabis venam axillarem: procedente verò ter-
 tiana, venæ sectio quæ ad medium digitum vel anulla-
 rem tendit eſt admodum pronũcia, vt in Enchiridio
 iam diximus.

IN febre quotidiana quatenus à putrido humore ob-
 oritur, vtile eſt venam secare: verũ ſape multa hu-
 moris cruditas venæ ſectionem prohibet: quo ſit,
 vñs penumero in principio quotidianæ non conueniat
 venæ ſectio: & in progressu humoribus concoctis ſit
 proficua. Omnia hæc intellige, tam de quotidiana aſſi-
 dua, quàm de intermittente. Porro in quartana conue-
 nit nonnunquã venam secare: sed vt Gal. dicit, hoc non
 eſt faciendum, niſi magna adfuerit neceſſitas: quare tur-
 piter errant, qui ex hoc quod lotium aliquantũ per ru-
 beat, venam in febre quartana aperiunt. Porro si vires

constant & sanguinis adfuerint nota, venam secā: si vero vires languent, melancholicusq; humor multum redundare videtur, bonum est à venæ sectione abstinere: quoniam hæc ægritudo est nimis diuturna: & oportet ægrotantis vires seruare: adde quòd extracto sanguine melancholicus humor sit sincerior: quò fit vt magis infestet. Cæterum cū ex melancholia ex sanguinis adustione genita quartana oboritur vena axillaris dextra est secanda: aliàs sanguis ex sinistra axillari, vel ex vena quæ in sinistra manu inter anullarem digitū & medium prereptat effusus magno est adiuuamento: quoniā in quartana affectis, lien plurima ex parte laborat, & lienem hæ venæ maximè respiciunt. Porro non est silentio inuoluendum, quod quidam magnopere iuuari quartana correptos aiūt: si tempore coitus luminarium ex discretis venis per venæ sectionem mittitur sanguis, inquit quidē quod ratione interlinij omnes humores multum miscentur: quare tunc melancholicum humorē vt potè sanguini magis mixtū facilius educi asseuerant. Verū nō videtur cur horum coitus planetarum intermisceat humores, & esto quod miscerentur, & hoc magnæ esset vtilitatis ad propulsiandā quartanā, sequeretur quod tempore paroxismi sanguis esset educendus, quādo tūc magis miscentur humores quam in die intermissionis.

E St porro in febre pestilēti vtilis sanguinis missio ad mulcendam vel tollendam putredinem, adhibenda verò est inter initia antequam vires collabantur. Cæterum in morbi progressu rarentur sanguis est mittendus, quia virium robori est intendendum, in aliquibus verò pestilentibus à venæ sectione est abstinendum, nimirum si non est plenitudo, & humores prauitotum corpusprehendunt, timor est quippe quod humores ad

mores ad externa delati ad interiores partes facta venesectione remigrabunt, quod in magnum esset & grotarium detrimentum, contingit etiam febrem pestilentem ex praua putredine in humoribus crudis fixa oboriri, vbi sanguinis missio non est utilis, nec est à ratione alienum, quod aliquæ febres pestilentes non sint assiduas, in quibus ob hoc sanguinis missio nocet: quia humores ad interna vascula reuocat, tanta tamen potest esse plenitudo, quod quomodolibet febris pestilens oborietur sanguinem mittemus maiorem vilitatem ex vacuata abundantia sperantes, quam damnum ex humorum commixtione, vel ex vna ad aliam partem delatione. Ceterum si bubo apparet in eo qui febre pestilenti laborat, ex directa parte sanguis est mittendus, si est quidem sub ala dextra ex axillari dextra: si sub ala sinistra ex axillari sinistra: si in iugine dextro ex malleolo dextro: si est retro aurē dextram ex humeraria dextra, reliqua per hæc intelliges: si nulla inflammatio apparet, ex parte in qua maior grauitas sentitur potes haurire sanguinem, vel nunc secubis vnā axillarem mox alteram, non quippe assensio ipsi: qui assueverant in febribus laborantibus, ex vno duntaxat cubito sanguinem esse mittendū, cum enim ex vtroque cubito missus sanguis omnibus venis prauis humoribus imbutis magis respiciat quā missus sanguis ex cubito dextro, qui non æque venis sinistri lateris ac dextri respicit, neicio cur communem consuetudinem vituperare intendant. Adde quod in alijs morbis vbi hoc minus videtur conuenire ex vtroque cubito mitti sanguinem Hippo. vt patet ex his quæ de curatione morbi nigri & cuiusdam morbi pulmonis secundo & tertio de morbis dicit.

Humores producentes febres multis modis euacuantur: euacuantur quidem pharmaco sub-

ducente, clysteri, vomitu, atque ijs quæ vrinam vel sudorem prolestant. Est autem in euacuatione duplex habendus respectus: vnus est ad humores à quibus febris enascitur, alter est ad materias quas communes vocant in intestinis vel ventriculo cōtentas. Porro hæc inter initia sunt euacuandæ quæ in intestinis sunt clysteri, quæ in ventriculo extant leui vomitorio: leue vomitorium est mulsæ, quod si renaciter crassi humores adhærēt, parum oximellitidis, vel decoctum seminis anethi cōgrue miscetur: lene clystere paratur ex decocto remollientium herbarum, cui medullæ casiaë aliquid miscetur: si remollientes herbæ ad manum non sunt, mulsæ medullâ casiaë miscebis: q̃ si fortius vis euacuare, benedictæ, vel hieræ, vel anthidoti indi non nihil miscebis. Porro ad hos humores vacuandos licet etiam in principio pharmacum leuiter euacuans inter initia propinare, cū sint enim partī per quam sunt euacuandi tam propinqui, leui negotio etiam si crassi sint educuntur: neq̃ hæc reluctantur Aphorismo Hippocratis, qui dixit concocta esse medicanda, quoniam de his humoribus à quibus febres suam trahunt originem intellexit: materias vero cōmunes quanto breuius euacuaueris, tanto citius egrotanti subuenies: ante quippe earum euacuationem nil poteris citra scrupulum ægrotanti adhibere: etenim si ventriculi est cruditas, vel intestina recremētitijs humoribus abundant, congruè non secatur vena, atq̃ syrupi infrigidantes cruditatē augendo nocent: quæ vero insigniter calfaciunt non iuuant, quoniam timor est q̃ aliquid excrementosum ad venas asportabūt. Si igitur clysterem renuit æger, vel iam quod accipiat, nō sufficienter quæ in ventre sunt purgantur, non incongrue exhibebis aliquid quod ventrem leniter subducatur. Porro si biliosa est febris, & humores biliosi ventriculum & intestina

testinā tenent, decocto tamarindorum eos vacuabis: q̃
 si nonnihil rhabbari addideris non est scrupulus, si
 febris ex crassis humoribus sit orta, & humores crassi
 quos plurima ex parte cruditas generat in intestinis as-
 sident, & clystere recusat ager, vel eo non congrue di-
 cti humores educuntur (quia in intestinis superioribus
 est humorum infarctus) confidenter potes exhibere mi-
 scelam concinatum ex medulla cassiæ & diaphœnicor-
 ne: quanta enim sit utilitas ad alios humores cōcoquen-
 dos & euacuandos, prius humores in vijs communibus
 contentos euacuare, iam didicisti: neq; timor est, quod
 pauca quantitate horum medicamentorū coctioni hu-
 morum qui in vasis continetur facies offensam, quod si
 aliquid incommodaretur, quia utilitas quæ ex ventri-
 culi & intestinorum purgatione est maior, nullatenus
 quidem esset dimittenda. Cæterū respectus qui ad pro-
 prios qui febrem gignunt humores habendus est, quod
 si turgent incunctanter sunt subducendi: si verò non tur-
 gent, vel tenues sunt vel crassi: si sunt tenues nil expecta-
 re monet Gal. lib. quos purgare cōueniat: & Aetius ser-
 mone tertio primæ partis, cap. vigesimo tertio, qui sine
 vltiori auxilio hos monent euacuare. Porro quia ho-
 mines ganæ & crapulæ multum iunt dediti, raro hu-
 mores tam tenues reperiuntur. Cæterū si humor tenuis
 vel quicumq; alius multum scandescit & vrit, congrue
 adhibentur nō ad incrassandum, sed ad scandescentiā
 mulcendam pharmaca quæ vim habeant refrigerandi,
 & extinguendi: in hunc vsum adhibemus febre ardenti
 laboranti syrupum de intubo, syrupum de nymphaea,
 oxisaccharum, syrupum acetosum. Idem facimus in ijs
 qui exquisita tertiana laborant: syrupi enim qui id ge-
 nus sunt, licet incrassent, quatenus humoris feruorem
 extinguunt, reddunt illum obsequentio rem naturæ. Por

rosi syrupi adstringūt, licet infriigidandi & extinguendi habeant vim, inter initia nō sunt exhibendi: quia humores intromitterēt, & euacuationi facerēt minus procliues: quare syrupus de acetositate citri, & syrupus de granatis multum acidis in principio febris ardentis, & principio febris tertianę non conueniunt. Contingit tamen quod in ijs febribus ad ventriculi hostiolum est humorū affluxus illud male habens, vbi nimis proficuum est syrupos adhibere, qui sua aciditate & ventriculi confortatione humores ex tam sensili repellant parte: tunc etenim & summo mane & ante cibum praestat succum granatorum, vel succū limonis, vel arantij, vel syrupos ex ijs succis confectos exhibere. Porro non debet esse perpetuum, in omnibus febribus syrupos vel decocta porrigere: nam aliquādo tam acuta febris est, quod vel aquam exhibere nocet, vt secundo de diebus decretorijs dicit Gal. qui ijs verbis ait: Cū peracutus morbus fuerit, nec alimentum adhibueris, nec melicratum aut huic simile: imo etiam ab aqua quantum potest abstinere iubeto; quod si melicratum, & quid simile, & aquam negat, quodlibet decoctū negasse patet. Restat de febre pestilenti dicere, in qua quia malignam & facile perneantem habet putredinem, nunquam exhibeas syrupos qui acidam non habeant qualitatem; quoniam hæc quidem qualitas malignę putredini reluctatur, & plus debemus esse solliciti in id genus febribus, in oppugnanda maligna putredine, quā in feruore extinguēdo: nam sæpe febres pestilentes sunt mites. Prodest igitur in ijs febribus oxiiacchar, syrupus de succo arantij, syrupus de succo oxalidis, syrupus de acetositate citri. Dilues hos syrupos aqua de oxalide, vel aqua de scabiosa, quæ mire pesti opponitur. Porro si febris à crasis humoribus fuerit orta, vti tertiana notha, & febris quotidiana

diana, & quartana oboriri solent, exhibebis ad attenuandos & concoquendos humores syropos, vel decocta quæ attenuent: huic rei facit mel rosaceum, oximel simplex, oximel diureticum, syropus de radicibus, syropus de bislantijs, syropus de eupatorio: hunc tamen seruabis ordinem, quod si humores sunt viscerati non dimittas acetum, est etiam tibi considerandum, quod sepe est vehemens febris & humores sunt multum crassi, quare partim tibi est intendendum febris vehementiæ, partim humorum attenuationi, sed quæ diximus iam exemplis explicemus, in tertiana notha exhibebis syrupum acetosum vel oximel diureticum, cum aqua fœniculi: hi enim syropi licet febris sit vehemens non incommodant, si magis vis attenuare misce syrupum de radicibus cum syrupo acetoso, in febre quotidiana propinabis inter initia oximel, in progressu syrupum vel decoctum de radicibus, atque ut ventriculo subuenias coques simul absinthij comam, prodest syrupus de bislantijs & mire facit syrupus acetatus diarrhodon, & syrupus de eupatorio: in febre quartana dabis mel rosaceum mixto syrupo de radicibus, ad idem facit syrupus de bislantijs, syrupus de scolopendria, decoctum tamaricis, capparis, & scolopendriæ, lupulorum, & fumarix. Cæterum humoribus concoctis in qualibet febre prout fuerit humor eam producens exhibe bis pharmacum, in ardente febre raro pharmaca purgantia sunt exhibenda, iuxta illud Hippocratis: in acutissimo raro. Quod si vrimur, est in principio materiaurgente, verum hoc pro lege certa non est habendum, cum enim medicus nature sit emulatur, & ventris fluore multas febres ardentes naturam curasse aduertat non ab re faciet: qui humoribus concoctis nature pertrigit manum: acutus quippe morbus est pleuritis: cuius plurima ex parte febris acuta est comes, tamen fortissimis medicamentis eam pro-

pulsandam si est sub septo transuerso dictauit Hippocrates, quod si helleborus tuto tunc exhibetur, non est cur in febre ardente medicus formidet mitissima phar-
 maca propinare: ad adiunādam nempe naturam pigre
 scilicet operantem, vel prorsus dormitantem: huic verò
 reifaciet decoctum infrigidāscui sit adiecta catholici
 & tamarindorum singulorū vntia media, vel vntia in-
 tegra, electarij rosacei, electarij de prunis, quātitas quæ
 tibi iuxta ægrotantis vires visa fuerit: non est enim cur
 hæc electaria in quibus scammonium est tam ebetatum
 & ferme à sua natura commutatum formides, neq; à re
 facies si rhabarbarum exhibueris, quādo eius caliditas
 non est tam exuperans, vt sit formidāda: maxime quod
 decocto frigido immixto vel infuso multū atq; paratur.

IN febre tertiana etiam pharmacis purgantibus est
 vtendum, faciunt quæ in febre ardente conueniunt:
 quando hæc febres in eodem humore comunicāt,
 nec est acquiescendum Martino Achachia & alijs, qui
 contendunt in febre tertiana: raro vel nunquā esse por-
 rigendum pharmacum purgans, suadetur isti, eo quod
 primo ad Glanconem tractans de febre tertiana Gale-
 dixit: præstat humoris qualitati opponere: quā quomo-
 dolibet euacuare: qui etiam dicunt in febris tertianæ ca-
 pite medicamētū purgantem nullam egisse mentionem,
 sed sane mea quidem sententia multum diuersa docuit
 Gal. quam isti putant, cum enim dixit: præstat humores
 qualitati opponere, quam quomodolibet euacuare, nil
 aliud vult: quā quod non omnis euacuatio est tuta:
 hoc dixit aduersus eos qui balneis sulfureis volūt bilem
 producentem tertianam extrahere, hos reprehendens
 inquit, præstat ad naturam humoris habere respectum,
 quā quomodolibet euacuare, quā euacuare scilicet
 illum

illum humorē purgatione quæ balneis sulfureis fit. Ex hoc tamen non elicitur quòd purgationem quæ pharmacum purgante fit inhibuerit, quæ & respectum habet qualitati humoris, nec sic vt euacuatio quæ cū sulfureis balneis fit potest nocere. Etenim exhibere potes ad purgandam bilem pharmacum quod ferme nil calfaciat: balneum verò sulfureum efficacissime calfacit, & exiccet. Adde quod euacuatio quæ fit pharmaco; breui perficitur: quæ vero cū balneo sulfureo magis durat, mitto quod pharmacum purgans quod in febre tertiana exhibemus, vel tantillum corporis solidas partes prehēdit, balneum verò sulfureum has multum attingit, ob quod etiā si nil euacuaret posset sua siccitate maximam siccitatem inducere, quam multū veretur Gal. ob quod dicta balnea vituperat: nec obstat quod medicamenti purgantis non meminerit: nam etiā venę sectionis nullam egit mentionem: & vndecimo Methodi, & in febre tertiana sanguinis missionem conuenire non fuit relictus: cum in omnibus febribus quas purridus concitat humor, sanguinem extractum iuuare dixit. Porro cum medicus naturam imitari debeat: & multas tertianas febres alui fluore à natura curari videat; non est cur exundantem bilem quam natura non vacuat, vomitu vel medicamenti purgantis exhibitione euacuare non molietur, quæ verò sint medicamenta purgantia iam didicisti: si verò tertiana spuria est, miscebis medicamenti bilem purgantibus ea quæ pituitam euacuent, decocto quidem tamarindorū, hordei, prunorum, anisi, miscebis, electarium de prunis, vel de succo rosarum & electarium de dactylis, si mitius vis purgare iniicies solum rhabbarum & agaricum; nec vna euacuatione debes esse contentus, sed perseverante tertiana quæ si notha est, in plures dies solet extendi, per intervalla adhibes

bis quæ humores concoquant, & quæ eos euacuent. Idẽ
 faciendum est in febre quotidiana, in qua quia de ven-
 triculo magna est habenda cura, non sunt exhibenda
 pharmaca quæ illum remolliant, & supinent, quare ca-
 sia fistularis in hac febre non est accommoda: facit aga-
 ricus & diaphœnicon cum decocto purgãte pituitam,
 faciunt pilulæ de agarico & aggregatiuę. Ad roborã-
 dum vero ventriculum pituitososq; humores in ventre
 acervatos vacuandũ, vius hiere simplicis est vtilissimus,
 quæ & subueniendo ventriculo, feberi etiam quæ a pi-
 tuitosa materia in ventre contenta fouebatur, præstat
 opẽ. Et in quartana porro purgante pharmaco est vten-
 dum: tunc scilicet cũ coctionis apparuerint indicia, pur-
 gãt atrabiliarios humores epithimus, diasena, cõfectio
 hamec, pilulæ indæ, pilulæ de omnibus generibus my-
 robalanorum: sic verò potes parare potionẽ, decocto
 ex sena, & fumaria, & epithimo, & ex hordeo, misce ca-
 tholici & cõfectionis hamec singulorũ drachmastres:
 sed inutile censeo quantitatem exarare: cum hæc multis
 ex causis sit permutanda, ad idem prodest potio ex præ-
 dicto decocto, & syrupo de epithimo cũ antidoto de
 sena & agarico. Si potionem abhorret æger, exhibe ali-
 quas ex pilulis dictis, post pilularum verò exhibitionẽ,
 non ab re erit decoctum purgans melancholiam quod
 suprã descripsimus exhibere. Cæterum vt in reliquis fe-
 bribus tempore maioris intermissionis eã exhibendum
 pharmacum purgans, sic in quartana, atq; cum duobus
 diebus sit in quartana intermissio, non in die quæ sequi-
 tur paroxysmum, quia ex ante actõ labore defatigatus
 est æger, sed in die quæ paroxysmum præcedit, cõgrue
 purgans pharmacum exhibetur. Sunt verò aliqui medi-
 ci qui vtilius censent tempore paroxysmi quam tẽpore
 quietis exhibere pharmacum, in hac febre, ob hoc nimi-
 rum

rum quia tunc cum humores sint in motu facilius purganti medicamento quā reliquis diebus cedunt: verum cum humorum motus qui in paroxismo fit cōtrarius sit ei quē pharmaco procuratur, ratione vacat, quod tunc purganti pharmaco magis cedant. Etenim tempore paroxismi humores de partibus internis ad externas demandantur, purgans verò pharmacum ad interna adducit humores, per interioresq; partes humores euacuat, contingit tamen quod in paroxismo quartanæ multa copia humoris ad ventriculū vel intestina fluitet, quæ partim per inferna partim vomitu propellitur: ad hanc verò vacuandam: quod optimum sit naturam adiuuare nemo est inficiaturus: profunt enim tunc quæ vomitum proliciunt: profunt etiam si ad inferna est humorum maior delapsus elyteres, atq; si sua sponte multa humoris copia tunc ad ventriculum fluit, non mirandum quod adhibito forti pharmaco vomitorio quod ille humorum motus qui est ad partes externas impediatur, tantumq; ille qui ad ventriculum est adiuvetur, vt tam copiosa euacuatione magnam opē sentiat ægrotus, idem dices si sua sponte humores ad intestina deferruntur, qui pharmaco subducente tunc possunt educi: frequentius tamen ad ventriculum humores demandantur, quare tunc vomitus sunt vtilissimi: si verò medicus discernit forte vomitorium tunc exhibere, tria ei præcipue sunt consideranda. Primum quod æger nō habeat imbecillum ventriculum. Secundū quod sine multo molimine vomat, neq; habeat quæ ei vomitione interdiciat, vt potè arctum pectus, & strictum collum. Tertio quod tempore paroxismi humores ad ventriculum fluitare sint assueti. Verum Gal. libello quos purgare cōueniat: ad humorē atrabiliarium magis laudat purgationem quæ cum subducente sit pharmaco quam quæ cum me-

dicamēto vomitorio, qua parte tempus pharmacis vomitorij aptius dicit esse tēpus paroxysmi, idem etiam docuit Hippo. septimo libro popularium: quæ sententia aduersa est ijs quæ communiter docentur: nec licet dicere quod hi celebres viri intellexerunt de vomitorio leui quale est aqua tepida vel mulsa, nam de vniuersali purgatione loquuntur, quam naturam amulando, tunc temporis esse adhibēdam dicit Gal. cuius quidem dicta quæ diximus roborant & quæ ex Hippocrate citauimus exponunt. Cæterum quod in pestilenti febre tam ad anteuertendum quam ad euacuandum medicamento purgante sit vtendum, satis fusc in Enchiridio contra Fuchsum declarauī: verum non inficior quod sæpe adhibitishis quæ sudare faciunt, sine exhibitione pharmaci purgatorij qui pestilenti febre laborant sint curandi: etenim sæpe tentat natura humores hanc febrē producētes per sudorem euacuare, quo tempore adiuvanda est, & non impedienda: nonnunquam etiam & citra sudorem videtur, naturæ motum ad externas partes esse: nimirum papulis apparētibus, hoc verò tempore salubrius est sudorem citare, quam adhibito medicamento ad internas partes fieri reuulsionem, atq; licet papulæ vel indicia sudoris non appareant, si medicus videt, quod in ea pestilentia quæ diuagatur, naturam plurima ex parte sudorem mouere, optimum est eam amulando ijs quæ sudorem proliciunt noxios humores euacuare, neq; inficiari possumus, quod quatenus euacuatione quæ per sudorē fit de internis & principibus partibus humores ad externas & minus nobiles partes deferuntur, semper esse vtilem sudorem, cum hoc tamen conuenit, aliquando purgans medicamentum conuenire: nimirum si medicus videt ad ventris fluorem naturam incitari, quod si coniicit in iecore vel in membris quæ sub

quæ sub illo sunt esse noxiorum humorum copiam, vē-
trem vellicantium: operepretium facit, pharmacū pur-
gans vel clysterem adhibendo. Porro cum nō vna dun-
taxat febris pestilentis sit forma, neq; vnius sint tantum
modi humores eas producentes, non omnibus eadem
euacuatio conuenit. Etenim si ad imum ventrem humo-
res deferuntur, & vt diximus in membris quæ in ventre
sunt noxiorum humorum quantitatem assidere medi-
cus iudicat, satis prudenter faciet: si per aluum eos cona-
tur purgare. Porro hi non multo negotio educuntur,
quare sepe sat erit exhibere tamarindoscum aqua oxa-
lidis vel electarium de prunis simplex, quod si his medi-
camentis non cedit aluus, miscebis nō nihil agarici vel
rhabarbari, quod si febris non est vehemens optimum
erit exhibere propolisima, ex rufi, ex ammoniaco, & a-
loe, & myrrha paratus: hæc enim educendo, venenoso
humori etiam repugnat, quod si tā leui pharmaco nō
obedit æger: pauco addito euphorbio prædictas pilu-
las acues, euphorbium verò mire ad extinguendam ma-
lignam putredinem & ad purgationem festinandam
conducit, poteris etiam addere agaricum, vel ex agari-
co pilulas, vel eas quas aggregatiuas appellant.

Porro ad prolestandum sudorem, multa electas-
ria reperies commendata: parata quidem ex me-
dicamentis quæ sudorem mouent, & veneno re-
pugnant: facit saluia imperialis, theriaca, diatefferon:
ego vero (quia ad manum non semper sunt hæc medi-
camenta composita) vsus sum hac potione, quæ habet
aquæ scabiosæ vntias septem, aquæ vitis vntias tres, dip-
tamni drachmam mediam, corticis citri & zedoariæ
scrupulum vnum, euphorbi grana quinque, bulliant pa-
rum: hæc quidem potio nō instrenue sudorem mouet,

virtuteq; diptamni & aque scabiosæ veneno repugnat, virtuteq; aquæ vitis & euphorbiæ malignā putredinem extinguit & exiccat: etenim vt venenosus humor qui in bubone est medicamento exurente extinguitur, & suas amittit vires: sic venenosi humores qui per venas sūt disseminati, euphorbio, vel alio medicamento quod similes vires habeat prorsus extinguuntur: mihi crede, q; si febris est mitis, & de eius vehementia non times, quod non est par curandi modus, atq; si febris vehemens est, misce boli armenia parū, & res ex voto succedet. Porro vt sudorem apprime conuenire, in febre pestilenti dictauimus, sic & multis alijs febribus à putridis humoribus concitatis solet esse accomodatissimus, post generales quippe vacuationes, quæ venæ sectione & pharmaci exhibitione fiunt, ea quæ sudores mouent & urinā prolestant iuuare solent, etenim cum febris omnium corporis partium sit morbus, quodlibet genus euacuationis ad proprias expurgandas partes quodam modo conuenit, euacuatione quippe quæ sudore fit partes excrementitiæ quæ versus cutem vergūt euacuantur, euacuatione quæ fit per urinā partes gibbe hepatis & quæ ab his vel ad has deriuantur, adde quod in febribus precipue diuturnis viscera obstructione solent laborare, quo fit vt medicamenta, quæ urinam mouent, quatenus obstructionē aperiunt sint proficua, citatur verò sudor balneo, aquæ tepide potu. Porro in febre ardente cum exurens sit calor quilibet potus humectans sufficiens est sudorem citare, nimirum madefaciendo scandescētes partes, quare & potu aquæ frigida vel liquorum stillatitorum mouetur sudor, ad eundem modum in exacerbatione febris tertianæ potus frigide partes quæ multum ardent irrorando sudorem mouet. Verum si in febre ardente à natura sudorem moueri & non dum per-

fici vidi

fici vidisti, quæ valeant ad externas partes humores mouere poteris exhibere, facit aqua apij, aqua scabiosæ, decoctum anisi, & seminis fœniculi. In quotidiana concocto iam humore conueniunt etiam quæ sudorē mouēt: obiter verò est hic notandum, quod hæc febris raro in principio sudorem fundit, in progressu verò in toto corpore sudores facere solet: vt secundo de crisi dicit Gal. sed dices, Gal. non sibi constat: quippe qui primo ad Glauco. dixit declinationes febris quotidianæ non sic vt declinationes febrium tertianarum sudoribus terminantur: verum si bene textum perpendis, in hac parte nil aliud voluit Gal. quam quod sudores qui fiunt in quotidiana, nō sic terminant febrem vt in tertiana: intentum enim Galeni est, quod non veniunt ad manifestam infebritationem qui quotidianam habet, sicut qui tertiana corripuntur. Cæterū in quotidiana intermittente facit decoctum seminis apij & anethi, decoctū verò sampuci, vel verbenacæ, vel vinum fuluum: aqua fœniculi dilutum facit in quartana, atq; in progressu decoctum gaiaci non est inutile. Porro nisi concocto humore ea quæ sudorem mouēt in quartana & alijs febribus à crassis humoribus ortis officere solent, nimirum euacuādo subtile reliquosq; humores crassiores reddendo: ad promouendum sudorem facit in febribus à calidis humoribus productis balneū calētis vel tepidæ aquæ, si humores producentes febres sunt frigidi, aliquot herbas calidas in aqua coques, audini vero aliquos in progressu quartanæ apprime adiutos excitato sudore vapore rerum calfaciētium vel aliquo suffumigio, miror verò cur prorsus à balneis tantum ab antiquis commendatis medici abstinēāt. Sed explicemus iam quo modo vrina sit proleſtanda in febribus: in febre ardente decoctum seminum frigidorum & anisi vrinam mouet, nō

quod semina frigida proprie sint diuretica, sed quia extergendi vim habent vrinae meatus si nimis non sunt obstructi extergunt, eoque urinam quodam modo mouere dicuntur. Porro si natura per urinam curare tentauit, & opus quod aggressa est non perfecit, quae fortius urinam mouent poteris exhibere, facit decoctum quinque radicum quas aperitiuas appellant, facit decoctum hordei & dauci: in febre tertiana si exquisita est eundem seruabis modum, sed haec paucismachinamentis propulsatur: si vero tertiana est spuria, quae urinam mouet apprimere conducunt: ob hoc sane quia cum a crassis humoribus sit orta obstructionibus est multum opportuna, ad quas extirpandas facit syrupus de radicibus, syrupus de bisantijis, syrupus de eupatorio, idem syrupi in febre quotidiana conducunt, eidem vsui seruit decoctum absinthij & amygdalarum amararum, & radice apij, facit succus apij admixto saccharo, vel melle, atque ut febrili calori & obstructioni simul intedas, in tertiana notha & quotidiana miscebis dictis decoctis acetum, quod quidem in frigidat & visciditatem humorum tollit, in quartana ad urinam proliciendam hi syrupi etiam conducunt, verum quia in hac febre lien plurima ex parte obstruitur, quae fortius aperiunt: ut ex capit. de obstructione lienis didicisti sunt exhibenda, exhibebis vero praedictos syrupos cum decocto scolopendriae & corticis capparis. Ceterum ad aperiendas obstructiones linimenta & emplastra exterius ad motu iuuant, atque ut difficilius diuelluntur quae lienem obstruunt quam quae hepar ita efficaciora vnguenta applicabis lieni quam hepati, sed haec ex proprijs capitibus patent, facit vnguētum quod de oppilariū appellant, si obstructio leuis est, si vero viscera multum sunt tensa ut in diuturna quotidiana & quartana solent esse, linies ventrem vnguento de agrippa mixta

mixta dialitica, nec ab re erit in quartana emplastrū ex ammoniaco in aceto remollito leni applicare, de omnibus porro euacuationibus in summa aliqua diximus. Restat de ea quæ vomitu fit nonnulla dicere. Caterum quod vomitus in quartana sint vtilēs supra declarauimus, sunt verò vtilissimī etiā in febre quotidiana, quoniam cum in hac febre ventriculus pituitosis excrementis abundet, & quæ in ventriculo extant facile vomitu pellantur, summe cōducit in hac febre adhibere, quæ vomitu ventriculū expurgent, atq; vt pituitosa excrementa, q̄ vētriculo tenaciter adherēt diuellantur à cibo vomitū irritabis, exhibebis oximeli. Cui semē radicis fuerit incoctū: p̄ interuallaq; hoc genere euacuationis æger vtetur: ante verò q̄ vomitus proliciatur, accipiet q̄ pituitosa excrementa attenuare & cōcoquere valeāt, quæ etiā possint ea à ventriculi membranīs, si fortiter adherent, dimouere. Huic rei facit oximel simplex & diureticū, atq; omnia illa quæ ad concoquendum pituitosos humores supra vtilia esse diximus valent. Porro in febre tertiana, si natura tentat bilem per vomitū vacuare etiā est adiuuanda: atq; bileus humor facili negotio cū ad ventriculum fluitat vomitu vacuatur: solo quippe aquæ tepidæ vel mulsæ haustu solet euacuari: ad irritandum ventriculum syrupus acetosus cum dictis aquis prodest. Porro ante cibum in febribus à bile ortis excitabis vomitum, quoniā cibo assumpto deorsum detruditur biliosus humor, linitaq; cibariorū qualitate bilis acrimonia maiori molimine vomitu propulsatur.

Quæ ventriculo subueniunt, in omni genere febrium conducunt: maxime tamen in febre pituitosa. Pituitosum quippe excrementum ventriculum remolliens appetentiā deiecit, & concoctio

nem impedit. Huic rei seruit vomitus, prodest purgatione facta absinthij comam aquæ melysophyli incoctam porrigere: mire facit syrupus de eupatorio, pastilli de eupatorio, pastilli de absinthio. Extra applicanda sunt quæ ventriculū roborent, cui rei seruiunt vnguenta quæ cap. de ventriculi imbecillitate vtilia esse diximus. Facit quippe vnguētum ex oleo nardino, & oleo de absinthio, cum puluere agalochi, cinnamomi, menthæ concinatum. Atq; quia in febre quartana ex lienis consensu, vique diuturni morbi ventriculus debilitatur, vtile est ei suppetias præstare. Idē facies in tertiana notha, eadem fere qua in febre quotidiana progrediendum est via: quoniam ob debilem cōcoctricis vim, etiā si febris sit quartana vel diuturna tertiana multa excrementa pituitosa in ventriculo acervantur.

CUm multis modis possimus in febribus alterare, hic de infrigidatione quæ fit ad extinguendum febrilem calorem est intelligendum: hæc fit copioso aquæ frigida potu, vel decoctis infrigidantibus, epithematibus, & vnguentis, & balneo. Porro in febribus plurima ex parte euacuatione facta dictis medicamentis vtimur, timendo enim q̄ copiosus aquæ potus, vel vnguēra, vel epithemata infrigidantia humores nō concoctos stipabunt, eosq; reddent euacuationi minus procliuēs ab eis abstinemus, quousq; aliqua facta euacuatione de humorū stipatione non sit timor, atq; cum euacuationē audis non intelligas, q̄ sine pharmaci purgantis exhibitione hæc medicamenta non sint tuta: in nulla quippe febre magis hæc medicamenta conueniunt, quam in febre ardente, in qua rareriter medicamentis purgantibus est vtendum, medicamentis verò quæ alterant semper. Etenim si medicus differt in febre ardente infrig-

te in frigidare, facile ægrotus in febrem hecticam incideret, vt secundo de differentijs febrium Gal. dicit. Tutò igitur in febre ardente sine medicamento purgantis exhibitione potes applicare epithemata, vel vnguenta in frigidantia. Facta quippe venæ sectione, qua vt plurimum in febre ardente vtimur, non est cur timeas hæc medicamenta applicare, quoniam humores ex quibus febris ardens producit, plus exurenti qualitate quam glutinositate & lentore offendunt, & extincta scandescenti qualitate, magna vtilitas ægrotanti irrogatur: idē faciendum cenſeo in exquisita tertiana. Cæterum epithemata & vnguenta quæ sunt applicanda citra adstringentem debent refrigerare: quoniā medicamenta quæ adstringunt, præter hoc quod non humectant, obturāt meatus, quibus nocentis humoris semper aliqua fit exhalatio. Etenim si in febre hectica quam noxiū humores non producant, iubet Gal. decimo Methodi, vt medicamenta refrigerantia quæ adstringere non valeant applicentur: cur in febre humoralis quæ præter humectationem noxiū humorum vacuationem exoptat adstringentia medicamenta non formidabimus, quare taxanda est vulgata medicorū consuetudo, qui nisi medicamentis adstringentibus epithemata parare non curant. Solenne enim illis est aqua rosacea, iantalis, & speciebus diamargaritonis pectus perfundere: putāt enim quod præter in frigidationem quam hoc epithema infert, quod proprietate specierum cordialium corroborabit. Supinus sane error, cum hoc medicamen potius exiccat quam humectat: nec creditu est dignum, quod pretiosorū lapidū vis sic cor penetrabit, vt illius adaugeat vires. Longe porro ab horū opinione sensit Gal. qui quidem parte citata tradens normā qua hectici extra sint in frigidandi, laudat medicamenta quæ citra ad

frictionem infrigidēt, & quantū possibile est tenuium
 sint partium, qua parte numerans medicamenta quibus
 hoc opus feliciter expletur, numerat intybi & lactucæ
 succum, & vnguentum ex cera alba, & rosaceo paratū.
 Porro si in hectica vbi tantum labāt vires, species quas
 cordiales vocant ad pectus perfundendum non appli-
 cat Gal. credēdum est, quod in alijs febribus: in quibus
 vires non sunt tam imbecillæ, quod ijs medicamentis
 roborationem intenderet, sed culpandus sum qui in ijs
 immoror cum Gale. has quas illi cordiales species vo-
 cāt, nec intra applicare ad profligationem febrium di-
 gnum duxisset, cum exiccanti & adstringēti vi qua pol-
 lent non possint non incommodare, & nimis anceps &
 dubia est quæ corroborādi proprietas illis imputatur,
 sed iam rem aliquibus exemplis aperiamus, facit ad in-
 frigidandum rosaceum vnguentum, oleum rosaceum,
 mixta aqua de intubo, & sandalis, & aceto rosaceo: fa-
 cit succus lactucæ admixta aqua oxalidis, facit succus
 granatorum acidorū, & intubi mixta caphura: ijs por-
 rō epithematibus pectus & præcordia in febre ardente
 linies: mire enim medicamenta in frigidantia præcor-
 dijs admota iuuant, quando autore Galeno, secundo li-
 bro de morbis vulga. febres ardentes plurima ex parte
 ex humoribus in venis iecinoris & ventris cōtentis pro-
 ficiscuntur, sunt verò applicanda præcipue vigoris tem-
 pore autore Aetio ca. de febre ardente, nō solum verò
 ijs quæ exterius adhibentur in febribus est alterandum:
 intra etiam exhibendæ sunt potiones quæ febrili calori
 repugnent. Porro potus aquæ frigida insigniter in fe-
 bre ardente iuuat, nō tamen omnibus indiscriminatum
 est præbenda: sed ijs quibus natium calidum vegetum
 est nec inflammatione interna laborant. Porro quia de
 alteratione hic tractatur, considerandum est, quod in-
 ter ea

per ea quæ ad alterationem maximè conducunt est ambiens aer, quod considerans Gal. nono Methodi, illum arte parari iussit, si calidus scilicet est aspergendū aqua pauimentum dixit, ac germina ac flores quæ frigide facultatis sint, per aera prouocare: hoc vero faciendum nō esse dicit musa quarto lib. de ratione victus sectione duo decima: rationem verò adducit, quia omnia odorata sunt calida: sanè mirandum est de hoc viro qui sic ausus est Galeno contradicere, qui nihil parte citata de aromatibus loquitur. Sed de arborum folijs vel floribus, non tamen omnis flos bene olet, nec omnibus est assertum omne odorem esse calidum. Flores quippe frigida facultatis laudat Gal. Cæterum alterant in febre ardente & tertiana syrupi vim infrigidandi habentes, huius catalogi sunt oxisachar, syrupus de endiuia, syrupus de oxalide, decoctum tamarindorum, aquam frigidam in qua duo vel tria candida oui fuerint concussa, tertio de morbis laudat Hippoc. facit oxicratum, in febre enim ardente, & tertiana exquisita, quia admodum acris est humor, humoris scandescentiæ & acrimoniæ magnopere est repugnandum. Cæterum ad infrigidandum & vrinam iuuandam, decoctum seminum peporum, quidquid musa quarto libro de ratione victus dicat nō est inutile, dicit nempe in febre ardente hoc decoctum non conuenire, quia non nihil habet caloris, si ad tam remissum calorem attēdit, nec ptisanam potest præbere, quæ caloris nō est experta, exhibet Gal. primo ad Glau. in febre tertiana (quæ in eodem humore cum febre ardente communicat) decoctum anethi proleciā di lotij causa, & ille decoctum quod non instrenue infrigidat timet. Cæterum si multa est scandescentia in aqua frigida est mergendus æger, vel linteo decocto infrigidante madefacto est irrorandus. Porro in febre

pituitosa habito ad humorem ex qua producitur respectu, quæ multum infrigidant non sunt tuta: quare nec epirhemata multum infrigidantia nec potus gelida cōducit, idem in quartana intellige.

AD febres per circuitum repetentes antipatia iuuant plātaginis radices, chamedryos decoctū, verbascum ex vino, aliqui habent pro consuetudine verbenacam carpo adinuere, qui dicunt feliciter succedere.

Multa sunt symptomata quæ febrientes comitantur, inter quæ sunt inexcitabilis somnus, immoderata vigilia, appetentiæ deiectio, canina appetentia, de omnibus ijs proprijs capitibus egimus. Nūc de rigore & immoderata siti est tractādum, aduersus rigorem tertianæ cōuenit totius corporis frictio: vt poris patefactis biliosus humor aspiret, illa etiā medicamenta quæ bilis acrimoniæ opponuntur, rigori tertianæ repugnāt, aduersus frigus quotidianæ oleum anethinum prodest: mira proprietate oleum cui incōcta fuerit aranea facit, ijs verò oleis spina ægrotātis est linienda. aduersus rigorem quartanæ prædicta olea faciūt, insigniter iuuat vnguentū marciaton, panni etiam aqua vitis madefacti & spinæ admoti iuuant: sorbitio verò aquæ vitis in initio paroxiimi præstantissime opitulatur: Aduersus sitim quæ præcipue febre ardēte correptos infestare solet, ea profunt remedia quæ alterare diximus: mulcet sitim succus liquiritiæ, frustulum cucurbitæ ore detentum, panis albo ouorū perfusus & linigū applicatus: ad hanc rem concinnantur pilulæ ex tragacantha confusa, & semine cucurbitæ, & mucagiæ psilij: ad idem faciunt carapotia quæ libro de remedijs para-

disparatu facilibus describit Gal. quæ sic concinat, seminis cucumeris domesticæ vnciæ octo: tragachantæ vnciæ quatuor, dissolue tragachantam recentium crudorumque ouorū agnatis, ac tritam exactius dissolutamque ad fundito cæteris, conformatoque ex omnibus mistis cataporia, quæ in vmbra desiccentur, teneaturque ex ipsis vnum sub lingua, solutusque salua humor paulatim deglutiatur.

C Vrant febres hecτικές, medicamenta quæ alterant, cibaria quæ commodissime nutriunt.

Q Væ alterant intus & extra sunt adhibenda, intus adhibetur decoctum ex herbis vim infrigidandi & humectandi habentibus, facit decoctum ex hordeo, lupulis & ex cortice boraginis & intubi, facit syrupus de intubo, syrupus de cucurbita, syrupus de nymphaea, & de violis, id genus sunt multa, alterat etiam lac, decoctum ranarum, & cancrorum, sed de his sequenti tractabitur sectione. Cæterū extra sunt adhibenda quæ humectant & infrigidant, quam rem facit aquæ frigide solium: ante tamē quam corpus in frigida mergatur balneo calidæ aquæ, quo ad ferendā aquam frigidam membra disponantur, prius hecτικός est laudatus: vt decimo Methodi Gal. dicit, nec incōueniense est, quod caput ægri calida irroretur: nam si mergi caput in aqua calida nō est noxium, quare perfusio quæ aqua sit calida si ad plura non extenditur, quam merio erit periculosa, quod autē caput sit in calida mergendum, dicit Gal. decimo Methodi, qui his verbis ait in ipsa solū aqua mediocriter moretur æger, idque in sindone sustentus nulla infusione aquæ cuiusmodi in alijs vti solemus adhibita, immo nec capiti eius infundi quiquam velim.

cum sit satis id quoq; bis terve vna cum toto corpore in aqua mergi: hæc Gal. que nō extra pensum in medium adduximus nimirum vt reuincatur Fuchsi opinio, qui tractans de vsu balnei quod hec̃ticis adhibetur, dicit nullatenus capiti esse aquā infundēdā, putauit sane Galenū parte citata voluisse, nullatenus hec̃tici caput aqua esse contingendum, sed vt cuilibet est perspicuum nihil aliud voluit, quam quod satis est totum hec̃tici corpus in aqua mergi, abiq; vltiori infusione, & dicens non esse necessum, quiquam infundi subdit: nec capiti eius infundi quiquam velim; ac si diceret si aliquod est membrum cui aliquid infundi solet est caput, sed neq; huic infundi quiquam est necessum: cum sit satis id cum toto corpore in aqua mergi, hæc annotasse libuit: vt Galeni autoritas omnibus fuisset perspicua, atq; quia cætera q̃ ad balneorum sunt vsū ibi à Galeno sunt tradita: ideo in eis explicandis non immoror, hoc subnotare placet, quod tradidit ibi Gal. balneum hec̃ticis potius incommodare quam prodesse, nisi ad frigidā solum asportentur, solum enim vt iam diximus, balneo est vtēdum, ad præparanda membra ad frigidum solum, vnde clara Galeni de sc̃ificere sententia, qui balneis calentis aque contenti ad frigidam non transeunt, balneq; enim solum adhibita: quatenus meatus patefaciunt natiuæ substantiæ adaugent fluorem, quare potius incommo-
dant, quam iuuant, atq; licet ex medicamentis humectāribus sit paratum balneum, neutiquam si frigidē solum nō sequitur, vtilitatem præstabit, quoniam si calet aqua non potest humiditatem natiuam fluidorem non reddere, quod si nimis emaciatus est æger, humiditas quam humectantes herbae membris possunt mutuare parum ad extirpandam siccitatem conducit, quoniam siccitas qua sunt confecti hec̃tici ex humiditatis natiuæ pendet inopia,

inopia, quam non refarciunt ea quę vtcunq; humectant, sed quę deperditam humiditatem reſtaurant: hanc verò ne utiquam quę extra adhibentur ſufficere poſſunt: quare non eſt cur quis arbitretur, quod vnguenta quę reſumptiua vocant humiditatem deperditam reſarciant, vide igitur in quanto errore ſit medicorum vulgus, quę balneum calidum non ſubſequentē ſolito frigida aque admouent, ſed dicet aliquis aquam frigidam ijs qui ſicca ventricali intemperie laborant vituperat Gal. ſextimo methodi, eo ſcilicet quod latēter corpori infirmo frigiditatem inſinuat: ex qua ratione videtur, quod hec tici vtpotē corporibus infirmis ſit deneganda, ſed vide quod eſt diſpar ratio, quoniam frigiditas quę corpori febrienti inſinuat, non ſic nocet vt frigiditas quę corpori debili à febre immuni mutuatur, calor febrilis ponit obicem frigiditati, & frigiditate eſt prodigandus, non ſic ſicca intemperies, quod ſi corpus hec tici nimis emaciatur eſt adhibebis ſolum balneum aquę ad vnguem temperatę rebus humectantibus coctę: deinde vnguento frigido corpus linies,

Victus humidus & inſrigidans eſt hec tici porrigendus, facit piſana, olera frigida, caro pullo-
rum & ranarum, conuenienter nutrit lac, cuius vtilitatem & vtendi rationem ſextimo Methodi, tradidit Gale. inter verò omnia genera lactis humanum præſtat: hoc ſequitur Aſininum, quod ſi de calfactione quam poteſt inducere times butyrum extrahe, ſed in aſinino lacte butyroſę partis pars eſt pauxilla: ſuperat enim pars ſeroſa, quę Galeno autore quarto lib. de ſimp. medi. facult. frigida & humida eſt, neq; obſtat quod tertio lib. de alimentorum facultatibus, dicit: oxigala ideo in nidorem non vertitur, quia non habet pin-

quem substantiam neq; calidam nec acrem quam lac & sero habet, quia esto quod serū à dominio sit frigidum & humidum habet partem quādam calidam & acrem quæ ratione suæ acritudinis potest reddere lac nidorosum. Porro si serum quāuis frigidum ratione partiam acrium quas possidet nidoris potest esse causa, bene quod intendebar probauit Gal. taceant igitur qui adserunt illum sibi non constasse, & de manardo mirari superbit, qui ijs Galeni dictis aggressus fuit lucem præbere, & nil quod satisfaceret dixit. Cæterum multi laudant cocleas ad nutriendos hefticos, quod non videtur ad mentem Galeni, qui tertio lib. de locis affectis dicit eas melancholicum sanguinem generare atq; tanquam citrarium exiccās eas dysentericis laudat Aetius, atq; esto quod humectarent quia calfaciunt in heftica non conuenirent, neq; in marasmo quæ est citra febrem multi faciendæ sunt, quando difficulter concoquuntur, sed qui dam tantū in eis fidunt quod eas destillant, sed in destillatione non humiditatem sed siccitatem acquirunt: sed quibusdam tantum noua inuenta placuerunt, quod & sanguinem humanum destillare præceperūt. Cæterum est communis medicorum consuetudo cancos & testudinis carnem hefticis exhibere hanc nulli ex antiquorum autoribus laudatam vidi, illos ijs qui tabe conficiuntur Dios. laudat. Porro videtur quod testudo & omnia animantia quæ tam duram testam habent, quod potius gignent sanguinem melancholicum quam humectantem, quali affecti heftica egent, esto etiam quod humectarent, quia difficile concoquuntur non essent exhibenda hefticis quibus ventriculus est admodum imbecillus, quoniam vt rectè à Galeno vndecimo Metho. traditum est, non ex ijs quæ deuorauerit quis, sed ex ijs quæ ventriculus & hepar bene concoxerit alimentum toticor

roticorpori suppeditatur, quod si quis cācros bene nō coquit idem de illis intellige. Etenim non sat est, vt cancris vel ranis vtaris, vt conuenientem humiditatem sufficientiant, operam quippe perdes si hæc cibaria illi exhibeas qui probe non concoquit, atq; vt non renuo quod aliquando id genus edulia tribuantur: ita in hac sum sentētia, quod electarium ex carne testudinis paratum, cuius magnus est apud medicos vsus, nunquam porrigatur, quanuis enim testudinis caro coctu facilis esset & humectaret nescio quomodo ijs speciebus quibus illam parant, fere incoctilis nō est reddenda; adde quod non potest in hoc electario communiter diatestudo vocato aliquid genuinæ humiditatis testudinem non amisisse: quis enim non præferet ad suppeditandum optimū alimentum carnem animalis quod hodie mactatum est, illi quod præterito mēse fuit occisum: sed vt alibi iam à me est proditū ostentatione quadam multa id genus in hac præclara arte sunt admissa, adeo vt marciapanos ex carne caponis & phasianorum ad vires restaurandas ægrotantibus miniſtrent, considerate an hæc carnes tandem ibi reſeruatę, & tot dies post cocturam frigefactę: magis quam recens coctę sint commodaturę: mitto quod amygdalis & pineis & alijs cibarijs difficilis coctionis quibus parantur, non possunt maiori molimine & negotio non concoqui, sed de ijs hæc sint satis. Sunt verò multi qui multum confidunt in pullis carne ranarum mixta farinæ hordeaceæ nutritis: sed si à ranis pullos magnam vim posse mutuare putant ipsas ranas posse exhibere, quæ suam vim facilius accomodabunt, quod si pullos à cibarijs volunt vt conuenientem humiditatem induant, faciliuserit eos pane lacte asinæ imbibito nutrire, neq; erit à re cancris vel ranas lacte coquere: vt cap. de tabe Aetius insinuat. Ceterum est sub:

408 LIB. III. DE ARTE CVRATIVA.

notandum, grauiterrare medicos, qui alimentum
quanuis laudabile heceticis in magna quantitate exhi-
bent, quoniam cum eis vires sint imbecilles, facile ma-
gna copia cibi læduntur, quod considerans Hippocra-
dixit quæ longo tempore extenuata sunt corpora len-
te reficere oportet.

FINIS.

INDEX IN HOS QVA-
tuor libros de Arte Curatiua.

Delitera A.

A Cetum melancholicis aduersum, circa quod ex- plicatur Paulus.	fo. 62
Acerum destillatur, & cui vsui facit.	fo. 364
Acidus sapor an semper à causa frigida.	fo. 210
Aloes quo modo vniuersum corpus purgare dicta est Galeno.	207
Aloes non solum de obstruendo purgat, quidquid pu- teanus.	256
Anhelitus operatio dicitur voluntaria, nec Galenus si- bi contradicit, quidquid quidam dicent.	158
Angina quid & quotuplex.	128
Anginā producit melancholia contra Africanū.	129
Angina captis ex brachio vel lingua mittitur sanguis, nisi tempore quo menses fluere solent inuadit: tunc enim ex malleolo optimè funditur.	132
Anginæ in initio poteris purgare.	131
Anginæ potius hirūdo quam eius sterminus prodest.	134
Anginæ linamentum purpura tinctum conuenit.	135
Anging	

TABVLA.

Anginæ in initio medicamenta multum frigida non conueniunt.	133
Apoplexia quid.	42
Apoplexia fit ex sanguine.	fo.eod.
Apoplexiæ magis fiunt à quadragesimo vsq; ad sexa- gesimum annum, quod in aliquibus quos ipsi noui accidisse verum esse reperio.	45
Apoplexia non fit iagularibus venis compressis.	43
Apoplexia fit cerebro compresso, non tamen eo quo- modolibet vulnerato.	44
Apoplecticis aliquãdo affatim sanguis est mittendus.	45
Apoplecticis quæ vena est secanda.	ibidem
Apoplecticis aliquando pharmacum purgans est exhi- bendum.	46
Appetitus communis non est in ventriculo quidquid musa.	222
Appetentia canina quid.	221
Appetentiã caninam an excitet calida intēperies.	224
Arthritis quid.	342
Articularis dolor producitur à nuda qualitate quid- quid Fuchsi.	343
Asthma quid.	156
Asthma differt ab orthopnea.	156
Asthmatis causas non recte expressit Auicenna.	157
Athletæ cur appetant.	221
Auri ex inflammatione dolenti nullum pharmacū est infundendum.	107
Aurium sybilus ob acrem audiendi potentiam non ta- men ob incolumen proficiscitur.	110
Auditus organū neruus non aer quidquid farneli.	113
Audiendi grauitas.	ibidem

TABVLA.

- B** Alneum conuenit in melancholia. 63
 Balnea sulfurea conuulsis & neruorū resolutio-
 ne correptis conueniunt. 74
 Balnea sulfurea neruose molliunt in hoc sensu, quod
 eorum assiduo vsu, nerui sani debilitantur, emolli-
 re pro efforminare vel debilitare aliquādo accipitur
 vel dicuntur balnea sulfurea neruose molli-
 re, quod tollunt neruorum rigiditatem. 74
 Balneum Arthritide occupatis an utile. 350
 Balneum quo modo sit adhibendum hecticis. 404
 Bulimus quid & quo differat ab appetētia canina. 221

De litera C.

- C** Alculū in hepate genitū vidit Cēlius. 197. & in
 vesica fellea calculos genitos vidit Vesalius.
 Calor hominis menti seruit. 3
 Calor hominis ceterorum animantium calore est po-
 tentior, ibidem.
 Caput cur aperiebatur aspectu magistratuum. 2
 Capiti dolenti etiam si sit imbecillitas potest lac appli-
 cari: quidquid Auicenna. 9
 Capite dolenti nunc vena humeraria nunc media est se-
 canda: si menses sunt suppressi inter initia vena mal-
 leoli scissa iuuat. 10
 Capite ob plenitudinem dolente est vena secanda, &
 citra plenitudinem quando ingens est auertendi &
 maioris mali præcauendi causa. ibid.
 Capite ex humoribus admodum crassis dolente quæ ve-
 hementer calfaciunt sunt nocua. 11
 Capite dolente in febribus repulsoria medicamēta sunt
 tura quidquid quidam dicunt. 12
 Capite dolente ex vaporibus deorsum delatis repulso-
 ria medicamenta prosunt. ibid.
 Carum non est subet. 33

Catho

TABVLA.

Cathocus quid.	38
Cathocus potest esse cum delirio.	ibidem.
Cathocus non idem Galeno & Aetio.	39
Catarrhus quid.	76
Catarrhi nomine pro defluxione ad peculiare membrum non fuit vsus Gal. vt Paulus.	77
Catarrhus non est omnis defluxio à cerebro quidquid mufa.	78
Catarrhum intemperies calida producit contra brachelium.	ibidem.
Catarrho captis an frigida perfusio proffit.	81
Catarrho cuius causa est humor admodum calidus pistule de cynoglossa iuuant.	83
Cerebrum doler secundum Galenum contrarium tenet Aristot. & Auicenna & omnes eius affectu.	5
Cerebrum mentis sedem esse libris de decretis vult Galen. probare, contrarium ex multis homeri carminibus elicitor.	8
Cerebrum non est sursum locatum propter oculos.	2
Cholera quid.	196
Cholera captis an mufa conueniat.	197
Cholera captis an tepida aqua sit porrigenda.	198
Cicorei natura quæ.	239
Coli dolor quid.	262
Coli dolor an vehementior eo qui est in tenuibus intestinis.	264
Colicis nonnunquam est pharmacum purgans exhibendum.	268
Coliquatio quid.	272
Cæliaca affectio quid.	271
Conuulsio quoruplex.	69
Conuulsione captis parce est sanguis detrahendus.	71
Conuulsione correptis calidiora quam paralyfi deten-	

TABVLA.

risconueniunt medicamenta.	72
Conuulsione afflictiſis febris inducta prodeſt.	74
Coraliũ arcana qualitate ventriculũ non roborat.	209
Cor molle habent qui ſunt ingenio perſpicaces.	4
Cor quodam modo eſt naturalis facultatiſ ſedes.	184
Cordis palpitatio quid.	ibidem
Corde laborante quæ vena ſecanda.	186
Coxædiciſ dolore laborãtibus quæ vena ſecanda.	347
Coxendiciſ dolore correptiſ an venæ retro aures ſint aperiendæ.	352

De litera D.

D Enſ ſentit.	124
Dentescur in infantia non naſcantur.	125
Dentes quæ dealbant.	127
Diaria febris quid.	365
Diaria multarum dierum non eſt eadem Actio quæ Galeno.	ibidem.
Diarię febris medella.	377
Diarrhoea quid.	271
Diarrhoea captiſ adhibetur pharmacum purgãſ.	275
Diarrhoea præhenſiſ clyſteriſ frigidi conueniunt.	281
Diſuria quid.	291
Dolor producitur à ſiccitate.	5
Dyſenteria quid & quotuplex.	273
Dyſenterię conuenit ſanguiniſ miſſio.	284
Dyſenterię conueniunt medicamenta purgantia.	285
Dyſenterię ratione mulcendi dolorem conuenit hirci num ſeuum non quod vere vlceri opponatur.	289

De litera E.

E Ffacinanteshomineſ an ſint.	357
Eleborum nigrum eſſe ſecuriuſ medicamentum ſcammonio ſenſit Aetiuſ & Pauluſ, aliud vo- luit Alexander.	153
	Electa

TABVLA.

Electarium de citro difficulter coquitur.	209
Electaria multa sine ordine à Mesue & à nicolao sunt parata.	208
Elephantia quid.	353
Elephantia non est cancer totius corporis.	ibid.
Elephantia incipiens dicitur saryriasis.	355
Elephantia cui regioni & ætati est familiarior.	359
Elephantia medella.	361
Electarium diatestudo non conuenit hecticis.	407
Empyema qd & quor modis autoribus accipiat.	175
Epilepsia quid & eius differentia quot.	48
Epilepsia potest dici morbus sacer.	ibidem
Epilepsia non solum homines & coturnices vt Pli. dixit sed etiam alia animalia inuadit.	ibidem
Epilepsia frequentius viros quàm fœminas inuadit.	51
Epileptici capiti q̄ parte est admouendū cauteriū.	54
Epilepsiam mouet apium quid quid serenus.	55
Epiala febris quid.	370
✱ Epithemata adstringentia nocent in febribus quare errant qui id genusepithemata applicant.	400. Ibi videbis aliqua epithemata per me cōcinata quæ etiā habent aliqua medicamenta quæ adstringunt misce bishæc in pauca quantitate alijs medicamentis quæ ibi ponuntur quæ non tantum adstringunt.
Epithemata infrigidantia ante vacuationem aliquādo applicantur.	398

De litera F.

F Auces aliud apud Gal. q̄ apud Pli. significat.	130
Febris quid.	365
Febris triplex genus.	ibidem
Febris acuta est assidua.	367
Febrem omnem esse a bile, quomodo intelligitur.	367
Febris assidua bene potest esse cum rigore.	366

TABVLA.

Febris ardēs imparibus diebus validior, quid quid Fuch sus & Herculani.	371
Febris tertiana.	371
Febris quotidiana.	372
Febris quartana hibernis mēſibus ſuadit qd qd Pli.	373
Febris peſtilēs heſtica in q̄ vrina reddit ſculpata.	375
Febris heſtica an ſit cum putredine.	377
Febris humoralis medella.	379
Febris omnis ſanguinis detractiōem exoptat.	379
Febribus in peracutis ſyrupi non ſunt porrigendi.	386
Febre tertiana captis adhibetur pharmacum purgato- rium.	388
Febres antiphatica pellentia.	402
Febrium ſymphomataibus medentia.	ibidem
Febris heſtica medella.	403
Febris peſtilentię ſudore propulſatur.	395
Febre quartana correptis aliquādo tempore paroxiſ- mi exhibemus pharmacum ſubduſtorium.	391
Febribus in multis ante coſtionem humorū exhibemus pharmacum.	384
Figuram erectam homini eſſe impartitā vt poſſet cœ- lum contemplari quo modo intelligitur.	3
Fœmina ante ſari incipit quam vir.	114
Fomentum non ſolum ad tentandum ſed etiam ad cu- randum admouetur pleuriticis.	144
Flores & germina frigida qualitatē per aera cubiculi febricitantis prōncere iuuat, quid quid muſa.	421

De litera G.

G alenus lib. medica. loca. potius compiler quā autor, qui non omnia quæ prædictis libris con- tinentur examinavit.	ſo. 239. & 241
Grauedo quid.	76

De litera H.

Heſtica

TABVLA.

H Ectica febris medella.	403
Hectici capiti an possit aqua infundi.	404
Hectica febre correpto an solum frigidum no ceat.	405
Hæmorrois quid.	318
Hæmorrhoides antiquæ non omnes sunt compescendæ quidquid Aetius.	319
Hepar corde prius gignitur.	184
Hepar hircinum secundum Paulum visum roborat se- cundum Hippocratem hepar bubulum.	98
Hepati an accidat oedema pituitosum.	242
Hydrops quid & quot eius species.	249
Hydrops non provenit nisi affecto hepate.	ibidem
Hydrops an ex intemperie calida hepatis possit profici- ci.	250
Hydropum quæ periculosior.	ibid.
Hydropi non minus feminæ quam viri sunt obnoxii quidquid Fuchsi.	251
Hydropi cur pueri obnoxij.	252
Humor tenuis nõ expectata coctione pōt euacuari.	385
De litera L.	
I Cterus quid & quotuplex.	244
Icterus qui ante septimum in febris est malus non necessario ab inflammatione proficiscitur.	245
Iecinoris obstructio & dolor.	235
Iecinoris inflammatio.	242
Ileon quid.	262
Ileum non est membri, sed morbi nomen.	264
Ichuria quid.	291
De litera L.	
L Acte non omnes febre humoralis laborantes sunt interdicendi.	182
Lethargus duplex.	33

TABVLA.

Lethargus eundem locum quem phrenitis occupat.	33
Lethargus à caro differt quidquid Alexan.	ibidem
Lethargo captis sanguinem per scarificationem extrahi utile contra Matthæum.	35
Lienteria quid.	272
Lienis dolor.	258
Lienem tenuiori sanguine quàm hepar nutriri quomodo Gal. intellexerit.	259
Lippitudo quid.	84
Lippitudo tantum pro inflammatione calida aliquibus viurpatur.	55
Lobi hepatis sunt velut digiti.	234

De litera M.

M edicamenta purgantia abdita qualitate trahunt quidquid dicat Puteanus.	256
Melancholia naturalis non excitat appetentiam caninam.	223
Melancholia morbus quid.	57
Melancholia flatulenta detentis quæ fortiter purgant nocent.	63
Melancholia hypocondriaca affectis potius nocent quam profunt medicamenta cordialia siptica.	66
Menstruus sanguis quantitate solum noxius nec Gal. sibi adueriatur.	328
Mensium in suppressione vena cubiti & vena malleoli secatur.	329
✱ Mens absolute pro ratione solis ut Gal. dicit. j. epid. computatur, habita tamen consideratione ad tempus veteri gestationis pro ratione lune subducitur, ut lib. de septimestri partu dicit Gal. qua parte non assentitur Hip. ij. epid. definierit mensem triginta diebus constare, sed quod id quæsierit.	336. & 341
Mensis aliquando auctoribus sumitur pro spatio quod est ab	

TABVLA.

est ab vno coitu luminarium vsq; ad alium quod h̄
cet non semper est æquale, viginti nouem diebus &
dimidio complecti dicit Gal. 341

Mentha an cohibeat sanguinem. 121

Moschos deuorata parum aut nihil prodest. 191

Mel antosinū cōcoquit humores in neruis contētos. 72

Mel cui flos roris marini est inspersus & coctus antosi-
num vel antosatum quidam vocant. Nos vero nō du-
bitamus antos plura quam florem roris marini com-
plecti. ibidem

Moschus est sanies ex cuiusdā animalis vomica sic Ru-
ellius & alij viri celebres, scio vero alios carnem cu-
iusdam animalis moschum esse dixisse. 192

De litera N.

N Arcotica oculo applicita nocent. 89

Neruorum resolutio quid. 67

Neruorum in resolutione pars sana trahite grā
contra Auicennam. 68

Numeris dedit perfectionem picus. 335

De litera O.

O Dorata medicamenta non omnia roborant vi-
res. 191

↳ Olfactus organum in extremitatibus ante-
riorum cerebri sinuum quo narium meatus pertinet
suam sedē habere dicit Gal. 122. Vesalius porro non
ex extremitatibus anteriorum ventriculorum pro-
cessus qui sunt olfactus organum dicit pendere, sed
ē regione medij ipsorum ventriculorū lōgitudinis.

Oleum superinducit oculis ægris Alexander. 91

De litera P.

P Araplegia quid Galeno. 68

Partus naturalis causa. 334

Peripneumonia quid. 161

TABVLA.

Peripneumoniæ secundum varios autores causa.	161
Peripneumonicis sputum minus spumosum quam pleuriticis.	162
Peripneumonicis vena axillaris sinistra est secunda, quæ pulmonē respicit licet quidam nil ex pulmone hac tusa vena dixerint.	165
Pericranio dolente gargarismi parum iuuant.	15
Pharmacis lenibus acceptis non illico est porrigendus cibus.	151
Pharmaca quæ non dicuntur esse miscenda.	154
Pharmacis fortibus acceptis ultra horam est cibus differendus quidquid dicat Musa.	151
Philoteus notatur.	246
Phrenitis quid.	23
Phrenitis quō intelligatur esse ex septo transuerso.	25
Phrenitidis duæ differentię.	26
Phreniticis nō solū in principio est mittendus sanguis.	28
Phreniticis medicamenta quæ repellunt tepida secundum Aetium & Paulum sunt applicanda.	29
Pleuritis quid.	139
Pleuriticis nō semper affatim sanguis est mittendus.	146
Pleuriticis parce sanguinem mittebat Aetius.	147
Pleuritide miti laborantibus sanguinē non extrahebat Gale.	149
Podagra quid.	342
Pueri quo modo vitalem facultatem validiorem iuuenibus habent.	183
Pulmo non est sensus expers.	163

De litera Q.

Quartana febris ex assata bile quo modo dicitur producit. 374

Quartana febris accidit hibernis mēsibus. 373

De litera R.

Raucedo

TABVLA.

R Aucedo faucibus aduenit.	76. & 137
Rhabarbarum torrefactū ad purgandum diar-	
rhoea vel dysenteria capitis parū cōducit.	275
Rheumatismus quid.	78
Renum calculi causa.	297
Renum calculi qua parte gignantur.	ibidem
Renum calculo capitis forte medicamentū autores ex-	
hibuerunt.	300
Renum calculo capitis an medicamenta calida conue-	
niant, explicatur Galenus.	303

De litera S.

S Anguine ē naribus fluente quæ vena secanda.	118
Sanguinis in profluuiio quando medicamenta ad-	
stringentia sunt capiti applicanda.	120
Sanguinis reiectionis causæ.	167
Sanguinis in reiectione non semper medicamenta fri-	
gida & medicamenta adstringentia conueniunt.	172
Scientia non est reminiscentia.	59
Scribonius largus notatur.	171
Seminis peponis decoctam in febre ardente iuuat, quid	
quid musa.	412
Senes cur e minus melius videant.	96
Serum est frigidi temperamentii.	406
Sermo vnus non est proprius altero.	114
Septimestris partus vitalis.	337
Sordes aurium dulcis est mortifera.	116
Siccitas inducit dolorem.	5
Sudorem quæ mouent in febribus.	395
Suffusio inueterata sola manu curatur.	102
Suffusio ex spiritus visorii frigiditate non proficiscit.	100
Surditas quid.	113
Sybilus aurium ob acrem audiendi potentiam non ra-	
men ob in:olumem proficiscitur.	110

TABVLA.

Syncope quid.	195
De litera T.	
T Abes quid.	175
Tabi opportuniore mulieres quam viri.	179
Tabes ex mensiu suppressiōe difficile curat.	180
Tabidos forti medicamento purgabat Auicenna. ibid.	
Tabidos decocto ex unæ & vnguento de argento viuo curant quidam.	183
Testudinis caro an conueniat hec̃ticis.	407
Tertiana febris quid.	388
Theriaca recens quæ Galeno dicatur, vbi ostenditur Aetium in multis à Galeni sententia declinasse.	174
Tenesmus quid.	273
Tussis quid.	130

De litera V.

V Ariola an sit exanthema dicenda.	361
Variola non fit ratione menstrui sanguinis.	359
Variola erumpente aliquñ mittitur sanguis.	362
Variolæ frequentius nunc erumpuntur quam antiquo tempore.	360
✚ Venam paris expertem sub corde emergere forsā credidit Hippo. ob quod vt Gal. dicit non laudauit ille venæ sectionem in pleuritide descendente.	150.
Hæc vt à Galeni sententia non deuiaremus sunt dicta. Verum etiam si vena sine cōiuge sub corde emergeret: venæ sectio non erat in pleuritide descendente deneganda. Si enim iuuat in inflammatione iecoris venę sectio, cur in pleuritide quę esset sub sepro transuerso non iuaret.	
Ventriculi imbecillitas quæ dicitur.	201.
Ventriculi imbecillitate laborantibus à cibo aliquid quod roboraret potest exhiberi.	204
Ventriculum imbecillum an iuuet emplastrū retro ad-	
motum	

TABVLA.

admotum.	208
Ventriculus Gallinæ abdita qualitate ventriculum non roborat.	209
Ventriculi inflammatio.	211
Vermium differentia.	310
Vermes in renibus geniti.	212
Vermes ex melancholia generantur.	313
Vermes in ventriculo generantur.	312
Vesica urinam non trahit.	293
Vesicæ lapisan positi iuxta Galeni sententiam medicamentis ebibitis curari.	306
Viola non est pectoralis.	143
Viola non est cordi amica.	196
Viperæ quæ theriacam ingreditur an sit cauda amputanda & caput.	363
Vomitorium pharmacum tempore paroxysmi exhibendum.	392
Voluulus quid.	263
Yteri strangulatus causa.	324
Ytero inflammato quæ vena secanda.	337
Yteri strangulatus quo differat ab epilepsia circa quod notatur Celsus & musa.	324
Venæ sectione securius adhiberi quàm scarificationem in morbis ab humoribus frigidis obortis de suffusione dixit Matthæus.	38

Errata quæ libellum vitiant, autorem arguunt, typographi incuriam notant, quæ me subinde monent ut deinceps nil nisi cū excusio ni interesse possim excudā, legem iam optimè lector, plura forsā inuenies quia trāseunter libellū excusum percurri, tu admouebis censurā, Vale.

Pag. 17, li. 3. proficuū, li. 17, obstinate, li. 21. atq; etiam
D d in

ERRATA.

caput roborandū. li. 27. mixta. Pag. 29. li. 23. neue des-
 olutioni. Pag. 22. li. 9. dictis, li. 24. inusta parte. Pag.
 23. li. 6. meninge in Enchiridio, li. 15. mortuus. Pa. 26.
 li. 24. hos. li. 31. labat. Pa. 29. li. 28. ab Alexā. & Aetio.
 Pa. 30. li. 17. mixta, li. 26. apozema. Pa. 31. li. 13. nisi exa-
 cerbatiōis declinatiōe, li. 29. huic. Pa. 33. li. 13. Pa. 32.
 li. 1. huic, li. 2. expultricē, li. 17. sed animā obscure tunc
 imaginari, li. 24. intentus. Pa. 35. li. 20. principibus. Pa.
 37. li. 9. letargicus, li. 10. smemate. Pa. 40. li. 15. speciē.
 Pa. 41. li. 19. iubet, li. 28. sinus, lin. 29. si ante. Pa. 43. li. 1.
 frequētius. Pa. 45. li. 12. hi celebres, li. 17. occlusiones.
 Pa. 46. li. 7. baccis. pa. 47. li. 13. linimēto. pa. 48. li. 24.
 futilior. Pa. 50. li. 17. post hos. Pa. 54. li. 6. inurere, lin.
 26. seuo, li. 29. fiat à pituita, li. 31. meninx. Pa. 55. lin. 12.
 inuitio, li. 31. cynnæ, li. 32. musto. Pa. 56. li. 9. pellis. Pa.
 58. li. 1. idiomata. pa. 59. li. 12. hiporotomus. li. 13. adūci
 tare. Pa. 65. li. 17. balneum humectās. Pa. 66. li. 18. egri-
 tudines alias affectus, li. 27. affectus actionē vitians. Pa.
 67. symphoma. Pa. 69. li. 6. nullo. Pa. 72. li. 12. arthre-
 ticæ. Pa. 76. li. 28. imbuentis. Pa. 77. li. 20. elicitur. Pa.
 78. li. 4. nomine, li. 24. ascintius. Pa. 80. li. 21. lippitudi-
 nesape hippitudine pro lippitudine posuit typogra-
 phus. Pa. 88. li. 28. mixtum. Pa. 82. li. 13. lentium. li. 15.
 qui frigidus & adstringens est licet ad pulmonem. Pa.
 83. li. cynoglossa, lin. 15. nimis calidus vel deme minus,
 li. velitari. Pa. 84. li. 6. iuuāt. Pa. 89. li. 4. aqua rosacea,
 in eadem pag. bis ponitur esse cauendū ab opio. Pa. 91
 li. 5. Paulus alias Alexander. li. 21. tota. Pa. 95. li. 19. ab-
 sunt. Pa. 97. li. 4. offundunt, li. 14. excrementicios. Pa.
 98. li. 22. deme ceterum et lege quod si arcana. Pa. 102.
 li. 1. sagapeno. li. 5. ad sacram. Pag. 103. li. 5. pompholi-
 ge. li. 10. sugillationem, li. 13. cortex, li. 30. angulorū.
 Pa. 105. li. 13. aliter alias generaliter, li. 21. aqs. pa. 108.

E R R A T A.

li. 26. taurinum. li. 27. amaris. Pa. 109. li. 22. quidā. Pa.
 110. li. 5. sybilis. li. 17. generari. lin. 30. perfectius. Pag.
 114. li. 18. asseueravi. Pa. 115. li. 25. & vino. li. 31. smema
 tis. Pa. 119. li. 16. tenuis. pa. 120. li. 29. linamentū. pa. 122.
 li. 3. sinuum. li. 8. protuberāt. li. 22. insit. li. 25. perficitur.
 Pa. 113. li. 11. elicitur. Pa. 134. li. 16. chelidonibus. Pag.
 130. li. 19. tam presse Galenus ac Plinius. Pa. 137. li. 28.
 educi. Pa. 143. li. 18. à tempore inflammationis in princi
 pio. Pa. 144. li. 1. pituitā. li. 8. iuiubis. li. 27. camemelæ.
 Pa. 148. li. 17. officiet. li. 9. leua. Pa. 152. li. 5. acutus. lin.
 15. & vt hæc. Pa. 153. li. 28. at dematur. Pa. 156. li. 17. qui
 difficilime. Pa. 164. li. 22. dicet. li. 32. suffultus. Pa. 166.
 li. 9. inspersa. Pa. 169. li. 8. tūdi. Pa. 184. li. 26. facultatis.
 Pa. 185. li. 15. producant. Pa. 189. li. 17. terrea. Pa. 192.
 li. 20. quod ex siccitate. li. 22. gemmis. pa. 194. li. 9. arri
 deret. Pa. 207. li. 14. tantam. Pa. 216. li. 22. superfluitate.
 Pa. 208. li. 24. assidue. li. 32. ab arabibus. li. 17. deme vt.
 Pa. 122. li. 20. vnde quaq. Pa. 125. li. 12. captis. Pa. 129.
 li. 11. te gefferis. Pa. 232. li. 10. vt vero hanc. Pa. 237. li.
 15. audi. Pa. 239. li. 30. adeo vt. Pa. 240. li. 27. dieta. Pa.
 245. li. 9. ad splenā & ecore. Pa. 265. li. 24. flatuosos. Pa.
 243. li. 7. fatearis. Pa. 235. li. 19. suos abundat. Pa. 264.
 li. 25. tantum non cruciarēt. Pa. 270. li. 27. frigido. Pa.
 277. li. 1. scioli. Pa. 280. li. 6. sed hæc. Pa. 282. li. 18. ro
 sata nouella. Pa. 288. li. 24. obsonio. Pa. 293. li. 6. vt in
 Enchiridio. Pa. 303. li. 27. nō itē. Pa. 305. li. 7. esse exhi
 benda. Pa. 310. li. 5. quia altius. Pa. 311. li. 17. in quo ait.
 Pag. 312. li. 20. serpentes in tibus hominum. Pa. 313. li.
 15. externum. pa. 319. li. 33. recta dieta. Pa. 327. li. 11. la
 nugine gossipina. pa. 329. li. 15. naturam. Pa. 332. li. 28.
 muliebribus. Pa. 335. li. 18. esse pfectius. li. 7. nono ani
 malium. lin. 31. debet. Pa. 338. li. 16. infestationem. Pa.
 353. li. vltima. sauior. Pa. 355. li. 7. Satyriasis. quia saty

ERRATA.

ris similes sunt vultu. Pa. 358. li. 15. elephantia si. Pa. 361.
li. 25. quoniā vbi. Pa. 365. li. 24. nominis etymologia.
li. 31. præditis. Pa. 366. li. 16. complectatur. Pa. 368. lin.
31. textu. Pa. 369. li. 12. manserit. Pa. 371. li. 22. textum.
Pa. 376. li. 15. inductricem. li. 21. febrem. li. 23. afferat.
Pa. 381. li. 5. præcipui. pa. 385. li. 22. lege priori auxilio.
Pa. 393. li. 23. ad prolectandum sudorem in febre pesti
lenti, li. 29. scabiosæ. Capite de curatione febrium hu
moralium sectiones quas distincte posuimus non recte
distinxit typographus, tu verò pro varietate remedio
rum eas dispunges.

¶ S T E L L A E

Ex officina Adriani Anueres,
pridie Calend. Augusti.

M. D. LV.

